

Tilstandsanalyse av det norske demokratiet

Carl Henrik Knutsen, Sirianne Dahlum, Elin Haugsgjerd Allern, Sara
Bjønness Hagfors, Jan Erling Klausen, Martin Søyland og Tore Wig

Tilstandsanalyse av det norske demokratiet

Rapport publisert 17. august 2023

Forfattere

Carl Henrik Knutsen, Sirianne Dahlum, Elin Haugsgjerd Allern, Sara Bjønness Hagfors, Jan Erling Klausen, Martin Søyland og Tore Wig

Andre vesentlige bidragsytere

I tillegg til rapportens forfattere – listet ovenfor – har følgende forskere og vitenskapelige assistenter ved Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo arbeidet med og gjort svært viktige bidrag tilstandsanalysen: Bjørn Erik Rasch, Gard Olav Dietrichson, Victoria Croff Dreyer, Hanna Hagebø Steffenak og Jonas Veland.

Finansiering, gjennomføring og takkenote

Tilstandsanalysen er finansiert av Kommunal- og distriktsdepartementet, og den er utført av forskere ansatt ved Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo. Rapporten har også mottatt viktige kommentarer og innspill fra Svend-Erik Skaaning, Harald Baldersheim, Knut Heidar og Guri Rosén. Endelig har tilstandsanalysen tjent på kommentarer og innspill fra et stort antall mennesker som rapportens forfattere har vært i dialog med, presentert tilstandsanalysen for i ulike fora, eller som har sendt skriftlige meldinger, for eksempel om hensyn som bør tas eller forhold som bør inkluderes i analysen.

Nettressurser

Oversiktsverktøy for alle indikatorer og indekser som inngår i TiNDe med skårer for 2015/2017 og 2019/2021: https://shiny.uio.no/tinde_indeks/

Regneark med oversikt alle indikatorer, kilder og aggregeringsformler for alle indekser: tinyurl.com/3arb7jxz

R-skript og annet replikasjonsmateriale (med konkrete formler aggregering og skalering): <https://github.com/martigso/tinde>

1. Innledning

1.1 Hvorfor tilstandsanalyse av det norske demokratiet?

Den innflytelsesrike demokratiteoretikeren Robert Dahl (1971) anså det fullendte demokrati som et ideal som samfunn kan strekke seg mot, men aldri oppnå fullt og helt i praksis. Denne tanken innebærer at alle politiske systemer har forbedringspotensial. Ingen av verdens demokratier er perfekte. I denne “Tilstandsanalysen av det norske demokratiet” (TiNDe) tar vi Dahls innsikt på alvor; selv svært demokratiske land – inkludert *høykvalitetsdemokratier* som Norge – kan bli *mer* demokratiske. Vi måler og kartlegger derfor det norske demokratiets styrker og svakheter – langs flere dimensjoner (valg-, liberal-, deltaker-, deliberativ- og egalitær demokratidimensjon) og på tre styringsnivåer (nasjonalt, regionalt, lokalt) – med demokrati-ideal som målestokk. Et viktig formål med denne øvelsen er at vi kan bruke dette til å måle eventuelle endringer i det norske demokratiet som har funnet sted de seneste årene. Vårt rammeverk kan også benyttes til å fange opp eventuelle endringer i fremtiden.

Flere eksisterende forsøk på å måle demokrati på tvers av land, som de ofte brukte demokrati-indeksene Freedom House og Polity, gir et stort antall demokratiske land toppscore, selv om disse politiske systemene er ulike og, tilsynelatende, varierer også i demokratisk kvalitet. Polity-indeksen (Marshall mfl. 2013), en mye brukt demokratiindeks, for eksempel, skårer USA sent på 1800-tallet som et «perfekt demokrati», til tross for manglende stemmerett for kvinner og systematisk undertrykkelse av afroamerikanske innbyggere i sørstatene. Dersom demokratimål ikke evner å skille det politiske systemet i USA på sent 1800-tall fra dagens norske, er de ubrukelige for å si noe om forskjeller i nivå eller endringer over tid i systemer som passerer selv en lav terskel for å bli kategorisert som *demokratiske*. Slike indekser vil dermed heller ikke gi nyttig informasjon for dem som ønsker å identifisere utfordringer og forbedringspotensial i høykvalitetsdemokratier som dagens norske system. Med TiNDe utvikler vi derfor mer finmaskede mål som kan fange opp forskjeller mellom høyt utviklede demokratier.

Et annet formål med vår tilstandsanalyse er å kunne si noe om det norske demokratiets robusthet i møte med faren for autokrati. De siste ti årene har verden blitt utsatt for det som har blitt omtalt som en bølge av autokratisering (se f.eks. Lührmann og Lindberg 2019) eller demokratisk forvitring (se f.eks. Bermeo 2016). Demokratiforskere er uenige om hvor omfattende den demokratiske tilbakegangen er globalt, og omfanget ser ut til å avhenge av hvordan vi måler demokrati (se Skaaning 2020; Knutsen og Skaaning 2022). Likevel er det solid støtte for at den gjennomsnittlige verdensborgeren i dag lever i et mindre demokratisk land enn for noen år tilbake – ikke minst fordi det har vært demokratisk tilbakegang i mange folkerike land.

Det er i seg selv ikke noe nytt at flere land beveger seg i mer autoritær retning, men det er bemerkelsesverdig at demokratisk forvitring nå rammer flere land som lenge har blitt sett på

som stabile demokratier på relativt høyt nivå , slik som f.eks. USA, India, Ungarn eller Polen. Før denne nylige perioden med demokratisk tilbakegang skjedde *autokratisering* – altså at det politiske systemet endres slik at det blir mindre demokratisk (dvs. mer autokratisk) – ofte gjennom dramatiske hendelser som kupp og borgerkrig. Nå skjer demokratisk tilbakegang som regel mer gradvis og uten like stor dramatik: Demokratisk valgte ledere svekker de demokratiske institusjonene “innenfra” og konsentrerer makten i egne hender, ofte gjennom reformer. Dette gjør de gjerne på måter som ikke er lette å oppdage. For eksempel kan makthavere utnytte mangler i regelverket eller bruke eksisterende politiske institusjoner på nye måter. De kan også bidra til å gradvis, men systematisk, svekke betingelsene for det demokratiske ordsiftet og den demokratiske kulturen. Over tid konsentreres makten mer og mer i den valgte presidenten eller statsministerens egne hender. Ofte er det en sentral del av prosessen at alternative maktsentra bygges ned og domstolenes uavhengighet angripes. Det kommer på plass ny lovgivning som tøyler kritiske aktører innen media og sivilsamfunn. Det kommer endringer i normer og regler som rammer opposisjonspartier og i hvilken grad valgene som holdes er frie og rettferdige. Sluttresultatet av en slik prosess er et politisk system som er rigget slik at den sittende regjeringen blir veldig vanskelig å fjerne, flerpartivalg til tross.

Disse utviklingstrekkene har utfordret den tradisjonelle oppfatningen om at demokratier som når et visst nivå, og stabiliseres over tid, vil være “immune” mot demokratisk forvitring eller sammenbrudd (det såkalte *konsolideringsparadigmet*). Til tross for at høykvalitetsdemokratier faktisk er veldig stabile system (se f.eks. Knutsen og Nygård 2015) – spesielt når det gjelder rike land og land som har vært høykvalitets demokratier i flere tiår allerede – er det en økende anerkjennelse blant demokratiforskere (se f.eks. Levitsky og Ziblatt 2018) at selv slike system kan bli utsatt for endring. Det amerikanske demokratiets negative utvikling under Donald Trump er et eksempel som kanskje særlig har utfordret vante forestillinger.¹ Det er derfor viktig å kartlegge styrker og svakheter også ved etablerte demokratier som kan fremstå som tilnærmet immune, slik som det norske. Hvor er fallgruvene som kan utnyttes av potensielle autokrater? Hvilke smutthull og såre punkter kan gradvis trykkes på for å gjøre Norge mindre demokratisk over tid? Hvor finner vi forbedringspotensial? Svar på slike spørsmål gjør oss i stand til å motvirke demokratisk forvitring.

TiNDe er altså motivert av 1) et ønske om å kunne skille mellom ulike grader av demokrati (på høyt nivå), og 2) en tanke om at også det norske demokratiet kan ha forbedringspotensiale og trekk som gjør oss sårbare for demokratisk tilbakegang. Det finnes allerede kommentatorer og analytikere som hevder at etablerte demokratier – inkludert det norske – er “i kritisk tilstand” eller kraftig svekket. Slike påstander mangler imidlertid ofte systematisk, empirisk belegg, fundert i gjennomtenkte begreper om og mål på demokrati. Med TiNDe forsøker vi å bidra til en mer presis forståelse av demokratiets tilstand. Dagens demokratiske

---

¹ I 2016 gikk mer enn 350 statsvitere fra ulike høyskoler og universiteter i USA ut med et offentlig opprop og advare om at den sittende presidentens “angrep” på demokratiets institusjoner [Opinion | A group of political scientists says Trump’s attacks on our democracy are unprecedented and dangerous - The Washington Post](#)

ordninger og virkemåte vurderes eller måles mot kriterier for hva som inngår i “ideal-demokratiet”, bredt definert.

1.2 Oppsummering av funn

Norge er et av verdens mest demokratiske land, og det norske politiske systemet skårer svært høyt på demokratisk kvalitet langs ulike dimensjoner. Overordnet har Norge et meget velfungerende valgdemokrati, men har også et høyt nivå av liberalt, deliberativt og egalitært demokrati. Likevel er det perfekte demokrati et ideal som selv høykvalitetsdemokratier som det norske, ikke kommer i nærheten av. Dette illustreres også av tidligere dybdestudier av det norske demokratiet, som har pekt på problemer knyttet til, for eksempel, sosiale skjevheter i de politiske partienes rekruttering og valgte politikeres manglende innflytelse over viktige politikkområder. En viktig oppgave for denne tilstandsanalysen har vært å vurdere både nylige endringstrekk i og forbedringspotensialet til det norske demokratiet langs fem dimensjoner over tre styringsnivåer. Dette har vi gjort ved hjelp av 15 nye og omfattende indekser som vi har laget.

Hva angår endringstrekk, som vi måler over en kort periode, fra 2017 til 2021 på nasjonalt nivå og 2015 til 2019 på regionalt- og lokalt nivå, er hovedbildet stabilitet. Det norske demokratiet, på ulike nivåer og langs de aller fleste dimensjoner, gjennomgikk ingen eller kun mindre endringer i løpet av denne tidsperioden. Visse unntak forekommer, spesielt når vi beveger oss fra de bredere demokratidimensjonene til å se på mer spesifikke forhold (fanget opp av indikatorgrupper eller enkeltindikatorer i våre indekser).

La oss nevne noen slike endringstrekk, både i mer og mindre demokratisk retning: Vi finner antydninger til noe mer trusler og trakassering av politikere, som *kan* ha videre konsekvenser blant annet for politikernes selvsensur på sensitive tema eller at flere ønsker å søke seg vekk fra (eller ikke søke seg inn i) politikken. Et eksempel på en endring i positiv retning er mer bruk av formelle ordninger for konsultasjon av og samarbeid med sivilsamfunnsorganisasjoner på regionalt nivå. Av endringstrekk i perioden som etter alle solemerker ikke vil vedvare, finner vi både økt bruk av lokale folkeavstemninger i forbindelse med kommunesammenslåing (som har vært positivt for deltakerdemokrati) og redusert bevegelsesfrihet innenlands og utenlands i forbindelse med korona-pandemien (som var negativt for liberalt demokrati).

Til tross for det generelt høye (og stabile) nivået ved det norske demokratiske systemet, finnes det og sider ved systemet som utviser et klart demokratisk forbedringspotensial. I rapporten diskuterer vi *blant annet* hvordan:

1. en høy andel av bosatte i Norge ikke har stemmerett, spesielt ved stortingsvalg,
2. stemmene til velgere i noen fylker har langt mindre vekt (i form av antallet velger per stortingsrepresentant) enn stemmene til velgere i andre fylker,
3. det norske systemet skårer lavt på bruk av instrumenter for direkte demokrati, som folkeavstemninger,

4. innbyggere oppfatter at maktmisbruk og korrupsjon er utbredt, kanskje spesielt på lokalt nivå,
5. politisk innflytelse er skjevfordelt mellom ulike etniske grupper og mellom nordmenn med og uten innvandrerbakgrunn
6. innflytelsen fra ressurssterke lobbygrupper oppfattes (av eksperter) som stor på ulike styringsnivå, inkludert i nasjonal politikk hvor transparensen i ulike koblinger mellom interessegrupper og politikere kan økes. For å peke på ett mulig tiltak, så har ikke Stortinget per i dag noe lobbyregister.
7. ekspertundersøkelser tyder på at det norske demokratiet ikke er immunt mot demokratisk tilbakegang. Median-eksperten angir at sannsynligheten for tilbakegang i et 10-års perspektiv er rundt 10%.

Listen ovenfor er ikke uttømmende for de større og mindre konkrete demokratiske problemene og utfordringene som finnes i det norske systemet. Men den indikerer at det norske demokratiet kan forbedres på flere områder. Dette til tross er altså vår hovedkonklusjon at det norske demokratiet gjennomgående er av svært høy kvalitet, og at kvaliteten, overordnet, knapt har endret seg siden 2015.

Endelig vil vi påpeke at det norske demokratiet ikke bare er av høy kvalitet, men at det sannsynligvis også er ganske motstandsdyktig mot autoritære utfordringer av ulik karakter. En overveiende andel av de mer enn 100 ekspertene på norsk politikk og demokrati som vi har spurt i forbindelse med TiNDes ekspertsurvey mener også at demokratiet er robust mot tilbakegang. Likevel er heller ikke det norske demokratiet uskadelig: Median-eksperten angir at sannsynligheten for en betydelig demokratisk tilbakegang er 5% på tre års sikt og 10% på 10 års sikt. Gitt hvor alvorlig det potensielle utfallet er, nemlig betydelig nedgang i demokratinivå i Norge, må dette tas på det høyeste alvor.

1.3 Prosjektgruppas sammensetning

Prosjektgruppen består av internasjonalt ledende forskere på demokrati og ulike politiske institusjoner og organisasjoner ved Universitetet i Oslo, som samlet har betydelig erfaring og spisskompetanse på de ulike demokratidimensjonene som kartlegges i rapporten og deres utvikling internasjonalt. I tillegg har gruppen dybdekunnskap om ulike, relevante sider ved det norske politiske systemet. Gruppens medlemmer har omfattende kunnskap og erfaring i både teoretiske og metodiske utfordringer ved begrepsfesting, kvantifisering og måling av demokrati, innsamling av relevante data, dataanalyse, og formidling av forskning til ulike publikum, både nasjonalt og internasjonalt.

Prosjektgruppen består altså av en kombinasjon av eksperter på indeksbygging og måling av demokrati og styresett samt spesialister på spesifikke politiske institusjoner og organisasjonstyper, som politiske partier, interesseorganisasjoner, nasjonale parlamenter og regjeringer og lokale politisk-administrative organer.

1.4 Kort om vår forståelse og definisjon av *demokrati*

Vår analyse tar utgangspunkt i fem ulike demokratiforståelser – eller demokrati-idealer – som alle er etablerte blant ulike grupper av demokratiforskere (se Coppedge mfl. 2011; 2020): Valgdemokrati, liberalt demokrati, deltakerdemokrati, deliberativt demokrati og egalitært demokrati. Svært kort oppsummert, vektlegger valgdemokrati frie og rettferdige flerpartivalg. De fire andre demokratiforståelsene har gjerne med valgdemokrati som en grunnleggende side ved demokratiet, men fremhever andre dimensjoner ved det politiske systemet i tillegg: Liberalt demokrati vektlegger beskyttelse av sivile rettigheter, rettsstat og begrensninger spesielt på regjeringen for å forhindre maktmisbruk. Deltakerdemokrati vektlegger politisk deltagelse gjennom ulike kanaler, også utover valg, og sivilsamfunnets innflytelse på politikken. Deliberativt demokrati vektlegger fri offentlig samtale og meningsbrytning. Egalitært demokrati vektlegger politisk likhet mellom borgere.

Virkelighetens demokratier kombinerer gjerne elementer fra alle disse demokratiforståelsene i større eller mindre grad. Også i nyere demokratiteori er det økende oppslutning rundt en slik sammensatt demokratiforståelse, som kombinerer elementer fra mange ulike modeller fremfor å sette dem opp mot hverandre (Saward 2021). TiNDe søker i tråd med dette å måle alle sidene ved det norske politiske systemet som inngår i disse fem demokratiforståelsene. Vi måler altså sider ved det norske systemet som noen, men ikke alle, demokratiforskere vil mene bør regnes inn i en demokratidefinisjon (f.eks. demokratiske normer blant innbyggerne eller deltakelse i sivilsamfunnsorganisasjoner), men som de aller fleste kan enes om er viktige politiske institusjoner og fenomen. Vi refererer i denne rapporten derfor til hver av disse demokratiforståelse som om de utgjør én *demokratidimensjon*.²

---

² Senere i rapporten diskuterer vi også hvordan høy oppnåelse langs en dimensjon kan påvirke muligheten for høy oppnåelse langs en annen – det kan f.eks. være at en sterk og aktiv høyesterett bidrar til å styrke demokratiets liberale dimensjon men svekke valgdimensjonen. Selv om dimensjonene altså ikke er helt uavhengige i praksis, søker vi altså med TiNDe å lage egne mål for hver enkelt demokratidimensjon.

1.5 Kort om indekiskonstruksjon og data

Vi har samlet inn data og konstruert indekser for hver av de fem demokratidimensjonene (valg, liberal, deltaker, deliberativ og egalitær). Videre er alle fem dimensjoner målt på nasjonalt, regionalt så vel som lokalt nivå. Dette gir oss til sammen 15 ulike demokratiindekser. Vi har altså *ikke* laget én overordnet demokratiindeks på tvers av dimensjoner eller styringsnivåer ettersom vi ønsker å synliggjøre, og ikke skjule, eventuelle forskjeller mellom styringsnivåer og på tvers av demokrati-dimensjoner.³ Hver indeks er bygget opp av flere titalls og noen ganger mer enn hundre spesifikke indikatorer.

De 15 finmaskede indeksene som TiNDe har laget er velegnede for å identifisere variasjon mellom politiske systemer som har oppnådd en relativt høy grad av demokrati langs de ulike demokratidimensjonene. Siden målene vi kommer frem til fanger opp avstand fra et ideal, kan de brukes til å oppdage gjenværende forbedringspotensial og følge endringer over tid i høykvalitetsdemokratier, slik som det norske.

Disse nye indeksene kunne i prinsippet brukes til å måle og sammenligne demokratisituasjonene i ulike land verden over, men det fordrer at man samler inn tilsvarende data for alle relevante indikatorer for flere land enn Norge (og det overskrider TiNDe prosjektets rammer). I denne rapporten vil indeksene derfor kun benyttes til å beskrive og vurdere demokratisituasjonen i dagens Norge. Vi måler tilstanden for de to siste valgårene, det vil si 2017 og 2021 for nasjonalt nivå og 2015 og 2019 for lokalt og regionalt nivå, og vi betrakter stabilitet og endring mellom valgårene. Sammenligninger med andre land vil i rapporten kun gjøres relativt raskt ved hjelp av andre, eksisterende tverrnasjonale indekser. Vi bemerker at endringer i det norske politiske systemet etter 2021, slik som den nye valgloven som først trer i kraft med stortingsvalget i 2025, ikke vil påvirke demokratiskårene som diskuteres i denne rapporten.⁴

Det teoretiske rammeverket og metodeopplegget som presenteres i denne rapporten vil og gjøre det enklere, med jevne mellomrom, å måle det norske demokratiets tilstand i fremtiden. Det er prosjektgruppens intensjon at en oppdatering kan gjennomføres om cirka fire år. Vi vil da i enda høyere grad være i en posisjon til å beskrive og analysere hvordan det norske systemet utvikler seg over tid i mer eller mindre demokratisk retning, langs ulike relevante dimensjoner.

For å lage de 15 demokratiindeksene har TiNDe samlet inn og integrert store mengder relevante data fra eksisterende (tverrnasjonale og Norge-spesifikke) datasett og kombinert disse med en ny, omfattende ekspert-survey av flere enn 100 eksperter på demokrati og norsk politikk. Omtrent 33% av indikatorene våre er hentet fra tverrnasjonale datasett, 33% fra

---

³ Men andre kan selvsagt lage slike mer sammensatte og aggregerte indekser for å fange opp et mer sammensatt demokratibegrep om de mener det er hensiktsmessig siden.

⁴ Det er grunn til å nevne at enkelte sider ved den nye valgloven – med “en ny klageordning for valg som møter kravene til en uavhengig, juridisk prøving av valgklager” (Prop. 45 L (2022–2023): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-45-l-20222023/id2964473/?ch=1>) som et viktig og positivt eksempel – vil kunne endre skårene på visse demokratidimensjoner.

Norge-spesifikke datasett, 20% fra ekspert-surveyen vår og 14% har vi samlet og kodet fra andre kilder (den aller viktigste av disse er SSB). På denne måten setter vi sammen data som ikke har vært analysert samlet før, og vi legger også til våre egne, originale data. Med dette etablerer vi et nytt og svært rikholdig datasett. Så vidt oss bekjent finnes det ikke noe tilsvarende datasett internasjonalt. Dette gir oss mulighet til et helhetlig, systematisk blikk på det norske politiske systemet som vi ikke har hatt før, omfattende data om og forskning på norske politiske forhold til tross (se rapportens kapittel 4).

Ekspert-surveyen som vi har gjennomført er et selvstendig bidrag til kartleggingen av det norske politiske systemet. Den inneholder et stort antall spørsmål om forhold som ikke er dekket av eksisterende studier. For eksempel er det langt færre eksisterende data på demokrati-situasjonen i norske fylker enn på nasjonalt nivå. Følgelig fokuserte vår ekspert-survey særlig på det regionale nivået. Samtidig er det viktig å ha i mente at vi, samlet sett, har et mer solid datagrunnlag når det gjelder tilstanden på nasjonalt nivå og til dels også på lokalt nivå sammenlignet med tilstanden på regionalt nivå.

1.6 Utfordringer med indekskonstruksjon

Vårt oppdrag har vært å utvikle finmaskede demokratiindekser. Like fullt er det viktig å være tydelig på de metodiske utfordringene som dette innebærer. Å tallfeste grad av demokrati er vanskelig. Fanger vi opp de viktigste sidene ved demokratiet, og gjør vi det på en presis og tilstrekkelig sikker måte? Vi vil komme tilbake til disse problemene i kapittel 4 som omhandler metoden vår og metodiske utfordringer, men vi ønsker allerede her å gi en rask gjennomgang. Fire forhold er spesielt utfordrende: indikatorvalg, aggregering av indikatorer til indekser, skalering av indikatorer og indekser, samt målefeil. Disse momentene er vesentlige å ha i bakhodet når leseren skal tolke resultatene som vi presenterer for vår måling av det norske demokratiet i kapittel 5.

For det første er det vanskelig å finne en entydig beskrivelse av hvilke institusjoner og politiske prosesser som er relevante å undersøke, selv om vi bryter demokratibegrepet ned til fem mer spesifikke dimensjoner. Det er en spesiell utfordring å identifisere hvilke indikatorer som er relevante og mindre relevante for å skille mellom ulike grader av demokrati blant høykvalitetsdemokratier (se f.eks. diskusjonen om eksisterende indekser og måling av det norske demokratiet i Knutsen 2014). Med andre ord, å velge ut de riktige indikatorsettene krever både grundige teoretiske betraktninger og omfattende kunnskap om tilgjengelige data.

For det andre er det en faglig utfordring å vite hvordan ulike indikatorer best kan kombineres i en indeks. Slike *aggregeringsproblemer* (se f.eks. Goertz 2006) blir ofte oversett, og resulterer i demokratiindekser med problematiske skalaer og rangeringer. Disse utfordringene kan løses gjennom en grundig teoretisering om hvordan ulike del-aspekter av demokratiet virker sammen i å påvirke helheten. Det er også nødvendig å bruke matematisk innsikt og statistisk kunnskap for å kunne identifisere og benytte seg av de best tilpassede funksjonene og teknikkene for indekskonstruksjon (se f.eks. Knutsen 2010; Coppedge mfl. 2020).

For det tredje er skalering – det vil si å identifisere målestokken i form av hva som utgjør “høye” og “lave” nivåer – en utfordring. Det er ekstra krevende å identifisere fornuftige skalaer på både enkelt-indikatorer og aggregerte indekser i de tilfellene hvor indikatorene kun har data for ett (eller få) land, slik som er tilfelle spesielt for mange av våre indikatorer på lokalt og regionalt nivå. For eksempel, hvis vi finner at 60% av norske innbyggere mener at lokalpolitikkerne jevnt over er til å stole på, er dette «nokså høyt», «høyt», eller «meget høyt»? Dette er et svært vanskelig spørsmål som likevel må besvares før de gitte indikatorene kan inngå i en bredere demokratiindeks. Skaleringsspørsmålet kan avhjelpest med god komparativ innsikt, for eksempel ved at forskerne kjenner til lignende type indikatorer og data fra andre land, eller fra Norge for tidligere historiske perioder, som tillater dem å sette målene på nåtidens norske forhold i perspektiv. For å kunne plassere det norske politiske systemet på en skala på en fornuftig måte, trengs det altså ikke bare teoretiske betraktninger og ekspertise på norsk politikk og norske data, men også kunnskap om hvordan Norge i dag (omtrent) plasserer seg sammenlignet med andre land.

For det fjerde vil det alltid være slik at komplekse fenomen som demokrati måles med usikkerhet.⁵ Survey-data vil for eksempel alltid innebære usikkerhet fordi de trekkes fra begrensede utvalg av befolkningen som ikke er et perfekt speilbilde av befolkningen selv om man har gjort det man kan for å sikre representativitet. Usikkerhet fra håndkodete data og ekspertundersøkelser skyldes på sin side dels at kodere og eksperter ofte er usikre eller uenige seg imellom om hvor høyt et land bør plasseres på en skala. Dette gjelder også dersom man har blitt enige om hva skalaen er i forkant (jfr avsnittet ovenfor). Det skyldes ikke bare at eksperter er uenige om rent faktiske forhold, men også at de bruker (den tilsynelatende samme) skalaen ulikt. Én eksperts «meget høyt» er en annen eksperts «høyt» (se Coppedge mfl. 2020). Denne typen usikkerhet og måleproblemer er vesentlige utfordringer for demokratimål som trekker på ekspertvurderinger eller andre typer vurderinger. Vi kommer tilbake til denne og andre metodiske utfordringer i kapittel 4.

1.7 Fordeler med indekskonstruksjon

Gitt alle utfordringene beskrevet ovenfor, hvorfor ønsker vi å beskrive det norske demokratiet ved hjelp av kvantitative demokratimål? En alternativ tilnærming til indekskonstruksjon vil være å beskrive det norske demokratiet langs ulike dimensjoner i detalj, kvalitativt. Da vil konklusjonene i mindre grad fremstå med “to streker under svaret” og gi rom for å uttrykke forhold som ikke kan tallfestes. Imidlertid vil ikke en kvalitativ tilnærming unngå noen av de utfordringene som skisseres ovenfor. Snarere kan problemene bli vanskeligere å få øye på for leseren når vurderingene presenteres innbakt i en tekst heller enn i mer konkrete tallfestede mål. Den som vurderer demokratiet bør uansett metode klargjøre hva de anser som de relevante institusjonene, hvordan de spiller sammen, hvordan de vektet i vurderingen av demokratiet, og hva man regner som lave eller høye skårer på ulike institusjoner og prosesser.

---

⁵ Selv ikke presumptivt objektive mål på demokrati er frie for subjektive vurderinger (se f.eks. Knutsen og Wig, 2015; Knutsen mfl. 2023).

Dersom dette ikke gjøres eksplisitt, vil denne typen vektlegginger og vurderinger uansett gjøres implisitt.

I tillegg gir vår tilnærming en rekke fordeler. For det første gjør vår kvantitative tilnærming det mulig å sammenfatte ulike informasjonskilder i et overordnet bilde. Uten verktøy som demokratiindekser, er det svært vanskelig å beskrive og vurdere hvorvidt og hvor betydelig et demokrati som det norske endrer seg over tid, og hvordan ulike elementer av demokratiet utvikler seg relativt til hverandre. Når man ønsker å ta inn informasjon fra flere hundre mer konkrete trekk ved det politiske systemet blir kompleksiteten rett og slett for stor for selv den skarpeste analytikeren. Alternativet, i praksis, blir da gjerne å vurdere et mindre utvalg av sider ved det politiske systemet. Litteraturgjennomgangen i kapittel 3 er i seg selv et eksempel på dette. Her oppsummeres funn fra en lang rekke studier av det norske politiske systemet, men det er ikke en uttømmende oversikt og det er vanskelig å trekke klare konklusjoner på tvers.

For det andre gjør den kvantitative tilnærmingen det enklere for andre å oppdage mulige problemer eller kontroversielle valg som vi har gjort, og ta disse opp til diskusjon. Ved å angi klart hvilke institusjoner, rettigheter og prosesser vi regner som relevante for demokratiet, ved å gi enkel tilgang til det hele og fulle datagrunnlaget, og ved å redegjøre klart for hvordan vi vektet de ulike indikatorene, legger vi kortene på bordet og sikrer transparens. Dette muliggjør saklig og konkret kritikk og diskusjoner om hvordan vi eventuelt kan lage enda bedre instrumenter for å vurdere det norske demokratiet i fremtiden.

For det tredje har vi med vårt opplegg muligheten til å aggregere og trekke på informasjon fra et stort antall ekspertvurderinger på en måte som gjør at våre konklusjoner i mindre grad reflekterer våre egne – altså vi som er i prosjektgruppen – subjektive vurderinger av tingenes tilstand. I stedet kan vi trekke på mange (flere) eksperters vurdering av tingenes tilstand og kombinere dette på en konkret måte med andre typer indikatorer i våre indekser som tar inn ulike mål. Selv om vi aggregere og komprimerer informasjon om det norske demokratiet med våre 15 demokratiindekser, så trekker altså denne undersøkelsen på et svært rikt informasjonsgrunnlag.

For det fjerde er det mulig å disaggregere indeksene våre og se på bestemte komponenter (det nest høyeste nivået under hver demokratidimensjon) og grupper av indikatorer (det tredje høyeste nivået) for å forstå mer spesifikke trekk og konkrete endringer i det norske politiske systemet. Interesserte lesere kan bore ned i de mindre bestanddelene av indeksene våre, helt ned på enkeltindikator-nivå, og skaffe seg informasjon om mer håndfaste endringer i enkeltinstitusjoner (f.eks. høyesterett), friheter og rettigheter (f.eks. ytringsfrihet), eller sider ved politiske prosesser (f.eks. saklighetsnivået i lokalvalgsdebatter). Mens de aggregerte indeksene gir et overordnet bilde, er det altså fremdeles mulig å få detaljert innsikt i enkeltsider ved det norske demokratiet fra våre data. Vi har i den forbindelse laget et internett-verktøy som tillater alle som ønsker å utforske Norges skårer på de ulike indikatorene som inngår i våre 15 demokratiindekser (https://shiny.uio.no/tinde_indeks/; se Figur 1 for et skjermbilde), og vi håper at mange forskere, byråkrater, elever, journalister og andre bruker dette verktøyet for å studere ulike sider ved det norske politiske systemet. I

kapittel 5 beskriver vi både nivåer på og utvikling i utvalgte indikatorgrupper (nivå 3) og indikatorer (nivå 4) i tillegg til de overordnede indeksene (nivå 1) og indeksenes komponenter (nivå 2).

TINde indeksering nivå: Nasjonal Regional Lokal								
Dimensjon	Komponent	Gruppe	Indikator	Underindikator	Underunderindikator	2017	2021	Forskjell
46	Deltakerdemokrati	Faktisk deltakelse i valg	Deltakelse valg og valgkamp	Valgdeltakelse 1829 - 2021)		0.782	0.772	-0.010
47	Deltakerdemokrati	Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser	Individuell deltakelse	Individuelle initiativ		0.097	0.103	0.006
48	Deltakerdemokrati	Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser	Individuell deltakelse	Initiativ fra myndigheter for borgerinvolvering		0.729	0.654	-0.076
49	Deltakerdemokrati	Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser	Innflytelse gjennom deltakelse	I hvilken grad gir det politiske systemet i Norge deg innflytelse på myndighetene?		0.439	0.432	-0.007
50	Deltakerdemokrati	Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser	Innflytelse gjennom deltakelse	I hvilken grad kan ordinære borgere utøve innflytelse på nasjonal politikk gjennom ulike kanaler, utover valgdeltakelse?		0.524	0.524	0.000
51	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Deltakelseskostnad for ulike grupper	Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Gi alle mulighet til å delta i arbeidslivet		0.595	0.602	0.008
52	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Deltakelseskostnad for ulike grupper	Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Legge til rette for integrering av innvandrere		0.591	0.563	-0.028
53	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Deltakelseskostnad for ulike grupper	Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Sørg for likestilling mellom kvinner og menn		0.716	0.658	-0.058
54	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Generell diskriminering	Discrimination		1.000	1.000	0.000
55	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Lik behandling av fra offentlig sektor/byråkratiet	Det offentlige behandler alle grupper rettferdig, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering, e.l.		0.623	0.606	-0.017
56	Egalitært demokrati	Diskriminering og likebehandling	Lik behandling av fra offentlig sektor/byråkratiet	Det offentlige behandler innbyggerne med respekt		0.683	0.682	-0.001
57	Egalitært demokrati	Lik beskyttelse av rettigheter	Lik beskyttelse av rettigheter	Likebehandling/lik beskyttelse		0.883	0.925	0.042
58	Egalitært demokrati	Lik beskyttelse av rettigheter	Lik beskyttelse av rettigheter	Vekting stemmerett		0.665	0.662	-0.003
59	Egalitært demokrati	Lik beskyttelse av rettigheter	Trusler og trakassering, etter gruppe	Aldersfordeling blant politikere som har opplevd trusler/trakassering etc.		0.927	0.905	-0.022
60	Egalitært demokrati	Lik beskyttelse av rettigheter	Trusler og trakassering, etter gruppe	Kjønnfordeling blant politikere som har opplevd trusler/trakassering etc.		0.793	0.836	0.044

Figur 1: Skjerm bilde fra internettværktøy laget i forbindelse med Tilstandsanalysen. Værktøyet er tilgjengelig på: https://shiny.uio.no/tinde_indeks/

2. Hva mener vi med *demokrati*?

Nærmere om teori og begrepsbruk

Det er ingen klar konsensus om hvordan demokrati bør defineres og måles. Det finnes en lang rekke forståelser av demokrati der ute, som alle er velbegrunnede og konsistente. Selv demokratiforskere opererer med ulike demokratibegrep (se f.eks. Adcock og Collier 2001; Held 2006; Coppedge mfl. 2011). Noen opererer med “tynne” demokratibegrep som er sentrert rundt frie og rettferdige valg (f.eks. Alvarez mfl. 1996), mens andre legger til momenter fra helt andre dimensjoner ved det politiske systemet, slik som beskyttelse av minoritetsrettigheter eller hvordan offentlige diskusjoner utfolder seg (f.eks. Beetham 1999).

Vårt utgangspunkt er en relativt bred tilnærming til hvordan man bør begrepsfeste og måle demokrati. I stedet for å velge ut én spesifikk forståelse av demokrati, har vi tatt utgangspunkt i fem ulike *demokratidimensjoner*, nemlig valgdemokrati, deltakerdemokrati, diskursdemokrati, liberalt demokrati og egalitært demokrati.⁶ Denne kategoriseringen bygger på, blant annet, V-Dems klassifisering av sentrale demokratidimensjoner (se f.eks. Coppedge mfl. 2011; Coppedge mfl. 2020), og reflekterer sentrale demokratiprinsipp som finnes i den bredere teoretiske litteraturen. Vi har altså laget mål som kan benyttes for å reflektere viktige dimensjoner i ulike demokratibegrep. Siden V-Dems klassifiseringer og mål danner et så viktig utgangspunkt også for denne tilstandsanalysen, diskuterer vi dette store internasjonale demokratiprojektet, og deres metoder og mål, nærmere i kapittel 4. I dette kapitlet vil vi kort redegjøre for hovedinnholdet - indikatorene for - de ulike demokratidimensjonene, som altså representerer de fem ulike demokratiforståelser vi ønsker å måle (se Knutsen 2021 for en lengre diskusjon av disse dimensjonene på norsk, og Coppedge mfl. 2020 for en diskusjon på engelsk). Dette er dimensjoner som fra før av måles med færre indikatorer, men på tvers av mange land, i V-Dem datasettet (Coppedge mfl. 2022a; Coppedge mfl. 2022b).

Før redegjørelsen for demokratidimensjonene vil vi imidlertid presisere hva vi *ikke* legger i begrepet demokrati. Vår demokratiforståelse handler om politiske institusjoner på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. *Demokrati* handler i denne rapporten (stort sett) ikke om organiseringen av enheter i samfunnet, som bedrifter (*bedriftsdemokrati*) eller universiteter (*universitetsdemokrati*). En annen viktig presisering er at vi ser på demokratiet som grunnleggende representativt i sin natur. Innslag av direkte demokrati, som folkeavstemninger, inkluderes men da mer som et supplement (med en egen komponent) i vår deltakerdemokratidimensjon. Det betyr at vår forståelse av demokratiet innebærer at makt

---

⁶ Vi bemerker at vi i denne rapporten bruker for eksempel *deltakerdemokrati* og *liberalt demokrati* som kortformer av *demokratiets deltakerdimensjon* og *demokratiets liberale dimensjon*. Det er viktig å påpeke at en bestemt demokratidefinisjon kan trekke inn elementer fra ulike dimensjoner på en gang, og i så godt som alle utbredte demokratidefinisjoner trekkes den valgdemokratiske dimensjonen inn, eventuelt i tillegg til andre dimensjoner. Altså kan det som refereres til som en “liberal demokratidefinisjon” trekke inn elementer både fra den valgdemokratiske dimensjonen (referert til i kortform som *valgdemokrati* nedenfor) samt fra den den liberale dimensjonen til demokratiet (referert til nedenfor som *liberalt demokrati*). Men, det er altså ikke noe i veien for at bestemte demokratidefinisjoner kombinerer enda flere dimensjoner enn to.

gis fra velgere til representanter f.eks. i Stortinget eller kommunestyret, som i tur skal uttrykke de preferansene de har blitt valgt eller oppnevnt for å aggregere og representere, og eventuelt delegere makt videre til regjering og administrasjon.

2.1 Demokratidimensjonene

I dette delkapitlet skisserer vi hver av de fem demokratidimensjonene, og vi viser figurer som antyder hvordan vi videre har spesifisert hver enkelt dimensjon (på nasjonalt nivå). For å måle de mange bestanddelene av hver enkelt dimensjon har vi utviklet et stort antall (mer fokuserte) indekser – la oss kalle dem underindekser – som inngår i de 15 mer overordnede indeksene på hver demokratidimensjon for hvert styringsnivå. Disse underindeksene tar for seg forhold knyttet til noe mer konkrete sider ved det politiske systemet, som vi kaller *komponenter*, slik som *deltakelse i sivilsamfunnet* (komponent av deltakerdemokrati), *beskyttelse av private sivile rettigheter* (komponent av liberalt demokrati), *hvor responsive politiske partier er til velgerne* (komponent av valgdemokrati), og så videre. Disse komponentene består igjen av flere grupper av indikatorer, som igjen består av enkeltindikatorer (noen ganger slått sammen fra under-indikatorer), fra ulike datakilder.

Nedenfor gir vi en kun en veldig kort gjennomgang av de fem demokratidimensjonene TiNDe måler, mens opplistingen av de mer detaljerte indeksene på nivåene under gjøres i figurer uten inngående drøfting i tekst. En komplett liste av indikatorer og hvordan alle indeksene er bygget opp gis i internett-appendiks 1.

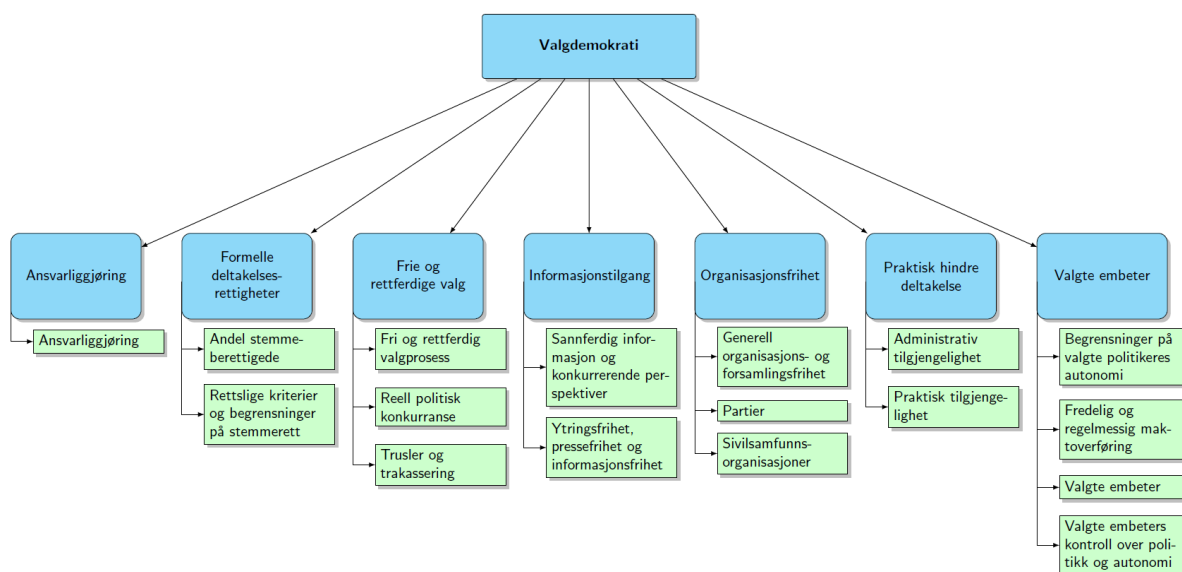
Valgdemokrati

Valgdemokrati omhandler først og fremst eksistensen av valg mellom minst to partier eller kandidater til alle viktige politiske posisjoner, på ulike styringsnivå, samt sikringen av deltakelsesrettigheter for hele den voksne befolkningen i disse valgene. Videre bør valgene åpne opp for reell konkurranse mellom ulike partier og kandidater, i den forstand at forskjellige deltakere, også i praksis, har en mulighet til å vinne posisjonene som er på valg. Den aller viktigste betingelsen for å sikre dette, og dermed høy grad av valgdemokrati, er at valgene er frie og rettferdige – alle partier og kandidater skal ha mulighet til å delta og det må være fravær av manipulering (av ulik karakter) som gir noen av deltakerne urettmessige fortrinn i konkurransen. Videre må velgerne sikres et tilstrekkelig, objektivt informasjonsgrunnlag for å danne seg en selvstendig oppfatning av hvem de ønsker å stemme på. Når disse forholdene er på plass, forventer vi at politikere på ulike styringsnivå er mer responsive til velgerne ønsker og behov. Det representative demokratiet innebærer altså delegasjon av makt, fra en prinsipal (folket) til en agent (representanten). Slik delegasjon er imidlertid ikke begrenset til direkte valgte representanter (f.eks. på Stortinget), men den kan

også delegeres videre når valgte representanter, av ulike grunner, ønsker å delegerer makt videre til internasjonale organer som folkets valgte representanter har valgt å binde seg til.⁷

Figur 2 viser hvordan vi spesifiserer valgdemokratidimensjonen på nasjonalt nivå, med syv komponenter som hver har mellom en og fire indikatorgrupper.

Figur 2: Valgdemokrati på nasjonalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

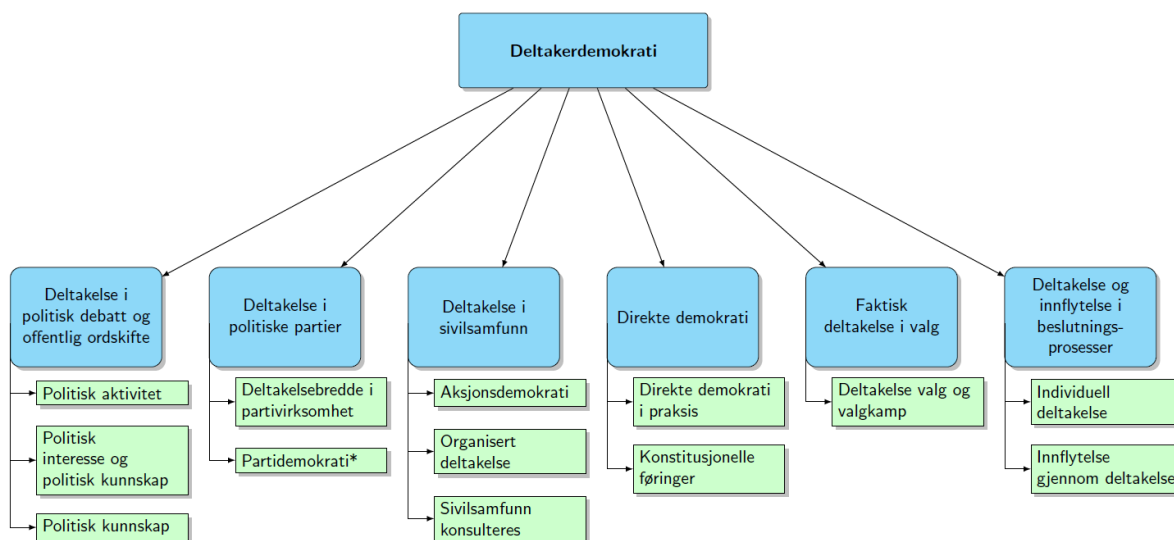
Deltakerdemokrati

Deltakerdemokratidimensjonen handler om befolkningens deltakelse og kontroll over ulike typer politiske beslutningsprosesser, og at det politiske systemet sikrer bred deltakelse på ulike steg i slike prosesser og gjennom forskjellige kanaler. Bred deltakelse i nasjonale valg er viktig, men et høykvalitetsdemokrati innebærer også at innbyggerne deltar aktivt i annen politisk aktivitet mellom valgene, og ikke overlater alt til politikere og byråkrater. Det er mange relevante kanaler for slik bred og aktiv deltakelse, og ikke minst gjelder dette på lokalt nivå der avstanden mellom innbyggerne og de folkevalgte er mindre. Av konkrete eksempler

⁷ Poenget om delegering innebærer at vi ikke ser handelsavtaler og lignende (som EØS avtalen) som noe som i prinsippet er uforenlig med høy grad av demokrati på nasjonalt nivå, men vi åpner likevel for at dette er forhold som i noen tilfeller kan ha negative effekter på visse demokratiske aspekter, gjerne på valgdemokratidimensjonen, og da spesielt folkevalgte politikeres evne til å kontrollere politikk. Dette gjelder iallfall på kort sikt, dersom det er betydelige kostnader knyttet til å trekke tilbake delegert makt. Som vi vil diskutere mer inngående nedenfor vil imidlertid noen type bindinger på valgte politikeres makt også kunne telle positivt inn for grad av demokrati, blant annet siden de vanskeliggjør maktmisbruk og rettighetsbrudd. Derfor vil også internasjonale bindinger kunne gi noen positive utslag på våre demokratimål, men da typisk på den såkalte liberale demokratidimensjonen. Dette illustrerer at ulike demokratidimensjoner ofte kan være i konflikt med hverandre: Aspekter som øker det vi under beskriver som "liberalt demokrati" (som blant annet kan vektlegge begrensninger på makt) kan i noen tilfeller senke valgdemokrati (som blant annet vektlegger valgte politikeres kontroll over politikk). Vi kommer tilbake til denne diskusjonen i neste seksjon.

kan nevnes (lokale og nasjonale) folkeavstemninger, medlemsaktivitet i partier, kommunale ordninger for innbyggerinvolvering, et sivilsamfunnsorganisasjoner som åpner for deltakelse, og teknologiske plattformer for at innbyggerne skal kunne spille inn informasjon om ønsket politikk direkte til politikere og byråkrater.

Figur 3 viser hvordan vi spesifiserer deltakerdemokratidimensjonen på nasjonalt nivå, med seks komponenter som hver har mellom en og tre indikatorgrupper.

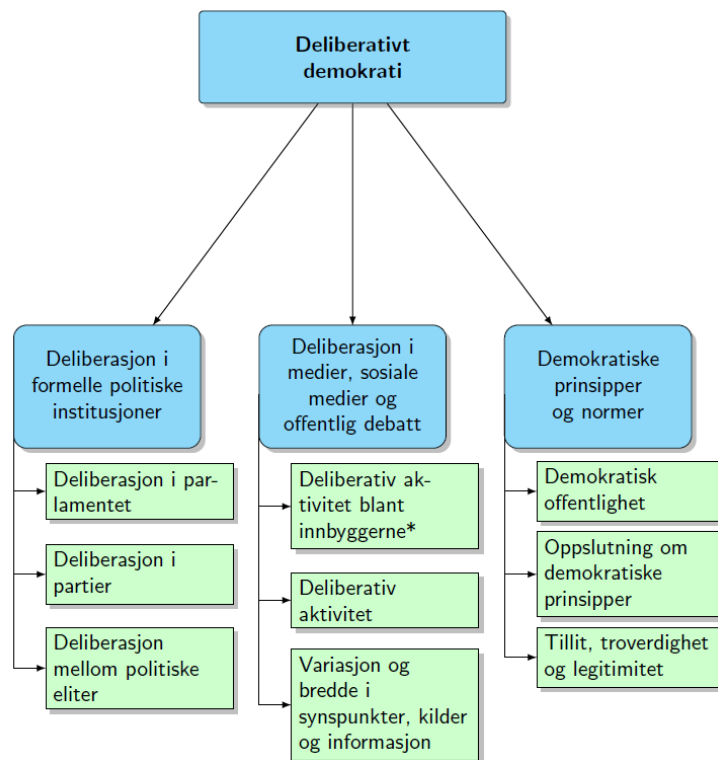

Figur 3: Deltakerdemokrati på nasjonalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Deliberativt demokrati (evt samtale- eller diskursdemokrati)

Deliberativt demokrati handler om hvorvidt og hvordan det politiske systemet tilrettelegger for åpen og kritisk diskusjon og vurdering av politiske prinsipper og saker, der innbyggere og politikere har tilgang på arenaer for konstruktiv og jevnbyrdig dialog for å sikre best mulige løsninger. Med deliberasjon menes en debatt der standpunkter prøves mot hverandre, slik at særinteresser og dårlige argumenter kan avsløres (Hernes 1998: 200). Det innebærer blant annet at både tradisjonelle medier (som aviser og TV) og sosiale medier tilrettelegger for en fri, kritisk, saklig og konstruktiv diskusjon, hvor innbyggerne får tilgang på variert informasjon. Politiske forslag og posisjoner bør begrunnes offentlig, og ikke kun i lukkede rom, og anerkjennelse av og lytting til motargumenter fra ulike grupper er vesentlig. Deliberativt demokrati kan handle om offentlig debatt mellom politiske eliter, men innebærer også bred konsultasjon med ulike samfunnsgrupper som berøres av en politisk sak.

Figur 4 viser hvordan vi spesifiserer den deliberative demokratidimensjonen på nasjonalt nivå, med tre komponenter som hver har tre indikatorgrupper.

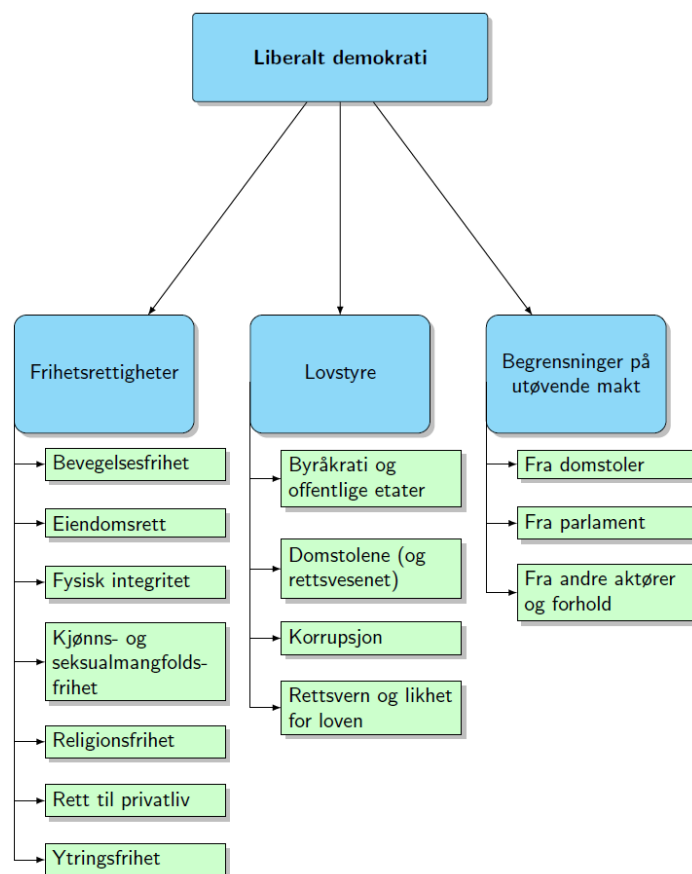

Figur 4: Deliberativt demokrati på nasjonalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Liberalt demokrati

De sentrale grunnsteinene i et liberal demokrati er beskyttelsen av ulike individuelle rettigheter og friheter, samt politiske institusjoner som avgrensner makten til utøvende myndighet. Hva angår førstnevnte er klare juridiske garantier (for eksempel i en grunnlov) vesentlig, men enda viktigere er hvordan rettighetene håndheves og forsvares i praksis, for alle borgerne i landet. Rettighetene begrenses ikke kun til politiske rettigheter som ytringsfrihet og forsamlingsfrihet, men inkluderer også private rettigheter som religionsfrihet og bevegelsesfrihet. Hva angår begrensninger på utøvende myndighet er sentrale eksempler på relevante, begrensende institusjoner på nasjonalt nivå parlament og domstol. Disse bør, ifølge liberale demokratidefinisjoner, sikres tilstrekkelig uavhengighet og kapasitet til å kontrollere og etterprøve utøvende myndighet og slik bidra til at individuelle rettigheter og friheter for befolkningen sikres i praksis.

Figur 5 viser hvordan vi spesifiserer det liberale demokratibegrepet på nasjonalt nivå, med tre komponenter som hver har mellom tre og syv indikatorgrupper.

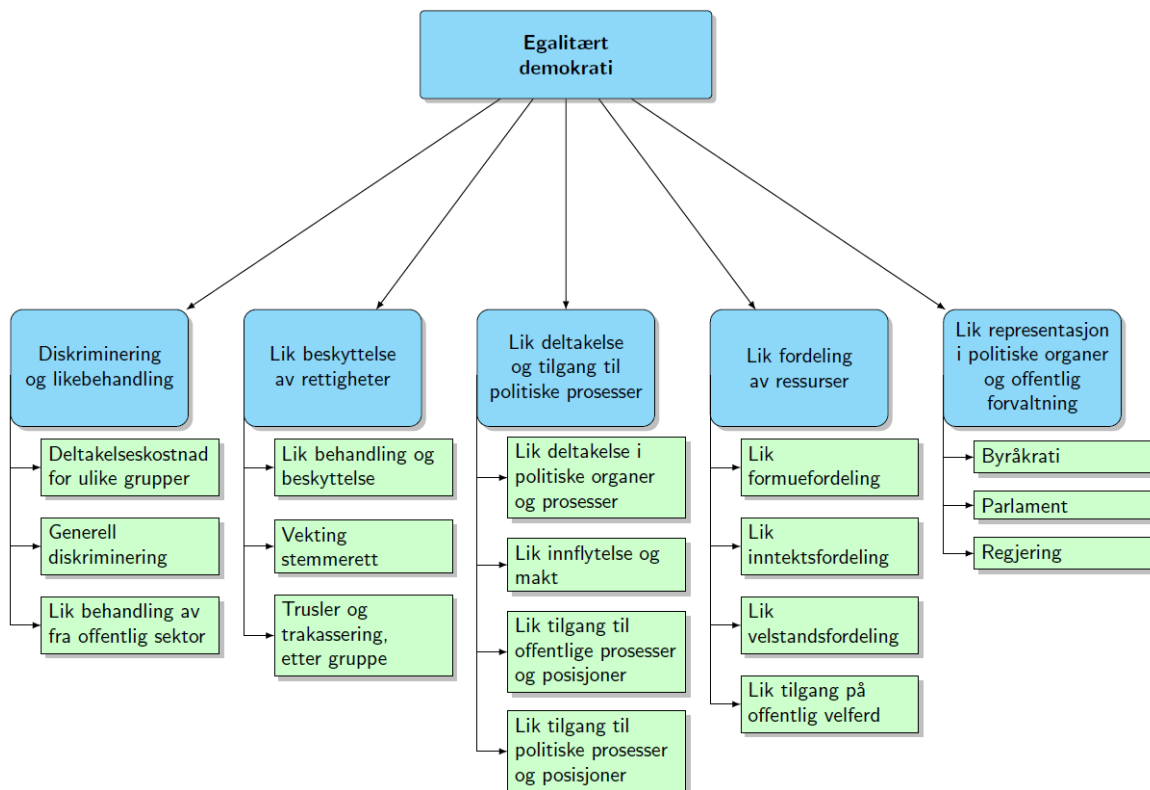

Figur 5: Liberalt demokrati på nasjonalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Egalitært demokrati

Politisk likhet mellom innbyggerne i et land kan ikke sikres kun ved at alle voksne innbyggere formelt har like, grunnlovfestede rettigheter til å delta i politiske prosesser (som stemmerett). I praksis vil også ulikhet i tilgang på for eksempel økonomiske ressurser og informasjon være viktig for å sikre like muligheter til politisk innflytelse i praksis. Den egalitære demokratidimensjonen omhandler de forskjellige betingelsene som kreves for (i praksis) å sikre en lik fordeling av politisk innflytelse. Blant annet fordrer høy grad av egalitært demokrati at politisk innflytelse er relativt jevnt fordelt på tvers av kjønn, klasser, etniske grupper og andre sosiale skiller. Omfattende økonomiske rettigheter til hele befolkningen anses ofte som en annen viktig grunnstein for å sikre egalitært demokrati, siden muligheten til å delta i og påvirke politiske prosesser antas å fordrer en viss inntekt og utdanning. Skjevheter i politisk innflytelse kan også skyldes økonomiske ulikheter, og praksiser som tillater rike innbyggere å utøve disproporsjonal innflytelse gjennom, for eksempel, lobbyvirksomhet eller finansiering av dyre valgkamper.

Figur 6 viser hvordan vi spesifiserer den egalitære demokratidimensjonen på nasjonalt nivå, med fem komponenter som hver har mellom tre og fire indikatorgrupper.

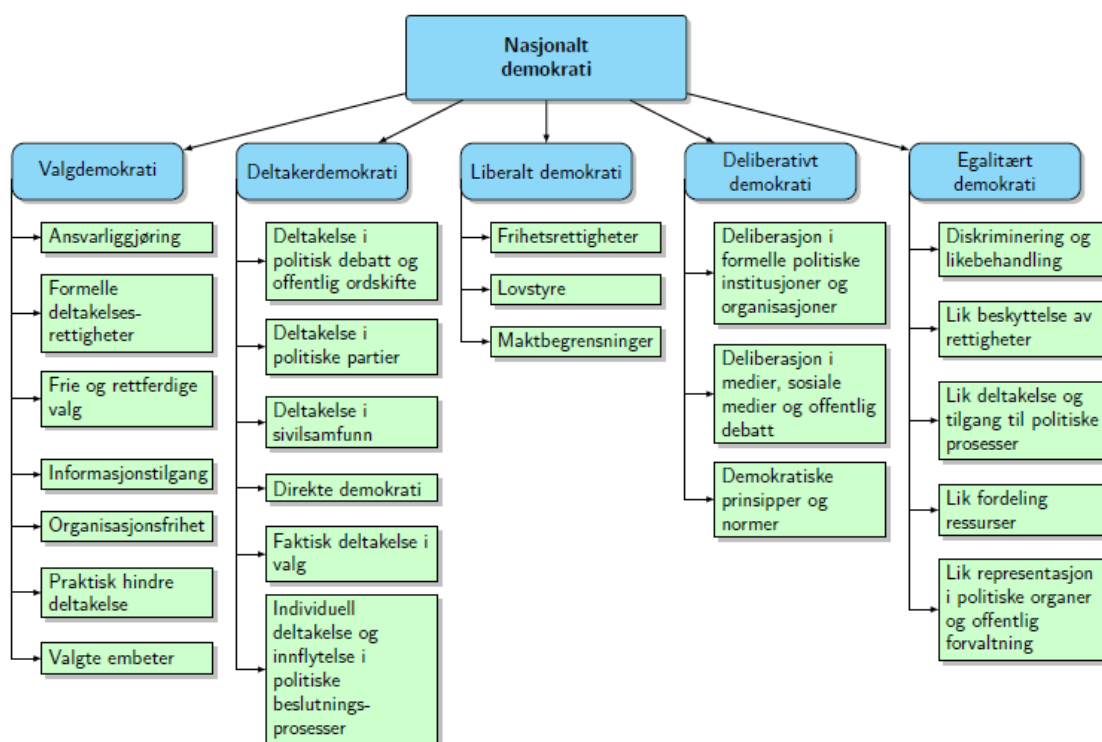
Figur 6: Egalitært demokrati på nasjonalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Oppsummering

Figur 7 oppsummerer og viser vår overordnede begrepsstruktur for demokrati på *nasjonalt nivå*, med de fem hoveddimensjonene. Figuren viser også komponentene tilhørende hver hoveddimensjon. Begrepsstrukturen er rimelig lik på regionalt og lokalt nivå som på nasjonalt nivå for de fleste dimensjoner, dog med noen avvik. Figurene for regionalt og lokalt nivå finnes i Appendiks 2.

Som før nevnt, tilbyr også V-Dem prosjektet indekser som måler de fem demokratidimensjonene beskrevet ovenfor (men da med indikatorer på nasjonalt nivå, stort sett). Hver av disse indeksene er satt sammen av flere mindre komponenter, som igjen måles av en rekke indikatorer. Men siden V-Dem ikke tilbyr mål som er finkornede nok til å fange opp all relevant variasjon og “mindre svakheter” ved høykvalitetsdemokratier som Norge, har vi utvidet innholdet i alle disse dimensjonene (betydelig) for å bedre fange opp grader av demokratisk kvalitet. Dette innebærer blant annet at vi har utvidet og betydelig forandret på komponenter som allerede inngår i V-Dem sine demokratidimensjoner (for eksempel komponenten for frie og rettfærdige valg under valgdemokrati, som vi blant annet utvider med et stort antall indikatorer på trusler og trakassering av politikere). Vi har også lagt til flere helt nye komponenter som ikke finnes i V-Dem, slik som komponentene på praktiske hindre for deltakelse og på ansvarliggjøring under valgdemokratidimensjonen.

En fullstendig liste av hvilke indikatorgrupper og indikatorer som inngår i hver av disse komponentene, og hvordan de måles, ligger i Appendiks 1, og her finnes også skårene for de ulike indeksene og indikatorene for årene (2015/2017 og 2019/2021) som TiNDe måler. I Appendiks 2 viser vi også oversiktlige figurer for komponentene og indikatorgruppene for hver enkelt demokratidimensjon på lokalt og regionalt nivå. Som en integrert del av Tilstandsanalysen har vi, som nevnt, også utviklet en nettside der alle som er interessert kan gå inn og se på alle de ulike indikatorene (og underindeksene) og hvordan de er målt, samt se på hvordan Norges skåre på disse mer spesifikke målene har endret seg i løpet av de siste årene. Denne nettressursen finnes på: https://shiny.uio.no/tinde_indeks/browser.html.

Figur 7: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på nasjonalt nivå.

2.2 Forholdet mellom demokratidimensjonene

Når vi adresserer demokratidimensjonene separat, handler det om at de representerer ulike demokratiforståelser og at det ikke nødvendigvis enkelt for et land å skåre høyt på alle dimensjonene samtidig. Som flere demokratiteoretikere og statsvitere har fremhevet (se for eksempel Lijphart 1999) kan ulike demokratiidealer komme i konflikt med hverandre. Et svært effektivt valgdemokrati, der politikerne stilles fullt og helt til ansvar for politisk utvikling i møte med velgerne hvert fjerde år, kan, for eksempel, stå i et motsetningsforhold til direkte folkelig deltakelse i politiske beslutninger gjennom andre kanaler enn valg, og dermed med deltakerdemokratiet. Et velfungerende liberalt demokrati, med sterke begrensninger på utøvende makt og beskyttelse av rettighetene også til minoriteter, vil kunne komme i konflikt med majoritetens preferanser gjennom valgkanalen og dermed med

valgdemokrati. Mer generelt er forholdet mellom ulike demokratidimensjonene sammensatt: Enkelte ganger kan en svært høy skåre på én dimensjon vanskeliggjøre en svært høy skåre på en annen (for en inngående diskusjon om slike avveininger [“trade-offs”], se Lauth og Schlenkrich 2018).⁸

Med andre ord jobber *noen* av indikatorene og endog komponentene, på tvers av dimensjonene og styringsnivåene som TiNDe måler, “mot hverandre”. Hvis et system skårer høyt på ett slikt aspekt, vil det nesten med nødvendighet skåre lavere på et annet. En høyere skåre på liberalt demokrati-komponenten om at *andre institusjoner begrenser utøvende myndighet* -- for eksempel ved at internasjonale menneskerettighetsdomstoler setter grenser for hva valgte, nasjonale politikere kan foreta seg – vil kunne innebære en “automatisk” reduksjon i skåren på valgdemokratiets komponent på hvorvidt valgte politikere kontrollerer relevante politiske beslutninger.⁹ Dette mer spesifikke eksemplet gjenspeiler diskusjonen ovenfor om at ulike demokratidimensjoner kan stå i et visst spenningsforhold til hverandre.¹⁰ Det kan imidlertid også være slik at visse underdimensjoner støtter opp under hverandre, og at en høy skåre på én slik dimensjon i praksis kreves for å oppnå svært høy skåre på en annen. Det er for eksempel vanskelig å se for seg en svært høy skåre på ulike sider ved deltakerdemokrati uten at muligheter for deltakelse i f.eks. sivilsamfunn er relativt jevnt fordelt i befolkningen, som antyder høy skåre på viktige sider ved egalitært demokrati.

Lignende avveininger som diskutert ovenfor kan også foregå på tvers av styringsnivå, og dermed gi spenninger i flernivådemokrati som det norske: Et sterkt nasjonalt valgdemokrati, der nasjonale politikere blir valgt inn på å love bestemte politiske beslutninger for hele landet (f.eks. utdanningsreformer eller mål for sykehjemsdrift) som skal gjennomføres lokalt, kan lede til øremerking av midler og lov- og forskriftsfestede nasjonale standarder. Men slik statlig detaljstyring kan i sin tur gå utover kommunenes mulighet til å gjennomføre lokalt ønsket og tilpasset politikk, noe som igjen kan utfordre valgdemokratiet på lokalt nivå. At offentlige beslutninger berører skjæringsfeltet mellom ulike forvaltningsnivåer kan skape

---

⁸ Selv om de ulike demokratiforståelsene ofte kan stå i et motsetningsforhold, er de ofte også gjensidig forsterkende og endog avhengige av hverandre. For eksempel vil et land med utstrakte brudd på sivile rettigheter (også minoritetsrettigheter) etterhvert, med høy sannsynlighet, føre til en de facto begrensning på valgrettigheter. Sivile rettigheter er en forutsetning for fri deltagelse gjennom valgkanalen, og dermed for velfungerende valgdemokrati.

⁹ Likeledes kan en svært høy skåre på nasjonalt nivå på underdimensjonen til valgdemokratiet om at valgte politikere kontrollerer politiske beslutninger innebære en lavere skåre på den samme underdimensjonen på lokalt og regionalt nivå.

¹⁰ La oss konkretisere dette poenget med et eksempel som knytter an til de politiske partienes spesifikke rolle i å realisere demokratiet. Massepartier (dvs. medlemspartier) har eksistert siden innføringen av allmenn stemmerett, og ble tidligere ofte fremholdt som overlegne i et demokratiperspektiv (Epstein 1967:7). Massepartimodellen ble forsvart med basis i en oppfatning av demokrati som flertallsstyre, og på bakgrunn av deltakerdemokratiske idealer som integrasjon og politisk utdanning av velgerne. Det hersker imidlertid langt fra enighet om massepartiets potensiale som demokratiskapende institusjon i partilitteraturen. Et løst organisert, elitestyrt parti kan stå friere enn et masseparti til å konkurrere om å produsere politikkforslag som er ettertraktet blant brede velgergrupper, og dermed styrke aspekter ved valgdemokratiet. Med andre ord: Det kan i teorien oppstå spenninger mellom partienes bidrag til valgdemokratiet (i form av effektiv partikonkurranse) og deltakerdemokratiet (Allern, Heidar og Karlsen 2016).

koordineringsproblemer for politikerne og forvaltningen, mens for innbyggerne kan det være vanskelig å forstå hvor politiske beslutninger blir tatt, og dermed plassere og utkreve ansvar.

TiNDE gir oss mulighet til å studere forholdet mellom demokratidimensjonene på en systematisk måte. Vi forholder oss til mulige spenninger mellom ulike demokratidimensjoner og styringsnivå som et empirisk spørsmål. Vi utelukker ikke indikatorer på slike forhold (som kan være negativt for noen sider ved demokratiet men positivt for andre), men vi tar da heller med flere indikatorer som måler alle de ulike elementene, med både positive og negative effekter på ulike sider ved demokratiet.

2.3 Noen avsluttende bemerkninger

Til sist er det viktig med noen presiseringer av hvordan skårer på de ulike indeksene skal tolkes. For det første vil vi fremheve at det ikke nødvendigvis er normativt ønskelig å skåre helt perfekt på alle indikatorene som TiNDe måler: en økning i grad av demokrati som følge av økning i en indikator kan gå på bekostning av andre relevante forhold som er normativt ønskelige. Eksempelvis kan man tenke seg at det hadde vært mer demokratisk å gi stemmerett ikke bare til alle voksne over 18 år, men også alle over, si, 14 år. Dette er fordi en slik stemmerettsutvidelse betyr økt politisk deltakelse og økt utbredelse av en sentral politisk rettighet, som dermed sikrer en ny befolkningsgruppe mer politisk innflytelse. Selv om vi aksepterer dette premisset kan det imidlertid være andre (normativt ønskelige) hensyn som tilsier at stemmerett til 14-åringer ikke nødvendigvis er et gode. Ønskeligheten av en slik utvidet stemmerett blir dermed et spørsmål om hvordan demokratihensyn og andre hensyn vektet opp mot hverandre. For noen demokratiaspekter kan det for eksempel lede til avveininger mellom høy grad av demokrati versus styringseffektivitet. Høyest mulig demokratiske må må altså ikke automatisk forveksles med “best mulig styreform”. Det finnes andre normative mål ved et styresett enn demokrati.

Endelig er det viktig å presisere at de øvre endepunktene på våre demokratidimensjoner reflekterer svært demokratiske system som kun finnes som idealtyper. I praksis vil det være umulig for et politisk system å faktisk nå toppskåre på dimensjonene som TiNDe måler – vi har bevisst forsøkt å lage så krevende demokratiindekser at ingen faktisk eksisterende styresett skal “stange i taket.” Dette gjør vi altså fordi vi med slike strenge skalaer kan registrere eventuelle forbedringer selv i svært demokratiske system (som dagens Norge).

3. Hva vet vi om det norske demokratiet fra før? En litteraturgjennomgang

Hva vet vi om tilstanden til norsk demokrati før vi har gjennomført vår tilstandsanalyse? Det er ikke rent lite, siden det finnes omfattende faglitteratur om det norske systemets karakter langs flere av de relevante demokratidimensjonene. I dette kapitlet oppsummerer vi først bildet som tegnes av det norske demokratiets utvikling i internasjonale studier. Deretter sammenfatter vi den nasjonale debatten. Hva sistnevnte angår, tar vi for oss de offentlige utredningene av det norske demokratiet som ble gjennomført rundt årtusenskiftet. Deretter går vi gjennom sentrale funn og konklusjoner fra nyere forskning.

3.1 Norsk demokrati i internasjonalt perspektiv: demokratiindekser

I den internasjonale og komparative faglitteraturen om demokratiutvikling globalt regnes Norge som et stabilt *høykvalitetsdemokrati*, med høy grad av konsensusorientering blant de politiske elitene (Arter 2006). Norge har konsekvent blitt tildelt toppskåre på mye brukte demokratimål som Polity-indeksen og Freedom House indeksen (se Knutsen 2014 for en gjennomgang som fortsatt er relevant for dagens situasjon), men Norge skårer også helt i toppen på mer krevende demokratimål som skiller bedre mellom relativt demokratiske land enn f.eks. hva Polity gjør. Ifølge V-Dem-instituttets «Democracy Report» for 2023, for eksempel, er Norge rangert som nummer tre på V-Dems «Liberal Democracy Index», og Norge har – slik vi beskriver mer inngående i kapittel 5 – konsekvent ligget helt i toppen (typisk topp fem) i verden langs alle de fem demokratidimensjonene som V-Dem måler, med unntak av deltakerdimensjonen, siden målingene begynte. Norge regnes altså som svært demokratisk hva angår valg og politiske rettigheter (valgdimensjon), lovstyre og politiske institusjoner (liberale dimensjon), kvalitet på offentlig debatt (deliberativ dimensjon) så vel som politisk likhet (egalitær dimensjon), og noe mindre, men fortsatt meget, demokratisk på ulike former for folkelig deltakelse (deltakerdimensjon). The Economist Intelligence Unit, som vektlegger valgdemokrati, deltakelse, frihetsrettigheter og tillit og støtte til politikere og institusjoner, rangerer – nok en gang – Norge helt på topp i verden i 2022 på sin demokratiindeks, med en skåre på 9,81 av 10 (EIU 2022).

Norge kommer også godt ut i internasjonale sammenligninger når det gjelder kvalitet på offentlig styring («government»), livskvalitet og ulike økonomiske og sosiale forhold (se f.eks. rangering på ulike av FNs Sustainable Development Goals).¹¹ Dette er ulike forhold som kan sies å virke inn på eller reflektere demokratiets «styringseffektivitet». To unntak når

---

¹¹ <https://dashboards.sdgindex.org/map>

det gjelder internasjonale mål og forskning som fremhever det norske demokratiets svært høye kvalitet, er kritikk fra valgobservatører og OSSE av enkelte praktiske sider ved avviklingen av nasjonale og lokale valg. En mulig forklaring på disse avvikene, som gjerne knytter an til manglende formelle regler, klare rutiner for å sikre korrekt gjennomføring og sammenblanding av ulike roller, er at norske valg er preget av høy grad av tillit og dermed også (oppfattes å behøve) mindre kontroll enn i andre land (NOU 2020: 230). OSSE har også kritisert det norske stortingsvalg-systemet for den skjeve vektingen av stemmer,¹² som innebærer at velgere i enkelte fylker har langt mer innflytelsesrike stemmesedler, dvs færre stemmer per stortingsrepresentant, enn andre (se også Føllesdal 2010). En annen kritikk kommer fra internasjonale organisasjoner og handler om de svake reguleringene av lobbyisme i Norge (se f.eks. Greco 2021).

Det generelt positive bildet som tegnes av det norske politiske regimets virkemåte, både når det gjelder «input» (valg) og «output»-siden (vedtak), gjenspeiles også i at Norge skårer høyt i tverrnasjonale studier av politisk tillit til nasjonale politiske institusjoner og myndigheter.¹³ Dersom man anser politisk tillit som et mål på demokratiets «helsetilstand» (Listhaug og Aardal 2011), tilsier spørreundersøkelser at norske borgere oppfatter at systemet har vedvarende demokratisk legitimitet. Som Seegaard og Haugsgjerd (2020: 18) skriver: «*For Norges del viser en rekke studier at nordmenns tillit til politiske institusjoner og aktører, så vel som deres tilfredshet med det nasjonale demokratiet, ikke har vært nedadgående siden finanskrisen i 2008, som ofte antatt. Etter et fall i den politiske tilliten rundt årtusensskiftet (...), har tilliten siden vært stabil eller forsiktig økende, avhengig av hvilken datakilde som legges til grunn.*»

Avsløringer av og debatten rundt stortingspolitikeres bruk pendlerboliger, etterlønn og reiseregninger, NAV-skandalen, strømkrisen, økende økonomisk ulikhet, og debatt om statlige lederlønninger, har satt tillitsforholdene på nye prøver i de siste årene. Likevel er tilliten til myndighetene i Norge fortsatt høy sammenlignet med de fleste andre OECD-land, ifølge surveydata. Nordmenn anser sine offentlige institusjoner til å stole på (Listhaug og Aardal, 2011; OECD, 2021; OECD 2022), og Norge har vært kjennetegnet av en kontinuerlig høy institusjonell tillit siden 1960-tallet (Miller og Listhaug 1998). Tilliten til spesifikke institusjoner som politiet, rettssystemet og Stortinget har holdt seg høy over tid. Tilliten til politikere og politiske partier har vokst siden 2002, men disse oppfattes likevel som de minst pålitelige institusjonene blant dem som er inkludert i European Social Survey. Kommunestyret, lokalpolitikere og ordføreren har gjennomgående (enda) høyere tillit i

---

¹² <https://www.nrk.no/norge/osse-kritisk-til-norsk-valgordning-1.6889746>

¹³ Vi bemerker at et svært høyt tillitsnivå ikke utelukkende er et gode for demokratiet, ettersom det kan heve terskelen for berettiget kritikk av maktutøvelse. Akkurat som noen velgere må bytte parti mellom valg for at «konkurransen» mellom partiene om stemmer skal fungere, kan en viss grad av politisk mistillit være positivt da det innebærer at (deler av) befolkningen er kritisk innstilt til makthaverne og dermed enklere kan stille viktige spørsmål ved hvordan makten forvaltes (Dalton 2004; Norris 1999).

befolkningen enn Stortinget, rikspolitikere og regjeringen (Seegaard og Haugsgjerd 2020: 35).¹⁴

Spørsmålet er imidlertid om disse tverrnasjonale studiene av det politiske systemet i stort, gir et dekkende bilde av demokratiets tilstand i Norge. Tverrnasjonale studier trekker gjennomgående konklusjoner ved å sammenligne land med hverandre, og en demokrati-idealist vil kunne påpeke at Norges relative høye skårer i stor grad reflekterer større problemer og svakheter ved demokratiet i andre land. Bildet av det norske demokratiet som svært godt vil kanskje måtte nyanseres om vi måler det opp mot et tenkt ideal-demokrati. Eksisterende nærstudier av det norske systemets ulike sider og nivåer ser ofte ut til å ha hatt slike ideal som iallfall implisitte sammenligningsgrunnlag, og kan derfor bidra til å nyansere bildet av det norske demokratiet.

3.2 Norsk demokrati i nasjonalt perspektiv: offentlige utredninger

Nasjonalt har det, som alt antydte, ikke vært mangel på diagnoser om problemer ved det norske demokratiet, og ikke minst svekkelse av demokratiet over tid (noe som ikke stemmer overens med de flate eller svakt positive trendene for Norge i de fleste tverrnasjonale demokratiindekser). Sentralt i disse debattene har de såkalte «Maktutredningene» stått: politisk initierte, forskningsbaserte offentlige utredninger av maktforhold og demokratiets tilstand. Med andre ord, dette var brede samfunnsvitenskapelige forskningsprogrammer som resulterte i mye ny forskning og i NOUer. Den første varte fra 1972 til 1982, og den ble ledet av sosiologen Gudmund Hernes. Den andre ble gjennomført i perioden 1998 til 2003 under ledelse av statsviter Øyvind Østerud. I begge tilfeller sto betingelser og virkninger for folkestyret sentralt i mandatet; de har altså begge vært "makt- og demokratiutredninger". Men de to utredningene hadde også noe ulike mandat og dermed ulike fokus.

De norske maktutredningene 1972-2003

Mens den første maktutredningen skulle ta for seg maktbegrepet og kartlegge privat, økonomisk makt og makten til organisasjoner, forvaltning, massemedier og internasjonale selskaper, var mandatet til den andre enda bredere. Det sistnevnte mandatet ba om en utredning av endringsprosesser som «påvirker og utfordrer det representative demokratiet»: økt internasjonalisering, ny teknologi, den offentlige meningsdannelse, miljøutfordringene, det flerkulturelle samfunnet, kompetanse- og kunnskapssamfunnet, samt desentralisering,

---

¹⁴ Bak dette skjuler det seg enkelte viktige nyanser. KS' lokaldemokratiundersøkelse viser at om lag halvparten av de spurte mener at de som har gode forbindelser i kommunen, får ivaretatt sine interesser bedre enn andre, og at hver tredje velger mener at folkevalgte misbruker sin makt til personlig fordel (Winsvold, 2022: 6-7). (Dette kommer vi også tilbake til i kapittel 5 når vi vurderer liberalt demokrati og egalitært demokrati på lokalt nivå.) I den samme undersøkelsen fremgår det at tre av fire mener at det er en god tone i samfunnsdebatten i kommunen, men at det er stor variasjon mellom kommunene. Om lag halvparten mener at innbyggerne har gode muligheter til å påvirke kommunale beslutninger, at de folkevalgte involverer innbyggerne og har god oversikt over hva folk er opptatt av (*ibid*: 10).

deregulering og privatisering (Storingsvedtak 11.12.97).¹⁵ Med andre ord var det snakk om svært ambisiøse oppdrag, og vi skal ikke forsøke å oppsummere konklusjonene på noen uttømmende måte her. Istedenfor vil vi peke på noen særlig relevante momenter i lys av vårt arbeid med tilstandsanalysen av det norske demokratiet som presenteres i denne rapporten.

Den første Maktutredningen tegnet bildet av et segmentert styringssystem der såkalte «korporative triangler» med tett samspill mellom utvalgte interesseorganisasjoner, fagdepartement og Storingskomité både utformet og forvaltet politikken, på tvers av systemets konstitusjonelle rammer (St.meld. nr. 44 (1982–83); Hernes 1983). Siden har slike korporative organer blitt svekket (Rommetvedt mfl., 2013), men den andre maktutredningen pekte på eksistensen av flere andre kanaler for innflytelse enn den konstitusjonelle og den korporative. For eksempel kan beslutninger påvirkes gjennom aksjoner og lobbyisme.

Likevel var den siste maktutredningens *hovedfokus* rettet mot de folkevalgte organene. Spesielt analyserte utrederne vilkårene for demokratisk styring gjennom Storting og regjering, som de definerte som grunnpilarene i «folkestyret». Dette formelle beslutningssystemet, gjennom flertallsvalg og folkevalgte organer, ble oppfattet å være i tilbakegang, i betydningen at de ble ansett som mindre mektige og velfungerende enn de hadde vært tidligere (NOU 2003: 19; Østerud mfl. 2003)

Årsakene til og symptomene på denne tilbakegangen var mange, ifølge sluttrapporten til den andre maktutredningen. For eksempel var de politiske partiene og sivilsamfunnsorganisasjonene redusert som massemedlemsorganisasjoner, og hadde slik svekket Stortingets forankring i velgermassen og skapt større avstand mellom folk og politiske eliter (NOU 2003: 19; Østerud mfl. 2003). Her fulgte den andre maktutredningen opp en debatt som strekker seg tilbake til den første: I hvilken grad deltar folket aktivt i demokratiet (Martinussen 1973; Lafferty 1981)? Konklusjonen til den andre maktutredningen var at deltakelsen var flyttet vekk fra de tradisjonelle kanalene som er tett koplet på de politiske beslutningsprosessene, nemlig organisasjoner og partier, og over til saksorienterte aksjoner og ulike aktørers direkte kontakt med politikere (Strømsnes 2003).

I begge maktutredningene sto dessuten mediernes rolle sentralt. Gudmund Hernes formulerte tesen om det *medievridd* samfunn alt i 1977: I kampen for oppmerksomhet i et informasjonsrikt samfunn, tar journalistene i bruk ulike teknikker for å nå fram, som å sette ting på spissen, vektlegge konflikt fremfor enighet, osv. Alle som ville nå ut med sitt budskap gjennom mediene, måtte tilpasse seg disse kriteriene (Hernes 1978). Den andre maktutredningen viet også medieutviklingen betydelig oppmerksomhet. Mediene var blitt uavhengige av de politiske partiene siden 1970-tallet og «profesjonalisert» på sine egne premisser, samtidig som de var blitt mer avhengig av markedet og private eiere (NOU 2003: 19; Østerud mfl. 2003). Medienes frigjøring fra politikken hadde styrket mediernes dagsorden-makt og forsterket den «medialiseringen» av politikken som den første maktutredningen beskrev: «Konsekvensen er at politikken vris mot det dagsaktuelle og bort fra det langsiktige og prinsipielle» (NOU 2003: 50). Utviklingen hadde ledet til en

---

¹⁵ Se f.eks. <https://www.sv.uio.no/mutr/mandat/>

profesjonalisering av partienes informasjonsarbeid og til vekst i antallet kommunikasjonsbyråer (ibid.).

Videre hadde fremveksten av mindretallsregjeringer hadde, ifølge den andre maktutredningen, gjort sammenhengen mellom valgresultat og regjering, og den parlamentariske styringskjeden fra valg til posisjon og vedtak, mindre tydelig siden første maktutredning. Nedgangen i antall korporative organer, hadde svekket segmenteringen på tvers av den konstitusjonelle styringskjeden. Til gjengjeld hadde det blitt mer lobbyisme – mindre formelle, og dermed mindre synlige, forsøk på påvirkning av politikere og byråkrater i enkeltsaker. Økonomisk globalisering hadde, ifølge forskergruppen bak den andre maktutredningen, også svekket politikkenes handlingsrom i de foregående tiårene. Fellesressurser var blitt privatisert og konsentrert på få hender, mens det statlige styringssystemet var omformet i retning av markedsprinsipper og formell fristilling på den ene side og nye kontrollorganer og tilsyn på den andre. Resultatet var blitt en mindre potent og mer fragmentert stat som vanskeliggjorde politisk styring av statens virksomhet, og dermed (valg)demokratiets «styringseffektivitet».

Til sist pekte den andre maktutredningen på konsekvenser av internasjonale bindinger som EØS og innføring av ny rettighetslovgivning for velferdsstatens klienter, for forbrukere og for likestilling. Rapporten konkluderte med at rettsliggjøring betød at domstoler og andre rettsorganer styrkes på bekostning av folkevalgt myndighet, og at skillet mellom lovgivning og lovanvendelse ble visket ut. Ulike former for «tilleggsdemokrati» – dvs. «rettighetsdemokrati, aksjonsdemokrati, forbrukerdemokrati, lobbydemokrati, barometerdemokrati», kan utdype folkestyret som formelt beslutningssystem, men likevel ikke erstatte det, het det.

To av utvalgsmedlemmene tok dissens til denne konklusjonen og skrev hver sin særuttalelse. En av de to, statsviter Hege Skjeie, var uenig i den samfunnsvitenskapelige «perspektivering» som lå til grunn. Hun ønsket et bredere «grunnbegrep» for demokrati. Kort sagt argumenterte Skjeie for et mer sammensatt flernivåperspektiv på demokrati med økt fokus på den demokratiserende betydningen av individuelle rettigheter, og ikke et system med storting og regjering alene i sentrum. Med litt andre ord handlet uenigheten om vurdering av enkelte utviklingstrekk basert på ulike demokratiforståelser. Utredningen skapte, ikke overraskende, betydelig offentlig debatt i tiden etter lanseringen, og det at tilsvarende utredninger i Sverige og Danmark ga mer positive vurderinger av folkestyrets stilling, svekket ikke temperaturen. Rune Sørensen (2004) var blant dem som argumenterte for at utredernes konklusjoner var basert på et bestemt (samfunnsorientert) demokratiideal, og at en annen (individorientert) tilnærming ville kunne gi andre og mer positive konklusjoner.

Vi ønsker ikke å trekke skarpe konklusjoner fra denne debatten her. I stedet nøyer vi oss med å slå fast at uenigheten mellom forskerne den gang understreket kompleksiteten i å vurdere demokratiets kvalitet, gitt at det kan være grunnleggende uenigheter om hva demokrati egentlig er for noe. Debatten demonstrerte relevansen av å tydeliggjøre at det finnes ulike idealmodeller for demokrati, og den illustrerte forskjellen mellom å basere seg på «tynne»

begreper sentrert rundt frie og rettferdige valg og folkevalgte organer og det å inkludere momenter fra andre demokratiforståelser, slik som beskyttelse av minoritetsrettigheter (liberal demokratidimensjon), inkludering i praksis og relativt lik innflytelse mellom grupper som f.eks. kjønn (egalitær demokratidimensjon) eller kvalitet på offentlig debatt (deliberativ demokratidimensjon).

Denne rapportens utgangspunkt er altså ikke én bestemt normativ forståelse av demokrati, men snarere en anerkjennelse av at det finnes ulike demokratiforståelser som hver seg har et normativt grunnlag i demokratiteori. Selv om de er alternative teoretiske «modeller», vil virkelighetens politiske system inneholde elementer fra flere, og det vil nødvendigvis oppstå spenninger mellom dem: Styrking av én demokratidimensjon, kan svekke en annen, slik vi diskuterte i forrige kapittel. I dette perspektivet vil, for eksempel, «rettsliggjøringen» det norske systemet som den andre maktutredningen var opptatt av indikere en styrking av det norske demokratiets liberale dimensjon grunnet bedre vern av individuelle og minoritetsrettigheter. Dog innebærer rettsliggjøringen og en svekkelse av valgdemokratiets underdimensjon på hvorvidt valgte politikere kontrollerer relevante politiske beslutninger. Maktutredningens sluttrapport var og bekymret for utviklingen hva gjaldt det deltakerdemokratiske aspektet og de reelle mulighetene for lik tilgang og innflytelse i det politiske system, som hører hjemme i det vi kaller den egalitære demokratidimensjonen. Disse er altså aspekter ved det norske systemet som vi søker måle med våre demokratiindekser. Videre adresserte Maktutredningens sluttrapport vilkårene for politisk styring av forvaltning og utøvende institusjoner – det som angår demokratiets *styringseffektivitet*. Dette er elementer i den konstitusjonelle styringskjeden som vi vil forsøke å fange opp som en del av valgdemokratiet i våre demokratimål.

Lokaldemokratikommisjonen 2005

I norsk sammenheng har også evaluering av demokrati på lokalt nivå vært vesentlig, til tross for at den siste maktutredningen var lite opptatt av det lokale nivået. Mulighetene for politisk deltakelse for folk flest er naturlig nok større på lokalt enn på nasjonalt nivå, og det er også gode muligheter for velfungerende, representative politiske institusjoner lokalt, med korte avstander mellom velger og valgt. Disse mulighetene har vært sentrale i verdigrunnet for vektleggingen av «lokalt selvstyre» i Norge, det vil si desentralisering av politisk makt til kommunene (Kjellberg, 1995). For eksempel fremholdt regjeringen Stoltenberg (II) at «Det er ein grunnleggande verdi at innbyggjarane kan delta i løysinga av felles oppgåver i lokalsamfunnet (...) Det har og vore vanleg å sjå på lokaldemokratiet som ein skule i demokrati» (Meld. St. 12 (2011-2012)).

Samtidig har det vært en utbredt oppfatning gjennom flere tiår at lokaldemokratiet er truet, og må styrkes (Offerdal, 2003). Lokaldemokratikommisjonen (NOU 2005:6:) ble derfor nedsatt i 2004, ett år etter Maktutredningens sluttrapport, med det overordnede hensynet å «auke deltakinga og engasjementet i lokalpolitikken» (s.7). Kommisjonen fremholdt at innbyggernes samfunnsengasjement og tillit til lokaldemokratiet så ut til å holde seg på et stabilt høyt nivå, men uttrykte bekymring for ungdommens politiske deltagelse, en utvikling

mot færre partimedlemmer og mindre aktivitet i lokale partilag, samt skjev rekruttering til kommunestyrene.

Videre var forholdet *mellom* lokale og statlige politiske organer og administrative nivåer et tema. Oppbyggingen av velferdsstaten i etterkrigstiden hadde knyttet stat og kommune mye tettere sammen, og endret innholdet i det lokale selvstyret (Fimreite mfl., 2002). Kjellberg (1995: 43) identifiserte det han kalte «det kommunale paradokset»: at kommunenes handlefrihet har blitt stadig mer avgrenset, samtidig som kommunenes oppgaver og funksjoner har økt kraftig. Makt- og demokratiutredningen (NOU 2003:19) hadde bekreftet dette, og påpekte at lokalpolitikernes handlingsrom var blitt mer innskrenket av økende statlig detaljstyring, rettighetslovgivning og ikke minst et misforhold mellom oppgaveporteføljen og kommunesektorens finansielle rammer. Når det er sagt, hadde Lokaldemokratikommisjonen et mer optimistisk syn på kommunenes handlefrihet, og mente at spillerommet var større enn ofte antatt, selv på områder med rettighetsfesting (NOU 2005:6, 46).

3.3 Norsk demokrati i nasjonalt perspektiv: Nyere forskning

I de nesten tjue årene som har gått siden de sistnevnte utredningene, har flere studier adressert ulike sider ved det norske demokratiet. Særlig har utviklingen av *valgdemokratiske* og *deltakerdemokratiske* aspekter ved det politiske systemet fått oppmerksomhet. En kort oppsummering av noen hovedfunn i denne forskningen følger.

Valgdemokratiske aspekter nasjonalt og lokalt

Når det gjelder valgkonkurransen i det norske systemet, som ikke fikk noe særlig oppmerksomhet i den siste maktutredningen, understreker senere forskning den relative graden av stabilitet i systemet. Partialternativene, for eksempel, er noenlunde stabile. Selv om nye partier er kommet til, og nye «fløypartier» har opplevd vekst, stemmer fortsatt et klart flertall av velgerne på partier som ble stiftet før andre verdenskrig (Aardal 2019: 84). Det virker og som velgerne rimelig greit evner å skille partiene fra hverandre som alternativer (Aardal, Bergh og Haugsgjerd 2019).

Forholdet mellom lovgivende (Stortinget) og utøvende makt (regjeringen) har fått mer oppmerksomhet enn partikonkurransen i studier på nasjonalt nivå. Narud og Strøm (2011) konkluderte omtrent ti år etter den siste maktutredningen med at deler av den parlamentariske styringskjeden var (ytterligere) svekket, og da spesielt med svekkelsen av partienes som medlemsorganisasjoner og redusert velgerlojalitet til enkeltpartier. Partiene hadde, og har fortsatt, kontroll over beslutningsprosessene i Stortinget, men Narud og Strøm spekulerte i om evnen til å kontrollere rekrutteringen og atferden til individuelle politikere var i ferd med å svekkes. Imidlertid viser partiene seg fortsatt å opptre samlet i avstemninger (se f.eks.

Heidar 2014),¹⁶ og Stortinget har fått sterkere kontrollmekanismer vis-à-vis regjeringen, gjennom komitéhøringer og mer tredjepartskontroll (f.eks. Riksrevisjonen og ulike offentlig ombud) (Narud og Strøm 2011).

Ellers har de parlamentariske spillereglene vært stabile, og alle reformforslag er gjennomgående blitt avvist de siste tjue årene. Mindretallsregjeringer – som kommer og går med ujevne mellomrom – kan ha ledet til mer uklare ansvarsforhold i visse perioder, og står sentralt i debatten om Stortingets makt vis-à-vis og forhold til den utøvende makt (regjeringen) (Grønlie 2014, 2017). Likevel er det også vist at Stortinget bruker de ulike kontrollfunksjonene sine flittig (Rasch 2014), til forskjellige formål (Søyland 2022) og responsivt til eksterne sjokk (Finseraas mfl. 2021), samtidig som individuelle representanter møter opp mindre i salen når prospekter for gjenvalg reduseres (Fiva og Nedregård 2023).

Når det gjelder vilkårene for kontroll med forvaltningen, viser studier av regjeringsapparatet og sentraladministrasjonen at koalisjonsregjeringer med betydelig politisk avstand internt kan være vanskelig å få til å fungere effektivt og vare ved, men at norske regjeringer forsøker å finne tilpassede arbeidsformer (se f.eks. Askim, Karlsen og Kolltveit 2018). Det *weberianske idealet* med administrasjonen som en lojal agent for regjeringen har på sin side blitt utfordret på flere måter. Ikke minst har utviklingen mot mer markedsrettede former for ledelse og organisering i offentlig sektor de siste tiårene (Osborne and Gaebler 1992) hatt betydelige konsekvenser for forholdet mellom politiske og administrative ledere. Økt fristilling, blant annet gjennom selskapsorganisering, kan i mange tilfeller ha svekket den politiske kontrollen med forvaltningen (Christensen mfl. 2004). Samtidig fremheves det ofte at nye former for horisontal samhandling og samarbeid mellom offentlige myndigheter, næringslivsaktører og sivilsamfunn er nødvendige for å løse komplekse samfunnsutfordringer, noe som i sin tur gjør det skarpe skillet mellom politikk og forvaltning – for ikke å si mellom offentlig sektor og samfunnet for øvrig – mindre relevant enn før (Røiseland and Vabo 2012; Medalen and Fimreite 2005).

Konsekvensene av internasjonale bindinger for norsk politikkutforming, på ulike styringsnivå,¹⁷ er også fortsatt hyppig diskutert. Særlig gjelder dette EØS-avtalen (Grønlie 2017). Som Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU oppsummerte det i sin tid:

“I den akademiske debatten om demokrati og internasjonalt samarbeid er det grovt sett tre hovedposisjoner. Et første syn er at internasjonalt samarbeid per definisjon er demokratisk problematisk, siden det er umulig på internasjonalt nivå å kompensere

---

¹⁶ Partiloyaliteten har vært svært høy også det siste drøye tiåret. Våre analyser av voteringer i Stortinget viser at, i gjennomsnitt, stemte ca 99% av stortingsrepresentantene med majoriteten i sitt parti i perioden 2011 til 2023.

¹⁷ EØS-avtalen har betydning også for kommunal virksomhet, med implikasjoner for lokaldemokratiet. For eksempel kan EU-regler innskrenke kommunenes økonomiske handlefrihet ved å nødvendiggjøre betydelige investeringer i avfallshåndtering, vann og avløp, og annen infrastruktur. Flere EU-direktiver fastsetter prosedurale krav til kommunal planlegging, og kan dermed påvirke premissene for strategiske politiske beslutninger i kommunene. Kommunepolitikken har også direkte politiske berøringspunkter med EU, ved at EUs politiske strategier påvirker kommunepolitikken eller ved norsk deltagelse i EU-programmer. Eksempler på dette er samordningen av folkehelsepolitikken i Europa, EUs agenda for digitalisering og EUs sosialpolitiske programmer. En nylig undersøkelse viste at EU-lovgivning og EU-politikk gjorde seg gjeldende i om lag 49% av sakene i et representativt utvalg av kommuner (Indset, Schou, and Stokstad 2018, 37).

fullt ut for det demokratiske tap på nasjonalt nivå som slikt bindende samarbeid medfører. Stater bør derfor være restriktive med å delegerer makt til internasjonale organisasjoner. Et annet grunnsyn er at det er tvilsomt om det i det hele tatt kan sies å være noe demokratisk underskudd på internasjonalt nivå. Demokratisk kontroll med internasjonale avtaler og organisasjoner utøves gjennom de nasjonalt folkevalgte regjeringer som deltar. Et tredje syn er at internasjonalt samarbeid klart nok lider av demokratisk underskudd, men at det er gode muligheter til å avhjelpe dette ved reformer på internasjonalt og nasjonalt nivå” (NOU 2012: 2: 827).

Det ligger som nevnt utenfor denne rapportens oppdrag å skulle gå dypt inn i denne (vanskelige) tematikken spesielt, men vi bemerker at vi i våre indekser har tatt med indikatorer som indirekte fanger opp ulike innflytelser fra EØS og Norges tilknytning til internasjonale avtaler generelt, både for valgdemokrati og for liberalt demokrati.

Stortingets evne til å speile befolkningens sosiale sammensetning og politiske holdninger har også fått betydelig oppmerksomhet. Studier viser at stortinget, siden 1960-tallet, har blitt mer representativt for velgermassen når det gjelder medfødte egenskaper som kjønn, gjennom økt kvinneandel, men mindre representativt for velgerne når det gjelder egenskaper som utdanningsnivå og yrkesbakgrunn (Allern, Karlsen og Narud 2014a). Det sosiale elitepreget er altså blitt noe sterkere siden 60-tallet. Særlig iøynefallende er veksten i andel representanter med bakgrunn som betalte heltidspolitikere eller ansatte i partipolitiske stillinger før de blir valgt inn på Stortinget. I dag har mer enn en tredjedel av de folkevalgte slik partimedarbeider-bakgrunn, mot 4 prosent på 1960-tallet. Statsstøtten til partiene har muliggjort flere ansettelser, i form av flere politiske rådgivere og sekretærer, noe som synes å farge Stortingets sammensetning. (Allern, Karlsen og Narud 2014a).

Men sterkere sosialt elite-preg og «politiker-profesjonalisering» virker ikke å ha gjort representantene mindre like velgerne når det gjelder generelle politiske synspunkter, selv om visse tegn på økt avstand kan spores. Spørreundersøkelser som måler grunnleggende holdninger, antyder at Stortinget alt i alt har representert den norske velgerskaren rimelig godt de senere år, både langs høyre-venstre akse og med hensyn til sentrale politiske stridsspørsmål i norsk politikk. Studiene av politikernes representativitet for velgerne holdninger i de konfliktspørsmålene som gjerne preger norske valgkamper, tyder på at sosial bakgrunn farger holdninger, men at partiene reduserer mulige effekter av endret sosial representativitet (Allern, Karlsen og Narud 2014b; Allern, Heidar og Karlsen 2016). Når det er sagt, har enda nyere forskning konkludert med at det finnes skjevheter hva angår hvilke sosiale grupper som får sine ønsker oppfylt i konkrete politiske saker (Mathiesen 2022), hvilket i så fall er dårlig nytt for demokratiets egalitære dimensjon. Ifølge Mathiesens (2022) studie er det velstående og spesielt høyt utdannede nordmenn som har disproporsjonalt stor innflytelse på politikuttforming.

Videre har nyere forskning antydnet at *medialiseringen* av det norske valgdemokratiet har blitt ytterligere forsterket siden den siste maktutredningen. De politiske aktørene, i alle ledd, bruker mer tid på å kommunisere via massemedier, og de siste årene via sosiale medier, enn før, og de tilpasser seg medias “logikk” ved å presentere budskap som har høyere

sannsynlighet for å bli formidlet av journalister (Esser og Strømbäck 2014). Konsekvensene av dette er trolig mange, uten at vi skal oppsummere alle (og all relevant forskning) her. Men noen eksempler på mulige konsekvenser for valgdemokratiet kan nevnes. Medialiseringen kan for eksempel ha påvirket hva slags kandidater som ansees som “valgbare” for Stortinget (Allern, Karlsen og Narud 2014a). Videre kan medialiseringen ha endret valgkampens karakter på flere måter (Karlsen 2015), gjort at kravene til politikernes sakkunnskap har økt grunnet krav om tilgjengelighet nær sagt døgnet rundt (Raknes 2019), medført at partilederne og statsministeren kommer mer i fokus som enkeltpersoner (jfr. begrepet “presidentialisering, Kolltveit 2012) og ført til at det finnes mange flere medierådgivere i partiene og regjeringsapparatet enn før (Raknes 2019). Fremveksten av sosiale medier har på sin side gjort veien mellom politikere og folk kortere, og gitt folkevalgte en mulighet til å kommunisere med velgerne direkte, utenom de tradisjonelle mediene. Men som i andre vestlige demokratier har faglitteraturen i Norge gjerne fokusert på mulige negative effekter for valgdemokratiet. To viktige slike negative effekter er at sosiale medier kan føre til ekkokamre og spredning av desinformasjon (se f.eks. Enjolras mfl. 2013).

Hva sier så forskningen om organiseringen av valgdemokratiet på lokalt og regionalt nivå? I en rapport til maktutredningen påpekte Fimreite, Flo og Tranvik (2002) at mangfoldet innenfor kommunal organisering tiltok sterkt etter at kommunene (med den nye kommuneloven av 1991) fikk omfattende frihet til å fastsette sin egen organisasjon – kanskje på bekostning av statens styringsmuligheter. Fra 1980-tallet og fremover innførte flere fylkeskommuner og de to største bykommunene kommunal «parlamentarisme» til erstatning for den konsensusorienterte «formannskapsmodellen». Dette gjorde de blant annet for å klargjøre politiske ansvarsforhold og å tydeliggjøre de politiske skillelinjene (Saxi 2006; Klausen, Myrvold, and Stokstad 2020). Blant kommunene som beholdt formannskapsmodellen var det i mange år vanlig å delegere omfattende politiske fullmakter til formannskapet og kommunale utvalg, men i de senere år har trenden i stedet gått mot økt konsentrasjon av makt hos kommunestyret (Monkerud mfl. 2016). Samtidig har omfattende bruk av interkommunalt samarbeid og bruk av selskapsformer gitt både utfordringer og nye muligheter for den folkevalgte styringen på lokalt nivå (Stokstad mfl. 2017).

Det numeriske forholdet mellom velgere og folkevalgte har endret seg mer. Etter valget i 2019 var det 9336 folkevalgte i kommunestyrene, og 575 i fylkestingene. Hvis vi ser på utviklingen de siste 40 årene, har det samlede antallet folkevalgte sunket fra 14 871 (1979) til 9911 (2019). Samtidig har befolkningen økt betydelig gjennom disse årene. Dermed står det omtrent dobbelt så mange velgere bak hver folkevalgt i 2019, som det gjorde for 40 år siden. I 1979 var det 273 velgere per folkevalgt, i 2019 var det 538. Isolert sett bidrar dette til å øke avstanden og redusere mulighetene for kontakt mellom velger og representant (men ulike teknologiske utviklinger innen kommunikasjon kan ha bidratt til å trekke i den andre retningen).

Når det gjelder valgkonkurransen og politiske alternativer i de norske kommunene, er partimangfoldet gjennomgående godt: om lag tre av fire kommuner har fem eller flere partier i kommunestyret. Under 30 kommuner har bare to eller tre lister å velge mellom (NOU 2023:

9 kap. 5). Stortingspartienes dekningsgrad, altså antall kommuner der de stiller lister, har vært stigende for de fleste partier frem til valget i 2019, med unntak av for KrF og V (Christensen mfl., 2021: 71). I 30% av kommunene var det minst en lokal liste som stilte til valg til kommunestyret, men bare drøye 6% av kommunestyrerepresentantene representerte en lokal liste (Christensen mfl., 2021). Med andre ord har de nasjonale partiene (fortsatt) en sterk posisjon i kommunepolitikken i Norge, og partiene kan dermed bidra til å koble de ulike territoriale nivåene i valgdemokratiet sammen.

Hva sosial og politisk representativitet angår, har kvinneandelen i norske kommunestyre vært jevnt stigende siden 1995. Etter 2019 har den vært på over 40% selv om kvinneandelen varierer betydelig mellom kommunene. Minoritetsrepresentasjon har også økt over tid i kommunestyrene, men innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn er fortsatt underrepresentert totalt sett. Igjen er det vesentlig variasjon mellom kommuner (Bergh og Bjørklund 2009).

Betydelig oppmerksomhet har vært rettet mot den delen av valgdemokratiet som handler om de siste leddene i styringskjeden på lokalt nivå. Betingelsene for politisk styring av administrasjonen har blitt problematisert på det lokale som på det nasjonale plan, og det finnes mange relevante studier. Et sentralt tema på lokalt nivå har vært (frykten for) «rådmannsvælde», det vil si (faren for) at kommunedirektøren som øverste administrative leder dominerer kommunale beslutningsprosesser på bekostning av de folkevalgte (Baldersheim and Bernt, 199; Jacobsen, 2006). Generalistkommuneutvalget (NOU 2023:9) avdekket at mange lokalpolitikere fremdeles opplever at kommunedirektøren har «for stor» innflytelse i kommunepolitikken. Utvalget bygget i stor grad på KS' lokaldemokratiundersøkelse 2022 (Winsvold, 2022). Denne undersøkelsen viste at hele 45% av de intervjuede kommunestyrerepresentantene mente at det er administrasjonen heller enn politikerne som utformer politikken. En betydelig andel mente også at administrasjonen ikke synliggjør det politiske handlingsrommet godt nok. Likevel vurderte det store flertallet av folkevalgte samarbeidet med administrasjonen som godt, at det er klare skillelinjer mellom politikk og administrasjon og at administrasjonen fanger opp politiske signaler fra folkevalgte organer.

Fristilling og bruk av selskapsformer i kommunal virksomhet har økt i omfang over tid, og har blitt forholdsvis omfattende (Klausen og Torsteinsen, 2023). Slik fristilling kan potensielt redusere innsyn i kommunal virksomhet, og dermed utgjøre en fare for lokaldemokratisk styring (Torsteinsen og Bjørnå, 2012), samtidig som mange folkevalgte opplever det som krevende å utøve demokratisk eierstyring over virksomheten (Aars og Ringkjøb, 2011; Klausen and Winsvold, 2021). Kommunal virksomhet foregår dessuten i stigende grad innenfor nettverk, som også involverer sivilsamfunnet, lokalt næringsliv og offentlige myndigheter regionalt (Medalen and Fimreite, 2005). Aars og Fimreite (2005) har advart om at slike nettverk kan utgjøre en trussel mot demokratisk ansvarliggjøring, delvis på grunn av beslutningsmetodene som ofte utvikles i slike nettverk. Samtidig mener flere at nettverksstyring også har et demokratiserende potensial, siden de åpner for deltagelse og involvering av et bredere spekter av individer og grupper i det lokale sivilsamfunnet (Sørensen and Torfing, 2018). Selv om samarbeide i nettverk kan innebære en demokratisk

kostnad i form av redusert innsyn, kan slikt samarbeide styrke kommunenes evne til problemløsning og dermed indirekte bidra til å styrke deres legitimitet på denne måten (Gjertsen, 2014).

Når det gjelder handlingsrommet for lokal politisk styring, og spenningen mellom det statlige og lokale nivået i demokratiet, fremholdt Generalistkommuneutvalget (NOU 2023:9) at dagens nivå av statlig detaljstyring må reduseres for å gi lokale politiske organer nødvendig handlingsrom. Sørensen og Vabo (2005) konkluderte med at norske velgere i utgangspunktet opplever høy grad av lokaldemokratisk kontroll over kommunenes prioriteringer, men at statlige reguleringer kan redusere velgerkontrollen. Brandtzæg mfl. (2022) fant på sin side at redusert lokalpolitisk handlingsrom som følge av statlig detaljstyring reduserer lokalpolitikernes ønske om å stille til gjenvalg. Det finnes imidlertid også nyere studier som nyanserer bildet, i tråd med Lokaldemokratikommisjonens vurdering. NAV-reformen kan tolkes som et forsøk på å oppnå et mer likeverdig «partnerskap» mellom stat og kommuner innenfor et område av velferdsstaten, selv om det usikkert om modellen som er valgt faktisk realiserer dette målet (Fimreite and Læg Reid, 2009). I en studie av statlig styring overfor den kommunale eldreomsorgen konkluderte Vabo (2012) med at selv om statlig styring har økt i omfang, har utviklingen gått i retning av bruk av mykere virkemidler, noe som innebærer at styringen i mindre grad griper inn i kommunenes prioriteringer.

Uansett syn, er det en spenning mellom det nasjonale og lokale nivået i det norske politiske systemet. Partier og nasjonale politikere presenterer valgløfter og mål for ulike politikkområder for hele landet, og har behov for nasjonal styring for å gjennomføre politikken. Videre er de lovfestede velferdsstatlige rettighetene som Stortinget fastsetter like for alle innbyggere, uavhengig av bostedsadresse. Samtidig er kommunene som folkevalgte selvstyreorganer avhengig av betydelig handlefrihet for å kunne samordne oppgaver og tjenester på tvers av sektorene, og prioritere ressursbruken i tråd med lokale ønsker og behov – noe som igjen er en forutsetning for lokalpolitisk deltagelse og engasjement, både blant innbyggere og kommunepolitikere. Skiftende trender i statlig styring og lokal frihet, det vil si forholdet mellom styringsnivåene, har derfor stor betydning for det norske demokratiets virkemåte.

Deltakerdemokratiske aspekter nasjonalt og lokalt

Når det gjelder deltakerdimensjonen antyder nyere forskning at mange av trendene beskrevet i den andre maktutredningen har vedvart siden 2003. Deltakelse i tradisjonelle politiske organisasjoner har gått ned. Mer presist synes den å ha stabilisert seg på et lavere nivå enn den var før og under den første maktutredningen. Andelen velgere som er medlem av et parti, ifølge partienes egne medlemsregistre, falt fra en topp på 15% i 1985 (omtrent da tallene begynte å bli noenlunde pålitelige), til ca. 5 % i 2009, som er så vidt over gjennomsnittet i Europa (Allern, Heidar og Karlsen 2016). Heidar (2014) oppgir at bare 2% av velgerne (70 000 personer) deltok på et partiarrangement i 2009.

Også spørreundersøkelser blant velgere rapporterer nedgang i partimedlemskap. Andelen partimedlemmer i den totale velgermassen lå på rundt 15 % i 1960-, 1970- og 1980-årene,

ifølge stortingsvalgundersøkelsene. Etter dette kom en nedgang, med fall til rundt 10% i 1993. I senere år har andelen partimedlemmer ligget på rundt 7-9% av respondentene i Stortingsvalgundersøkelsen (Nordø og Ivarsflaten 2020: 97).¹⁸

En betydelig større andel av innbyggerne er medlemmer av en fagforening eller arbeidstakerorganisasjon (Fimreite og Ivarsflaten 2020: 34) sammenlignet med politiske partier. Videre er valgdeltakelsen i Norge fremdeles relativt høy – den har vært over 75% ved alle stortingsvalg siden 1930. Høyest var den i 1965, da 85% av de stemmeberettigede avga stemme. Fra 1990-tallet ser valgdeltakelsen ut til å ha stabilisert seg på et noe lavere nivå, mellom 75 og 80%.

Deltakelsen i kommunevalg ligger på et lavere nivå enn ved stortingsvalg, men også den kan sies å være forholdsvis høy sammenlignet med andre land (Klausen, 2005). Valgdeltakelsen nådde et toppunkt i 1963 på 81%, men sank siden og nådde et bunnpunkt med 59% i 2003. I senere år har imidlertid deltakelsen i kommunevalgene tatt seg noe opp, og var på 65% i 2019.¹⁹ Deltakelsen ved fylkestingsvalgene har gjennomgående vært noe lavere enn ved kommunevalgene. Selv om velgerne har et mindre nært forhold til fylkeskommunen enn til primærkommunen, er det tegn til at (en andel av) velgerne gjør seg selvstendige oppfatninger om fylkespolitiske spørsmål, som gjør at stemmegivningen ved fylkestingsvalg ikke er en blåkopi av kommunevalget (Rose and Hansen, 2012).²⁰

Selv om valgdeltakelsen generelt kan sies å holde seg på et relativt høyt nivå, er det betydelige sosiale skjevheter i den, som med konvensjonell politisk deltakelse generelt. Blant annet er stemmeberettigede med innvandringsbakgrunn og lavt utdanningsnivå underrepresenterte ved valg på ulike nivåer (se f.eks. Bergh og Christensen, 2019).

Samtidig har andre former for deltakelse vært tiltagende (Fimreite og Ivarsflaten, 2020). Fladmoe (2019) viser at andelen som rapporterer «formell politisk deltakelse» er rundt 10% eller lavere blant unge, mens nesten halvparten, mellom 40 og 50% i samme aldersgruppe, har vært engasjert i «uformelle politiske aktiviteter – som underskriftskampanjer, demonstrasjoner og diskusjoner på internett og i sosiale medier». Rundt hvert tredje velger har deltatt i en underskriftskampanje, en av fire oppgir å ha kontaktet en lokalpolitiker, rundt 15% har deltatt i en aksjon, protestmøte eller demonstrasjon, og litt under en av ti har vært til stede på et møte i kommunestyret (Winsvold mfl., 2017). Samtidig kanaliserer *nettmobilisering* gjennom sosiale medier politisk deltagelse på nye måter. Nettmobilisering er spesielt relevant for organisering av demonstrasjoner og digitale protestaksjoner (Enjolras,

---

¹⁸ Ettersom partimedlemmene er blant de mest aktive i lokalpolitikken, er den lave andelen heller ikke godt nytt for valgdemokratiet på lokalt nivå, hvor et stort antall folkevalgte trengs for å fylle plasser i kommunestyre og -fylkesting.

¹⁹ <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/statistikk/valgdeltakelse>

²⁰ Det har likevel blitt hevdet at fylkeskommunenes demokratiske legitimitet kan være truet, som følge av redusert omfang av oppgaver og lav oppmerksomhet både fra velgerne og i media, i kombinasjon med lav valgdeltagelse og utfordringer med å rekruttere kandidater til valglister (Bukve and Saxi, 2014).

2013). Med andre ord er ikke det politiske engasjementet dødt, men det tar i større grad andre former enn før.

Likevel har ikke de nye formene for politisk deltakelse utvetydig bidratt til utjevning og mer egalitært demokrati. Fimreite og Ivarsflaten (2020) oppsummerer eksisterende studier slik: «*Man ser tendenser til at skjevheter i deltakelse både når det gjelder kjønn og utdanningsnivå, reproduseres på sosiale medier ... Samtidig peker andre undersøkelser på utjevningseffekter. Spesielt kan det se ut til at yngre medborgere, uføre, arbeidsledige og hjemmearbeidere deltar hyppigere i politikken via internettplattformer enn gjennom andre kanaler*». Lignende mønstre finner man i studier av lokalpolitisk aktivitet (Saglie og Vabo, 2009; Seggaard og Nielsen, 2013; Winsvold, 2019; Aars and Christensen, 2020).

Nyere forskning har også kartlagt i hvilken grad de politiske institusjonene på ulike nivå selv forsøker å fremme involvering av borgerne i politiske beslutningsprosesser. På regionalt nivå kan det bemerkes at nesten alle fylkeskommuner har gjennomført folkemøter i forbindelse med planprosesser, tre av fire har gjennomført tiltak for å styrke enkeltgruppers politiske deltagelse, eller holdt møter mellom politikere og nærdemokratiske organ (Jones mfl., 2021).

Likevel, når det gjelder politiske tiltak for å fremme deltakelse, så har disse primært kommet på kommunalt nivå. Ulike forsøk har blitt iverksatt for å øke valgdeltakelsen lokalt, blant annet direkte valg til ordfører (Larsen, 2002), egen lokal valgdag i Nittedal (Skålnes 2004) og stemmerett for 16-åringer (Ødegård og Winsvold, 2016). Dog er ingen permanente endringer i valgordningene ennå innført. Tre av fire kommuner arrangerte minst ett folkemøte i 2020, rundt hver tredje kommune hadde innbyggernes spørretime, og omtrent like mange hadde opprettet en koordinatorstilling for som bindeledd med innbyggere og sivilsamfunn (Jones mfl., 2021). Om lag én av fire kommuner har gjennomført tiltak for å styrke enkeltgruppers politiske deltagelse, holdt møter mellom politikere og nærdemokratiske organ eller avholdt «ordførerbenk». 13% av kommunene har etablert tiltak for innbyggerdeltagelse i budsjettprosessen, mens 10% hadde etablert bruker- eller borgerpaneler som konsulteres jevnlig, og begge disse formene for innbyggerinvolvering har økt betydelig i senere år. Mange politikere opplever slik *mellomvalgdeltagelse* som en viktigere kanal for demokratisk ansvarsutkravning enn den som skjer gjennom valg (Saglie mfl., 2016).

Noen norske kommuner har også prøvd ut nye ordninger for å styrke innslaget av direkte og deliberativt demokrati, med inspirasjon fra Danmark, såkalt hybrid-demokrati (Sørensen and Torfing, 2019). Lokale folkeavstemninger fikk og et oppsving under kommunereformen, og ble gjennomført i om lag halvparten av kommunene. Selv om lokale folkeavstemninger alltid er rådgivende, viste det seg at kommunepolitikere fattet vedtak i tråd med avstemningsresultatet i de aller fleste tilfellene (Folkestad mfl., 2021). Slik sett kan avstemningene tolkes som et (for Norge) uvanlig utslag av direkte demokratisk styring i kommunene.

Til sist har kommunene i stigende grad tatt i bruk digitale løsninger for å kommunisere med innbyggerne. Omtrent alle kommunene benytter sosiale medier, og nær tre av fire overfører kommunestyremøter over internett (Jones mfl., 2021). Nær halvparten av kommunene har en

egen spalte på forsiden av kommunens hjemmeside om politiske saker og vedtak (*ibid.*). Et tilsvarende mønster i bruken av digitale medier observeres i fylkeskommunene. Men tidligere tiders optimisme rundt e-demokratiets potensiale for å revitalisere lokaldemokratiet (Baldersheim, Øgård, and Haug 2008) har i senere år blitt blandet med skepsis, ikke minst på bakgrunn av utstrakt nett-hets og trolling. For eksempel viste en undersøkelse at en av tre kommunepolitikere hadde mottatt uønskede eller plagsomme henvendelser gjennom sosiale medier, og en av fire hadde opplevd spredning av ondsinnet informasjon digitalt (Brandtzæg mfl. 2022, 111).

På nasjonalt nivå er folkeavstemninger bare unntaksvis brukt. På den annen side strømmes Stortingets plenumsmøter og høringer over nettet. Videre er saksgangen og sakspapirer enkle å finne på Stortingets nettsider.²¹ Nasjonale politikere er dessuten mer tilgjengelige enn før gjennom sosiale medier (Kalsnes og Larsson 2015). Noen nye medvirkningsformer i offentlige beslutnings- og iverksettingsprosesser har også vokst fram (utenfor den parlamentariske og korporative arenaen). Eksempler på slike er folkemøter, brukerpanel og lekmannskonferanser. En kartleggingsstudie fra 2002 dokumenterte at norsk sentralforvaltning generelt har tatt i bruk nye former for medvirkning, men det er stor variasjon mellom departementene. Flest tiltak fantes innenfor formen «møter og konferanser». Antall utvalg, råd og styrer for lekfolk var heller ikke ubetydelig (Allern og Lorentzen 2002). Men vi har ikke god oversikt over slik involvering i dag.

Partiene som demokratiske paradoks

De politiske partiene står sentralt i det norske demokratiet både lokalt og nasjonalt, med sin posisjon mellom sivilsamfunn og stat. Naturlig nok har de norske partiene da også vært gjenstand for flere særskilte studier. Denne litteraturen er ikke entydig negativ til utviklingen av partienes bidrag til det norske demokratiet. I utgangspunktet forstås for eksempel fallet i medlemstall som dårlig nytt da færre deltar i partiene og man frykter at de gjenværende medlemmene er mindre representative. Likevel nyanseres debatten av mer inngående studier. Selv om medlemmene er færre enn før, totalt sett, kommer nye medlemmer til og enkeltpartier opplever vekst. Aktivitetsnivået blant eksisterende medlemmene virker heller ikke å være svekket (Allern, Heidar og Karlsen 2016). Derfor hevder flere partiforskere at det står bedre til med det deltakerdemokrati via partiene enn det den andre maktutredningen ville ha det til (*ibid.*, Svåsand 2019: 36).

Som organisasjoner har partiene vist seg nokså stabile.²² Partiorganisasjonene har i hovedsak beholdt sine gamle organisasjonsstrukturer, og nye partier har – etter noen eksperimenter – tilpasset seg de eldre partienes organisasjonsmodell med representativt demokrati internt og en lagdeling som følger de territorielle systemnivåene med partienheter i kommuner, fylker og nasjonalt (Allern og Saglie 2012). Illustrerende nok ledet de siste kommunesammenslåingene umiddelbart til partisammenslåinger også lokalt (Bakke 2019).

---

²¹ <https://www.stortinget.no/>

²² Godt etablerte norske politikere kan ha sterk egeninteresse i å bevare stabile og sterke partier. Cirone mfl. (2020) finner at både nasjonale og lokale politikere i Norge, jevnt over, drar nytte av senioritet i partiet. Dette gjelder både for gjenvalg og for å stige gradene i partiet over tid.

Nominasjonsprosessene før Stortingsvalg er fortsatt en partikontrollert affære (Svåsand 2019). Dette bidrar til at det hovedsakelig velges representanter til Stortinget som støtter partiprogrammene og dermed har preferanser som i relativt stor grad ligner sine velgeres (se Allern, Karlsen og Narud 2014b).

Det er imidlertid andre sider ved partiene som har endret seg mer de siste tjue årene. For det første har det foregått en «profesjonalisering» av de politiske partiene, som i betydelig grad er en konsekvens av modellen med statsstøtte. Denne utviklingen hadde man bare sett starten på under den andre maktutredningen. De statlige overføringene til norske partier, organisasjoner og stortingsgrupper ligger nå i verdenstoppen (Poguntke mfl. 2016). Veksten i antallet rådgivere gjør partiene i stand til bedre å håndtere (det i økende grad komplekse) samfunnet de skal regulere og påvirke. Rådgiverne får, med denne ordningen, også gitt god hjelp til politikerne med å utføre oppdraget som folkevalgt og statsråd (Karlsen 2019). At rådgiverne som oftest er partimedlemmer, gjerne med sterk forankring i partiets organisasjon og erfaring fra partiarbeid, reduserer og faren for interessekonflikt og svekket politisk representasjon.

Samtidig er det risiko forbundet med utviklingen av denne typen støttefunksjoner, og vi har lite systematisk kunnskap om effektene av rådgivernes inntog på de vanlige medlemmenes innflytelse over partienes politikk og på kommunikasjonen med velgerne. Man kan for eksempel tenke seg at partienes representanter framstår som faglig sterke(re), men også likere hverandre enn før, som følge av profesjonalisering og økt bruk av rådgivere. Isåfall svekkes valgkonkurransen mellom tydelige alternativer. Siden også stortingsrepresentantene i større grad rekrutteres fra heltidsstillinger i politikk (på bekostning av resten av yrkeslivet) (Allern, Karlsen og Narud 2014a), og tidligere politikere og partiansatte rekrutteres til kommunikasjonsbyråene, kan profesjonaliseringen risikere å gjøre partipolitikk til en lukket sfære og bidra til at partienes evne til å representere ulike velgergrupper svekkes. Bakgrunnsforhold som kjønn, alder, yrke og geografisk tilhørighet kan bety noe for problemoppfatninger og prioriteringer av saker, partitilhørighet til tross, og om politikerne blir likere også på disse kjennetegnene kan dette i praksis svekke representasjonen av velgernes preferanser.

Videre har det i Norge, over tid, foregått en utvikling fra det Stein Rokkan kalte *korporativ pluralisme* til det Hilmar Rommetvedt beskriver som *nypluralistisk demokrati* (Rommetvedt 2017). Vekst i lobbyisme i enkeltsaker utfordrer tradisjonelle, segmenterte politiske relasjoner, men kan sies å ha gjort de politiske beslutningsprosessene mer krevende å følge for utenforstående. Dette forsterkes av svake *formelle* rammer for interaksjon mellom partier, politikere og organiserte interesser. Selv om partiene har måttet finne seg i økt innsyn de siste årene i forbindelse med økt partistøtte, er reguleringene av partienes finanser ikke av de strengeste, komparativt sett, og det finnes intet lobbyregister i norsk politikk (Allern og Hansen 2019: 163-64).

Endelig har, som nevnt ovenfor, den tiltakende medialiseringen av politikken vært et viktig endringstrekk også for partiene. Informasjonsstrømmen om partipolitikk er, takket være massemediene og sosiale medier, større enn noen gang. Alt annet likt, så er dette gunstig for det norske demokratiet, og da spesielt valgdimensjonen. Hvorvidt innholdet i de politiske

beslutningsprosessene faktisk er bedre kjent for velgerne nå enn før, som følge av partirepresentanternes stadige medieopptredener, er imidlertid ikke klart. Riktignok kan medieoppslag om konkrete saker være informative og lede til avsløring av maktmisbruk, men den mer konfronterende og spissede formen partipolitikere anvender i massemediene, kan skape urealistiske og lite informative bilder av offentlig politikk (Allern, Saglie og Østerud 2019: 25). Det er derfor et potensiale for at medialisering av politikken *kan* bidra negativt til demokratiets deliberative dimensjon.

3.4 Konklusjon

Kort sagt er det et gap mellom Norges plasseringer på internasjonale demokratiindekser og den nasjonale debatten om demokratiets tilstand. Førstnevnte fremhever typisk at Norge er blant de aller mest velfungerende demokratiene i verden. Sistnevnte påpeker en rekke mangler ved det norske demokratiet og flere negative endringstrekk de siste tiårene, langs ulike demokratidimensjoner, men også mange nyanser og positive endringstrekk, også langs ulike demokratidimensjoner. Et formål med denne tilstandsanalysen er å bidra til disse debattene om ulike endringstrekk (eller fravær av endring) ved det norske demokratiet de seneste årene. Vi vil nå presentere vår metode for å lage 15 finmaskede demokratiindekser som skal benyttes til dette formålet.

4. Måling og metode

I dette kapitlet vil vi gå gjennom vår metodiske tilnærming til måling av demokrati langs de fem dimensjonene beskrevet i kapittel 2. Vi vil beskrive både styrker og svakheter ved tilnærmingen vår. Videre beskriver vi i noe mer detalj hvordan vi gikk frem for å strukturere de ulike demokratiindeksene, og hvordan vi gikk frem for å finne ut akkurat hvilke indikatorer vi ønsket å måle. Vi diskuterer også prinsippene som vi har benyttet for å skalere indikatorene (dvs. grensene som er satt for hva som er minst og mest demokratisk), og hvordan indikatorene er slått sammen (“aggregert”) i de endelige indeksene. Vi beskriver og de viktigste kildene som vi har trukket indikatorer fra, med et ekstra fokus på den mest benyttede kilden, nemlig V-Dem datasettet, samt vår egen ekspert-survey. Aller først vil vi imidlertid si noen ord om ord om viktigheten av forsiktige tolkninger av indikatorene og indeksene våre og ulike former for målefeil og usikkerhet.

4.1 Usikkerhet og tolkning

Det er umulig å lage perfekte mål på et så komplekst fenomen som demokrati, og dataene som inngår i demokratimål – enten de kommer fra ekspertundersøkelser, innbyggerundersøkelser, registerdata eller andre kilder – er alltid beheftet med usikkerhet og stort tolkningsrom (se f.eks. Knutsen mfl. 2023). Skjevheter i målene kan for eksempel oppstå ved at det er målefeil knyttet til måling av en enkeltindikator – eksperter kan for eksempel bomme på og være uenige om den nøyaktige graden av valgjuks i et land, og ekspertmål på valgjuks vil derfor komme med målefeil selv om vi spør mange og gode eksperter. Skjevheter kan også oppstå ved at vi ikke finner indikatorer på viktige demokrati-aspekter, og dermed må ta til takke med mindre relevante og færre mål – det kan for eksempel være at vi må måle total tid brukt på å lese aviser når vi egentlig ønsket å måle total tid brukt på å lese politiske nyheter i aviser.

Videre er det iboende vanskelig å bestemme skalaen for mange indikatorer som inngår i våre demokratiindekser. Hva bør f.eks. maksimumsverdien – altså den verdien som gir mest demokratisk skåre – være for en indikator som spør om tid brukt på politiske samtaler? Det er neppe 24 timer i døgnet, og kanskje signaliserer mer tid brukt på politisk debatt enn, si, 8 timer i døgnet at landet de debatterende innbyggerne kommer fra har noen politiske problemer. Eller, hva bør maksimumsverdien være for antall leserinnlegg i lokalaviser per innbygger per år? Vi har måttet sette mange slike minimums- og maksimumsverdier i vårt arbeid med å bygge indekser. Og til tross for at vi har prøvd å utvikle fornuftige regler for slik skalering, så kan vi ha satt skalaene på en måte som gjør at Norge får svært lave eller svært høye skårer, og som andre ekspertgrupper vil være uenige i. Endelig kan usikkerhet og målefeil oppstå ved at vi vektet noen demokrati-aspekt tyngre enn det vi burde i den endelige demokrati-indeksen – selv demokratiexperter vil ofte være uenige om avveininger, slik som

hvor mye vi skal vekte fravær av valgjuks opp mot bred valgdeltakelse i en indeks på valgdemokrati.

Kildene til målefeil er altså mange, og det er dermed svært viktige for oss å klargjøre at demokratimåling, med nødvendighet, er knyttet til betydelig usikkerhet. Alle som ønsker å tolke og bruke TiNDes indekser til å trekke slutninger om hvor demokratisk Norge er på ulike dimensjoner, eller om demokrati-tilstanden har forverret eller forbedret seg fra, si, 2017 til 2021, bør reflektere kritisk over dette før de trekker konklusjoner fra dataene. Sagt på en litt annen måte: som ved meningsmålinger er det feilmarginer og usikkerhet i vår demokratimåling. Om Norges indeks-skåre på en demokratidimensjon endrer seg fra 0,581 til 0,579, betyr ikke dette at demokratinivået har gått ned. Den lille endringen kan skyldes målefeil i en eller flere indikatorer. I fravær av diskusjon rundt usikkerhet og måleproblemer, kan enkelt-indikatorer eller indekser feiltolkes. Videre kan små forskjeller i skårer mellom land eller endringer innad i land overtolkes. Vi vil ta høyde for usikkerhet i våre diskusjoner av resultatene i seksjon 5, og oppfordrer på det sterkeste andre brukere av våre mål til å formidle usikkerhetsaspektet ved målene våre og rapportere funn basert på dem på en edruelig måte.

Vi trekker på indikatorer fra en rekke kilder. Noen av disse – som V-Dems ekspert-kodede indikatorer – oppgis med anslag på usikkerhet, mens mange andre indikatorer ikke gjør det. Dermed vil ikke våre hovedindekser på overordnede demokrati-dimensjoner, som kombinerer ulike indikatorer, kunne gi presise og tallfestede usikkerhetsanslag. Vi har likevel noen tommelfingerregler for tolkning av demokratiindeksene våre: 1) Det er veldig sannsynlig at små endringer/forskjeller i en demokratiindeks skyldes målefeil eller usikkerhet, mens betydelige endringer med større sannsynlighet vil reflektere reelle endringer. 2) Skyldes endringen i en indeks at det er bevegelse i flere uavhengige indikatorer, er det mindre grunn til å tro at dette skyldes målefeil enn om kun én indikator endrer seg. 3) Undersøk om endringer i enkeltindikatorer som er målt med usikkerhet (f.eks. V-Dem eller vår eksperturne) har endret seg på en slik måte at usikkerhet vanskelig kan forklare hele endringen. Er f.eks. 2021 skåren utenfor konfidensintervallet til 2017 skåren?

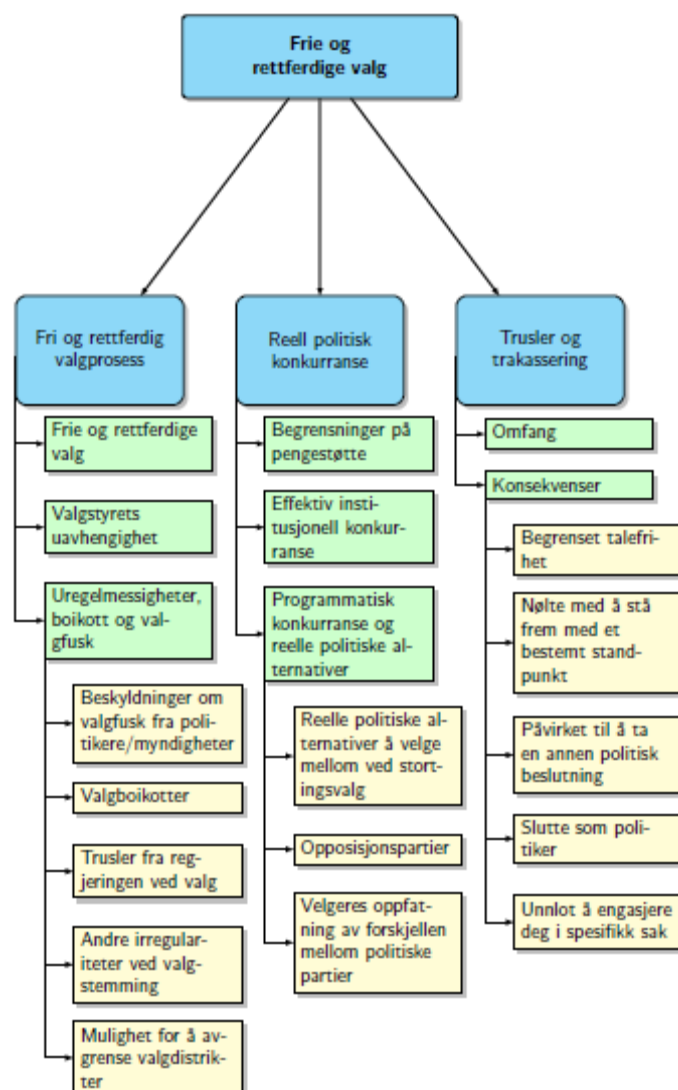
Videre vil vi advare mot å sammenligne skårer direkte på tvers av våre demokratiindekser og trekke klare slutninger selv fra mellomstore forskjeller. Dette gjelder både på tvers av demokratidimensjoner (f.eks. valgdemokrati vs. liberalt demokrati) og på tvers av styringsnivå (f.eks. lokalt vs regionalt nivå). Grunnene er flere, men blant de viktigste er ulik tilgang på relevante indikatorer (typisk flere på nasjonalt nivå enn lavere nivå), ulike tilgjengelige kombinasjoner av “enkle” og “krevende” indikatorer, forskjeller i skalering av tilsynelatende lignende indikatorer, samt forskjeller i aggregering av indikatorer opp på komponentnivå eller fra komponentnivå opp til indeksnivå (f.eks. vil å ta et gjennomsnitt av indikatorer typisk gi høyere skåre enn multiplikasjon av de samme indikatorene). Vurderinger på tvers av demokratiindekser bør dermed gjøres med største varsomhet, og de bør innebære at den som gjør vurderingen borer ned i de ulike indeksene og ser på forskjeller i komponenter og indikatorer i tillegg til de aggregerte tallene på hovedindeksen.

4.2 Nærmere om indeksoppbygning og indikatorutvalg

Som beskrevet i innledningen har TiNDe laget indekser som fanger flere ulike demokratidimensjoner. Vi har imidlertid ikke forholdt oss til det kanskje vanskeligste spørsmålet i demokratiteorien: Dersom du skal gi én overordnet definisjon på demokrati, hvilke aspekter vil du ta med i definisjonen og hvilke vil du utelate? Ulike medlemmer av Tilstandsanalysegruppen ville sannsynligvis ha besvart dette spørsmålet på ulike måter – noen ville ha foretrukket snevrere definisjoner sentrert rundt aspekter ved valg, mens andre ville ha ønsket mer omfattende, flerdimensjonale definisjoner. Grunnen til at vi slipper ta dette valget, er at vårt oppdrag ikke har vært å måle “Demokrati” med “stor D”. Oppdraget har isteden vært å måle – på et lavere aggregeringsnivå – ulike dimensjoner (egalitær dimensjon, deliberativ dimensjon, osv.) som enkelte demokratiforskere og andre *har argumentert for* er politiske systemtrekk som er relevante for demokrati. De fem dimensjonene vi tar utgangspunkt i er de som oftest vises til og bygges på i demokratiforskningen (se f.eks Coppedge mfl. 2011). Uavhengig av hva slags oppfatning forskere, politikere, eller andre har av hva demokrati “egentlig er”, vil altså de fleste kunne finne relevante mål blant våre 15 hovedindekser, 67 komponent-indekser, og 710 unike indikatorer.

Like fullt er demokratidimensjonene vi har søkt å måle omfattende og kompliserte begrep. For å ta ett eksempel, består valgdemokratidimensjonen på nasjonalt nivå av sju komponenter, som skissert i Figur 2 i kapittel 2: Formelle deltakelsesrettigheter, Praktiske hindre deltakelse, Valgte embeter, Frie og rettferdige valg, Ansvarliggjøring, Informasjonstilgang og Organisasjonsfrihet. Disse komponentene består videre av såkalte *indikatorgrupper* (indeksens 3. nivå), som igjen består av *indikatorer* (4. nivå). I flere tilfeller vil disse indikatorene være aggregert opp fra såkalte *underindikatorer* (5. nivå), som igjen i visse tilfeller kan være slått sammen av *underunderindikatorer* (6. nivå).

For å ta ett eksempel er valgdemokratikomponenten som omhandler frie og rettferdige valg bestående av fire indikatorgrupper (fri og rettferdig valgprosess, reell politisk konkurranse, trusler og trakassering, ansvarliggjøring). Disse består igjen av to-tre indikatorer hver (f.eks. Uregelmessigheter, boikott og valgfusk), som igjen består av to til seks underindikatorer (f.eks. Beskyldninger om valgfusk fra politikere/myndigheter), som igjen kan bestå av flere underunderindikatorer. Figur 8 viser et begreprestre for valgdemokratiindeksen på nasjonalt nivå. Gitt det store antallet mål som inngår på 4. til 6. nivå, har vi imidlertid måtte velge ut et knippe av disse målene. Vi viser til ASCII trærne i Appendiks 1 for en fullstendig oversikt over hierarkiet og alle mål på alle nivåene for de 15 indeksene.

Figur 8: Begrepsstre som illustrerer nivåene 2-5 (fra komponent til underindikator) i indeksen for valgdemokrati på nasjonalt nivå. Merk at på nivå 5 har vi kun valgt ut noen eksempler på mål som inngår, og nivå 6 (underunderindikator) er ikke inkludert.

Hvordan kom vi frem til denne komplekse begrepsstrukturen? Som nevnt i kapittel 2 tok vi V-Dems hovedindekser og deres grunnstruktur som utgangspunkt for ideer til (mange av) de overordnede komponentene. Ambisjonen om å fange opp forskjeller mellom høykvalitetsdemokratier, på ulike styringsnivåer, innebærer at indikatorer som måler relativt små avvik fra *idealdemokratiske* løsninger bør inkluderes i indeksene. For å gjøre dette, må vi inkludere et stort antall indikatorer som fanger opp ulike fenomen og som må måles på ulike måter.

VDem indikatorene ble derfor utvidet med mer innhold for å passe formålet med å lage mer finmaskede demokratimål og nye komponenter ble lagt til etter gjennomganger og omfattende diskusjoner i forskergruppen. I denne delen av prosessen hentet vi inspirasjon fra

ulike bidrag til forskningslitteraturen på demokratibegrepet og eksisterende, omfangsrike demokratimål slik som IDEAs GSOD indekser og Democracy Barometer sin indeks for demokratisk kvalitet.

Videre jobbet vi med å fylle de ulike komponentene med innhold ved å benytte ulike strategier: Den viktigste, og mer deduktive, strategien var at forskere i gruppen tok ansvar for ulike komponenter de hadde god forkunnskap om, og spesifiserte hvilke grupper av indikatorer og endog konkrete indikatorer de *ideelt sett skulle ha hatt* for å oppnå et uttømmende mål på komponenten. Disse listene ble senere diskutert og gjennomgått av andre forskere i gruppen i flere omganger, der forskerne, med hjelp fra vitenskapelige assistenter, også prøvde å identifisere om det fantes faktiske mål/data for Norge på indikatorer som lignet på den ideelle indikatoren. I noen tilfeller fantes ikke slike indikatorer i praksis, og den foreslåtte ideal-indikatoren måtte dermed droppes (eller måles i vår egen ekspert-survey). I andre tilfeller fantes data på en slik indikator, og denne ble vurdert til å være av tilstrekkelig kvalitet. Isåfall ble indikatoren inkludert. I atter andre tilfeller fantes det data på to eller flere mål med omtrent lik kvalitet (f.eks. mål på tillit i befolkningen både hos World Values Survey, Valgundersøkelsen og Innbyggerundersøkelsen). I disse tilfellene valgte vi datakilden med best dekning (for relevante år) og vi valgte tverrnasjonale over nasjonale datakilder hvis alt annet var likt.

En annen, og mer induktiv, strategi for å finne indikatorer bestod i at vitenskapelige assistenter og forskere i gruppen gjennomgikk alle relevante demokratidatasett, samt datasett på aspekter av demokratiet, som partier eller sivile rettigheter, og listet opp alle relevante indikatorer fra disse datasettene. Denne listen ble igjen saumfart og koplet opp mot forslag til spesifisering av indikatorgrupper og indikatorer for de ulike komponentene.

Etter denne prosessen sto vi igjen med et enormt oversiktsark med forslag til et firesifret antall indikatorer. Den videre prosessen bestod i å a) redusere kompleksiteten og omfanget på målene ved å kutte forslag til relevante indikatorer og kombinere relaterte indikatorer, b) ta ut indikatorer som etter nærmere vurdering viste seg å ikke ha god nok dekning til å kunne måle Norge på flere tidspunkt enn kun ett relevant år (f.eks. 2017), c) videre spesifisere den hierarkiske strukturen i grupper av indikatorer (med indikatorer, underindikatorer og underunderindikatorer) og gi egennavn til alle disse delene av indeksene, samt d) finne ut hvilke ideal-indikatorer som vi ønsket å samle inn med vår egen ekspert-survey. Gitt hvor omfattende denne sistnevnte undersøkelsen viste seg å bli, med godt over hundre indikatorer målt for flere år, måtte vi prioritere selv blant relevante indikatorer, det vil si indikatorer som eksperter på norsk politikk i praksis *kunne ha kodet* dersom de hadde hatt ubegrenset med tid.

I Internett-Appendiks 1 legger vi ved en liste over alle indikatorer som inngår i de 15 indeksene våre, med tilhørende informasjon om hva de måler. Informasjon om hvordan indeksene er aggregert, og hvilken kilde forskjellige indikatorer er hentet fra finnes på tinyurl.com/3arb7jxz. Aggregeringsformlene samt formlene for skalering av hver enkelt indikator kan og finnes i R-scriptene som vi benyttet for å lage indeksene. R-scriptene og annet replikasjonsmateriale finnes på <https://github.com/martigso/tinde>. I seksjon 4.4 (eksisterende tverrnasjonale og Norge-spesifikke datasett) og 4.5 (TiNDes ekspert-survey) går

vi igjennom noen av de viktigste datasettene som vi henter mange indikatorer fra. Men aller først skal vi diskutere mer generelle metodiske grep og avveininger knyttet til hvordan vi skalerer indikatorer og hvordan vi slår dem sammen.

4.3 Skalering og aggregering av indikatorer

Etter at prosessen beskrevet i forrige seksjon var fullført, og alle relevante mål valgt ut, gikk forskere fra gruppen gjennom og standardiserte alle indikatorene slik at de varierte mellom 0 (minst demokratisk) og 1 (mest demokratisk) og dermed er på samme skala. Dette bød på flere utfordringer, som antydnet over. Enkelte ganger er det klare teoretiske grenser for hva som er maksimum- og minimumskårer, for eksempel dersom den relevante størrelsen er en andel (andelen innbyggere som har høy tillit til medmennesker, andelen velgere som stemte ved forrige valg, osv.). I slike tilfeller bruker vi de teoretisk naturlige maksimum- og minimumsskårene (0 og 1 for andeler) for å skalere indikatorene. I andre tilfeller opererer vi med en klart avgrenset skala, slik som 0-7 skalaene på spørsmål fra vår ekspert-survey, hvor variabelen normaliseres ved en såkalt lineær transformasjon $((X-\text{minimum})/(\text{maksimum}-\text{minimum}))$ slik at laveste verdi på skalaen blir omkodet til 0 og den høyeste verdien til 1.

Atter andre ganger er det ikke noen klare teoretiske maksimums- og minimumsskårer, men indikatoren trekkes fra et større tverrnasjonalt datasett (slik som V-Dem) der vi kan se på faktisk målte maksimums- og minimumsskårer blant alle land med data. For eksempel, om den høyeste verdien på en indikator er gitt ved Sveriges verdi fra året 2012, som er 4,5, vil 4,5 settes som maksimumsgrense. Den lavest observerte verdien – la oss si 0,5 – vil likeledes settes som minimumsgrense, og Norges verdi – la oss si 3,5 – vil da normaliseres i forhold til disse maksimums og minimumsverdiene. (I dette tilfellet vil skåren til Norge bli $(3,5-0,5)/(4,5-0,5) = 3/4=0,75$). Her vil det “beste demokratiet i verden” på en gitt indikator få telle som “idealdemokrati” på denne indikatoren.

I tillegg til de nevnte, typiske transformasjonene for å regne om indikatorer til en 0-1 skala, har vi måttet foreta en rekke andre, mer kreative transformasjoner, avhengig av den konkrete variabelen vi ønsker å normalisere. Skårene på disse indikatorene vil avhenge av akkurat hvordan vi foretar normaliseringen, og spesielt hva vi setter som relevante maksimums- og minimumsverdier som Norges skåre vurderes opp mot. Dersom vi setter svært strenge krav for å oppnå maksimum – noe vi har gjort i flere tilfeller – vil Norge få lavere skåre på indikatorene enn om vi hadde vært mer ettergivende da vi valgte en slik takverdi. Dette betyr at Norges skåre på en enkeltindikator aldri kan tolkes og danne grunnlag for klare konklusjoner uten at vi er bevisst på hvordan vi har satt minimums- og maksimumskårer. Prinsippene for minimum- og maksimumskårer vil oppgis i sammenhenger hvor dette er relevant i diskusjonene som følger.

Etter skaleringsarbeidet gikk vi gjennom alle gruppene med variable og bestemte den konkrete aggregeringsformelen som skal benyttes når man beveger seg opp ett nivå i indeksens hierarki (f.eks. fra underunderindikator til underindikator). Den klart vanligste

formelen vi har benyttet er å ta et uvektet gjennomsnitt av alle relevante mål – dette gjelder spesielt når vi aggregerer fra veldig lave nivåer (f.eks. fra underindikator til indikator).

Aggregeringsreglene blir mer varierte og reflekterer noe mer kompliserte teoretiske antakelser om forholdene mellom ulike indikatorer eller komponenter når vi kommer høyere opp i indeksens hierarki. Siden disse teoretiske antakelsene vil variere fra indeks til indeks, vil også aggregeringsreglene variere mellom indeksene. Det ville for eksempel vært problematisk for oss å «blindt» følge en regel om å ta gjennomsnittet på tvers av komponenter, dersom noen av komponentene representerer nødvendige betingelser for høy oppnåelse på en demokratidimensjon, eller dersom viktigheten av en komponent avhenger av tilstedeværelsen eller fraværet av en annen komponent (se f.eks. Goertz 2006; Knutsen 2010). For eksempel kan det være slik at brede deltakelsesrettigheter i lokalvalg er enda viktigere for økt valgdemokrati i en situasjon der det er fri og rettferdig konkurranse i disse valgene (i en situasjon der kun ett parti får stille eller har sikret seg et fortrinn i konkurransen, vil ikke deltakerrettighetene gi noen stor, reell demokratisk gevinst). I så fall kreves det andre matematiske funksjoner (for eksempel multiplikasjon i dette tilfellet) for å aggregere indeksene, heller enn et vanlig gjennomsnitt. Oversikten over alle aggregeringsfunksjonene som har blitt benyttet for ulike deler av de 15 indeksene finnes i dette regnearket: tinyurl.com/3arb7jxz.

4.4 Eksisterende datasett benyttet i TiNDe

Gitt vårt mandat om å bygge brede og detaljerte demokratimål, har vi funnet det formålstjenlig å trekke på et vidt spekter av datasett og kilder. Vi har prøvd å dekke så mange demokrati-relevante aspekter som mulig med eksisterende datasett. Disse datasettene og kildene inneholder alt fra ekspertvurderinger av hvordan demokratiske institusjoner fungerer til spørreundersøkelser av borgeres demokratiske verdier og adferd via optellinger av antall medlemmer i ulike organisasjoner og offentlig statistikk, til variable som registrerer eksistensen av bestemte lovparagrafer og reguleringer av politikk. TiNDes kildetilfang er, med andre ord, rikt og eklektisk. Der hvor viktige indikatorer ikke finnes fra før, verken i tverrnasjonale eller nasjonale kilder, har vi hentet inn data fra en omfattende ekspertundersøkelse som vi gjennomførte i løpet av 2022, og der mer enn 100 forskere og andre eksperter på norsk politikk og demokrati deltok.

Tabell 1 oppgir de 10 mest benyttede tverrnasjonale og de 10 mest benyttede Norges-spesifikke datasettene og kildene, rangert etter antallet unike indikatorer eller indekser som hentes herfra. Totalt trekker vi på 568 slike eksisterende indikatorer eller indekser, og disse kommer i tillegg til 142 nye indikatorer fra TiNDes egen ekspertundersøkelse som vi diskuterer i neste seksjon. Det gir 710 unike indikatorer eller indekser som inngår direkte i TiNDes 15 demokratiindekser. Vi bemerker at dette antallet undervurderer det reelle antallet indikatorer som inngår, siden flere allerede ferdigbygde indekser som V-Dems *v2x_elec*off,

som består av titalls unike V-Dem indikatorer, brukes direkte som én enhet i TiNDe oppsettet.

Et problem knyttet til valg av indikatorer og datasett, er at mange datasett og kilder kun har begrenset dekning over tid. For å ta et konkret eksempel, har det ikke blitt samlet inn data på utbredelsen av analfabetisme i Norge på omtrent ti år. Det betyr at indikatorer som måler denne typen forutsetning for effektiv politisk deltakelse (relevant for egalitært demokrati) ikke kan inngå i våre indekser. Et mer omfattende problem er at enkelte viktige demokratidatasett, spesielt Democracy Barometer (Engler mfl. 2020, som vi hadde planlagt å trekke mange indikatorer fra), har korte tidsserier. Democracy Barometer slutter i 2017, og det er uklart om disse dataene skal oppdateres. Det blir dermed umulig for oss å trekke på data fra Democracy Barometer når vi skal lage indekser som fanger opp tilstanden til dagens norske demokrati. Vi gjør unntak for de tilfellene hvor vi kunne finne originalkildene som Democracy Barometer bygget på og enkelt konstruere oppdaterte versjoner av deres mål også for 2021. Totalt har vi derfor fortsatt med hele 30 indikatorer fra dette datasettet.

Tabell 1: De ti mest benyttede tverrnasjonale og de ti mest benyttede Norge-spesifikke datasettene/kildene i TiNDe, etter antallet under- og underunderindikatorer

Tverrnasjonale data		Norge-spesifikke data	
Datasett	Antall indikatorer	Datasett	Antall indikatorer
V-Dem (Coppedge mfl. 2022)	113	Kommunal og fylkeskommunal organisering	88
Democracy Barometer	30	SSB (diverse tabeller)	63
Global State of Democracy Indices	23	Innbyggerundersøkelsen	59
Economist Intelligence Unit	19	Valgundersøkelsene	38
Quality of Government	15	KS lokaldemokratiundersøkelse	24
European Social Survey	7	Trakassering og trusler mot politikere (Bjørge, Thomassen og Strype 2021)	22
WhoGov (Nyrup & Bramwell 2020) & Paths to Power (Nyrup mfl. 2023)	7	Lokalpolitikeres arbeidsvilkår (Brandtzæg mfl. 2022)	2
Freedom House	6	Stortinget	2
World Justice Project	5	Local Government Dataset	1
Tre datasett: Political Party Database/ Eurostat/ Digital Society Survey	3	Fiva og Smith (2017)	1

Vi ønsker å måle det norske demokratiet både nylig og noen år tilbake i tid, og konkret bestemte vi oss for at Stortingsvalgårene 2017 og 2021 var relevante år å gjennomføre målingene i (unntatt for indikatorer som knytter an til lokal og regionvalg, som vi i stedet måler i 2015 og 2019). Vi tillater – for kilder som ikke har data i de konkrete årene – å bruke data for tilstøtende år: Det vil si at vi, dersom 2017 eller 2021 mangler data, kan benytte data fra 2016 og 2018 for å fylle ut for 2017, og for 2020 og 2022 for 2021.

Når det gjelder årene vi gjennomfører målingene for, er det viktig å påpeke at 2021 var et spesielt år på grunn av de særegne politiske situasjonen som ble skapt av koronapandemien og tiltakene for å bekjempe den. Enkelte indikatorer, slik som for bevegelsesfrihet, kan dermed være påvirket av denne konteksten (og være tilbake til før-korona nivåer allerede, selv om de ble skåret midlertidig lavere i 2020 og 2021). Det er derfor tenkelig at 2021 i enkelte indekser, som for liberal demokratidimensjon, er skåret noe lavere enn hva tilfellet ville ha vært om koronapandemien ikke inntraff, selv om vi ikke gjør noen grundig og selvstendig analyse av dette.

Hva angår eksisterende *tverrnasjonale datakilder* – det vil si kilder som ikke bare inneholder data for Norge, men for et større antall land – er den aller viktigste Varieties of Democracy (V-Dem datasettet), versjon 12.1 (Coppedge mfl. 2022a,b). Vi trekker på en betydelig andel av V-Dems nesten 500 indikatorer. Omtrent halvparten av V-Dems indikatorer er rent faktiske (f.eks. «forekommer det valg til parlamentet?») og kodes av vitenskapelige assistenter verden over, mens den andre halvparten kodes av landeksperter – typisk forskere som har forsket på landet de vurderer – med minst fem landeksperter per spørsmål for hvert land. V-Dem dekker mer enn 200 land, og tidsseriene strekker seg fra 1789 til 2022. Datasettet regnes å være både det mest omfattende og metodisk mest sofistikerte demokratidatasettet, og det oppdateres hvert år (se f.eks. Coppedge mfl. 2020 for detaljer om metodologien og hvordan dataene samles inn). V-Dem måler også de fem demokratidimensjonene som TiNDe skal måle, og er i så måte et svært naturlig utgangspunkt for å hente en betydelig andel av informasjonen vi trenger for å konstruere våre indekser.

Et komplementerende, bredt demokratidatasett som vi også trekker mange (19) indikatorer fra, er *Economist Intelligence Units* demokratidatasett, der vi har fått tilgang til Norges skårer på alle enkelt-indikatorer. Et annet eksempel på et tverrnasjonalt datasett listet opp i Tabell 1, er *European Social Survey* – en stor tverrnasjonale spørreundersøkelser av representative utvalg av borgere. Spørsmål fra denne surveyen kan blant annet hjelpe oss med indikatorer som måler holdninger og adferd som er relevante for vår “demokratisk kultur” komponent under deliberativt demokrati.

Atter andre tverrnasjonale datasett i Tabell 1 er ikke demokratidatasett som sådan, men tematisk begrenset til bestemte demokrati-relevante aspekter. Eksempler er Digital Society Survey, som inneholder relevante indikatorer på sosiale medier og andre nettbaserte informasjonskanaler. Eksempler på indikatorer fra dette datasettet er spørsmål knyttet til disseminering av falske nyheter, forekomst av hatefulle ytringer og polarisering i nettbasert debatt og forskjellig informasjonstilgang blant ulike sosiale grupper. *The Political Party Database Project (PPDB)* er et annet eksempel (Poguntke mfl. 2016; Poguntke, Scarrow og

Webb 2020). Dette er en tverrnasjonal, regelmessig oppdatert database med nøkkelinformasjon om politiske partier som organisasjoner basert på, framfor alt, standardisert koding av partienes vedtekter og nasjonalt lovverk, samt innhenting av data om partienes finanser. Her finner vi standardiserte mål på ulike sider ved partiers ressurser, medlemstall, formelle organisasjonsstrukturer, regler for medlemskap og organers sammensetning samt partienes organisering av egne beslutningsprosesser (som ledervalg, kandidatutvelgelse og valgprogram).²³

Av tverrnasjonale datakilder for det lokale styringsnivået, vil vi fremheve *Local autonomy index* (Ladner, Keuffer og Baldersheim 2015, 2016). Denne indeksen inneholder komparative data om en rekke forhold av betydning for kommunalt handlingsrom, og inngår i valgdemokratiindeksene vår på det laveste styringsnivået. På samme måte trekker vi på den omfattende *Regional authority index* fra Hooghe mfl. (2016) Disse kildene inngår imidlertid ikke i Tabell 1, siden vi her kun henter ut de ferdig aggregerte indeksene og plasserer dem inn i de relevante indikator-gruppene (*Valgte embeters kontroll over politikk og autonomi*) under hhv lokalt og regionalt valgdemokrati. Dermed teller vi altså som at vi kun henter ett unikt mål fra hver av disse to meget innholdsrike datasettene.

Tverrnasjonale demokratidatasett har mange fortrinn, men et gjennomgående problem (Ladner mfl. 2015, 2016 og Hooghe mfl. 2016 sine indekser til tross) er at de er tynnere på data om lokale og regionale forhold enn nasjonale forhold. For å måle lokalt og regionalt demokrati, vil vi derfor i større grad basere oss på datakilder som måler norske forhold (samt, som vi beskriver i neste seksjon, vår egen ekspertsurvey).

For eksempel er *Lokalvalgsundersøkelsen* en viktig kilde – vi trekker 50 indikatorer fra denne undersøkelsen. Lokalvalgsundersøkelsen sendes til tilfeldige utvalg av stemmeberettigede og har blitt gjennomført etter hvert lokalvalg siden 1999 (Saglie og Christensen 2017). Undersøkelsen tar for seg et bredt utvalg av spørsmål om innbyggernes kunnskaper, deltagelse og politiske oppfatninger. Mange av disse spørsmålene foreligger i tidsserier. Det samme gjelder spørsmål fra *Innbyggerundersøkelsen* fra DFØ, som i tillegg til spørsmål med relevans for nasjonalt demokrati også inneholder flere spørsmål med relevans for lokalt og regionalt demokrati²⁴ Totalt henter vi 59 indikatorer fra denne undersøkelsen, hvorav 23 benyttes på lokalt eller regionalt nivå. Av andre relevante kilder med data for lokalt og regionalt styringsnivå, listet opp i Tabell 1, kan vi nevne Kommunal og fylkeskommunal organisering, som vi henter hele 88 indikatorer fra, samt KS Lokaldemokratiundersøkelse, som vi henter 24 indikatorer fra.

---

²³ PPDB illustrerer også et annet generelt aspekt ved vår datainnsamling og bruk av indikatorer. Data for PPDB er kun samlet inn frem til 2017, og vi kan dermed i utgangspunktet ikke benytte de mange og relevante indikatorene på partinivå for denne tilstandsanalysen (selv om vi har markert hvordan PPDB data kunne ha inngått i indeksene våre for eventuelle fremtidige tilstandsanalyser). For å “redde” muligheten til å bruke noen av de relevante indikatorene, har vi imidlertid gått over PPDB indikatorer som er gitt på landnivå, for eksempel på partifinansiering, og der vi kan være *fullstendig sikre* på at relevante regelendringer ikke har blitt gjort iløpet av perioden mellom 2017 og 2021. I disse få tilfellene kopierte vi 2017 skårene også til 2021 og inkluderte indikatoren.

²⁴ <https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021>

Vi benytter oss også av Norges-spesifikke kilder for å hente inn flere indikatorer som sier noe om det norske demokratiet på nasjonalt nivå. De *nasjonale valgundersøkelsene* (den tidligste gjennomført i 1957) gir oss rik tilgang på data knyttet til ulike oppfatninger, holdninger, og atferd blant norske velgere. DFØs Innbyggerundersøkelse er en annen spørreundersøkelse som gir mange (36) relevante indikatorer på nasjonalt demokrati. I tillegg til slike undersøkelser av vanlige borgere, kommer spørreundersøkelser gjennomført av norske forskere blant norske partimedlemmer, landsmøtedelegater, kandidater til stortingsvalg og stortingsrepresentanter. Vi trekker blant annet på data fra Brandtzæg mfl. (2022) på lokalpolitikeres arbeidsvilkår, deltakelse og motivasjon og Bjørge, Thomassen og Strype (2021) sine data på trakassering og trusler mot politikere (22 indikatorer). På alle tre styringsnivå trekker vi forøvrig på et stort antall tabeller fra SSB, med innsamlede data på alt fra andel personer med innvandrerbakgrunn til fordeling av formue. I alt bygger 63 av våre indikatorer på tall fra SSB.

De fleste indikatorene fra internasjonale datasett som vi trekker på er kodet av eksperter på norske forhold. Dette gjelder særlig V-Dem datasettet. Andre indikatorer vil være kodet av forskere innen komparativ politikk eller forskningsassistenter ledet og koordinert av slike forskere. Atter andre data, typisk fra representative spørreundersøkelser, reflekterer meninger og atferd hos vanlige norske borgere eller rent faktiske forhold (som valgdeltagelsen) som vi kan trekke ut av offentlig statistikk. Når vi kombinerer disse ulike dataene med vår omfattende ekspertundersøkelse, kan vi få et helhetlig blikk på det norske demokratiet.

4.5 TiNDes ekspertsurvey og annen innhenting av originaldata

Jakten på relevante kilder avdekket at det finnes store mengder data om norsk politikk i eksisterende datasett, og som vi får sammenstilt i TiNDe. Men vi fant også ut at det dessverre er viktige hull i datatilfanget. Enkelte demokrati-relevante aspekter dekkes ikke av eksisterende data, mens andre aspekter er målt på en slik måte at de vanskelig kan fange opp forskjeller mellom, eller endringer over tid i, høykvalitetsdemokratier som det norske. Datakildene vi bruker, særlig de tverrnasjonale, vil også utelate en del nyanser, utviklinger og problemstillinger som kun eksperter med god dybdekunnskap om det norske demokratiet vil kunne fange opp. Vi trenger mer nyansert informasjon for å finne ut av «nøyaktig hvor godt» det norske demokratiet gjør det. Derfor besluttet vi å gjennomføre innsamling av våre egne data for å fremskaffe nye eller mer nyanserte indikatorer for alle de fem demokratidimensjonene, for hvert av de tre styringsnivåene.

For det første har vi hentet inn og laget et stort antall mål med bakgrunn i data fra offentlig statistikk (f.eks. tall på antallet velgere per representant i ulike valgkretser eller andelen bosatte i Norge med stemmerett, eller basert på fravær eller eksistens av bestemte lovtekster). For det andre har vi gjennomført en ekspertsurvey. Vi innså at vi hadde behov for data på en rekke fenomener ved norsk demokrati som krevde a) et element av skjønnsmessig vurdering samt b) ekspertkunnskap. Derfor samlet vi inn navn og e-postadresser for omtrent 400 eksperter (typisk aktive forskere på demokrati-relevante forhold og norsk politikk mer

konkret), som vi inviterte til å besvare den relativt omfattende undersøkelsen med 142 spørsmål. Disse ble typisk stilt to ganger for to ulike år, 2017 og 2021 for nasjonalt nivå og 2015 og 2019 for regionalt og lokalt nivå. Undersøkelsen ble gjennomført i UiOs nettløsning, Nettskjema, mellom 2. juni og 25. september 2022, og 111 eksperter besvarte surveyen.

Ved å invitere så mange eksperter, og be alle ekspertene besvare alle spørsmål (ikke kun spørsmål på de delene av det norske systemet de selv forsker aktivt på), vil det være forskjeller i respondentenes grad av ekspertise og kunnskapsnivå for konkrete spørsmål. En alternativ, og mer fokusert, tilnærming der vi for eksempel ba eksperter på nasjonale valg om å besvare noen spørsmål om sitt kjernetema og eksperter på lokale medier om å besvare spørsmål på sitt kjernetema ville sikret jevnere kompetanse. En annen fordel med en slik alternativ tilnærming ville ha vært at færre spørsmål (og dermed lavere total tidsbruk) per ekspert reduserte sjansene for at ekspertenes konsentrasjon og vilje til å tenke grundig over hvert svar ble svekket.

Men, en slik alternativ og snever tilnærming ville ikke bare ha vært vanskeligere å administrere, den ville også ha ledet til at flere temaer ville blitt besvart av et lavt antall eksperter, og dette har betydelige ulemper for nøyaktig måling. Fordelen med vår tilnærming er at vi kan trekke på et stort antall eksperter, og dermed mange informasjonssignaler, og dette er ekstra viktig for vanskelige spørsmål der selv de beste eksperter kan treffe feil (mens sannsynligheten for at majoriteten blant mange eksperter treffer feil er lavere). Vi hviler altså heller på “the wisdom of the crowd” enn at 2-3 eksperter med virkelig høy ekspertkunnskap treffer riktig og – ikke minst – bruker skalaen på en rimelig måte. Noen eksperter, som andre mennesker, tenderer å aldri bruke ytterpunktene på skalaer. Andre eksperter bruker kun ekstremskårene. Å ta et gjennomsnitt over mange eksperter reduserer risikoen for at idiosynkratisk skalabruk påvirker skårene våre. Det gjør oss også mindre sårbare mot at enkelt eksperter ikke har fanget opp viktige endringer. (Dersom, si, 30% av ekspertene våre fanger opp en endring fra 2017 til 2021 så vil det gi klart og tydelig utslag i gjennomsnittskåren vår, selv om de fleste ekspertene ikke fanger opp endringen.) Det sistnevnte poenget er kanskje spesielt viktig for spørsmål knyttet til det fylkeskommunale nivået, der vi har få eksperter som forsker konkret på dette systemet og der endringer ikke nødvendigvis dokumenteres godt i media.

Videre har vi utviklet et nettbasert verktøy som blant annet viser fulle spørsmålsformuleringer og svarkategorier samt detaljerte svarfordelinger (dvs fordelingen av alle ekspertenes skårer, separat for ulike år) på alle spørsmålene. Dette gir god informasjon om graden av enighet eller uenighet blant ekspertene, som kan brukes som en nyttig indikasjon på usikkerhet. I tillegg kan verktøyet vise sammenhengen mellom ekspertskårer på to ulike variable, eller for en variabel på to ulike år, som gjør det mulig å for eksempel se hvor mange eksperter som har endret skåren på et spørsmål betydelig mellom 2017 og 2021. Dette verktøyet for innsyn i ekspertenes koding av TiNDes undersøkelse finnes her: https://dfjvys-martin-s0yland.shinyapps.io/kodebok_dash/.

Denne ekspertundersøkelsen inneholder ulike typer spørsmål, inkludert noen oversettelser av sentrale spørsmål fra V-Dems survey. Dette tillater oss å sammenligne svarfordelingen til

våre eksperter mot svarfordelingen til V-Dems eksperter. Slike sammenligninger antyder at gjennomsnittsskåren for våre ca 100 eksperter ligger omtrent likt som gjennomsnittet for ekspertene fra V-Dem som svarer på tilsvarende spørsmål (se kapittel 5 for detaljer). Andre spørsmål i ekspert-surveyen henter inspirasjon fra relaterte prosjekter som har blitt gjennomført nylig i andre demokratier. Et eksempel er det amerikanske prosjektet Bright Line Watch, som de siste årene har gjennomført spørreundersøkelser blant amerikanske eksperter på politikk og styresett for å fange opp deres syn på kvaliteten til, og endringer i, ulike sider ved det amerikanske demokratiet (se, blant annet, Carey et al 2019). Et relevant spørsmål som har blitt hentet fra Bright Line Watch og tilpasset den norske konteksten er hvorvidt ekspertene tror det er sannsynlig at vi vil observere en betydelig degradering av det norske demokratiet i årene fremover. Vi viser til resultater fra to slike spørsmål i TiNDes ekspertundersøkelse i kapittel 5.

Hoveddelen av spørsmålene fra ekspert-surveyen er imidlertid spørsmål om svært spesifikke forhold og innebærer ekspertvurderinger (i tillegg til kunnskap), men som omhandler forhold som ikke alt er dekket i V-Dem eller andre datasett. Spørsmålene er også forskjellige fra V-Dem spørsmål på en annen måte: Siden vi ønsker å skille høykvalitetsdemokratier fra hverandre, var det viktig for oss å operere med mer finkornede svarkategorier, spesielt for de aller mest demokratiske alternativene. Dette innebærer at vi typisk har syv svarkategorier i vår ekspertundersøkelse, istedenfor fem som i V-Dem.

Videre var det viktig for oss å sikre at ulike sider ved lokal- og regionaldemokratiske forhold er dekket, siden disse ikke er like godt representert i eksisterende datasett som nasjonale forhold. Fordelingen blant de 568 eksisterende indikatorene og indeksene som TiNDe trekker på, er henholdsvis 61, 14 og 24 prosent på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Den tilsvarende fordelingen for spørsmål fra ekspert-surveyen er 39, 30 og 30 prosent. Formålet med ekspert-surveyen er å *supplere* eksisterende internasjonale og nasjonale mål, og dette kommer altså til uttrykk i det sterke fokuset på regional- og lokaldemokratiet.

5. Resultater

Norge er et av verdens mest demokratiske land. Denne konklusjonen gjelder nesten uansett hvilken tverrnasjonal demokratiindeks vi ser på. Utgangspunktet for denne tilstandsanalysen, som diskutert innledningsvis, er at diskusjonen om det norske demokratiets styrker og svakheter og forbedringspotensiale ikke stopper der – et perfekt demokrati er et ideal, og selv det norske demokratiet har noe å strekke seg etter. Dette kan vi fange opp dersom vi lager mer “krevende” demokratiindekser som skiller godt også blant de beste demokratiene. Dette er noe eksisterende tverrnasjonale mål ikke er gode på, men som våre nye og omfattende demokratiindekser fra TiNDe er bedre egnet til.

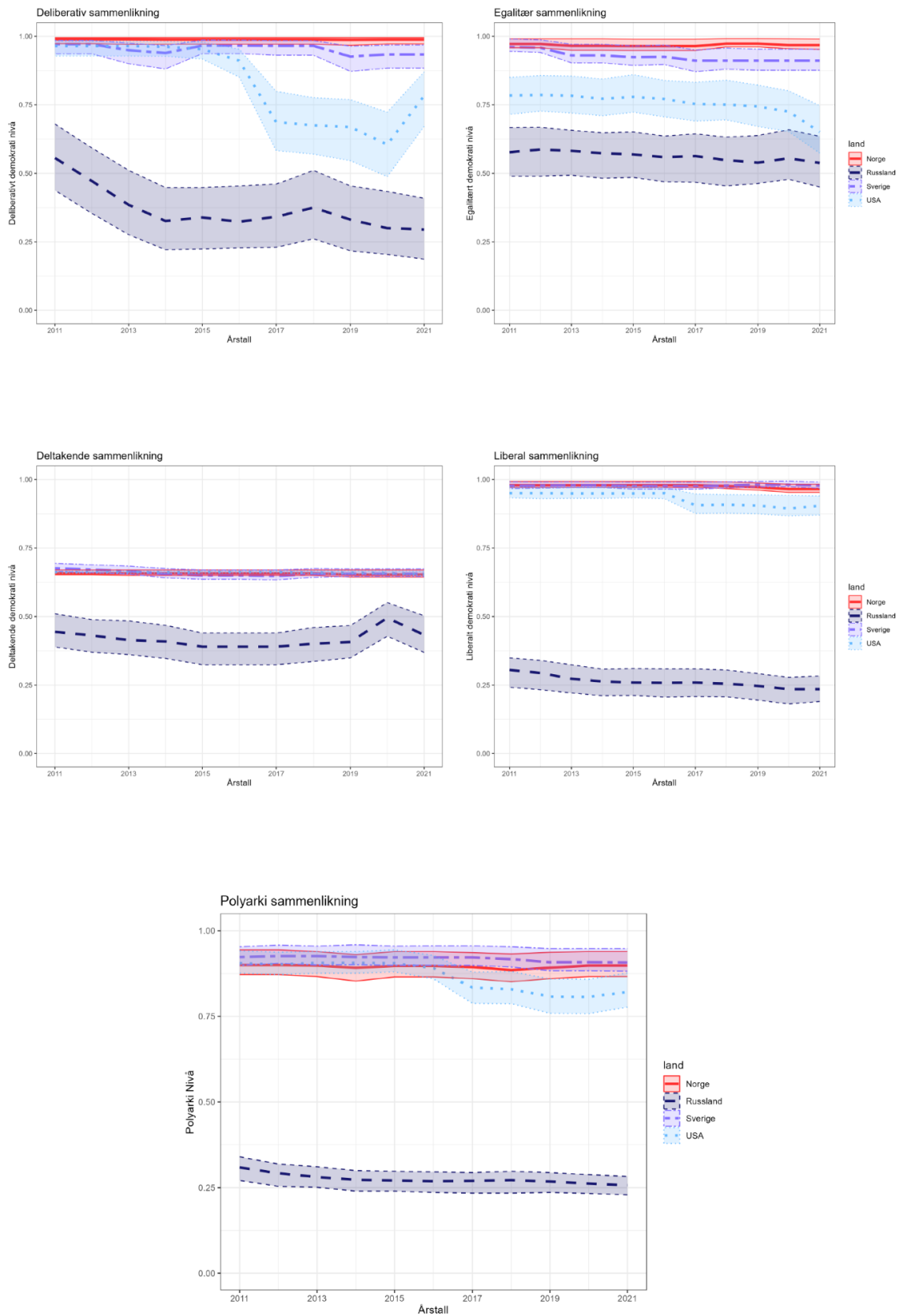
5.1 Det overordnede bildet: Norges plassering langs fem demokratidimensjoner: V-Dems fem demokratiindekser

Vi skal imidlertid begynne resultatgjennomgangen med å betrakte eksisterende demokratiindekser der Norge ligger mot toppen. Dette gjør vi for å forankre diskusjonen om Norges demokratinivå i etablerte skalaer, belyse viktige poeng om metode og usikkerhet, samt tillate oss å trekke på sammenligninger mot andre land. Det sistnevnte er ikke mulig for TiNDes nye demokratiindekser, i praksis, gitt at de trekker mange indikatorer fra Norges-spesifikke kilder. Vi tar derfor utgangspunkt i V-Dems indekser for de fem demokratidimensjonene som vi også ønsker å måle – med enda mer nyanserte mål – i TiNDe.

Figur 9 viser Norges skårer på V-Dems fem demokratiindekser (se Coppedge mfl. 2020) som måler henholdsvis valgdemokrati og det V-Dem kaller de liberale, deliberative, egalitære og deltakende demokratikomponentene. Alle indeksene strekker seg, teoretisk, fra 0-1, der 1 er høyeste skåre. Dataene som ligger under Figur 9 er hentet fra V-Dem versjon 12.1 (Coppedge mfl. 2022a), og Figur 9 viser utviklingen over tid fra 2011 til 2021. I tillegg til at vi angir punkttestimatet – altså den “beste gjetningen” på nivået, ifølge V-Dem – på de fem demokratidimensjonene, så angir vi usikkerheten i skårene, ved de skraverte områdene rundt de ulike linjene.²⁵ Vi angir punkttestimat og tilhørende intervall for usikkerhet for Sverige, USA og Russland i tillegg til Norge.

---

²⁵ Mer konkret er høyeste og laveste verdi i det skraverte usikkerhetsintervallet gitt ved ± 1 standardavvik i fordelingen av skårer som kommer ut fra V-Dems målemodell. Dette er et relativt moderat anslag på usikkerheten i skårene, og det er ikke veldig usannsynlig at et lands skårer kan ligge utenfor disse intervallene.

Figur 9: Skårer på V-Dems fem demokratikomponenter (fra V-Dem v.12)for Norge, Sverige, USA og Russland, for årene 2011-2021. Figuren viser beste estimat (linje) og usikkerhet (skravert felt) gitt ved ± 1 standardavvik

Sverige er, som Norge, et av verdens mest velfungerende demokratier langs mange dimensjoner. Både Norge og Sverige skårer over 0,9 på alle V-Dems dimensjoner unntatt deltakerdemokrati. Sistnevnte er skalert på en slik måte av V-Dem at det er vanskelig å oppnå høye skårer, og både Norge og Sverige skårer rundt 0,7.²⁶ Gjennomgående ser vi da også at usikkerhetsintervallene til Norge og Sverige overlapper, som betyr at vi ikke kan trekke noen klare slutninger fra V-Dem målene på om Norge eller Sverige er mest demokratisk – de små forskjellene kan godt skyldes målefeil og usikkerhet. Unntak er deliberativt og egalitært demokrati for de siste årene etter 2018, der forskjellene fortsatt er små, men Norge er noe mer demokratisk og usikkerhetsintervallene ikke (eller bare såvidt) overlapper. Kort oppsummert er altså både Norge og Sverige svært demokratiske langs ulike dimensjoner, ifølge V-Dem, og det er vanskelig å skille de to politiske systemene i grad av demokrati. Ingen av landene har heller observert noen merkbar endring de siste ti årene ifølge V-Dem indeksene.

Det andre sammenligningslandet, USA, skårer svært høyt på noen dimensjoner – spesielt liberalt demokrati – men vurderingen av det amerikanske demokratiet er noe mer blandet, og avhenger av hva slags demokratidimensjon vi ser på. Videre har det amerikanske demokratiet også degradert iløpet av de siste årene på en måte vi ikke ser antydninger til i Norge eller Sverige. Fra 2016 (og noe tidligere for deliberativt demokrati), har det amerikanske demokratiet – ifølge V-Dem – sett betydelig tilbakegang langs valgdimensjonen og den deliberative dimensjonen, og noe mindre tilbakegang på den liberale dimensjonen. På egalitært demokrati, har USA lenge ligget relativt lavt, sammenlignet med for eksempel Norge, og det har ikke vært noe soleklar negativ trend over de siste årene, selv om landet har opplevd en videre nedgang siden 2019.

Det tredje sammenligningslandet er Russland. Russland er et stykke unna å være verdens minst demokratiske land (på ulike V-Dem dimensjoner). Land som Nord Korea og Saudi Arabia skårer gjennomgående nært 0 på ulike dimensjoner. Like fullt er Russland et tydelig motstykke til de andre landene i Figur 9, og spesielt Norge og Sverige, på de forskjellige demokratidimensjonene. Forskjellene er noe mindre på deltakende og egalitær dimensjon, men på de tre andre dimensjonene skårer Russland rundt 0,2-0,3, mens Norge typisk skårer over 0,9.

Mer generelt er V-Dem og andre globale demokratimål typisk skalert på en slik måte at de synliggjør forskjeller mellom demokratiske og autoritære regimer, og de kan derfor ikke “strekke ut skalaen” for de mest demokratiske landene på samme måte som våre mål i TiNDe gjør. De sistnevnte målene (som ville ha plassert Russland svært nært 0 om vi hadde hatt data for landet) er laget for å lettere få øye på nyanser og endringstrekk i svært demokratiske land, og dette gjør at selv land som Norge kan få ganske lave skårer på våre TiNDe mål. Disse

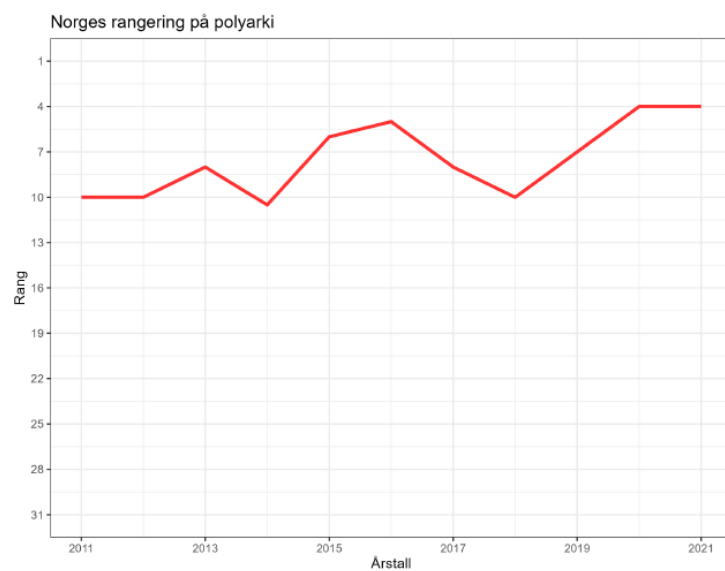
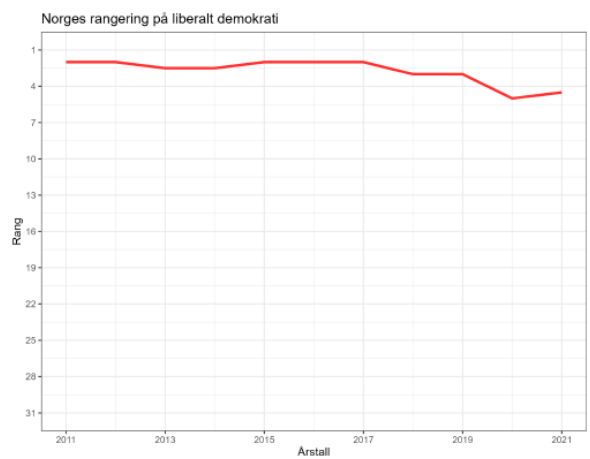
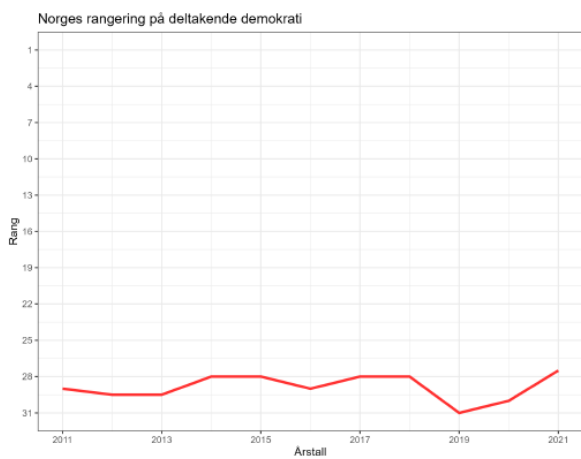
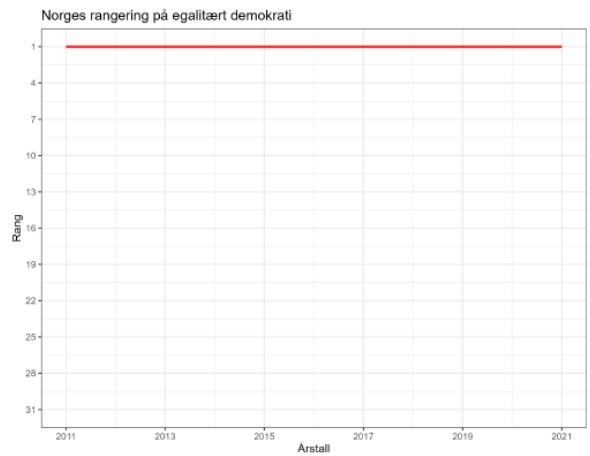
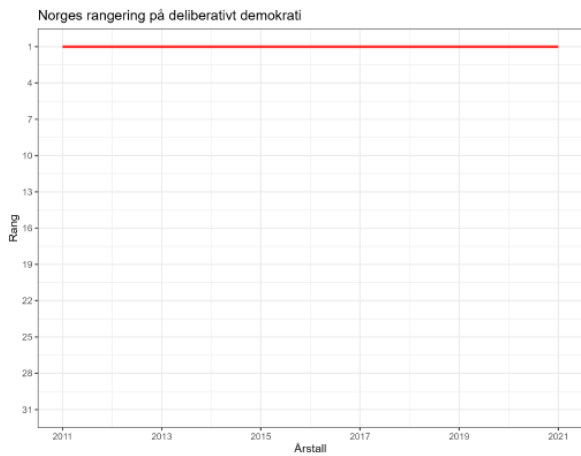
---

²⁶ Det er imidlertid ikke umulig å oppnå svært høye skårer på komponentindeksen for deltakerdemokrati: Kun ett land i verden hadde en høyere skåre enn 0,8 i 2021, og det var Sveits som skåret 0,88, blant annet med sin utstrakte bruk av folkeavstemninger. På de to neste plassene kom Italia (0,76) og Uruguay (0,75).

målene er i så måte ikke konstruert for å belyse situasjonen i autokratier eller skille godt mellom, for eksempel, Russland og Norge.

Før vi går videre til disse TiNDe målene vil vi kaste et siste blick på V-Dem sine mål, som er skalert for å skille demokratier og diktaturer og måles for det store flertallet av verdens land (med unntak av en del mikrostater). Figur 10 viser altså Norges rangering, blant alle land med data, på de fem demokratidimensjonene fra 2011-2021, ifølge V-Dem. Blant de ca 180 landene har Norge gjennomgående vært på førsteplass for deliberativt demokrati og egalitært demokrati. Skal vi tro V-Dem målene – og vi minner igjen om mulige målefeil og usikkerhet som kan gjøre det vrient å skille land som Norge og Sverige – så har Norge de siste ti årene vært verdens mest demokratiske land når vi betrakter disse to dimensjonene som omhandler kvalitet på offentlig samtale og politisk debatt samt likhet i fordeling av politisk relevante ressurser og innflytelse.

Norge rangeres også blant de aller beste demokratiene i verden hva angår den liberale dimensjonen (mellom 2. og 5. plass over tidsintervallet) og valgdemokrati (mellom 4. og 11. plass). Ettersom valgdemokratiet i enkelte andre demokratier har svekket seg de siste få årene, har Norges rangering økt, til tross for relativt stabil skåre på indeksen. Norge oppnådde den fjerde høyeste skåren i både 2020 og 2021. Vi minner igjen om usikkerheten i målene, og dermed i rangeringen av land, som gjør at det er vanskelig å si om denne økningen i rangering representerer en reell endring eller ikke.

Figur 10: Norges rangering, blant alle land, på V-Dems fem demokratikomponenter (fra V-Dem v.12) for årene 2011-2021.

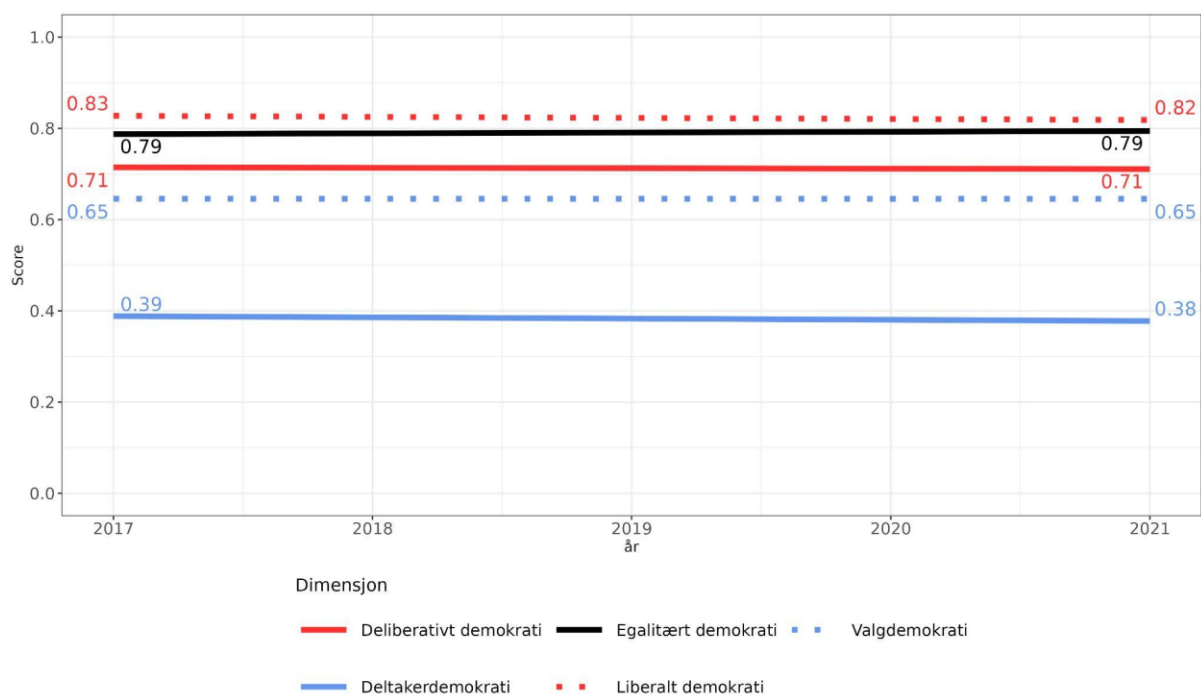
En demokratidimensjon som Norge imidlertid ikke gjør det like godt på, også hva rangering blant verdens land angår, er deltakerdemokrati. Norge har her endt på mellom 27. og 31. plass blant verdens land i tidsrommet 2011-2021. Vi kommer tilbake til Norges relativt svakere plassering på denne demokratidimensjonen i diskusjonen av TiNDe målene nedenfor, men vi kan alt her nevne at – når vi videre disaggregerer deltakerdemokratiet, både ifølge TiNDes og V-Dems mål – Norge skårer meget godt på noen komponenter (f.eks. sivilsamfunn) men svakt spesielt på direkte demokrati. Folkeavstemninger og andre direkte-demokrati instrumenter er altså ikke sentrale kanaler for innflytelse i det norske systemet.

5.2 Norge og TiNDes fem demokratiindekser

La oss nå gå videre til en enda mer grundig gjennomgang av Norges kjennetegn, og, ikke minst, viktige endringstrekk de siste årene, langs de fem demokratidimensjonene. For raskt å oppsummere, er et av hovedformålene med denne tilstandsanalysen å utvikle enda mer finmaskede demokratiindekser enn dem V-Dem har for disse fem dimensjonene, slik tidligere beskrevet i kapitlene 2 (begrepsstruktur) og 4 (operasjonalisering og målemetodikk). Videre har vi, for hver dimensjon, laget en egen indeks for hvert av de tre styringsnivåene. Alle de $5 \cdot 3 = 15$ indeksene varierer fra 0 til 1, og de er brukt til å måle det norske demokratiet for to år i tidsrommet 2015 til 2021.

For å få til dette har vi sammenstilt massive datamengder om det norske demokratiet som ingen har sammenstilt før. Flere hundre indikatorer, fra et stort antall tverrnasjonale og norske datakilder, er satt sammen. Indikatorene som inngår er av ulik karakter – noen er for eksempel basert på ekspertvurderinger, andre på innbyggernes vurderinger og atter andre på innrapportert statistikk (f.eks. til SSB). Videre er de skalert på ulik måte og for noen av målene er det svært krevende å oppnå selv moderat høye skårer. Denne *skaleringsproblematikken*, og det faktum at vi bruker så ulike datakilder, betyr at lesere bør dykke grundig ned i hvordan hver enkelt indikator er konstruert og skalert før skarpe slutninger trekkes fra at indikatorene eller indeksen de inngår i har tilsynelatende lave eller høye skårer.

I det følgende vil vi gi et overblikk over skårene for de 15 aggregerte indeksene og utviklingen over tid. Vi minner om at TiNDes indekser kun er målt for årene 2017 og 2021 for nasjonalt nivå og 2015 og 2019 for lokalt og regionalt nivå, så linjene som kobler disse årene i de påfølgende figurene er interpoleringer.

Figur 11: Utvikling for de fem demokratidimensjonene: aggregerte indekser på nasjonalt nivå

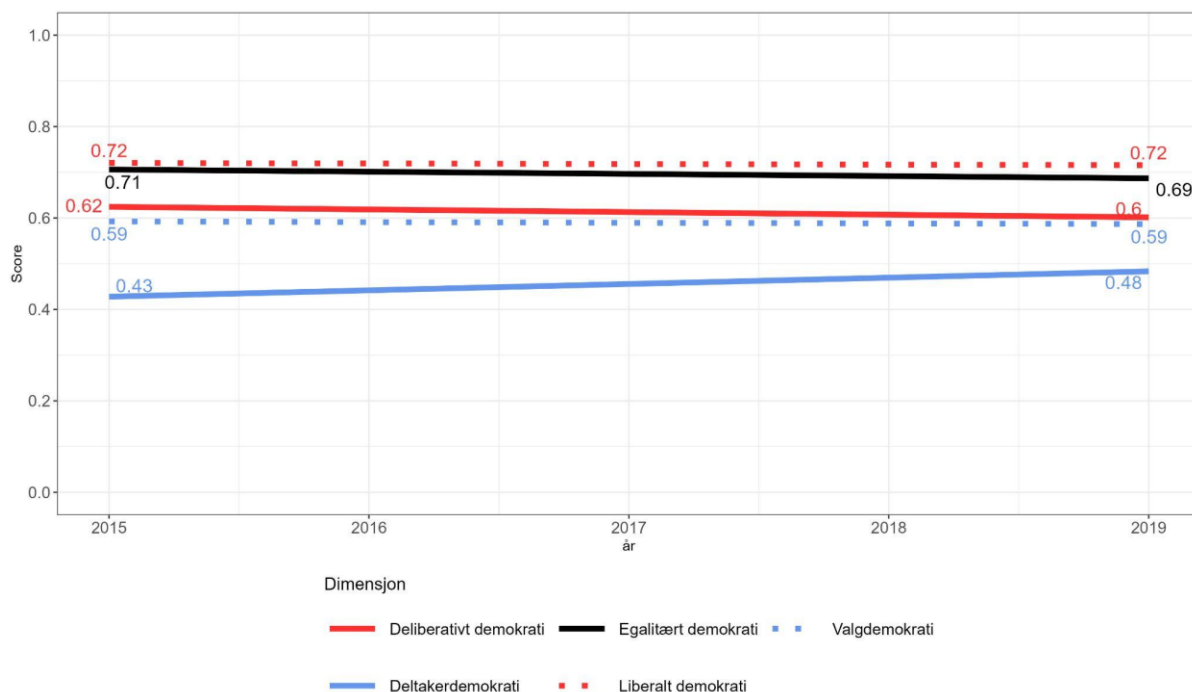
Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2017 og 2021, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

Figur 11 viser at det ikke har vært merkbare endringer i noen av TiNDes fem demokratiindekser på nasjonalt nivå mellom 2017 og 2021. Mer presist har ingen av indeksene beveget seg med mer enn $\pm 0,01$ poeng på skalaene fra 0-1, og slike bittesmå positive eller negative endringer kan skyldes tilfeldigheter eller målefeil av ulik art. På nasjonalt nivå er det altså liten grunn til å tro at det norske demokratiet systematisk endret seg verken i positiv eller negativ retning på de fire årene som gikk mellom de to målingene.

Hva angår det relative nivået på de fem dimensjonene, er dette vanskelig å si noe presist om ut fra skårene på de fem indeksene, selv om noen av dem ligger merkbart høyere på 0-1 skalaen enn andre. Som diskutert i metodekapitlet avhenger indeksverdiene ikke bare av hvor godt det norske demokratiet presterer langs hver enkelt dimensjon, men også av våre valg knyttet til hvilke indikatorer som er tatt med og hvilke som er utelatt (kanskje pga manglende data), hvor strenge vi har vært når vi har skalert enkeltindikatorer, og hvordan vi har aggregert, eller slått sammen, indikatorene. At valgdemokrati (0,65 i 2021) ligger noe lavere enn liberalt- (0,82), egalitært- (0,79) og endog deliberativt (0,71) demokrati stammer i stor grad fra forskjeller i aggregeringsmetoder.²⁷ At deltakerdemokrati (0,38) ligger betydelig

²⁷ Valgdemokratiindeksen har et innslag av multiplikasjon mellom komponentene, som gjør at skåren blir betydelig lavere enn om vi kun hadde tatt et gjennomsnitt av komponentene, slik vi gjør for alle de andre indeksene. Enda mer konkret er valgdemokratiindeksen en vektet sum av multiplikasjon av de syv komponentene ($\frac{1}{5}$ vekt) og et vektet gjennomsnitt av de samme syv komponentene ($\frac{1}{5}$ vekt). Multiplikasjonen reflekterer at valgdemokratiets komponenter (f.eks. deltakelse eller frie og rettferdige valg) kan ansees som nødvendige betingelser for å ha oppfylt høy grad av valgdemokrati (se Goertz 2006; Teorell mfl. 2019).

lavere enn de andre indeksene skyldes delvis hvordan vi har skalert enkeltindikatorer spesielt for deltakelse i politiske partier (hvor det er svært høy terskel for å oppnå høye skårer), men også fravær av direkte demokratiske instrumenter – en viktig del av deltakerdimensjonen – i det utpregede representative norske demokratiet. Vi minner om at Norge også er plassert relativt lavt på deltakerdemokratidimensjonen, også sammenlignet med andre relativt demokratiske land, på V-Dems indeks. Med andre ord er det grunn til å se nærmere på hvilke forhold som trekker Norge ned på TiNDe's deltakerdemokratiindeks på nasjonalt nivå, og det gjør vi altså senere i dette kapitlet i seksjon 5.4.

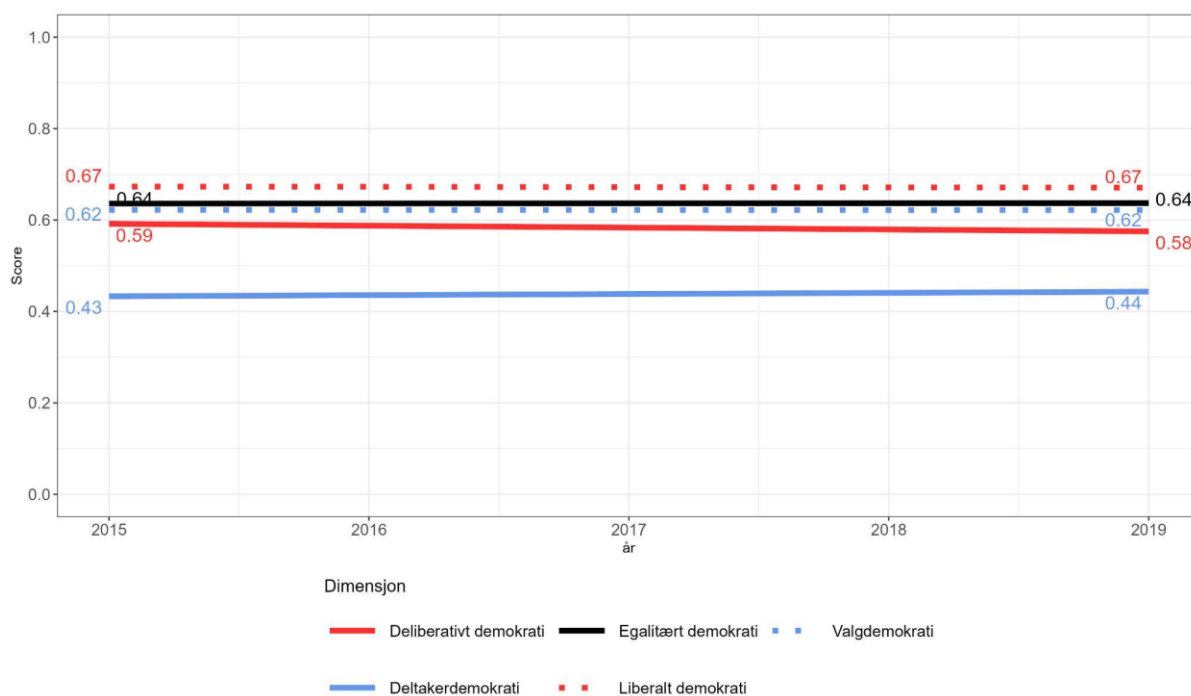
Figur 12: Utvikling for de fem demokratidimensjonene: aggregerte indekser på regionalt nivå

Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2015 og 2019, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

På regionalt – altså fylkeskommunalt – nivå er det stabilitet i tre av de fem TiNDe-indeksene (valg-, egalitær, liberalt demokrati), og noe mer bevegelse for de to gjenværende indeksene. Dette fremgår av Figur 12. Blant de sistnevnte ser vi en klar oppgang for deltakerdemokratiet, fra 0,43 i 2015 til 0,48 i 2019, og en noe mindre klar nedgang for egalitært demokrati, fra 0.71 til 0.69, og for deliberativt demokrati, fra 0,62 til 0,60. Vi bemerker at det er langt færre indikatorer som går inn i indeksene på regionalt enn på nasjonalt nivå, og dermed er de førstnevnte indeksene også mer sensitive til endringer i enkeltindikatorer. Dette ser ut til å være tilfelle for den deliberative indeksen, der nedgangen i stor grad kan spores til en merkbar nedgang i én indikator fra Lokalvalgsundersøkelsen om innbyggere rapporterer å diskutere lokalpolitiske spørsmål med andre. For den mer betydelig oppgangen i deltakerdemokratiindeksen på regionalt nivå fra 2015 til 2019, så stammer denne fra oppgang i ulike indikatorer, og spesielt økt konsultasjon og regionalt samarbeid med

sivilsamfunnsorganisasjoner, økt fylkeskommunal valgdeltakelse, samt noe økning i fylkeskommunale initiativer for borgerinvolvering.

Vi finner ikke noen tilsvarende økning for deltakerdemokratiet på lokalt nivå. Det er også stabilitet for de fleste andre dimensjonene på lokalt nivå, som vist i Figur 13, når man sammenligner indeksskårene for 2015 og 2019. Overordnet har altså (også) lokaldemokratiet i Norge vært preget av stabilitet i de årene som vi måler.

Figur 13: Utvikling for de fem demokratidimensjonene: aggregerte indekser på lokalt nivå

Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2015 og 2019, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

I seksjon 5.4 skal vi kikke nærmere på noen utvalgte indikatorer og på alle komponentene som utgjør nivået under hovedindeksene for hver av de fem dimensjonene. Men før vi gjør det, vil vi rette blikket raskt mot noen mer konkrete resultater fra TiNDes egen ekspertundersøkelse .

5.3 Ekspertvurderinger av det norske demokratiets robusthet

Hovedformålet med TiNDe-undersøkelsen var, som nevnt alt innledningsvis, å komplementere eksisterende datasett ved å stille spørsmål om demokratirelevante indikatorer som ikke er målt fra før av, og bake dem inn i TiNDes indekser. I tillegg var formålet at disse indikatorene skulle være tilpasset en kontekst som den norske – altså et høykvalitetsdemokrati – i den forstand at de nye indikatorene skulle kunne skille godt og klare fange opp endringstrekk selv i slike kontekster. Derfor er de fleste av TiNDe-undersøkelsens indikatorer utviklet med 7 ordinale svarkategorier, hvorav terskelen for å nå

de høyeste kategoriene er svært høy. Dermed havner også Norge et lite stykke ned på flere av disse krevende skalaene, som vi skal beskrive for noen av indikatorene i neste seksjon.

For å undersøke hvorvidt de moderate skårene for Norge skyldes måten spørsmålene stilles på, slik vi tror, og ikke at vi har rekruttert spesielt strenge eksperter som ville vurdert Norge strengt og kritisk også på andre spørsmål, inkluderte vi flere (oversatte) spørsmål fra V-Dems ekspertundersøkelse i TiNDes. V-Dems spørsmål har typisk fem kategorier, og skiller heller ikke like klart mellom demokratier med svært høy kvalitet som vi antar at TiNDes spørsmål gjør.

Sammenligninger mellom ekspertskårene for Norge på like spørsmål i V-Dems og TiNDes ekspertundersøkelser viser at ekspertene bruker skalaene svært likt på tvers av de to undersøkelsene. Det er dermed ingen grunn til å tro at TiNDe har valgt ut spesielt strenge eksperter.²⁸ Mer generelt er det liten grunn til å tro at TiNDes ekspertkoderne avviker betydelig i sine vurderinger fra de ekspertkoderne som brukes i V-Dem.

I tillegg til de mer detaljerte spørsmålene om konkrete institusjoner eller politiske prosesser, stiller også TiNDe undersøkelsen to overordnede spørsmål. Disse er ikke bakt inn i noen av indeksene til TiNDe, men de er verdt å ha sett på før vi dykker ned i disse indeksene og de mer spesifikke sidene ved det norske demokratiet. Mer konkret spurte vi – inspirert av Brightline Watch (<https://democracy.uchicago.edu/blw/>) sin pågående studie av det amerikanske demokratiet – TiNDe ekspertene om følgende: “Anslå risikoen for at det norske demokratiet opplever det du anser som en betydelig tilbakegang i graden av demokrati i løpet av de neste [tre/10] årene, på en skala fra 0-100%.”

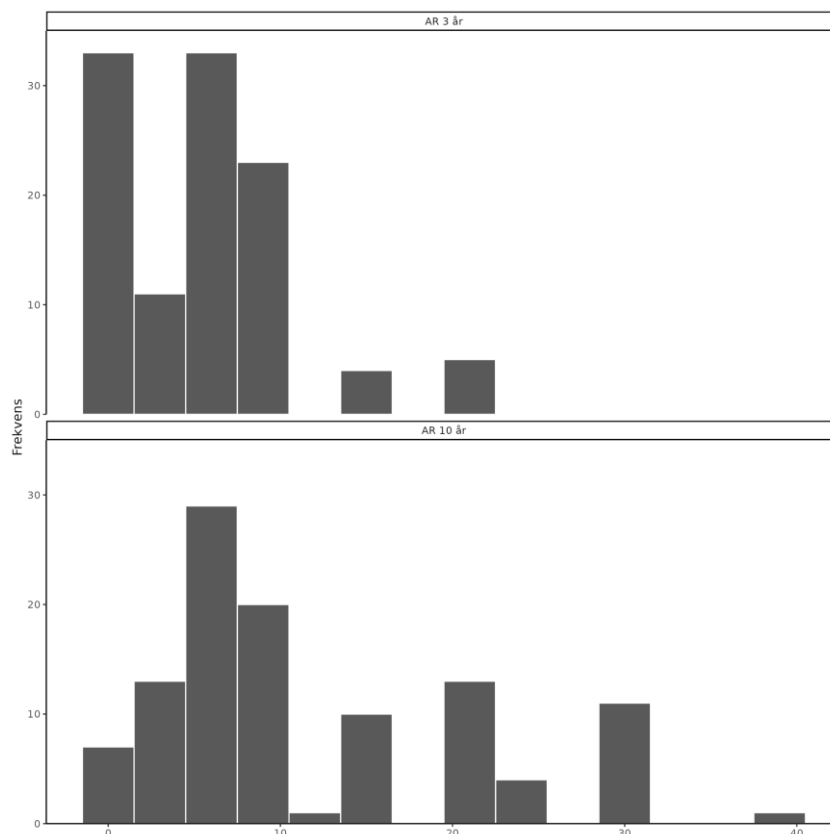
Før vi diskuterer svarfordelingene blant våre eksperter, bør vi nevne at det i 2021 ble gjennomført en omfattende spørreundersøkelse av et representativt utvalg av norske innbyggere, 1538 i tallet, som del av en større komparativ undersøkelse om politiske system og ytringsfrihet. Studien er gjennomført av de danske forskerne Suthan Krishnarajan og Svend-Erik Skaaning (ved hjelp av YouGov), som har vært så vennlige å dele disse dataene med oss. I studien ble respondentene spurt: “Hvor skjørt er det politiske regimet (det være seg et demokrati eller diktatur) i landet ditt, etter din mening?” 1334 nordmenn besvarte spørsmålet (om vi utelukker “vet ikke” svar). Kort fortalt antyder dataene at nordmenn flest har stor tiltro til det norske systemets robusthet: Kun 2% svarte at det “politiske regimet er veldig skjørt og kommer sannsynligvis til å bryte sammen”, mens 9% svarte at det “politiske regimet er skjørt og kommer nok til å bryte sammen”. Langt flere, 39%, svarte at “det politiske regimet er stabilt og kommer nok til å opprettholdes.” Hele 49% valgte imidlertid den høyeste kategorien, nemlig at det “politiske regimet er veldig stabilt og kommer med stor

---

²⁸ For å ta et konkret eksempel, så gir alle V-Dems fem eksperter (i versjon 13) Norge toppskåren på indikatoren som spør om stortingsvalget i 2021, generelt sett, var fritt og rettferdig. 107 av 111 TiNDe eksperter ga også toppskåre på denne indikatoren for 2021-valget. Blant de fire mer kritiske ekspertene ga tre nest høyeste skåre og én ga tredje høyeste skåre.

sannsynlighet til å opprettholdes.” Er våre eksperter like optimistiske som dette representative utvalget av norske innbyggere?

Figur 14: Svarfordeling på spørsmål om risiko for betydelig tilbakegang for det norske demokratiet (langs x-akse) på 3- (topp) og 10 års sikt (bunn).

Note: Antallet respondenter langs y-aksene. Merk at x-aksene er kappet av rett over 50% risiko for tilbakegang, og at 1 respondert av 111 oppga en høyere sannsynlighet for 3 år og 2 av 111 oppga en høyere sannsynlighet for 10 år.

Svarfordelingene på de to spørsmålene, slik angitt i Figur 14, viser at de aller fleste ekspertene mener det norske demokratiet er relativt robust, men ikke uskadelig: 31 prosent av ekspertene mener at sannsynligheten for en betydelig demokratisk tilbakegang er 1 prosent eller lavere på tre års sikt, men kun 6 prosent mener det samme på 10 års sikt.

Medianeksperten blant de 111 som besvarte spørsmålene angir at sannsynligheten for betydelig tilbakegang er 5% på tre års sikt og 10% på 10 års sikt.

Den overveiende sannsynligheten er altså, ifølge vår “typiske” ekspert, at det norske demokratiet ikke vil oppleve noen markert tilbakegang selv det neste tiåret, men i omtrent 1 av 10 fremtidsscenarioer kan vi få en slik tilbakegang. Gitt hvor problematisk et slikt scenario er, er robustheten til det norske demokratiet noe beslutningstakere i Norge bør vie stor oppmerksomhet og (gitt at man ønsker å unngå et slikt scenario) prøve å øke ytterligere.

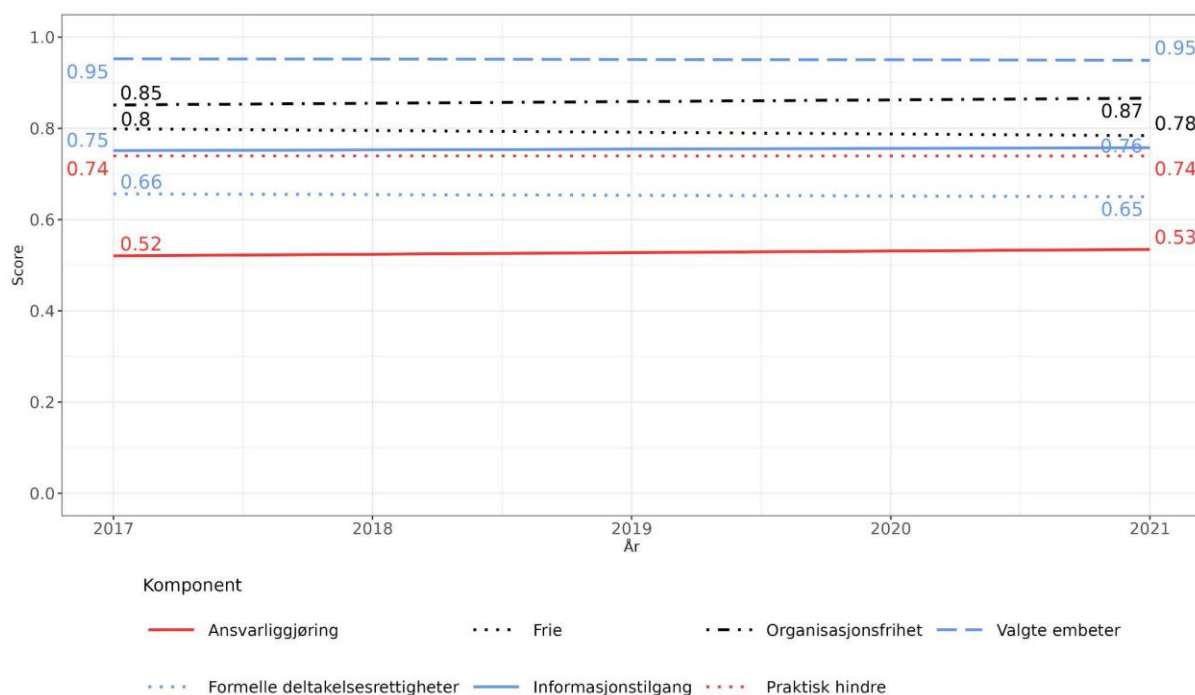
5.3 En grundigere gjennomgang av det norske demokratiets kjennetegn: Dekomponering av TiNDes demokratiindekser

I denne lange seksjonen ser vi nærmere på komponentene som inngår i de 15 demokratiindeksene fra TiNDe, og hvordan disse komponentene har endret seg fra 2017 til 2021 (eller 2015 til 2019 for komponenter på lokalt og regionalt nivå). Seksjonen er femdelt, etter de fem demokratidimensjonene som TiNDe måler på hhv nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. La oss begynne med å vurdere den valgdemokratiske dimensjonen.

Valgdemokrati

Det har ikke vært vesentlige endringer i skårer for valgdemokrati i løpet av den tidsperioden vi betrakter, nemlig 2015-2019 for det lokale og regionale nivået og 2017-2021 for det nasjonale nivået. Dette gjelder om vi ser på de aggregerte skårene for hele dimensjonen (for hvilken som helst av de tre styringsnivåene), slik vi gjorde i seksjon 5.2, men i stor grad også dersom vi går et nivå ned i hierarkiet og ser på dimensjonens ulike komponenter. Hva de aggregerte skårene angår var disse 0,65 både for 2017 og 2021 på nasjonalt nivå. De tilsvarende tallene var henholdsvis 0,59 i begge år på regionalt nivå og 0,62 i begge år på lokalt nivå. Vi minner om at det ikke er rimelig å trekke sterke slutninger fra forskjeller i indeksverdier på tvers av styringsnivå, gitt for eksempel at mange indikatorer på nasjonalt nivå ikke kan måles og dermed inkluderes på lokalt og regionalt nivå. Med andre ord bør vi ikke legge noe særlig i forskjellen på 0,05 mellom regionalt og nasjonalt nivå i 2021.

Figurene 15-17 viser utviklingen på alle de syv komponentene som inngår i valgdemokratidimensjonen – formelle deltakelsesrettigheter, praktiske hindre deltakelse, valgte embeter kontrollerer politikk, frie og rettferdige valg, ansvarliggjøring, organisasjonsfrihet og tilgang til alternativ informasjon – for henholdsvis nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Enda mer detaljerte skårer, på indikatorgrupper og helt ned til laveste nivå (under-underindikator) i indeks-hierarkiet vårt finnes i Appendiks I.

Figur 15: Nasjonal utvikling over komponenter ved valgdemokrati

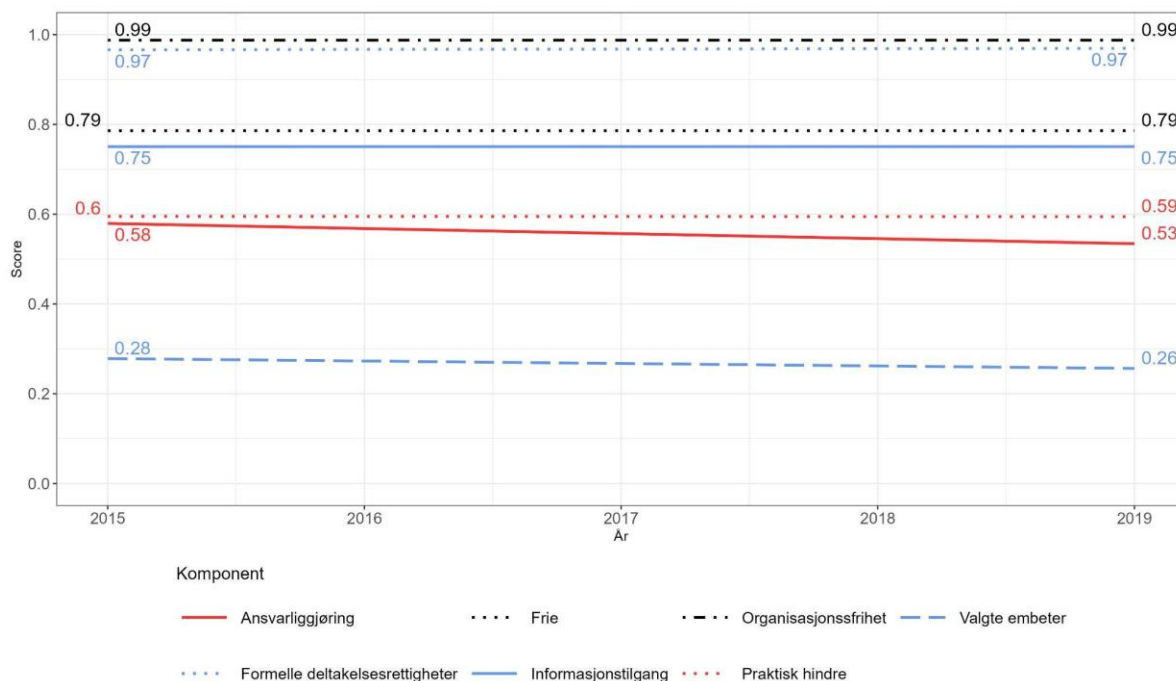
Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2017 og 2021, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

Til tross for marginal fremgang fra 2017 til 2021 på noen komponenter, slik som ansvarliggjøring eller organisasjonsfrihet på nasjonalt nivå, er endringene såpass små at de fint kan forklares via måleusikkerhet og forhold knyttet til enkeltindikatorer. For eksempel stammer mye av fremgangen på organisasjonsfrihet på nasjonalt nivå fra indikatorgruppen Begrensninger på partivirksomhet, som igjen hovedsakelig kan spores videre til endringer på én enkelt-indikator om opposisjonspartiers autonomi fra V-Dem.

På samme måte er mye av nedgangen, fra 0,80 til 0,78, på frie og rettferdige valg på nasjonalt nivå drevet av endring i indikatorgruppen for trusler og trakassering. Når man borer dypere i denne indikatorgruppen viser det seg at endringen i denne gruppen faktisk stammer fra flere enkeltindikatorer som måler enten omfanget (spesielt på sosiale medier) eller konsekvensene av trusler og trakassering. Endringer i de sistnevnte indikatorene dreier seg dels om at flere politikere i 2021 (sammenlignet med 2017) nøler med å stå frem med bestemte synspunkter eller fremme konkrete saker som er kontroversielle, eller at de føler at talefriheten deres er begrenset på grunn av trusler og trakassering. De mange indikatorene på trusler og trakassering er hentet fra Bjørge mfl. (2021) sin spørreundersøkelse blant medlemmer av Stortinget og regjeringen, og den negative utviklingen for flere av indikatorene er noe man bør merke seg.²⁹ Vi viser til Bjørge mfl. for en mer inngående diskusjon av undersøkelsen, endringer over tid, og mulige konsekvenser. Vi nøyer oss her med å påpeke at trusler og

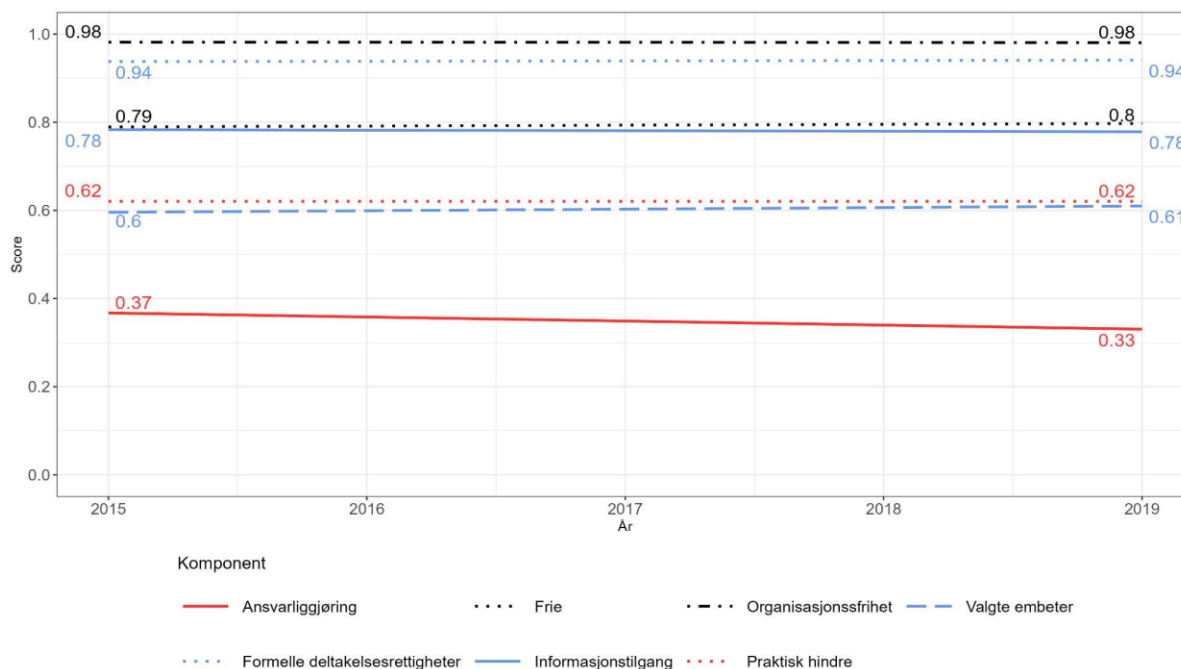
²⁹ Bjørge mfl. intervjuer i tillegg politikere i sentralstyrene i partiene og ungdomspartiene i 2021-undersøkelsen, men vi har ekskludert disse fra våre utregninger for å sikre sammenlignbarhet i tallene mellom 2017 og 2021.

trakassering av politikere kan ha konsekvenser både for hvem som tør stille til valg, men også for hvordan selve konkurransen mellom kandidater og partier arter seg. Utbredt selvsensur i kontroversielle saker vil føre til et mindre velfungerende valgdemokrati.

Figur 16: Regional utvikling over komponenter ved valgdemokrati

Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2017 og 2021, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

Figur 17: Lokal utvikling over komponenter ved valgdemokrati

Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2017 og 2021, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

Det er endringer i visse komponenter også på lavere styringsnivå, spesielt på regionalt nivå der indeksen består av færre indikatorer. Nærmere undersøkelser antyder at det ofte er moderate endringer i enkeltindikatorer som ligger bak. For den moderate nedgangen på de to lavere styringsnivåene for Ansvarliggjøring, er det indikatorgruppen som heter Lydhørhet ovenfor folket som har sunket. Denne indikatorgruppen trekker på spørsmål fra Lokalvalgundersøkelsen og Innbyggerundersøkelsen om i hvilken grad innbyggerne oppfatter at politikerne lytter til dem, og her er 2019-skårene ofte noe lavere enn 2015-skårene. Likevel er den overordnede konklusjonen at valgdemokratiet i Norge, på tvers av styringsnivå og på tvers av dets ulike komponenter, har vært meget stabilt i perioden fra 2015 og frem til idag.

Heller enn å dvele ved endringstrekk i det norske valgdemokratiet, ønsker vi å se nærmere på en indikator som a) Norge har et klart forbedringspotensial på, og som, i prinsippet, kan reformeres med enkle og konkrete grep (som allikevel nok er politisk kontroversielle), b) utviser variasjon i demokratisk kvalitet på tvers av styringsnivå og c) ikke fanges opp av eksisterende tverrnasjonale demokratimål som f.eks. V-Dems valgdemokratiindeks. Vi kunne ha valgt ulike indikatorer – som det fremgår av appendiks 1, så er det en rekke enkeltindikatorer som kun har mellomhøye eller endog lave skårer. Eksempler er indikatorer på regulering av donasjoner til partiene samt av partienes pengebruk i valgkamp og indikatorer på hvor lettfattelig og godt kommunisert relevant, politisk offentlig informasjon er. Indikatoren som vi skal se nærmere på knytter seg imidlertid til en annen (og fundamental) side ved valgdemokratiet, nemlig stemmeretten.

Mer bestemt vil vi diskutere den såkalte ERI (“Electoral Residential Inclusiveness”) indeksen (Altman 2021), som vi har bakt inn i indikatorgruppen knyttet til (hvem som er) stemmeberettigede. Indeksen stammer fra David Altmans (2021) nylige artikkel *Adjusting democracy indices to the age of mass migration: voting rights of denizens and expats*, som både gir en mer teoretisk begrunnelse og konkret beskrivelse av operasjonaliseringen av ERI. Altman måler ERI for de 45 mest demokratiske landene ifølge V-Dems valgdemokratiindeks i 2018, inkludert Norge som er helt nede på 29. plass av 45 land i 2018. Vi har imidlertid rekalkulert ERI for Norge for vår tidsperiode basert på data fra SSB, og vi har laget ERI skårer som er spesifikke for stortingsvalg og for kommune- og fylkestingsvalg.

Ideen bak indeksen er å – gitt en bestemt aldersgrense for relevans, som er satt til 18 år – finne ut graden av konsistens mellom hvem som har stemmerett i landet (alle bosatte med stemmerett og alle med stemmerett som bor utenlands) og hvem som blir berørt av lovene som lages av valgte politikere (de som bor i landet). En stor andel bosatte utenfor landet med stemmerett (som ikke er tilfelle for Norge, kun ca 1%) og en stor andel bosatte i landet uten stemmerett (som er tilfelle for Norge, spesielt for Stortingsvalg, med nesten 10%) gir lavere ERI skårer.

I Norge er stemmerett ved stortingsvalg knyttet til norsk statsborgerskap, som igjen er knyttet til en rekke relativt strenge krav, hvorav enkelte også har blitt strammet til de siste årene. Kravene per 2023 inkluderer minst åtte års opphold i Norge de siste elleve årene (med noe mindre strenge krav for enkeltgrupper), avklart identitet, bestått muntlig norskprøve (B1 nivå), bestått statsborgerprøve eller samfunnskunnskapsprøve og kriterier knyttet til fravær straffbare forhold. Dette fører til at en stor andel bosatte som betaler skatt og ellers påvirkes av norske lover og politikk, ikke kan være med å velge politikerne som setter denne politikken.

I tidligere tider var stemmerett betinget av en rekke kriterier slik som eiendom, inntekt og kjønn. Å holde tilbake stemmerett på grunn av manglende inntekt eller fordi en person er kvinne vil i 2023 (av de fleste, tør vi tippe) anees som udemokratisk. I dag er statsborgerskapskravet den eneste gjenværende kvalifikasjonen for stemmerett som påvirker et stort antall mennesker, ved siden av aldersgrensen på 18 år. Hovedsakelig som følge av dette kriteriet er Norges ERI skåre kalkulert til 0,90 i forbindelse med stortingsvalget i 2017 og 0,89 i 2021.

Altman (2021) viser at dersom man bruker ERI skårer istedenfor andelen av statsborgere over 18 år med stemmerett (hvor Norge skårer en perfekt 1) for å måle bredde i deltakelse, faller Norge fra 1. plass til 10 plass blant verdens land på V-Dems valgdemokratiindeks. Fraværende stemmerett for fastboende ikke-statsborgere i Norge utgjør et tydelig demokratisk underskudd for Norge, og i enda større grad enn for mange andre svært demokratiske land. Det er i denne forbindelse verdt å merke seg at det har vært en rekke regelendringer de seneste årene, inkludert en heving av oppholdsregelen fra 7 til 8 år i 2021, som har gjort (og fremover vil gjøre) at statsborgerskap vil bli enda vanskeligere å oppnå i Norge, og dermed innskrenke stemmeretten blant fastboende enda mer. Et vesentlig moment ved fremtidige politiske vurderinger av de norske reglene for statsborgerskap, og forslag til endringer i disse, er at de kan ha betydelige konsekvenser for demokratisk deltakelse.

Et annet spørsmål er om stemmerett skal knyttes til statsborgerskap i det hele tatt. Det kan saktens anføres argumenter for hvorfor en kopling mellom stemmerett og statsborgerskap er rimelig av andre grunner enn hensynet til demokratisk deltakelse for alle berørte parter. Hvorvidt en frikopling av statsborgerskap og stemmerett ved stortingsvalg er *ønskelig* er derfor et politisk spørsmål, hvor demokrati-relevante hensyn må vektas mot andre hensyn, som det ikke er vår oppgave å ta stilling til.

Likevel er det verdt å merke seg at det, til og med i Norge, finnes ordninger der statsborgerskap ikke er satt som en nødvendig forutsetning for stemmerett. Dette gjelder altså ved kommune- og fylkestingsvalg. Ved disse valgene er det mulig å stemme for utenlandske statsborgere som har bodd i Norge de siste 3 årene, samt statsborgere fra andre nordiske land bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret. Dette er altså langt mindre restriktive krav enn statsborgerskap, som i tillegg til mange andre kriterier krever langt lengre boplikt. Det medfører at Norges ERI indeks er betydelig høyere når den kalkuleres for kommune- og fylkestingsvalg – 0,97 for valget i 2015 og 0,96 for valget i 2019. Disse indeksverdiene – som

gjenspeiler større sammenfall mellom hvem som berøres av valgte politikeres beslutninger og hvem som kan være med på å velge dem – bidrar til å løfte Norges valgdemokratiskårer på regionalt og lokalt nivå, sammenlignet med nasjonalt nivå. Nå fanger riktignok ikke tverrnasjonale demokratiindekser som V-Dem sin valgdemokratiindeks, per dags dato, opp dette momentet. Men hadde de gjort det, ville Norge klatret på internasjonale demokratirangeringer dersom vi hadde benyttet stemmerettskravene for kommune- og fylkestingsvalg også i stortingsvalgene.

Et annet moment ved valgdemokratiet som de fleste demokratiindekser er dårlige på å fange opp (se Munck og Verkuilen 2002), er i hvilken grad det er valgte politikere som faktisk styrer politikken på viktige politikfelt. Selv om politikere som sitter i parlament og regjering, for eksempel, er valgt i frie og rettferdige valg med bred stemmerett, hjelper dette lite for valgdemokratiet i praksis dersom det er andre aktører enn disse politikere som faktisk bestemmer i viktige politiske spørsmål. I noen land kan valgte politikere overstyres av sterke konger (som i Europas monarkier før innføringen av parlamentarisme) eller øverstprester (som i dagens iranske regime). I andre land kan det være opprørsgrupper eller narkobander som foretar viktige avgjørelser knyttet til sikkerhet, men også oppgaver som beskatning og omfordeling. I atter andre land, slik som land under okkupasjon eller vasallstater, kan det være utenlandske politikere som foretar de viktigste beslutningene.

Selv i land der politikere stort sett bestemmer i de fleste viktige saker, eller relativt sett har mest innflytelse blant en rekke andre aktører, kan de valgte politikernes kontroll over politikken begrenses av makten til ikke-valgte aktører som generaler, sentralbanksjefer, politisjefer, eller andre byråkrater. Valgte politikeres evner til å utforme politikk kan også være begrenset av dommere, alliansepartnere eller internasjonale traktater, slik som NATO, EØS avtalen eller den europeiske menneskerettighetskommisjonen (EMK). Som nevnt i kapittel 3 var makt- og demokratiutredningen på 2000-tallet opptatt nettopp av ikke-valgte aktører og organers innflytelse på politikken. Utredningen forfektet oppfatningen om at det norske demokratiet, spesielt gjennom flertallsvalg og folkevalgte organer, hadde hatt synkende innflytelse i de seneste tiårene, og at det norske (valg)demokratiet dermed opplevde en forvitring.

I ekspertundersøkelsen vår stilte vi tre spørsmål som direkte knytter an til denne bredere oppfatningen. Spørsmålene inngår i indikatorgruppen *Valgte embeters kontroll over politikk og autonomi*. Mer konkret er de tre spørsmålene formulert slik at de rundt 100 ekspertene ble bedt om å vurdere nasjonale politikeres evne til å bestemme politikk på tre viktige og brede områder, nemlig økonomisk politikk, helsepolitikk og sikkerhetspolitikk. Spørsmålsstillingen og svaralternativene er likelydende på tvers av politikkområder for å sikre sammenlignbarhet, men la oss konkretisere ved å sitere spørsmålet for økonomisk politikk, samt den laveste og høyeste svarkategorien:

I hvilken grad bestemmer valgte politikere på nasjonalt nivå (dvs. flertall av parlaments-medlemmene og regjeringen) rammene for og utformingen av den nasjonale økonomiske politikken?

Klargjøring: Med internasjonale aktører eller forhold i svaralternativene under, henviser vi til politiske avtaler og internasjonale politiske aktører, slik som internasjonale organisasjoner eller regjeringer i andre land. Vi regner ikke inn teknologiske eller markedsmessige forhold (f.eks. lave lønninger i andre deler av verden eller høye råvarepriser) som kan være indirekte påvirket av, men ikke direkte bestemt av internasjonale politiske aktører.

7: I svært høy grad: Valgte politikere bestemmer både rammene for og utformingen av nasjonal økonomisk politikk, og andre nasjonale aktører (i embetsverk, uavhengige organer, m.m.) eller internasjonale aktører og forhold (internasjonale avtaler, regionale organisasjoner, m.m.) har liten innflytelse.

...

1: I svært liten grad: Valgte politikere har svært liten innflytelse på rammene for og utformingen av nasjonal økonomisk politikk, og andre nasjonale aktører og internasjonale aktører eller forhold har svært sterk innflytelse, samlet sett.

Tabell 2 viser de normaliserte (0-1) gjennomsnittene for våre omtrent 100 eksperter for de tre spørsmålene, både for 2017 og 2021. Gjennomsnittene har sunket fra 2017 til 2021, men kun med 0,02 på skalaen fra 0-1 for alle variablene. Det er altså ikke snakk om at ekspertkorpset, samlet sett, mener det har vært noen dramatisk nedgang i valgte nasjonale politikeres autonomi over viktige politikkkfelt. Når nedgangen er konsistent på tvers av alle de tre målte politikkområdene, gjør det likevel at man nok kan snakke om en liten tendens i negativ retning.

Tabell 2: Nasjonale politikeres kontroll på utforming av politikk, etter område:

	2017	2021
Økonomisk politikk	0,69	0,67
Helsepolitikk	0,79	0,77
Sikkerhetspolitikk	0,67	0,65

Videre ser vi en betydelig forskjell mellom politikkområder: Helsepolitikk skårer 0,12 poeng høyere på den normaliserte 0-1 skalaen enn sikkerhetspolitikk og 0,10 poeng høyere enn økonomisk politikk, både i 2017 og 2021. En skåre på 0,65 for sikkerhetspolitikk i 2021, for eksempel, tilsvarer at gjennomsnittet for våre eksperter på originalskalaen fra 1-7 var på 4,9, altså rett under 5-skåren som antyder "I høy grad: Valgte politikere bestemmer som regel sett rammene for eller utformingen av sikkerhetspolitikk, men det finnes flere vesentlige unntak."

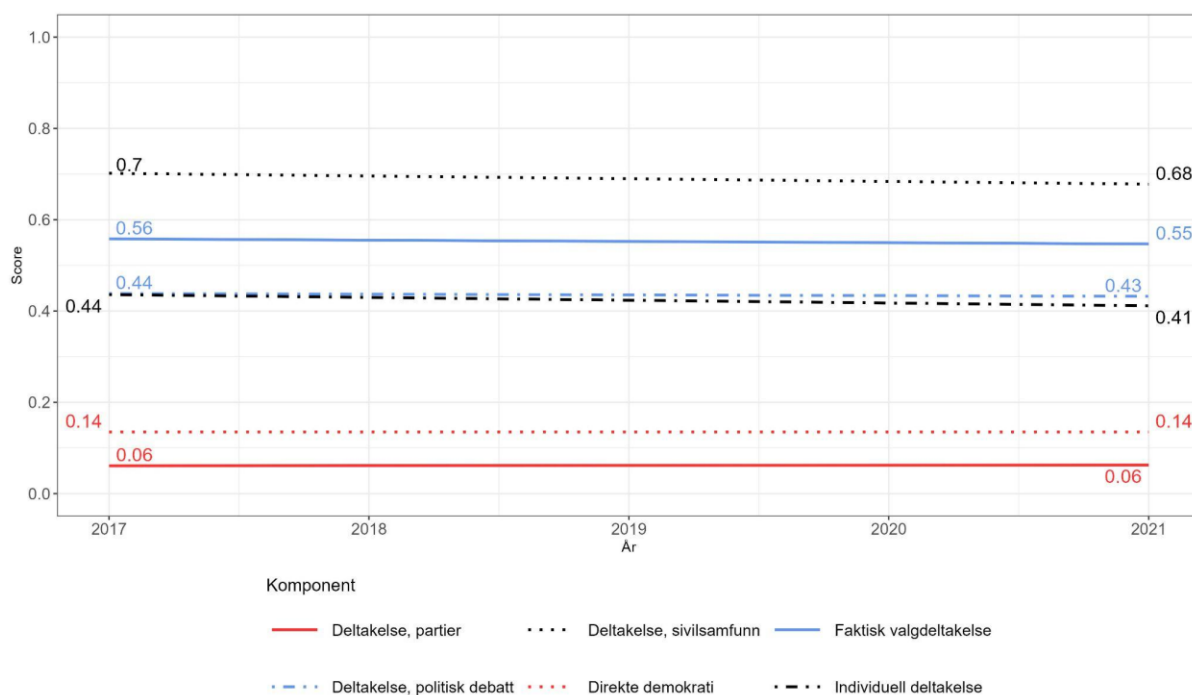
Vi skal være forsiktige med å spekulere hva våre eksperter anser som vesentlige unntak og betydelige bindinger på nasjonale politikeres evne til å bestemme sikkerhetspolitikk, men bindinger knyttet til NATO og sterke alliertes – spesielt USAs – eller andre makters – spesielt Russlands – innflytelse er plausible kandidater. For økonomisk politikk er sannsynlige kandidater EØS avtalen og reglene for det indre marked samt ikke-valgte aktører i Norges Bank eller Finansdepartementet.

For helsepolitikk i 2021 er snittet på originalskalaene 5,6, altså nærmere kategorien “6: I meget høy grad: Valgte politikere bestemmer stort sett både rammene for og utformingen av nasjonal helsepolitikk, men det finnes enkelte vesentlige unntak”. Til tross for at ikke-valgte ledere av helseforetak samt arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner i helsesektoren kan være med å legge rammer for helsepolitikken, mener altså våre eksperter at valgte politikere på nasjonalt nivå har større kontroll med helsepolitikken enn de brede politikk-kategoriene økonomisk politikk og sikkerhetspolitikk.

Deltakerdemokrati

Deltakerdemokrati-dimensjonen omhandler befolkningens deltakelse og kontroll over ulike typer politiske beslutningsprosesser. Det normative idealet er at det politiske systemet sikrer bred deltakelse på ulike steg i slike prosesser gjennom forskjellige kanaler. Vår indeks forsøker å fange opp et bredt spekter av institusjonelle ordninger for involvering og faktisk nivå av innbyggernes deltakelse på alle tre styringsnivåer (via organisasjoner eller direkte).

De aggregerte skårene på TinDes deltakerdemokratiindeks var henholdsvis 0,39 og 0,38 for 2017 og 2021 på nasjonalt nivå, mens de tilsvarende tallene var 0,43 og 0,48 på regionalt nivå og 0,43 og 0,44 på lokalt nivå (se Figur 11-13).

Figur 18: Nasjonal utvikling over komponentene i deltakerdemokrati

Note: Merk at indeksene til TiNDe kun er målt for årene 2017 og 2021, og at linjene som kobler disse to årene kun er interpoleringer.

Det har med andre ord ikke vært vesentlige endringer i skårer for deltakerdemokrati i løpet av perioden 2017-2021 for det nasjonale nivået. Den overordnede indeksskåren er under 0,40 for begge årene med målinger. Den relative stabiliteten gjelder også om vi beveger oss nedover i indeks-hierarkiet og ser på dimensjonens ulike komponenter og indikatorer (se Appendiks 1 for detaljer om de ulike målene som inngår).

De seks komponentene som vises i Figur 18, er: deltakelse i partier, deltakelse i politisk debatt og offentlig ordskifte, deltakelse i sivilsamfunn (utenom partiene), direkte demokrati, deltakelse i tilknytning til og i valg, og annen individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser. Komponentene handler både om det politiske organer og myndigheter selv gjør for å involvere organisasjoner og innbyggere i politikk, og om organisasjonenes og særlig innbyggernes faktiske politiske deltakelse.

Skårene for de ulike komponentene er generelt sett ikke høye (se Figur 18). Kun komponenten Deltakelse i sivilsamfunn har en skåre på over 0,6, og det er eksistensen av institusjonaliserte konsultasjonsordninger (som offentlige råd, utvalg og høringer), som primært trekker opp. I tillegg kommer det at skårene for organisasjonsmedlemskap er relativt høye i internasjonal målestokk, og medium høye sammenlignet med om hele befolkningen var organisasjonsmedlemmer. Det er også verdt å merke seg at selv om ikke skåren for deltakelse i demonstrasjoner i sivilsamfunnet er høy, så er skåren for bruk av internett til organisering av politisk aktivitet “offline” i befolkningen det (på rundt 0,76 og 0,68). Deltakelse i politisk debatt og offentlig ordskifte har en skåre på litt over 0,4.

Komponenten med lavest skåre er Deltakelse i politiske partier, med en verdi på under 0,10 (0,06), ettersom kun en svært liten andel av befolkningen er medlemmer av og aktive i politiske partier. Vi minner her om diskusjonen rundt streng skalering på denne komponenten – maksimal skåre på denne komponenten ville først vært mulig om alle innbyggere var både betalende og aktive partimedlemmer. Imidlertid, hva angår formelt partimedlemskap, vet vi fra før at Norge ligger kun litt over gjennomsnittet i Europa: det finnes både europeiske land der en større og lavere andel av velgermassen er partimedlemmer (Webb and Keith 2017: 33). Komponentene Direkte demokrati trekker også ned på nasjonalt nivå, med en komponent-skåre på 0,14. Dette lave tallet er heller ikke overraskende. Det representative demokratiet står sterkt i Norge: folkeavstemninger arrangeres sjeldent nasjonalt.

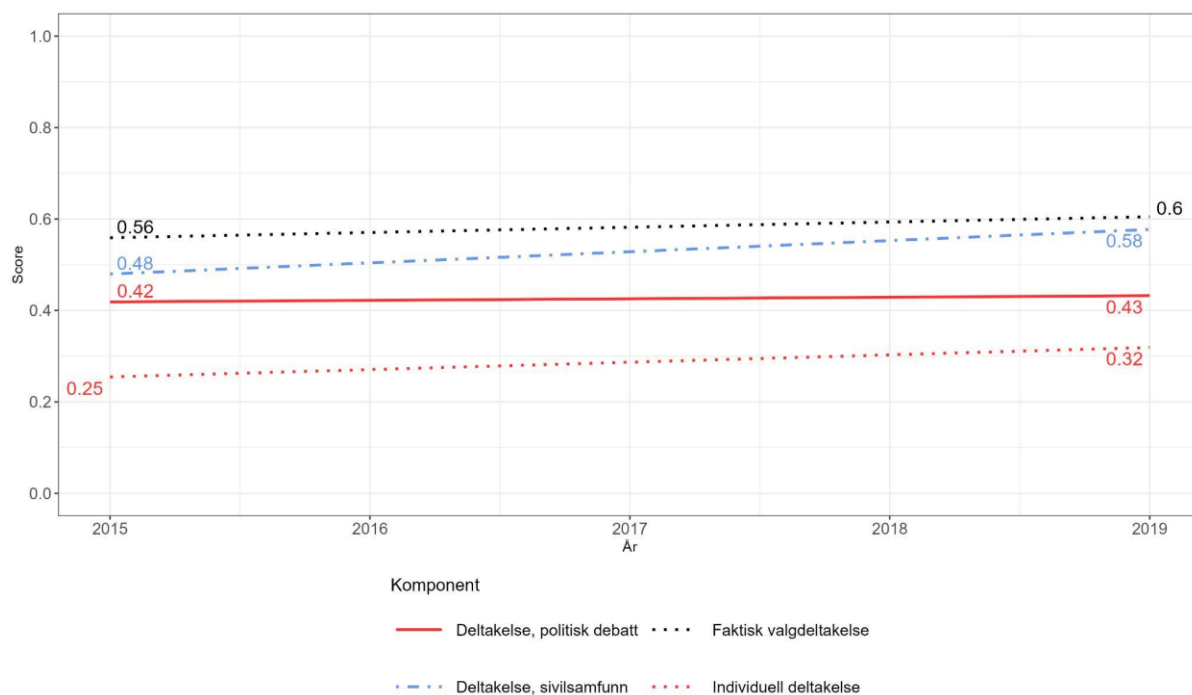
Når det gjelder innbyggernes politiske deltakelse, utover partier, varierer skåren betraktelig med hva slags indikator man ser på. Valgdeltakelsen i befolkningen er fortsatt høy i internasjonal målestokk, og gir en skåre for denne spesifikke indikatoren på nesten 0,8 begge årene (dvs. 0,78 og 0,77). Andre former for engasjement og deltakelse i forbindelse med valget ligger på et betraktelig lavere nivå nasjonalt, og bringer den generelle skåren for deltakelse i forbindelse med valg ned til omkring 0,55 (se Figur 18). Den formen for aktiv deltakelse som klart driver gjennomsnittet opp, utover stemmegivning ved stortingsvalg, er Internett-bruk til sivil og politisk deltakelse – denne lå på 0,71 i 2021, en moderat økning fra 0,65 i 2017, og inkluderer alt fra informasjonsinnhenting, myndighetskontakt og deltakelse i sosiale nettverk. Skåren for Politisk interesse er på drøye 0,6, og har holdt seg stabil fra 2017 til 2021. Mål på opplevd innflytelse gir også lavere (dvs. medium sterke) skårer.

Fra før visste vi at konvensjonell deltakelse i dagens norske system var på et lavere nivå enn i tidligere tiår, mens deltakelse utenom valg og partier hadde økt, og at valgdeltakelsen var på et relativt høyt nivå i internasjonal målestokk. Mellom 2017 og 2021 ser lite ut til å ha endret seg slik sett. Samtidig kan det generelt synes som om Norge skårer høyere når det gjelder involvering av organisasjoner enn individer på nasjonalt nivå. Det er ikke uventet med tanke på at veien er lang fra den enkelte innbygger til statsapparatet, men passer også godt med det tradisjonelle bildet av Norge som et *korporativt system* med representasjon av organiserte interesser der store paraplyorganisasjoner deltar på vegne av en medlemsmasse. Selv om antallet organer med interesserepresentasjon har gått ned siden 1980-tallet, er det fortsatt slik at organisasjoner involveres rutinemessig i politiske beslutningsprosesser i Norge i større grad enn i mange andre land (se kapittel 3).

Når det er sagt, må vi huske på at de tilgjengelige målene for involvering av organisasjoner er nokså generelle og dermed lite presise. De skiller for eksempel ikke mellom ulike politikkområder og de fanger ikke opp hvor stor andel (av organisasjonssamfunnet) som faktisk er involvert i offentlige beslutningsprosesser, slik de inkluderte tidsserie-dataene om enkeltpersoners deltakelse gjør. Eksisterende spørreundersøkelser blant interessegrupper viser at andelen som deltar i offentlige råd og utvalg (korporative organer) har gått ned over tid, mens flere har kontakt med ulike myndighetsorganer som Storting og regjering (Arnesen og Sivesind 2022: 24). Men det er ikke slik at alle organisasjoner deltar, selv om andelen “deltakere” er større enn på individnivå. Arnesen (2019) finner at mer ressurssterke

organisasjoner har mer regelmessig kontakt med Stortinget, regjeringen og departementer enn mindre ressurssterke organisasjoner. Organisasjoner med mye ressurser kan rimeligvis lettere benytte mulighetene som finnes til involvering og for tilgang til beslutningstakere. Med andre ord skal vi være litt varsomme med å konkludere med hvor sterk grad av deltakerdemokrati myndighetenes involvering av organisasjoner faktisk innebærer.

Motsatt finnes det lite systematiske data på hvordan regjeringen og ulike deler av sentralforvaltningen forsøker å involvere innbyggerne i sine beslutningsprosesser, for eksempel gjennom brukerundersøkelser, medborgerpaneler, dialogkonferanser etc. Kanskje er det fordi slikt skjer i relativt begrenset omfang, men det vet vi altså ikke (jfr. forskningsoversikten i kapittel 3).

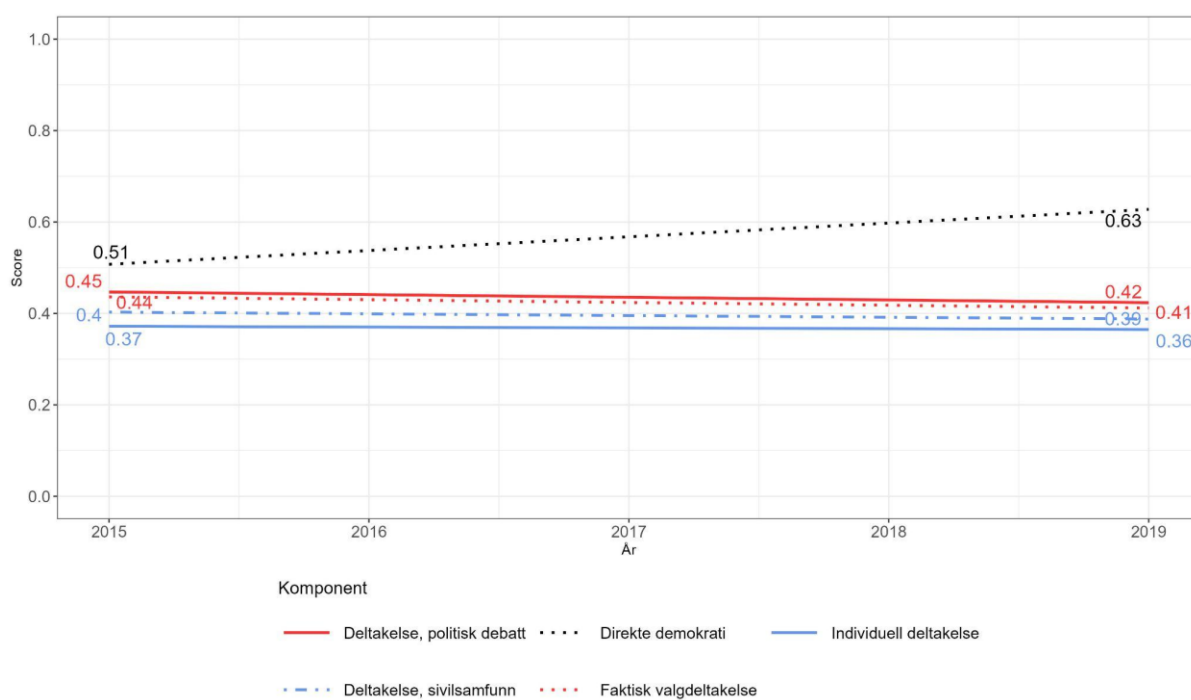
Figur 19: Regional utvikling av komponenter til deltakerdemokrati

Den generelle skåren for deltakerdemokrati på det regionale nivået er også relativt lav, men har blitt noe styrket i løpet av perioden 2015-2019, ved å gå fra 0,43 til 0,48. Endringen synes i stor grad å handle om styrking av formelle ordninger for konsultasjon av og samarbeid med sivilsamfunnsorganisasjoner på regionalt nivå. Disse skårene er høyere i 2019 for flere underindikatorer enn i 2015. For eksempel gikk det samlede målet Sivilsamfunn konsulteres fra 0,48 til 0,58 mellom 2015 og 2019.

I motsetning til på nasjonalt nivå inkluderer TiNDe-indeksene flere mål på grad av organisert involvering av innbyggerne på regionalt nivå. Noen av disse ser ut til å styrkes og andre svekkes i perioden, men i sum er nivået på “Initiativ fra myndigheter for borgerinvolvering” noe bedret (fra 0,25 til 0,32) fra 2015 til 2019. Selv om skårene er relativt lave, finnes det

enkelttiltak, og da spesielt Brukerundersøkelser, som oppnår en høy skåre grunnet omfattende utbredelse.

Når det gjelder folks faktiske deltakelse, har vi mindre informasjon på det regionale nivået. Rapportert politisk interesse og valgdeltakelse ligger på et stabilt nivå i perioden, og skårene er lavere enn på nasjonalt nivå, i den grad de kan sammenlignes direkte. Skåren for valgdeltakelse ligger på 0,56 i 2015 og 0,60 i 2019. Det er også verdt å merke seg at indeksene (heller) ikke inneholder bruk av direkte-demokratiske instrumenter som folkeavstemninger grunnet mangel på data. Hadde slike data vært tilgjengelig ville skåren på regionalt deltakerdemokrati etter alle solemerker ha vært lavere. Alt dette gjør nivået på deltakerdemokrati vanskelig å sammenligne på regionalt og nasjonalt.

Figur 20: Lokal utvikling over komponenter til deltakerdemokrati

Når det gjelder det lokale nivået kan vi aller først slå fast at den totale skåren er relativt stabil mellom 2015 (0,43) og 2019 (0,44). Når det gjelder de ulike komponentene, er det “Direkte demokrati” som primært bidrar til en positiv utvikling. Denne økningen reflekterer økt utbredelsen av folkeavstemninger i kommunene, og det er spesielt de mange folkeavstemningene om kommunesammenslåinger som gir utslag her. Det er altså ikke sikkert dette høye nivået vil vedvare. Skåren for underindikatoren Lokale folkeavstemninger etter tema har økt fra 0,08 til 0,49 mellom 2015 og 2019.

Denne økningen i lokalt direkte demokrati har blitt balansert ut av svak nedgang på de andre komponentene. Det er de to komponentene på deltakelse i politisk debatt og i valgdeltakelse

som har hatt den relativt største nedgangen på lokalt nivå (med 0,03 for begge komponenter), men selv en slik nedgang er så liten at den kan reflektere ulike typer målefeil.

Vi minner nok en gang om at det ikke er rimelig å trekke klare slutninger om forskjeller mellom styringsnivå fra deres indeksverdier. Å skille individers politiske deltakelse på ulike styringsnivåer er vanskelig, spesielt når vi har ulikt datatilfang for ulike styringsnivå. For eksempel er våre mål på deltakelse i partiene plassert på nasjonalt nivå grunnet partiers nasjonale karakter og orientering, og trekker skåren for deltakerdemokrati ned på dette nivået, men det meste av medlemsaktiviteten i partiene foregår der folk bor og lokalt er partiene framfor alt involvert i kommunepolitikk.

Det bør også understrekes at vi mangler indikatorer for i hvilken grad partiene *selv* legger til rette for deltakelse og innflytelse, slik vi har når det gjelder offentlige myndigheter. Dette er fordi slike data ikke finnes for begge de aktuelle årene. Men det er verdt å nevne at tverrnasjonale studier, basert på koding av partienes finanser og deres organisasjonsvedtekter, har vist at norske partier er relativt sett ressurssterke organisasjoner som skårer høyt på formelt representativt demokrati internt, men lavt på en demokrati basert på en *plebisitær* (direktedemokratisk) logikk med uravstemninger framfor diskusjoner i (valgte) forsamlinger (Bolin mfl. 2017). Slik sett speiler partienes egne strukturer tendensen på systemnivå til lav grad av direktedemokrati.

Samlet sett kan vi slå fast at målt opp mot et *ideal* om høy grad av folkelig deltakelse, ligger Norge et stykke unna, tross status som høykvalitetsdemokrati. På noen punkter har nivået nok vært høyere før (som for partipolitisk deltakelse), på andre punkter ikke. Internett og sosiale medier har åpnet nye deltakelsesmuligheter. Noe av avstanden fra “teoretisk maksimum” skyldes få innslag av direkte demokrati. Dette kan vanskelig tillegges vekt hvis representativt demokrati gis forrang normativt sett, og om dette normative spørsmålet finnes ingen klar fasit.

Likevel, innenfor en (i norsk sammenheng) konvensjonell representativ demokratisk ramme, kan vi også slå fast at det kun er en begrenset andel av Norges innbyggere som deltar aktivt i politikk mellom valg, hvis vi ser bort fra aktivitet på internett. Dette er til tross for et rimelig høyt nivå av “politisk interesse” i befolkningen. På lokalt og regionalt nivå eksisterer det mange ordninger for å få innbyggerne i tale,³⁰ som supplerer partienes virke, mens det nasjonale nivået i sterkere grad virker å lene seg på partiene og stortingsrepresentantenes kontakter i eget parti, valgdistrikt og via internett. Det er interesseorganisasjonene som dominerer mellom valg, via institusjonaliserte høringsordninger, kontaktrutiner med partiene og ad-hoc lobbyisme. Kan man se for seg en større grad av involvering av innbyggere også nasjonalt? Dette ville isåfall gi økt skåre på vår nasjonale deltakerdemokratiindeks.

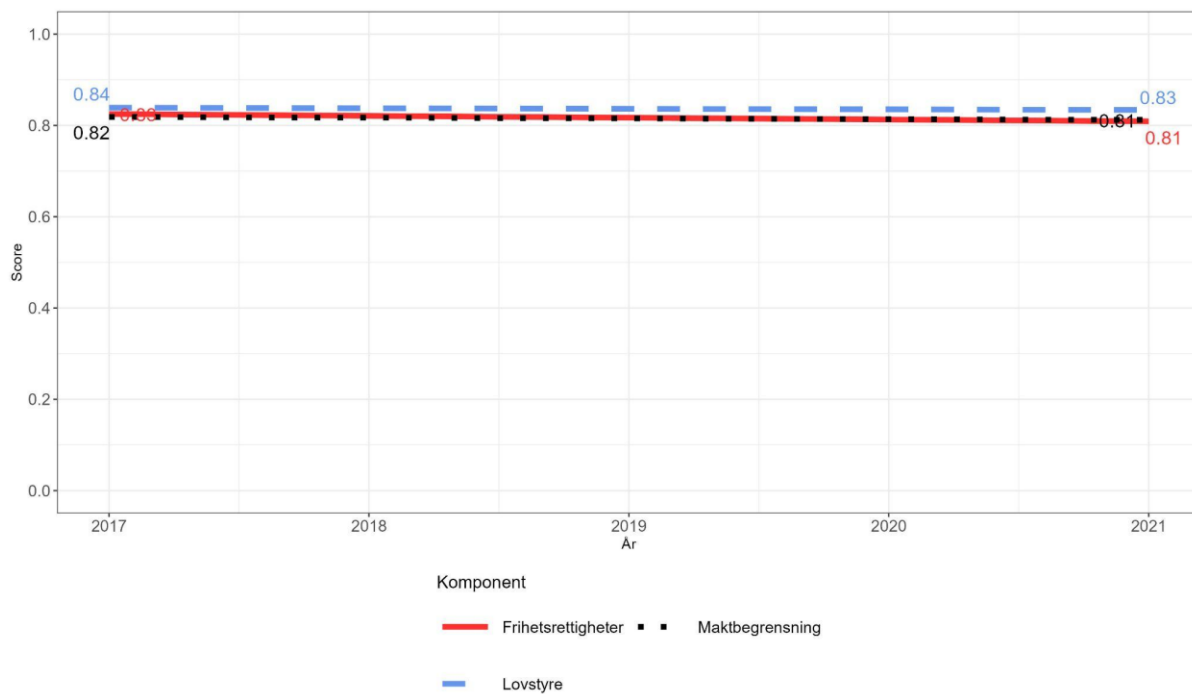
³⁰ Ett eksempel er såkalte innbyggerforslag, som er en ordning regulert i kommuneloven. Denne ordningen åpner for at innbyggere kan få satt saker på dagsordenen, hvis forslaget får støtte fra 2% av innbyggerne eller minst 300 (500) underskrifter i kommunen (fylket). Se. <https://minsak.no/>

Hva det relativt lave nivået av partipolitisk deltakelse - i stadig mer profesjonaliserte og statsfinansierte partier (se kapittel 3) - gjør med det representative demokratiets virkemåte, er et viktig spørsmål å fortsette å stille og diskutere i lys av TiNDe. En ting er den politiske deltakelsens "egenverdi" for mennesket, slik det tradisjonelt er vektlagt i deltakerdemokratisk teori, noe annet er effekten på Stortinget og regjeringens evne til å fange opp velgernes behov og politiske preferanser eller velgernes evne til å stille politikere effektivt til ansvar (som er helt sentralt under valgdemokrati-dimensjonen). Aksjoner og protester via Internett kan få medieomtale, men veien til direkte innflytelse på politikkkutforming går gjennom partiene i Norge. Å forbedre partienes virkemåte og sikre aktiv deltakelse fra ulike grupper av borgere er derfor vesentlig. Dette er ikke spørsmål som kun reflekterer hva som foregår i det enkelte parti, men også forhold på systemnivå. I en debatt om hvordan røkte partienes rolle og partipolitisk deltakelse bør man også se partiene i sammenheng med de reguleringer som finnes av politikk i form av partifinansiering og lobby-lovgivning, samt det institusjonelle rammeverket for å få innspill fra befolkningen i offentlig politikkkutforming.

Liberalt demokrati

La oss nå se nærmere på demokratiets liberale dimensjon. Figur 21-23 viser utviklingen fra 2015/17-2019/21 for alle komponentene i den liberale demokratidimensjonen, for alle styringsnivåer. Hovedbildet vi får fra Figur 21 er stabilitet. Det er ingen merkbar endring i verken frihetsrettigheter, lovstyre, eller maktbegrensning for noen av de tre nivåene.

Samtidig er det absolutte nivået relativt høyt, spesielt på nasjonalt nivå. Alle komponentene ligger over 0,8, og er dermed ikke veldig langt unna det teoretiske maksimum. Selv om mønsteret med stabilitet er det samme på regionalt og lokalt nivå, er skårene på komponentene gjennomgående lavere enn på nasjonalt nivå. Det siste trenger ikke (kun) skyldes dårligere rettighetsbeskyttelse og svakere maktbegrensninger på lokalt og regionalt enn på nasjonalt nivå. Det er nemlig slik at de regionale og lokale indeksene mangler flere av de nasjonale indikatorene men også inneholder en rekke andre indikatorer, med gjennomgående lavere snitt. Forskjellige typer spørsmål og datakilder kan altså forklare iallfall en del av forskjellene på tvers av styringsnivå.

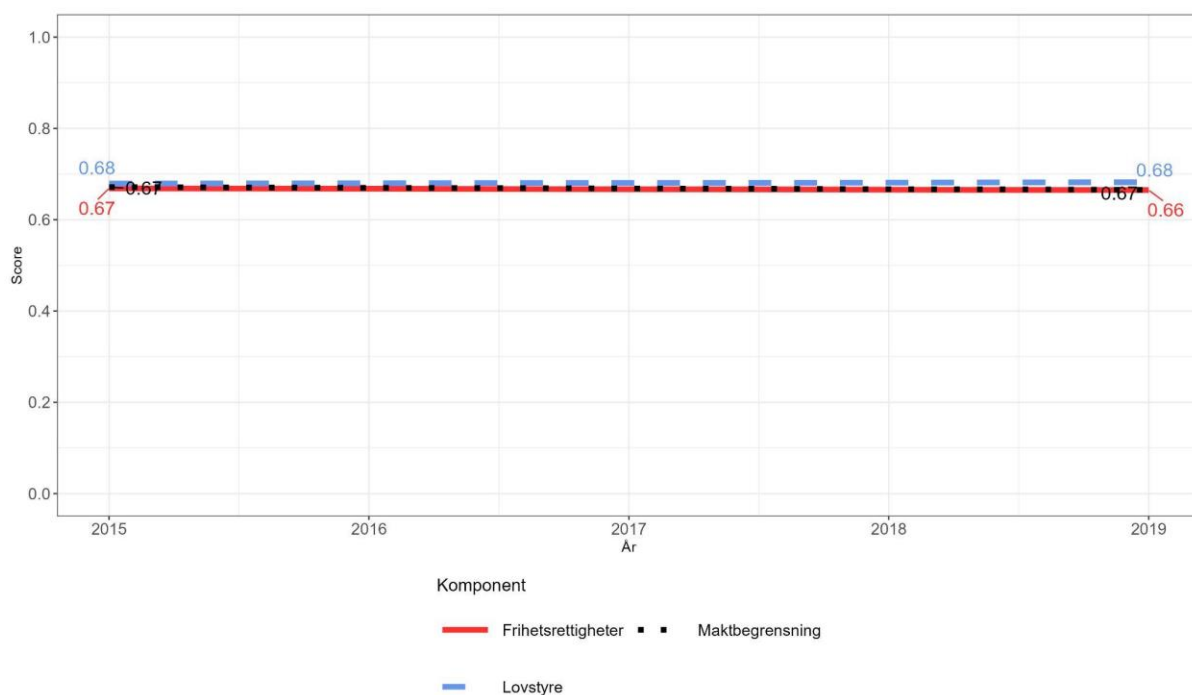

Figur 21: Nasjonal utvikling over komponenter til liberalt demokrati

Figur 22: Regional utvikling over komponenter til liberalt demokrati

Figur 23: Lokal utvikling over komponenter til liberalt demokrati

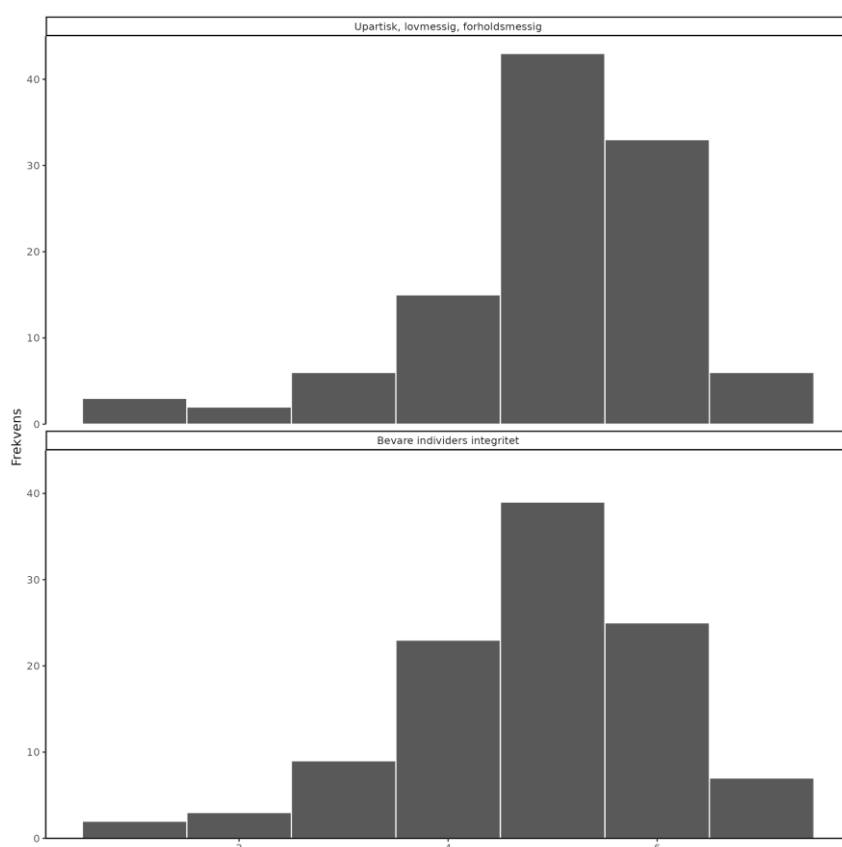
Men de svært så stabile komponentene for liberalt demokrati, er typisk aggregert opp fra et stort antall enkeltindikatorer og kan skjule stor variasjon i utvikling på mer konkrete forhold som ytringsfrihet, rettssikkerhet, eller utøvende makts respekt for grunnloven og høyesterett? Disse forholdene blir hyppig debattert i norske medier, og var særlig oppe til debatt under koronakrisen 2020-21. For å undersøke mer konkret utvikling i slike snevrere fenomen dykker vi ned i datasettets indikatorgrupper og indikatorer for å illustrere noen utvalgte interessante funn og utviklingstrekk, positive og negative.

Det overordnede bildet er altså at det liberale demokratiet står relativt sterkt i Norge. Noen utvalgte indikatorgrupper på nasjonalt nivå som illustrerer dette, med høye skårer i 2021, er: Fysisk integritet (0,89), lovstyre (domstolene) (0,86), lovstyre (korrupsjon) (0,87), og begrensninger på utøvende myndighet fra parlamentet (0,87). En annen indikatorgruppe som skåret høyt i 2021 var religionsfrihet (0,89), men i motsetning til de andre høytskårende indikatorgruppen var ikke denne høye skåren stabil fra 2017. Religionsfrihet økte nemlig med 0.10 poeng på disse fire årene, og dette skyldes en økning i én enkeltindikator i løpet av perioden som reflekterer blant annet forskjellsbehandling av personer med ulik religiøs bakgrunn i politikk og samfunnsliv. Et område hvor våre data tyder på at Norge har forbedringspotensiale på nasjonalt nivå er indikatorgruppen Rettsvern og likhet for loven. Skåren er relativt høy, med 0,77, men den har gått noe tilbake siden 2017 (fra 0,79), og den er lavere enn totalen for liberalt demokrati i stort, og lavere enn de andre indikatorgruppene for lovstyre.

Et område som skårer relativt høyt (0,86) er som nevnt indikatorgruppen for domstolenes rolle i å opprettholde lovstyre. Dette betyr imidlertid ikke at alle sider ved det norske domstolsvesenet er ideelle. Noen av indikatorene som trekker ned er indikatorer fra

Democracy Barometer som fanger opp sider ved lovverk og grunnlov. Ifølge Democracy Barometer er det i Norge mangel på tilstrekkelig eksplisitte forordninger i grunnloven som beskytter offentlig og rettferdig rettergang. Dette betyr imidlertid ikke at retten til en rettferdig eller en offentlig rettssak eksisterer i det norske systemet i praksis, bare at (Democracy Barometer mener) de ikke er tilstrekkelig garantert gjennom grunnloven.

Flere av spørsmålene som handler om politiets adferd (i indikatorgruppen Byråkrati og offentlige etater) gir relativt lave skårer, spesielt sammenlignet med andre spørsmål om det statlige byråkratiet eller militæret. Spørsmål som kun oppnår moderat høy skåre inkluderer spørsmål om politiets upartiskhet, uforholdsmessige tvangsmidler, å behandle innbyggerne med respekt og rettferdige og upartiske avgjørelser. Her varierer skårene fra 0,64 til 0,72 i 2021, og skårene har vært relativt stabile siden 2017 (dog med noe nedgang på enkeltindikatorer).

Figur 24: Svarfordeling blant TiNDes eksperter på spørsmål om politiet opptrer upartisk, lovmessig og forholdsmessig (øverst) og om politiet evner å bevare individers integritet, på skalaer fra 1 (Svært liten grad) til 7 (Svært stor grad).

Figur 24 viser fordelingen blant ekspertene for TiNDes ekspertsurvey (for 2021) på de to følgende spørsmålene:

- I hvilken grad vil du si at politiet opptrer upartisk, lovmessig og forholdsmessig i utførelsen av sitt arbeid? (Øvre panel)

- I hvilken grad vil du si at politiet i utførelsen av sitt arbeid evner å bevare alle individers integritet, uten å benytte seg av uforholdsmessige eller ulovlige tvangsmidler? (Nedre panel)

Figur 24 viser at det vanligste svaret er 5 (“Stor grad”) på begge spørsmålene, men at respondentene, på disse spørsmålene, benytter hele skalaen fra 1 (“Svært liten grad”) til 7 (“Svært stor grad”). En tolkning av denne spredningen er at det råder betydelig usikkerhet om i hvilken grad politiet utfører sitt arbeid på upartisk måte og uten uforholdsmessig bruk av tvang.

La oss nå se nærmere på innholdet i komponenten for maktbegrensning på nasjonalt nivå. Et viktig område for det liberale demokratiet handler om begrensninger på utøvende makt: I hvilken grad kan parlament og domstoler føre kontroll med, og øve innflytelse på, regjeringen. Overordnet er skåren på komponenten for maktbegrensning meget høy på nasjonalt nivå, med 0,81 i 2021. Det finnes imidlertid unntak også for denne komponenten. På flere indikatorer, hovedsakelig fra TiNDes ekspertundersøkelse, som måler i hvilken grad Stortinget i praksis kan få innsyn i, kontrollere og etterprøve regjeringens arbeid er skårene relativt lave, typisk mellom 0,65 og 0,75. Dette er spørsmål som handler om stortingets evne i praksis til å begrense regjeringens makt, regjeringens respekt for stortingets rett til etterprøving, gransking og begrensning, og regjeringens respekt for Stortingets innsynsrett og mulighet til å føre kontroll med regjeringen. Dette var tema som ble hyppig debattert under koronakrisen. Følgende relevante spørsmål var med i TiNDes ekspertsurvey: «I hvilken grad vil du si at utøvende myndighet respekterer Stortingets grunnlovfestede rett til å etterprøve, begrense og granske regjeringens adferd i krisetid?» Her er da skårene også relativt lave, med 0,72 i 2017 og 0,71 i 2021. Denne sistnevnte diskusjonen gir oss et nyansert bilde som peker på noen konkrete forbedringsmuligheter (for eksempel når det gjelder praktisering av Stortingets innsynsrett) mot en større bakgrunn av generelt robuste begrensninger på utøvende makt.

For å runde av diskusjonen av liberalt demokrati på nasjonalt nivå, så peker vi på et område med særdeles store endringer fra 2017 til 2021. De aller fleste indikatorene har relativt små eller ingen endringer: det liberale demokratiet i Norge står støtt og utviser liten variasjon over tid. Men noen områder peker seg ut med betydelige endringer. Ett unntak er indikatorgruppen «bevegelsesfrihet» (under komponenten «frihetsrettigheter»). Her finner vi en endring på 0,14, som er betydelig. Når vi går videre ned til indikator-nivået finner vi at både «bevegelsesfrihet innenlands» og «bevegelsesfrihet utenlands» synker betraktelig fra 2017 til 2021. Dette henger mest sannsynlig sammen med begrensningene som ble innført under koronapandemien fra 2020 til 2021, som satte det liberale demokratiet i Norge på prøve. Allerede i dag (2023) er det tidligere nivået gjenetablert, ettersom korona-relaterte begrensninger på reiser er tatt vekk.

Til slutt vender vi blikket mot det lokale nivået, og ser på et sett med indikatorer som ikke utviser spesielt høye skårer, nemlig indikatorgruppen for korrupsjon (som ligger under

lovstyre-komponenten). Samlet skårer indikatorgruppen for korrupsjon på lokalt nivå 0,64 i 2019 (høyere tall indikerer mindre korrupsjon), sammenlignet med 0,77 på regionalt nivå og 0,87 (i 2021) på nasjonalt nivå. Vi minner om at indikatorsettene er nokså ulike på tvers av de tre styringsnivåene, og spesielt på lokalt nivå er det mulig å ta med flere undersøkelser av innbyggernes oppfatninger om korrupsjon og relaterte fenomener.³¹ Spørsmål av sistnevnte type gir ikke et rosenrødt bilde av skårene for korrupsjon i kommune-Norge: For eksempel er skåren 0,59 i 2019 (ned fra 0,75 i 2015) på følgende spørsmål fra Lokalvalgsundersøkelsen: “Når du tenker på situasjonen i din egen kommune, hvor mange folkevalgte tror du misbruker sin makt til personlig fordel?” Spørsmål fra KS sin Lokaldemokratiundersøkelse av innbyggere gir samme bilde. Interessant nok er lokalpolitikere selv mer optimistiske enn innbyggerne i kommunen, iallfall hva angår fravær av maktmisbruk til personlig gevinst: På likelydende spørsmål fra KS (i 2019) om dette foregår i deres kommune gir indikatoren for innbyggere en nøktern skåre på 0,60 mens politikernes svar gir en betydelig høyere skåre på 0,80.

Vi avslutter med å bemerke at korrupsjon er fryktelig vanskelig å måle presist, og at persepsjoner om korrupsjon og maktmisbruk kan være overdrevne og drevet av ulike forhold (slik som enkeltvise skandaler). Likevel er det verdt å merke seg de relativt lave skårene for korrupsjon på lokalt nivå.

Deliberativt demokrati

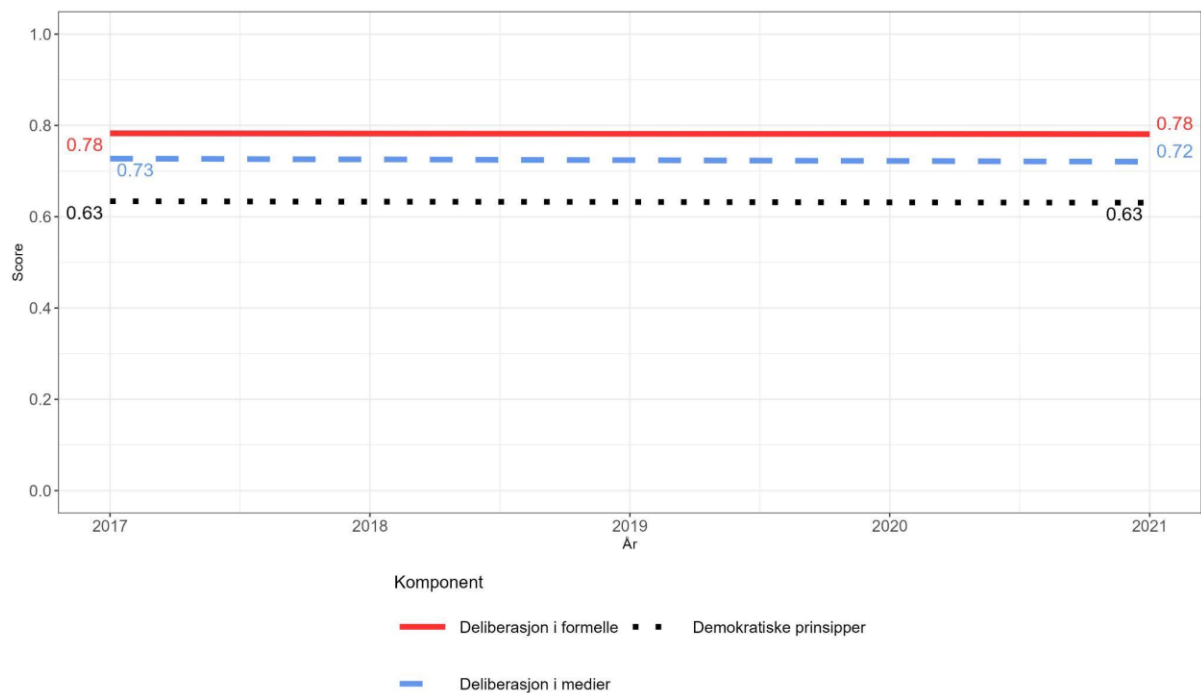
Deliberativt demokrati har – ifølge TiNDes begrepsfesting og mål – tre komponenter (for alle styringsnivåene), nemlig deliberasjon i formelle institusjoner, deliberasjon i medier, sosiale medier og offentlig debatt og demokratiske prinsipper. Figur 25-27 viser utviklingen de seneste årene for de ulike styringsnivåene. Som for de andre demokratidimensjonene er hovedbildet for Norge i tidsrommet 2015 til 2021 stabilitet, men i litt større grad enn langs andre dimensjoner er det enkelte tegn til at komponenter for denne dimensjonen, spesielt på regionalt og lokalt nivå, har vært i noe tilbakegang.

Mer konkret er det komponenten på deliberasjon i medier, sosiale medier og offentlig debatt som viser tegn til nedgang, med et fall på 0.05 (fra 0.59 til 0.54) på regionalt nivå og på 0.04 (fra 0.58 til 0.54) på lokalt nivå, mellom 2015 og 2019. Som nevnt i seksjon 5.2, er det imidlertid relativt færre indikatorer spesielt på regionalt nivå, og mye av den overnevnte endringen skyldes en klar (dog ikke altfor stor) endring i en enkelt-indikator fra Lokalvalgsundersøkelsen knyttet til hvor ofte innbyggere diskuterer lokalpolitiske spørsmål med andre. Gitt at denne indikatoren også kan ha målefeil knyttet til utvalg av innbyggere, og at 2015 kan ha blitt målt kunstig høyt eller 2019 kunstig lavt, vil vi likevel bemerke at det

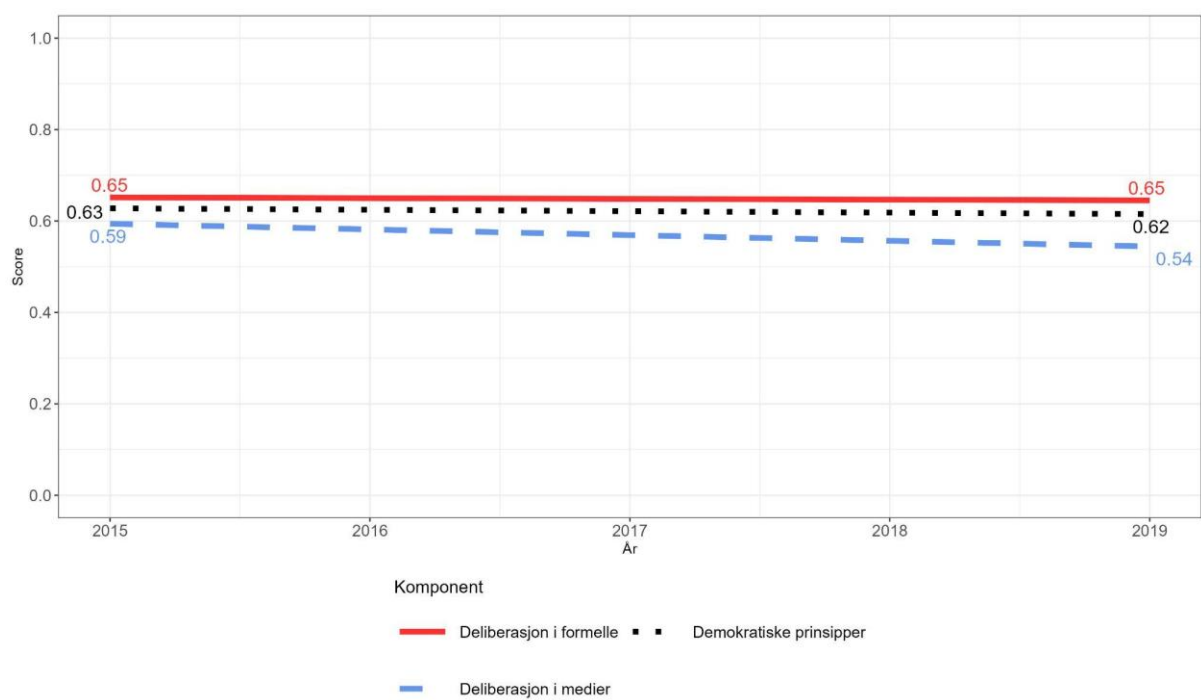
---

³¹ Imidlertid antyder også mer kontrollerte sammenligninger at det kan være mer korrupsjon lokalt enn på andre nivå: Vi stilte våre TiNDe eksperter et batteri med likelydende spørsmål om korrupsjon: “Hender det at GRUPPE X misbruker sin posisjon for egen finansiell vinning?”. Skårene på disse spørsmålene antyder at våre eksperter mener korrupsjon er relativt mindre utbredt blant statlig offentlig administrasjon (0,80 i 2021), fylkestingsmedlemmer (0,78) og fylkesansatte (0,76) enn blant kommunestyrerepresentanter (0,72) og kommuneansatte (0,70). Kun stortingsrepresentanter (0,68) oppnår en lavere skåre enn politikere og administrasjon i kommunene.

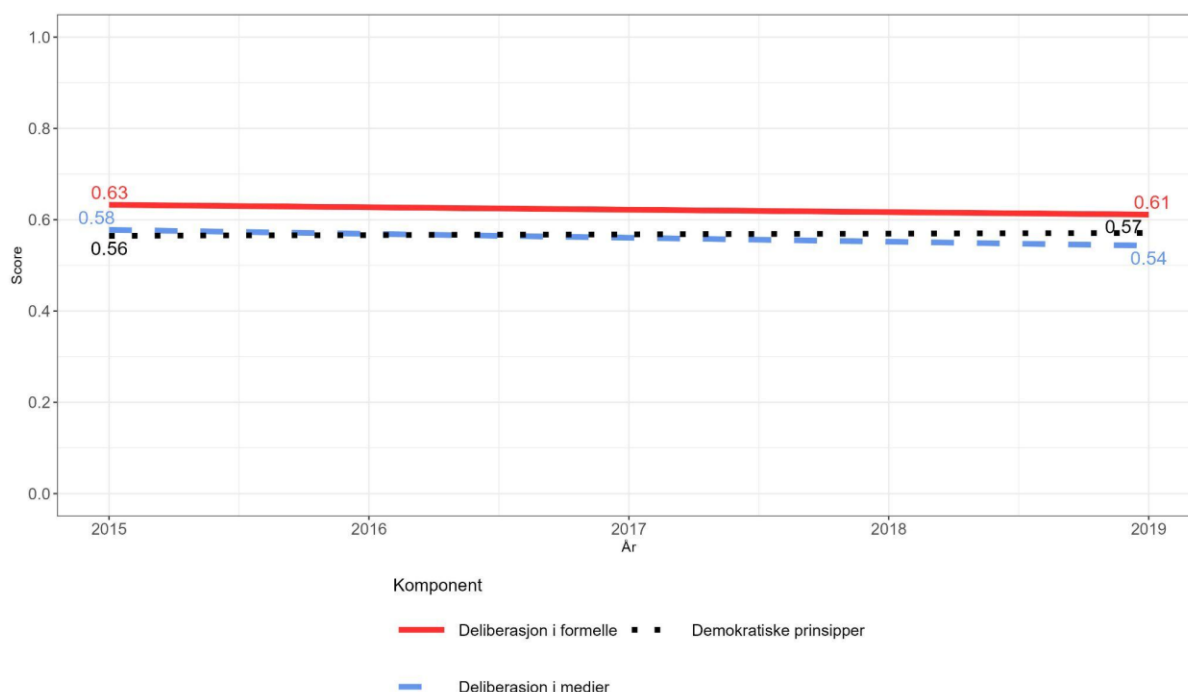
ennå ikke er grunnlag for å ringe med alarmbjellene om nedgang i kvaliteten i den bredere samfunnsdebatten om lokal- og regionalpolitikk.

Figur 25: Nasjonal Utvikling av komponentene i deliberativt demokrati

Figur 26: Regional utvikling over komponentene i deliberativt demokrati

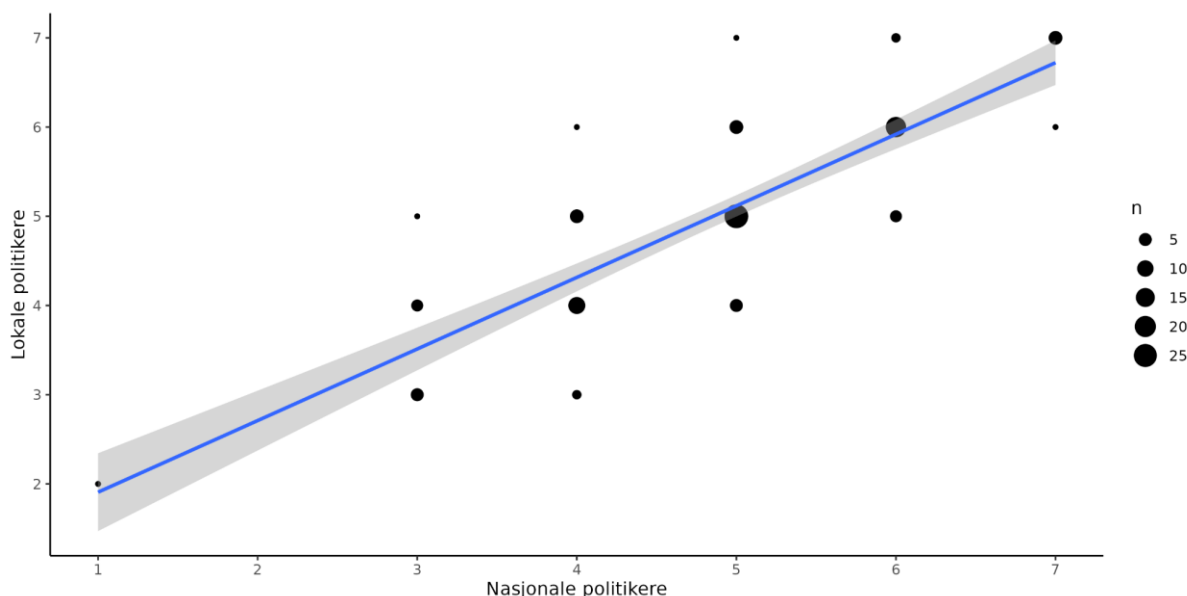
Figur 27: Lokal utvikling over komponentene i deliberativt demokrati

Det er også noen tegn til mindre nedgang på tvers av litt ulike indikatorer knyttet til demokratiske prinsipper og normer. For eksempel finner vi noe nedgang i ekspertsurveyen vår på spørsmål om respekt for meningsmotstandere i fylkespolitikken, og en større nedgang fra 2015 til 2019 på et spørsmål fra KS sin Lokaldemokratiundersøkelse om forholdet er godt eller dårlig mellom posisjon og opposisjon i kommunen. På nasjonalt nivå finner vi en liten nedgang fra 2017 til 2021 i vårt ekspertsurvey-spørsmål om politikernes oppslutning om demokratiske normer.

Likevel er det overordnede bildet at situasjonen er relativt stabil på mange indikatorer (og noen har endog en liten oppgang) i tidsperioden vi studerer. Innledningsvis bemerket vi at spørsmål om politikeres og innbyggers oppslutning om demokratiske prinsipper og normer har stått høyt på agendaen de seneste årene, med en opplevd forverring i mange demokratier, inkludert USA (se f.eks. Mounk og Foa 2016). Dette skremmebildet passer ikke i Norge, ifølge våre data.

La oss imidlertid kikke nærmere på et par av indikatorene fra TiNDes ekspertsurvey som måler demokratiske prinsipper og normer for å si noe ikke bare om trender, men også hvordan våre eksperter oppfatter tilstanden til det norske demokratiet på dette punktet. Disse politisk-kulturelle aspektene ved norsk demokrati har ofte blitt fremhevet å være helt i verdenstoppen av komparative forskere (se Kapittel 3), men likevel trenger ikke det norske demokratiet fungere perfekt heller på dette området. Anti-demokratiske holdninger og adferd i deler av befolkningen eller endog blant politikere forekommer også i Norge.

Vi stilte våre eksperter følgende likelydende (og nokså generelle) spørsmål om henholdsvis nasjonale og lokale “[n]orske politikere kommer med utsagn eller politikkforslag som i praksis bryter med ett eller flere demokratiske prinsipper”? Svaralternativene strakk seg fra 1 (svært ofte) til 7 (svært sjelden eller aldri). Figur 28 viser svarfordelingene blant våre eksperter på henholdsvis nasjonalt (x-akse) og lokalt (y-akse) nivå for 2019/21. Det vanligste svaralternativet i begge tilfeller var 5 (sjelden), men omtrent 30 prosent av respondentene mente at slike brudd forekom “verken sjelden eller ofte” eller “ofte” på nasjonalt nivå. Den tilsvarende andelen var noe lavere (i overkant av 25 prosent) på lokalt nivå. Det er vanskelig å vite hva alle våre eksperter legger i “brudd på demokratiske prinsipper” og hvor høy terskel de setter på disse spørsmålene, men flertallet av eksperter mener altså at de er sjeldne, spesielt i lokalpolitikken.

Figur 28: Svarfordelingene (antall eksperter indikert av boblestørrelse) for TiNDes eksperter-survey-spørsmål om brudd på demokratiske prinsipper for hhv nasjonale politikere (x-akse) og lokale politikere (y-akse). Skalaene strekker seg fra 1 (svært ofte) til 7 (svært sjelden eller aldri).

Egalitært demokrati

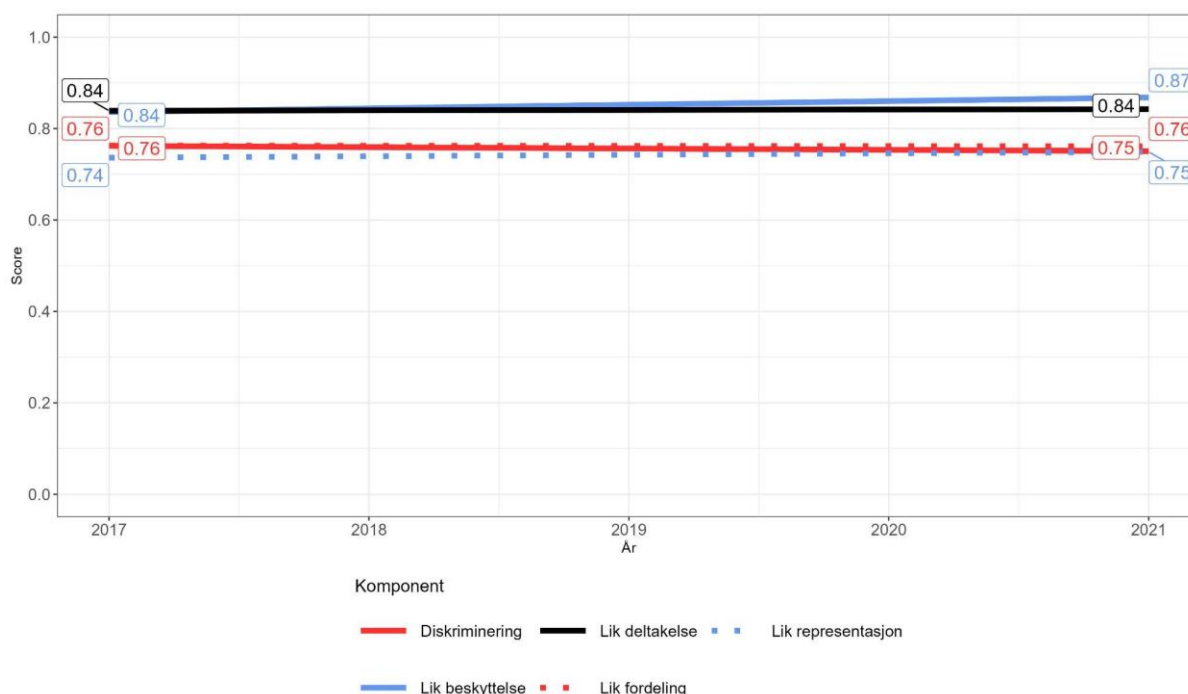
Den egalitære demokratidimensjonen tar for seg betingelser for å sikre politisk likhet mellom innbyggerne i praksis, altså ut over det som ligger i grunnlovfestede rettigheter.

Diskriminering og ulik ressursfordeling kan gå ut over politisk likhet, selv om like politiske rettigheter formelt sett er sikret. Det kan ligge praktiske hindre i veien for at retten til lik deltagelse og tilgang til politiske prosesser faktisk ivaretas, og at lik beskyttelse av rettigheter oppnås. Det er heller ikke gitt at formelle likhetsrettigheter i praksis fører til lik representasjon i politiske organer og offentlig forvaltning. Disse praktiske utslagene av egalitært demokrati er like relevante på alle forvaltningsnivåer, siden hvert av dem er representative demokratiske systemer basert på politisk likhet.

Overordnet er egalitært demokrati en av demokratidimensjonene som Norge skårer høyest på blant TiNDes indekser, sammen med liberalt demokrati. Norge har også i mange år også blitt vurdert av V-Dem å være helt på verdenstoppen hva angår egalitært demokrati.

De aggregerte skårene for egalitært demokrati har endret seg lite i studieperioden. På nasjonalt nivå skårer egalitært demokrati uforandret fra 2017 til 2021 (0,79). Den regionale skåren viser en ørliten tilbakegang fra 2015 til 2019, fra 0,71 til 0,69 poeng. Lokalt er skåren uforandret fra 2015 til 2019 (0,64).³²

Hvis vi imidlertid ser nærmere på de fem komponentene som inngår i egalitært demokrati – hvorav kun tre er målt på det regionale nivået grunnet manglende data – nyanseres bildet noe. Figur 29-31 viser komponent-skårer for henholdsvis nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. På nasjonalt nivå er det tilnærmet ingen endring på fire av fem komponenter (Diskriminering og likebehandling, Lik deltakelse og tilgang til politiske prosesser, Lik representasjon i politiske organer og offentlig forvaltning, Lik fordeling av ressurser), mens komponenten for Lik beskyttelse av rettigheter hadde en liten økning på 0.03 fra 2017 til 2021. Nærmere undersøkelser antyder at mye av denne endringen skyldes et hopp på én indikator for beskyttelse av kvinners rettigheter.

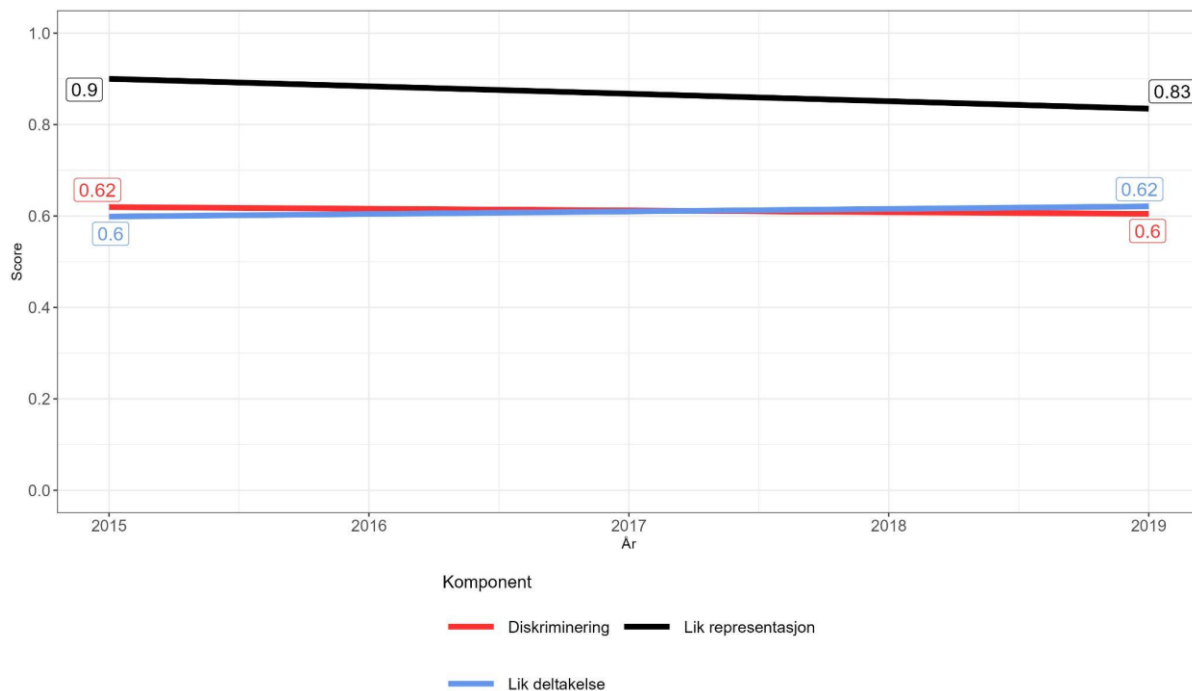
Figur 29: Nasjonal utvikling over komponenter til egalitært demokrati

Gitt mangel på data på regionalt nivå, finnes kun tre av de fem komponentene for egalitært demokrati på dette nivået. Blant dem er komponentene for Diskriminering og Lik deltakelses stabile fra 2015 til 2019, mens komponenten for Lik representasjon synker fra 0,90 til 0,83. Mye av denne endringen ser ut til å stamme fra én indikator, nemlig kjønnsbalanse blant

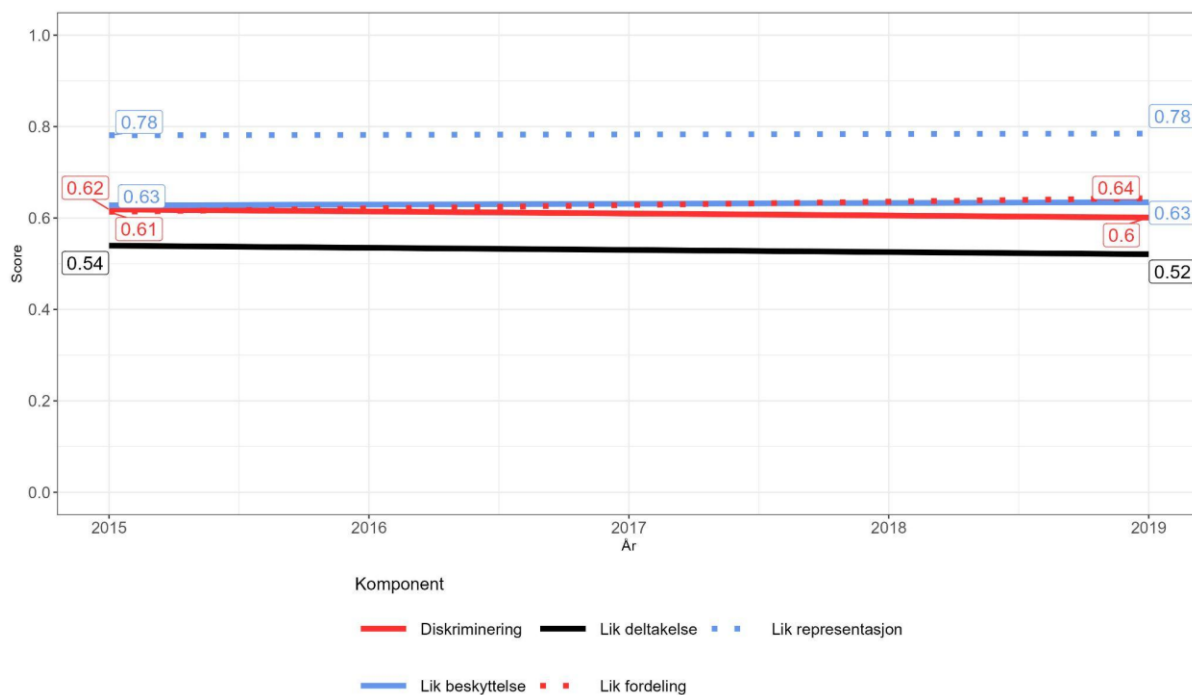
³² Vi minner om at ulike skårer på tvers av styringsnivåene ofte skyldes at forskjellige typer indikatorer er inkludert, ofte med flest tilgjengelige indikatorer på nasjonalt nivå.

statsforvaltere, som forverret seg kraftig fra 2015 til 2019. På lokalt nivå, hvor vi igjen kan måle fem komponenter, har det kun vært snakk om mindre endringer på de ulike komponentene, med svak økning på 0,02 fra 2015 til 2019 for Lik fordeling av ressurser og Lik beskyttelse rettigheter, og en svak nedgang på 0,02 for Lik deltakelse.

Figur 30: Regional utvikling over komponenter til egalitært demokrati

Figur 31: Lokal utvikling over komponenter til egalitært demokrati

For å se nærmere på hva som ligger under disse komponent-skårene og vurdere mer konkret hva som kjennetegner det norske systemet hva angår likhet i ulike ressurser, rettigheter, representasjon, osv., går vi inn i gruppene av indikatorer som hver av de fem komponentene er basert på. Om ikke annet er nevnt, er skårene som oppgis i diskusjonen nedenfor målt for året 2021 på nasjonalt nivå og 2019 på regionalt og lokalt nivå.

Komponenten for Diskriminering og likebehandling handler delvis om deltagelseskostnader for ulike grupper på viktige arenaer -- hvor godt myndighetene ivaretar mulighetene for alle til å delta i arbeidslivet, hvor godt det legges til rette for integrering av innvandrere, og om å sørge for likestilling mellom kvinner og menn. Det inngår også at alle har rett til lik behandling fra offentlig sektor: Det offentlige skal behandle innbyggerne med respekt, og alle skal behandles rettferdig (uavhengig av kjønn, etnisitet og andre kjennetegn).

Hvis vi først ser på deltagelseskostnader for ulike grupper, er skårene for det nasjonale demokratiet forholdsvis moderate for deltagelse i arbeidslivet (0,60) og integrering av innvandrere (0,56), men noe bedre for likestilling mellom kvinner og menn (0,66), riktignok med en viss nedgang fra 2017 til 2021. For lik behandling fra offentlig sektor og byråkratiet er det moderat skåre på nasjonalt nivå (0,61) for rettferdig behandling uavhengig av kjønn og andre personlige egenskaper, men noe bedre for at det offentlige behandler innbyggerne med respekt (0,68). Disse skårene ligger tett opp til tilsvarende for regionalt og lokalt nivå, så det er ikke grunnlag for å si at det er betydelige forskjeller i opplevd likebehandling og respekt mellom nivåene.

Regionalt og lokalt er skårene forholdsvis svake når det gjelder fordommer og diskriminering. Skårene for individer og gruppers risiko for å bli møtt med diskriminering i møte med offentlige aktører er 0,54 regionalt og 0,51 lokalt, og her bygger vi på spørsmål fra Innbyggerundersøkelsen. Videre er skåren bare 0,44 for vårt TiNDe eksperter-survey-spørsmål om diskriminering blir hensyntatt ved politikktutforming og vedtak regionalt (0,57 for tilsvarende spørsmål på lokalt nivå).

Samlet sett trekker dermed skårene for diskriminering og likebehandling ned snittet for egalitært demokrati. Våre data antyder at alle forvaltningsnivåer har en vei å gå når det gjelder integrering og likestilling, diskriminering og likebehandling på ulike styringsnivå.

Komponenten Lik beskyttelse av rettigheter inneholder indikatorer på likebehandling og ivaretagelse av sivile rettigheter for ulike grupper av befolkningen, samt omfanget av trusler og trakassering. Det nasjonale demokratiet skårer høyt på indikatorgruppene om lik beskyttelse av rettigheter og forskjeller i trusler og trakassering mellom grupper (0,87 på begge), og det er en svak fremgang i disse skårene fra 2017 til 2021. I de to indikatorgruppene ligger det inne en rekke indikatorer for hvordan sivile rettigheter og friheter ivaretas for sosiale, klassebaserte og geografiske (urban-rural) grupper, samt for menn og kvinner. Disse indikatorene skårer gjennomgående svært høyt.

Det er imidlertid verdt å merke seg et aspekt ved det norske valgsystemet som trekker betydelig ned på denne komponenten: Den politiske vekten til en enkelt stemmeseddel er

svært ulik, avhengig av hvor velgeren bor i landet. Velgere i arealmessig store valgkretser som Hedmark og Finnmark har stemmesedler med høy vekt, mens velgere i valgkretser som Vestfold og Akershus har lav vekt. Konkret beregnes det er fordelingstall for hvert valgdistrikt (fylke) ved at antallet innbyggere (der hver innbygger er vektet med 1 poeng) adderes med antallet kvadratkilometer (der hver kvadratkilometer vektet med 1,8). Gitt de store forskjellene i areal mellom norske fylker, blir antallet velgere per stortingsrepresentant i den dårligst representerte valgkretsen er under halvparten (0,42) av det samme forholdstallet i den best representerte valgkretsen.³³ Den ulike vektingen av stemmerett etter hvor man bor i Norge, er noe som har blitt kritisert av internasjonale organisasjoner og vært oppe i den nasjonale debatten flere ganger (se f.eks. Føllesdal 2010), og betydningen av areal relativt til folketall ble, i praksis, justert noe ned med endringen i Valgloven i 2003 (Aardal 2010). Likevel er skjevfordelingen av vektene til hver enkelt stemmeseddel betydelig med dagens valgsystem, og dette vil gjelde også etter vedtaket av den nye valgloven i 2023.³⁴

På kommunalt nivå får imidlertid indikatorgruppen på lik beskyttelse av rettigheter en lavere skåre, med 0,64. Vi nevner med en gang at forskjellen mellom nasjonalt og lokalt nivå for denne indikatorgruppen kan skyldes at vi har tilgjengelig ulike datagrunnlag for de ulike nivåene (f.eks. flere spørreundersøkelser blant innbyggere for lokalt nivå) og dermed må bygge på ulike sett med indikatorer. Det er imidlertid verdt å merke at vurderingene om kommunenes arbeid for å ivareta rettighetene til etniske og seksuelle minoriteter, samt for å ivareta hensynet til likestilling mellom kjønnene, har relativt lave skårer på 0,6-tallet. Det er imidlertid en ørliten fremgang i vurderingen av kommunenes ivaretagelse av rettighetene til seksuelle minoriteter fra 2015 til 2019.

På nasjonalt nivå skårer komponenten Lik deltagelse i politiske organer og prosesser betydelig høyere enn på regionalt og lokalt nivå. Dette funnet er noe overraskende, siden man skulle anta at det lokale og til dels det regionale demokratiet er nærere og mer tilgjengelig enn det nasjonale. Mulige forklaringer kan ligge i at det i større grad er organisasjoner heller enn individer som er involvert på nasjonalt nivå, og i den grad organisasjoner involveres på lokalt plan kan noen store slike organisasjoner være langt bedre representert enn andre. Det er imidlertid igjen verdt å merke at forskjellene i skårer mellom nivåer også i stor grad kan skyldes at flere indikatorer (som er lettere å oppnå høy skåre på) kun er med på nasjonalt nivå, men faller ut fra regionalt og lokalt nivå pga datamangel. Videre er det flere unike indikatorer som er med på lokalt nivå, men ikke regionalt og nasjonalt nivå, og disse kan også

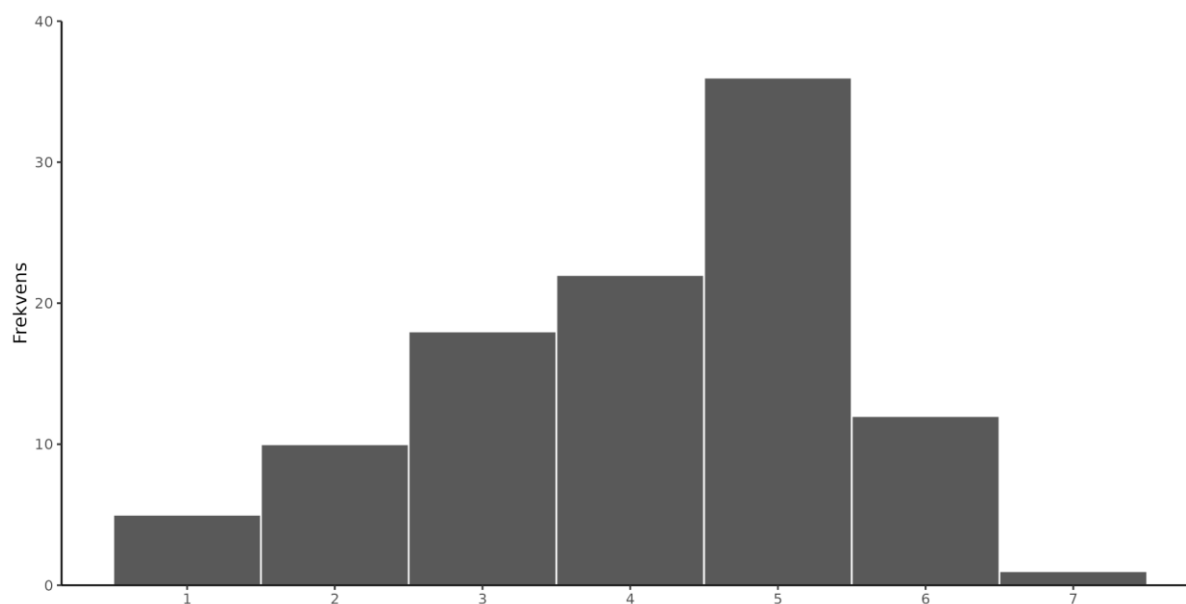
³³ For Nederland, med kun ett valgdistrikt, ville denne skåren vært 1, siden innbyggere i alle deler av landet er like godt representert. På den andre enden av skalaen finner vi det amerikanske senatet, der både Wyoming med ca. 580 000 innbyggere og California med ca. 39 500 000 innbyggere har to senatorer hver. Dette gir en skåre på $580\,000/39\,500\,000 \approx 0,015$.

³⁴ Både inkludering av den såkalte arealfaktoren og det konkrete poengsystemet med 1 poeng per innbygger og 1,8 poeng per kvadratkilometer ble opprettholdt av Stortinget i den nye Valgloven av 2023, se s.10: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/lovvedtak/2022-2023/vedtak-202223-096.pdf>. Dette var til tross for at et flertall i Valglovutvalget anbefalte en annen fordelingsnøkkel som tok utgangspunkt i innbyggertall, etter at hvert valgdistrikt hadde fått tildelt ett utjevningsmandat som utgangspunkt, for å sikre en viss overrepresentasjon for mindre fylker (NOU 2020: 99).

drive forskjellene i skårer. Vi ser derfor nærmere på mer konkrete indikatorer som inngår i denne komponenten på de ulike styringsnivåene.

Når vi gjør det, ser vi at det nasjonale demokratiet gjennomgående skårer svært høyt på indikatorer for alders-, kjønns- og sosioøkonomisk representativ valgdeltagelse (fra 0,91 til 0,97). Indikatoren for likhet i partimedlemskap mellom ulike grupper skårer 0,91, og her kan det spores en viss fremgang fra 2017 til 2021. Et annet sett av indikatorer for lik deltagelse vurderer mulighetene for lik innflytelse og makt. Skårene er her blandede, med middels høye og stabile skårer for fordeling av innflytelse mellom sosiale grupper og sosioøkonomisk, mens skårene for kjønn og seksuell orientering er høyere, og den sistnevnte har økt betydelig fra 2017 til 2021. (Vi bemerker imidlertid at disse høyest-skårende indikatorene er målt av V-Dem, og at terskelen for å få svært høye skårer er noe lavere enn f.eks. for TiNDes eksperter survey). Skåren for maktfordeling mellom by og land er en del lavere.

Den aller lavest-skårende av disse indikatorene på fordeling av innflytelse går imidlertid på ulik maktfordeling mellom etniske grupper (0,48). Denne lave skåren har også stått omtrent på stedet hvil mellom 2017 og 2021. Figur 32 viser fordelingen blant våre eksperter for 2021 på spørsmålet: “Har medlemmer av én eller flere etniske grupper mindre politisk innflytelse og tilgang til politisk makt enn andre?” Svarkategoriene strekker seg fra “1: Svært liten grad (alle etniske grupper har så å si forholdsmessig politisk innflytelse)” til “7: Svært stor grad (én eller flere etniske grupper har langt mindre politisk innflytelse og politisk makt enn det størrelsen på gruppen skulle tilsi).” Det vanligste svaret blant våre eksperter er at det er “5: Stor grad” av slik skjevfordeling av politisk innflytelse på tvers av etniske grupper. Ifølge våre eksperter står vi altså her ovenfor en betydelig skjevfordeling av innflytelse, i det ellers så egalitære norske systemet.

Figur 32: Fordelingen av TiNDes eksperter på spørsmålet: “Har medlemmer av én eller flere etniske grupper mindre politisk innflytelse og tilgang til politisk makt enn andre?” Svarkategoriene strekker seg fra “1: Svært liten grad (alle etniske grupper har så å si

forholdsmessig politisk innflytelse)” til “7: Svært stor grad (én eller flere etniske grupper har langt mindre politisk innflytelse og politisk makt enn det størrelsen på gruppen skulle tilsi)”. Spørsmålet gjelder situasjonen i 2021.

På nasjonalt nivå trekkes den samlede skåren for lik innflytelse og makt også ned av det faktum at Stortinget ikke har innført et nasjonalt lobbyregister, noe som har blitt kritisert av Greco (2021), Europarådets organ mot korrupsjon. Det er også en svært lav skåre (0,28) for spørsmålet om i hvilken grad profesjonell lobbyvirksomhet preger den politiske dagsorden. Imidlertid skårer Norge til dels svært høyt (0,93-0,98) på indikatorer for lik tilgang til statlige jobber etter kjønn, politiske og sosiale grupper og sosioøkonomisk stilling. Lik tilgang til statlige jobber vurderes noe svakere etter by- eller landtilhørighet (0,81), noe som er naturlig siden de fleste statlige jobber er lokalisert i byene.

På regionalt nivå er skårene kun mellomhøye for formelle organer for inkluderende deltagelse. Fylkeskommunene skårer 0,5 for kontaktutvalg for innvandrere, men 0,7 for å gjennomføre tiltak for å styrke enkeltgruppers lokalpolitiske deltagelse. Begge disse indikatorene viser imidlertid betydelig fremgang fra 2015 til 2019, særlig den siste av dem. Et sett med indikatorer for politisk maktfordeling i fylkene antyder imidlertid at makten er ganske skjevfordelt etter etnisitet, mens kjønn og sosioøkonomisk stilling har en del mindre betydning. Dette ligner på mønstrene for fordeling av innflytelse på nasjonalt nivå. Andre lave skårer for fylkeskommunenes del knytter an til faktisk innflytelse for økonomiske bidragsyttere til politiske partier (0,47) og i hvilken grad profesjonell lobbyvirksomhet påvirker den fylkespolitiske dagsorden (0,42). Kort oppsummert har fylkene tilsynelatende en vei å gå når det gjelder inkluderende deltagelse og lik tilgang til makt uavhengig av etnisitet, samt å unngå at økonomiske bidragsyttere og profesjonelle lobbyister får for mye innflytelse og makt.

På lokalt nivå vurderes valgdeltakelsen gjennomgående som ganske likt fordelt etter sosioøkonomisk status, kjønn og alder, men noe lavere etter innvandrerbakgrunn. Det er en kjent sak at valgdeltakelsen gjennomgående er lavere for innvandrere, særlig de med ikke-vestlig bakgrunn (Bergh og Christensen 2017). Videre er valgdeltakelsen blant stemmeberettigede uten statsborgerskap lavere enn blant statsborgere, noe som iallefall delvis kan reflektere at denne gruppen bare kan delta i kommunestyre- og fylkestingsvalg, og dermed ikke bygger opp vaner for valgdeltakelse – hyppig valgdeltakelse og gode valg-vaner øker sjansene for å stemme ved neste valg (se f.eks. Dinas 2012).

Den politiske maktfordelingen i kommunene er langt fra perfekt, men relativt bedre for kjønn og sosioøkonomisk status enn for etniske grupper, ifølge våre indikatorer. Nok en gang er dette et funn som går igjen på tvers av styringsnivåene. Videre så skårer kommunene lavt på indikatorer for kontaktutvalg/råd for innvandrere,³⁵ samt tiltak for å styrke enkeltgruppers lokalpolitiske deltagelse. For den siste indikatoren, som hentes fra Kommunal organisering,

---

³⁵ Mens eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom er lovpålagt etter § 5-12 i kommuneloven, er det opp til kommunene om de ønsker å opprette et råd for innvandrere.

registreres det dessuten en markant tilbakegang fra 2015 til 2019. Dette resultatet er noe påtagelig, siden det er registrert betydelig aktivitet mht å bruke ordninger for deltagelse mellom valg i mange kommuner (Jones mfl. 2021). Vi kikket grundigere på tallene, og en tilsynelatende viktig bidragsyter til nedgangen er at mange, typisk mindre, kommuner som svarte at de hadde slike tiltak i 2015 ikke deltok i 2019-surveyen, ofte fordi de hadde vært gjennom en kommunesammenslåing. I likhet med fylkeskommunene skårer kommunene også forholdsvis lavt på en indikator og faktisk innflytelse for økonomiske bidragsytere til politiske partier (0,48) og i hvilken grad profesjonell lobbyvirksomhet påvirker politikken (0,42).

Vi noterte innledningsvis at det egalitære demokratiet er en av demokratidimensjonene som Norge skårer høyest på. Når vi sier at Norge er et høykvalitets-demokrati, innebærer dette altså at det norske demokratiet er spesielt velfungerende når det gjelder å sikre at politisk likhet ivaretas i praksis og ikke bare i prinsippet. Vi finner at fylker og kommuner vurderes noe mer positivt enn nasjonalt nivå når det gjelder lik representasjon i politiske organer og offentlig forvaltning, men (den omvendte) avstanden fra det nasjonale og ned til det lokale demokratiet er størst når det gjelder lik beskyttelse av rettigheter og lik deltagelse og tilgang til politiske prosesser.

Selv om det overordnede bildet viser at det egalitære demokratiet ivaretas godt i Norge, har vi også fremhevet flere indikatorer som trekker i mer negativ retning:

- Regionalt og lokalt er det betydelig risiko for at individer og grupper blir møtt med diskriminering i møte med offentlige aktører. Og særlig regionalt er det negative vurderinger om spørsmålet om diskriminering blir hensyntatt ved politikktutforming og vedtak. Diskriminering er dermed en reell trussel mot politisk likhet.
- Nasjonale myndigheter får en middels vurdering av hvordan de ivaretar integrering av innvandrere. Samtidig vurderes nasjonale myndigheter forholdsvis dårlig når det gjelder ulik maktfordeling mellom ulike etniske grupper. Også i fylkespolitikken og i kommunepolitikken vurderes den «etniske maktbalansen» som forholdsvis dårlig, og mange kommuner har ikke opprettet kontaktutvalg/råd for innvandrere. Vi ser dermed en overordnet risiko for at politisk likhet ikke ivaretas like godt for alle etniske grupper.
- Transparens i forhold mellom politikere og ulike interessegrupper kan styrkes. For eksempel har ikke Stortinget opprettet et lobbyregister. Samtidig vurderes spillerrommet for profesjonelle lobbyister som temmelig høyt ifølge ekspertene som har besvart TiNDes eksperter survey. Et lignende bilde kommer frem i fylkeskommunene, der både profesjonelle lobbyister og økonomiske bidragsytere regnes som viktige aktører for å sette den politiske dagsorden (av våre eksperter). Om dette bildet stemmer, kan det være en fare for at politisk likhet trues, ved at ressurssterke grupper får uforholdsmessig innflytelse.

6. Konklusjon

Denne rapporten har presentert en tilstandsanalyse av det norske demokratiet i perioden 2015-2021. Som en del av analysen bygget vi opp et større apparat som tillot oss å konstruere 15 indekser – for fem ulike demokratidimensjoner på tre forskjellige styringsnivå – som igjen kunne benyttes til å vurdere tilstanden til det norske demokratiet samlet på tvers av flere hundre demokrati-relevante institusjoner og forhold. Mulighetene for å disaggregere de 15 indeksene for deretter å undersøke utvalgte, konkrete institusjoner og forhold har også vært viktig for denne tilstandsanalysen. Vi ønsker ikke bare å betrakte det norske demokratiet “i stort”, men også se på mer spesifikke forhold hvor det norske demokratiet har klare forbedringspotensial. Slike mer konkrete analyser kan forhåpentligvis danne grunnlag for vurderinger av hva slags tiltak som kan og bør settes i verk for å styrke det norske demokratiet ytterligere i fremtiden.

Det siste momentet peker mot et viktig utgangspunkt for vår tilstandsanalyse. Det perfekte demokratiet er et ideal som ingen land har vært i nærheten av å oppnå. Selv det norske høykvalitetsdemokratiet – et av verdens beste, *nesten* uansett hva slags forståelse av demokrati vi legger til grunn – har mangler. Denne innsikten er viktig for å forstå prosjektets bidrag til måling av demokrati utover V-Dem og andre eksisterende initiativ: Vi vil bygge indekser som på en nyansert måte kan skille blant land (og over tid innad i land) som er meget demokratiske langs ulike dimensjoner. Slik sikrer vi at vi fanger opp variasjon på «den øvre enden» av skalaene, som er en forutsetning for å beskrive mangler ved og studere mulige endringer over tid i det norske demokratiet.

Mye arbeid har gått med til å definere demokratidimensjonene svært presist, for så å velge ut, hente inn og sammenstille de mer enn 700 indeksene og indikatorene som er bakt inn i våre indekser. Vi trekker imidlertid også på annen informasjon i vår vurdering av det norske demokratiets tilstand: Tidligere dybdestudier har analysert ulike sider og fremhevet problemer ved det norske demokratiet, slik som mangelfull rekruttering og aktivitet i de politiske partienes rekruttering, pengenes innflytelse over norsk politikk, og hvordan internasjonale avtaler, domstoler og byråkrati tar innflytelse vekk fra valgte politikere. Vi diskuterer disse tidligere studiene i rapporten, og de ga også viktig inspirasjon for vårt utvalg av indikatorer og arbeid med indeksene.

I resultatdelen har vi brukt de nye indeksene til å studere endringer over tid og mangler ved det norske demokratiet ved å sammenstille store mengder data fra ulike kilder – inkludert vår egen undersøkelse av mer enn 100 eksperter på norsk politikk og demokrati – i de nevnte 15 indeksene. I tilstandsanalysen har vi altså vurdert på nylige endringstrekk i det norske demokratiet og eventuelt demokratisk forbedringspotensial på ulike sider ved systemet. Vi oppsummerte utvalgte endringstrekk og konkrete områder der det norske demokratiet ligger et stykke unna idealet i seksjon 1.7. Vi avslutter med en lignende oppsummering her.

Vi studerer altså det norske systemet mellom de to seneste valgene (2015 og 2019 på lokalt og regionalt nivå, og 2017 og 2021 på nasjonalt nivå), og det overordnede resultatet – som

neppe overrasker kjennere av norsk politikk eller endog alminnelige innbyggere – er stor stabilitet. Det norske demokratiet opplevde ingen store og systematiske endringer i verken den ene eller andre retningen i løpet av denne tidsperioden, og dette gjelder på ulike styringsnivå og for alle de fem demokratidimensjonene vi har analysert.

Når vi betrakter (de flere hundre) mer konkrete institusjoner og andre sider ved det norske demokratiet, finner vi like fullt enkelte endringstrekk verdt å nevne innenfor perioden vi studerer. Noen av disse trekker det norske systemet i mer demokratisk retning og andre i mindre demokratisk retning, og vi finner slike enkeltendringer for ulike demokratidimensjoner og styringsnivå. Det er etter vårt skjønn ikke snakk om noen klare og systematiske mønstre i disse endringene. Vi finner for eksempel redusert bevegelsesfrihet pga korona-pandemien (for målingene i 2021) og noe økning i indikatorer som måler trusler og trakassering av politikere. Av demokratiserende endringer finne vi en økning i indikatorer som måler konsultasjonsordninger og samarbeid med sivilsamfunnsorganisasjoner på regionalt nivå samt flere lokale folkeavstemninger (i forbindelse med kommunesammenslåinger og målingene i 2019).

Hva angår (relativt stabile) sider ved systemet som har et ikke ubetydelig demokratisk forbedringspotensial, så diskuterte vi et langt større antall av disse i rapportens omfattende kapittel 5. La oss her fremheve bare noen slike sider, som reflekterer ulike demokratidimensjoner og styringsnivå: Gitt kriteriet om at statsborgerskap er påkrevd for stemmerett, er det en betydelig andel (rundt 10%) av bosatte, myndige i Norge som ikke har stemmerett ved stortingsvalg. Stemmerett for alle voksne ligger helt i kjernen på valgdemokratiet, og den høye andelen som ikke kan delta i valg utgjør derfor et betydelig demokratisk underskudd for Norge.

Folkeavstemninger om kommunesammenslåing til tross, Norge skårer svært lavt på direkte demokrati, og dette trekker ned Norges deltakerdemokratiskårer betydelig. Selv om Norge ifølge tverrnasjonale indekser er blant verdens minst korruperte innbyggere, oppfatter mange innbyggere at maktmisbruk og korrupsjon er utbredt, spesielt på lokalt nivå. Dette trekker noe ned på skårene for liberalt demokrati.

Endelig finner vi, på tvers av styringsnivåer (men noe mer på de to lavere nivåene) at noen grupper har klart mindre makt og innflytelse enn andre. Dette gjelder ikke i så stor grad grupper definert av kjønn og sosioøkonomisk bakgrunn som for grupper definert av etnisitet. Noen etniske grupper har klart mindre politisk innflytelse enn deres gruppestørrelse skulle tilsi, og vi finner også ulikheter i politisk deltakelse og diskriminering med bakgrunn i etnisitet eller innvandrerbakgrunn. Å sikre lik beskyttelse av rettigheter og like muligheter for innflytelse er sentralt for den egalitære demokratidimensjonen, og her er det muligheter for forbedringer i det norske demokratiet i årene som kommer.

Referanser

Aardal B. (2010). Den norske stortingsvalgordningen og dens politiske konsekvenser. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 26(2), 75-104.

Aardal B. (2019). Styring eller representasjon: et partisystem i endring? Kap. 11 i Allern, E. H., Saglie, J., & Østerud, Ø (Red.): *Makt og opposisjon: De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aardal, B., Bergh, J., & Haugsgjerd, A. (2019). Politiske stridsspørsmål, ideologiske dimensjoner og stemmegivning. Kap. 3 i Bergh, J., & Aardal, B. (Red.): *Velgere og valgkamp: En studie av stortingsvalget 2017*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Aars, J., & Christensen, D. A. (2020). Education and political participation: The impact of educational environments. *Acta Politica*, 55(1), 86-102.

Aars, J., & Fimreite, A. L. (2005). Local Government and Governance in Norway: Stretched Accountability in Network Politics. *Scandinavian Political Studies*, 28(3), 239-256.

Aars, J., & Ringkjøb, H-E. (2011). Local Democracy Ltd: The political control of local government enterprises in Norway. *Public Management Review*, 13(6), 825-844.

Adcock, R., & Collier, D. (2001). Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research. *American Political Science Review*, 95, 529–546.

Allern, E. H., & Lorentzen, H. (2002). Nye medvirkningsformer i norsk sentralforvaltning. NIBR-notat 2002:113. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning (OsloMet).
<https://hdl.handle.net/20.500.12199/2426>

Allern, E. H., & Saglie, J. (2012). Inside the Black Box: Parties as Multi-level Organizations in a Unitary State. *West European Politics*, 35(5), 947-970.

Allern, E. H., Karlsen, R., & Narud, H. M. (2014a). Stortingets sosiale sammensetning. I Narud, H. M., Heidar, K., & Grønlie, T. (Red.): *Stortingets historie 1964-2014*. Bergen: Fagbokforlaget.

Allern, E. H., Karlsen, R., & Narud, H. M. (2014b). En representativ forsamling? I Narud, H. M., Heidar, K., & Grønlie, T. (Red.): *Stortingets historie 1964-2014*. Bergen: Fagbokforlaget.

Allern, E. H., Heidar, K., & Karlsen, R. (2016). After the mass party: Continuity and change in political parties and representation in Norway. *Blueridge Summit: Lexington Books*.

Allern, E. H., & Wøien Hansen, V. (2019). Organiserte interesser: Hvem har tilgang til partiene? Kap 11 i Allern, E. H., Saglie, J., & Østerud, Ø. (Red.): *Makt og opposisjon: De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Altman, D. (2021). Adjusting democracy indices to the age of mass migration: voting rights of denizens and expats. *Contemporary Politics*, 28(4), 408-428.
- Alvarez, M., Cheibub, J. A., Limongi, F., & Przeworski, A. (1996). Classifying political regimes. *Studies in Comparative International Development*, 31(2), 3-36.
- Arter, D. (2006). *Democracy in Scandinavia: Consensual, majoritarian or mixed?* Manchester: Manchester University Press.
- Askim, J., Karlsen, R., & Kolltveit, K. (2018). The spy who loved me? Cross-partisans in the core executive. *Public Administration*, 96(2), 243-258.
- Baldersheim, H., & Bernt, J. F. (1997). *Kommunalt selvstyre i velferdsstaten*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Baldersheim, H., Øgård, M., & Haug, A. V. (2008). *Mot den virtuelle kommunen: Studier i e-demokrati og e-forvaltning*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Beetham, D., & Democratic Audit UK. (1997). *Conducting a Democratic Audit*. Manuscript, University of Leeds, UK.
- Beetham, D. (1999). *Democracy and Human Rights*. Cambridge: Polity Press.
- Beetham, D., Bracking, S., Kearton, I., Vittal, N., & Weir, S. (Red.). (2002). *The State of Democracy: Democracy Assessments in Eight Nations around the World*. The Hague: Kluwer Law International.
- Bergh, J., & Christensen, D. A. (2017): *Hvem er hjemmesitterne? En analyse av valgdeltagelse ved tre påfølgende valg*. I: Saglie, J., & Christensen, D. A. (Red.): *Lokalvalget 2015 – et valg i kommunereformens tegn?* (ss. 61-77). Oslo: Abstrakt forlag.
- Bergh, J., & Christensen, D. A. (2019). *Sporadiske velgere eller permanente hjemmesittere? I Bergh, Johannes & Aardal, Bernt (Red.), Velgere og valgkamp. En studie av stortingsvalget 2017*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bergh, J., Christensen, D. A., & Holmås, T. H. (2021). *Mobiliseringsvalget 2019: Hadde kommunereformen noen betydning? I J. Saglie, S. Seegaard, & D. A. Christensen (Red.), Lokalvalget 2019. Nye kommuner - nye valg?* (pp. 87-116). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bermeo, N. (2016). On Democratic Backsliding. *Journal of Democracy*, 27(1), 5-19.
- Bjørge, T., Thomassen, G., & Strype, J. (2021). *Trakassering og trusler mot politikere: En spørreundersøkelse blant medlemmer av Stortinget, regjeringen og sentralstyrene i partiene og ungdomspartiene*. Oslo: Politihøgskolen. Rapport PHS Forskning 2021: 1.
<https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2976766>

- Bjørklund T., & Segard S. B. (2017). De eldres lokalpolitiske deltagelse: status og tilbakeblikk. I: Saglie J and Christensen DA (Red.) Lokalvalget 2015 - et valg i kommunereformens tegn? (ss. 201-222). Oslo: Abstrakt forlag.
- Bjørnå H. (2012) Gender Balance and Institutions in Local Government – Examples from Rural Norway. *Lex localis-journal of local self-government*, 10(2), 129-152.
- Brandtzæg, B. A., Jupskås A. R., Magnussen, E., Vike, H., Heian, M. T., Kvernenes, M. S., & Ruud, S. S. (2022). Lokaldemokrati og lokalpolitikeres arbeidsvilkår. TF-rapport nr. 636. Bø: Telemarksforskning
- Bukve O., & Saxi, H. P. (2014). Parliamentarianism in Norwegian Regions: Majority Rule and Excluded Opposition. *Local Government Studies*, 40(2), 163-181.
- Christensen D. A., Folkestad B., & Aars J. (2021). Nasjonale partier og lokale lister i kommunestyrevalgene 2015 og 2019. I Saglie J., Christensen D. A., & Seegaard, S. (Red): Lokalvalget 2019: Nye kommuner – nye valg? (ss. 63-85). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Christensen, T., Lægreid, P., Peters, B. G., & Bouckaert, G. (2004). "Governmental Autonomisation and Control: The Norwegian Way." *Public Administration and Development*, 24(2),129-135.
- Cirone, A., Cox, G., & Fiva, J. (2021). Seniority-Based Nominations and Political Careers. *American Political Science Review*, 115(1), 234-251.
- Coppedge, M., & Gerring, J., with Altman, D., Bernhard, M., Fish, S., Hicken, A., Kroenig, M., Lindberg, S. I., McMann, K., Paxton, P., Semetko, H. A., Skaaning S.-E., Staton J., & Teorell, J. (2011). Defining and Measuring Democracy: A New Approach. *Perspectives on Politics*, 9(2), 247-267.
- Coppedge, M., Gerring, J., Lindberg, S. I., Skaaning, S. E., Teorell, J., Altman, D., Bernhard, M., Fish, M. S., Glynn, A., Hicken, A., Knutsen, C. H., Krusell, J., Lührmann, A., Marquardt, K. L., McMann, K., Mechkova, V., Medzihorsky, J., Melton, J., Olin, M., ... von Römer, J. (2022a). Varieties of Democracy (V-Dem) Dataset v.12. Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
- Coppedge, M., Gerring, J., Lindberg, S. I., Skaaning, S. E., Teorell, J., Altman, D., Bernhard, M., Fish, M. S., Glynn, A., Hicken, A., Knutsen, C. H., Krusell, J., Lührmann, A., Marquardt, K. L., McMann, K., Mechkova, V., Medzihorsky, J., Melton, J., Olin, M., ... von Römer, J. (2022b). Varieties of Democracy (V-Dem) Codebook v.12. Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
- Coppedge, M., Gerring, J., Lindberg, S. I., Skaaning, S. E., Teorell, J., Altman, D., Bernhard, M., Fish, M. S., Glynn, A., Hicken, A., Knutsen, C. H., Krusell, J., Lührmann, A., Marquardt, K. L., McMann, K., Mechkova, V., Medzihorsky, J., Melton, J., Olin, M., ... von Römer, J.

- (2020). *Varieties of Democracy: Measuring Two Centuries of Political Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dalton, R. J. (2004). *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dinas, E. (2012). The Formation of Voting Habits. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 22(4), 431–56.
- Engler, S., Leemann, L., Abou-Chadi, T., Giebler, H., Bousbah, K., Bochsler, D., Bühlmann, M., Hänni, M., Heyne, L., Juon, A., Merkel, W., Müller, L., Ruth, S., & Wessels, B. (2020). *Democracy Barometer. Codebook. Version 7*. Aarau: Zentrum der Demokratie.
- Enjolras, B. (2013). *Liker - liker ikke: Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Epstein, L. D. (1967). *Political parties in Western democracies*. Transaction Publishers.
- Esser, F., & Strömback, J. (Red.) (2014). *Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- EIU (2022). *Democracy Index 2022*. The Economist Intelligence Unit. eiu.com.
- Fimreite, A. L., & Ivarsflaten, E. (2020). Den store demokratidebatten - da og nå. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 61(1), 30-37.
- Fimreite, A. L., & Læg Reid, P. (2009). Reorganizing the welfare state administration: Partnership, networks, and accountability. *Public Management Review*, 11(3), 281-297.
- Fimreite, A. L., Flo, Y., & Tranvik, T. (2002). Lokalt handlingsrom og nasjonal integrasjon: kommuneideologiske brytninger i Norge i et historisk perspektiv. Oslo: Makt- og demokratiutredningen 1998-2003.
- Fimreite, A. L., Flo, Y., & Tranvik, T. (2002). Lokalt handlingsrom og nasjonal integrasjon: kommuneideologiske brytninger i Norge i et historisk perspektiv. (Vol. nr 50, Rapportserien, Makt- og demokratiutredningen 1998-2003: trykt utg.). Oslo: Makt- og demokratiutredningen 1998-2003.
- Finseraas, H., Høyland, B., & Søyland, M. G. (2021). Climate politics in hard times: How local economic shocks influence MPs attention to climate change. *European Journal of Political Research*, 60(3), 738-747.

- Fiva, J. H., & Smith, D. M. (2017). Local candidates and voter mobilization: Evidence from historical two-round elections in Norway. *Electoral Studies*, 43, 130-140.
- Fiva, J. H., & O. Nedregård (2023). How Does Party Discipline Affect Legislative Behavior? Evidence from Within-Term Variation in Lame-Duck Status. *Quarterly Journal of Political Science*, forthcoming.
- Folkestad, B., Klausen, J. E., Saglie, J., mfl. (2021). When do consultative referendums improve democracy? Evidence from local referendums in Norway. *International Political Science Review*, 42(2), 213-228.
- Fossum, J. E. (2014). Europeisk flernivådemokrati og status for Norge. In H. Baldersheim & Ø. Østerud (Eds.), *Det norske demokratiet i det 21. århundre* (pp. 62-79). Bergen: Fagbokforlaget.
- Gjertsen, A. (2014). Legitimacy in Interlocal Partnerships: Balancing Efficiency and Democracy. *Urban studies* (Edinburgh, Scotland), 51(9), 1926-1942.
- Goertz, G. (2006). *Social Science Concepts: A User's Guide*. Princeton: Princeton University Press.
- Greco. (2021). Evaluation Report Norway. Fifth Evaluation Round. Report. <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680a1167c>
- Hansen, T., & Klausen, J. E. (2002). Between the welfare state and local government autonomy. *Local Government Studies*, 28(4), 47-66.
- Haugsgjerd, A., & Segard, S. B. (2020). Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet: Kunnskapsstatus og utviklingstrekk. Institutt for samfunnsforskning. Rapport 2020:6. https://www.regjeringen.no/contentassets/9d84337e0d2541749f13aa8c7e942b04/politisk_tillit_lokaldemokrati_og_legitimitet.pdf
- Heidar, K. (2014). Partiene - fra aristokratiske diskusjonsklubber til populistiske meningsbyråer? I H. Baldersheim & Ø. Østerud (Red.), *Det norske demokratiet i det 21. århundre* (ss. 157-117). Bergen: Fagbokforlaget.
- Heidar, K. (2014). Partigruppene: samordnings og maktarena. I Narud, H. M., Heidar, K., & Grønlie, O. T. (Red.), *Stortingets historie 1964-2014*. (ss. 399-416). Bergen: Fagbokforlaget.
- Held, D. (2006). *Models of Democracy*. New York: John Wiley.
- Hernes, G. (1978) *Det mediavridde samfunn*. Kap. 9 i Hernes, G. (Red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hernes, G. (1983). *Makt og styring*. Oslo: Gyldendal.

Hernes, G. (1998). Real virtuality. I P. Hedström & R. Swedberg (Red.), *Social mechanisms: An analytical approach to social theory* (ss. 74-101). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Hooghe, L., Marks, G., Schakel, A. H., Osterkatz, S. C., Niedzwiecki, S., & Shair-Rosenfield, S. (2016). *Measuring regional authority: A postfunctionalist theory of governance, Volume I*. Oxford University Press.

Indset, M., Schou, A., & Stokstad, S. (2018). *EU på dagsorden i norske kommuner og fylkeskommuner*. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR/OsloMet – storbyuniversitetet.

Jacobsen, D. I. (2006). Politikk og administrasjon: Tvekamp eller lagspill? *Stat & Styring*, 16(1), 35-40.

Jones, H., Ryssevik, J., Kristoffersen, E. M., mfl. (2021). *KMDs organisasjonsdatabase Sluttrapport 2021*. ideas2evidence.

Kalsnes, B., & Larsson, A. (2015). Med makt til å like? Sosiale medier og politisk kommunikasjon. I Ø. Ihlen, E. Skogerbø, & S. Allern (Red.), *Makt, medier og politikk* (ss. 219–231). Oslo: Universitetsforlaget.

Karlsen, R. (2015). Valgkamp - kort, lang og permanent. I Ihlen, Ø., Skogerbø, E., & Allern, S. (Red.): *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Karlsen, R. (2019). Partisentrert profesjonalisering - profesjonelle i norsk partipolitikk. I Allern, E. H.; Saglie, J., & Østerud, Ø. (Red.): *Makt og opposisjon: De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Oslo: Universitetsforlaget.

KDD (2023). *Generalistkommunesystemet — Likt ansvar – ulike forutsetninger*. NOU 2023:9. Oslo: Kommunal- og distriktsdepartementet.

Kjellberg, F. (1995). The changing values of local government. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 540, 40-50.

Klausen, J. E. (2005). Kan deltakelsen ved lokalvalg økes? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(3), 363-379.

Klausen, J. E., & Torsteinsen, H. (2023). Corporatisation in Norwegian Local Government. I M. Van Genugten, B. Voorn, R. Andrews, et al. (Red.), *Corporatisation in Local Government: Context, Evidence and Perspectives from 19 Countries* (ss. 429-454).

Klausen, J. E., & Winsvold, M. (2021). Corporate governance and democratic accountability: Local state-owned enterprises in Norway. *Journal of Public Policy*, 41(1), 161-184.

- Klausen, J. E., Myrvold, T. M., & Stokstad, S. (2020). Delt lederskap i Oslo kommune. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 36(2), 79-101.
- Knutsen, C. H., & Nygård, H. M. (2015). Institutional characteristics and regime survival: Why are semi-democracies less durable than autocracies and democracies? *American Journal of Political Science*, 59(3), 656-670.
- Knutsen, C. H., & Wegmann, S. (2016). Is democracy about redistribution? *Democratization*, 23(1), 164-192.
- Knutsen, C. H., & Skaaning, S. E. (2022). The ups and downs of democracy, 1789-2018. In M. Coppedge, A. Edgell, C. H. Knutsen, & S. I. Lindberg (Eds.), *Why democracies develop and decline* (Chapter 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Knutsen, C. H., & Wig, T. (2015). Government turnover and the effects of regime type: How requiring alternation in power biases against the estimated economic benefits of democracy. *Comparative Political Studies*, 48(7), 882-914.
- Knutsen, C. H. (2010). Measuring effective democracy. *International Political Science Review*, 31(2), 109-128.
- Knutsen, C. H., Marquardt, K. L., Seim, B., Coppedge, M., Edgell, A., Medzihorsky, J., Pemstein, D., Teorell, J., Gerring, J., & Lindberg, S. I. (2023). Conceptual and measurement issues in democratic backsliding. V-Dem Working Paper No. 140.
- Knutsen, C. H. (2021). *Demokrati og diktatur*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Krishnarajan, S., & Skaaning, S.-E. (2021). Who Cares about Free Speech? Findings from a Global Survey of Support for Free Speech. Justitia & Aarhus University: Report. https://futurefreespeech.com/wp-content/uploads/2021/06/Report_Who-cares-about-free-speech_21052021.pdf
- Ladner, A., Keuffer, N., & Baldersheim, H. (2015). Local Autonomy Index for European countries (1990-2014). Brussels: European Commission. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2015/self-rule-index-for-local-authorities-release-1-0
- Ladner, A., Keuffer, N., & Baldersheim, H. (2016). Measuring local autonomy in 39 countries (1990–2014). *Regional & Federal Studies*, 26(3), 321-357.
- Lafferty, W. (1981). *Participation and Democracy in Norway. The “Distant Democracy” Revisited*. Oslo: Universitetsforlaget
- Larsen, H. O. (2002). Directly elected mayors - democratic renewal or constitutional confusion? In J. Caulfield & H. O. Larsen (Eds.), *Local government at the millennium* (pp. 111-133). Opladen: Leske + Budrich.

- Lauth, H.-J., & Schlenkrich, O. (2018). Making Trade-Offs Visible: Theoretical and Methodological Considerations about the Relationship between Dimensions and Institutions of Democracy and Empirical Findings. *Politics & Governance*, 6(1), 78-91.
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How democracies die*. New York: Crown.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of democracy: Government forms and performance in thirty-six countries*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Lührman, A., & Lindberg, S. I. (2019). A Third Wave of Autocratization Is Here: What is New about It? *Democratization*, 26(7), 1095-1113.
- Martinussen, W. (1973). *Fjerndemokratiet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Marshall, M. G., Gurr, T. R., & Jagers, K. (2013). *POLITY IV PROJECT: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2013*. Center for Systemic Peace.
- Mathisen, R. B. (2023). Affluence and Influence in a Social Democracy. *American Political Science Review*, 117(2), 751-758.
- Medalen, T., & Fimreite, A. L. (2005). *Governance i norske storbyer: mellom offentlig styring og privat initiativ*. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Mill, J. S. (1972/1861). *Considerations on representative government*. London: Everyman.
- Miller, A., & Listhaug, O. (1998). Policy preferences and political distrust: A comparison of Norway, Sweden, and the United States. *British Journal of Political Science*, 20(3), 357-386.
- Mjelde, H. L., & Saglie, J. (2017). Deltagelse i partiene: medlemmer, mulige medlemmer og ikke-medlemmer. In J. Saglie & D. A. Christensen (Eds.), *Lokalvalget 2015 - et valg i kommunereformens tegn?* (pp. 185-200). Oslo: Abstrakt forlag.
- Monkerud, L. C., Indset, M., Stokstad, S., & Klausen, J. E. (2016). *Kommunal organisering 2016. Redegjørelse for Kommunal og moderniseringsdepartementets organisasjonsdatabase*. NIBR-rapport 2016:20. Oslo: NIBR.
- Mounk, Y., & Foa, R. S. (2016). The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. *Journal of Democracy*, 27(3), 5-17.
- Munck, G. L., & Verkuilen, J. (2002). Conceptualizing and Measuring Democracy: Evaluating Alternative Indices. *Comparative Political Studies*, 35(1), 5-34.
- Narud, H. M., & Strøm, K. (2011). Norway: From Hønsvaldian Parliamentarism back to Madisonian Roots. In Bergmann, T., & Strøm, K. (Red): *The Madisonian Turn: Political Parties and Parliamentary Democracy in Nordic Europe*. Ann Arbor: Michigan University Press, ss. 200–250.

- Nordø, Å. D., & Ivarsflaten, E. (2020): Velgernes tilknytning til partiene i et 60-årsperspektiv. Kap. 5 i Bergh, J.; Haugsgjerd, A., & Karlsen, R. (Red.): Valg og politikk siden 1945. Velgere, institusjoner og kritiske hendelser i norsk politisk historie. Cappelen Damm Akademisk.
- Norris, P. (red.). 1999. *Critical Citizens. Global Support for Democratic Government*. New York: Oxford University Press.
- NOU (2012). NOU 2012: 2 Utenfor og innenfor Norges avtaler med EU.
- NOU (2020). NOU 2020: 6 Frie og hemmelige valg — Ny valglov NOU.
- NOU (2003). NOU 2003: 19 Makt og demokrati: Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen.
- Nyrup, J., & Bramwell, S. (2020). Who Governs? A New Global Dataset on Members of Cabinets. *American Political Science Review*, 114(4), 1366-1374.
- Nyrup, J., Knutsen, C. H., & Langsæther, P. E. (2023). *Paths to Power*. University of Oslo: Working paper.
- OECD. (2022). *Drivers of Trust in Public Institutions in Norway. Report*. <https://doi.org/10.1787/81b01318-en>
- Offerdal, A. (2003). Politisk deltakelse – er den så nøye da? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 19(3), 361-376.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- OsloEconomics. (2021). Tidlig involvering av kommunesektoren i statens arbeid med EU/EØS-arbeid. Sluttrapport KS FoU-prosjekt nr. 214032. Oslo: Oslo Economics.
- Poguntke, T., Scarrow, S. E., Webb, P. D., Allern, E. H., Aylott, N., van Biezen, I., Calossi, E., Costa Lobo, M., Cross, W. P., Deschouwer, K., Enyedi, Z., Fabre, E., Farrell, D. M., Gauja, A., Pizzimenti, E., Kopecký, P., Koole, R., Müller, W. C., Kosiara-Pedersen, K., Rahat, G., Szczerbiak, A., van Haute, E., & Verge, T. (2016). Party rules, party resources and the politics of parliamentary democracies: How parties organize in the 21st century. *Party Politics*, 22, 661-678.
- Poguntke, T., Scarrow, S. E., & Webb, P. D. (2020). *PPDB_Round1a_1b_consolidated_v1*. Harvard Dataverse website: <https://doi.org/10.7910/DVN/NBWDFZ>
- Raknes, K. (2019): Populær eller styringsdyktig: Kampen mellom medielogikk og politisk logikk. Kap. 10 i Allern, E. H., Saglie, J., & Østerud, Ø (Red.): *Makt og opposisjon: De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Oslo: Universitetsforlaget

- Rasch, B. E. (2014). Opposisjonen. I Narud, H. M., Heidar, K., & Grønlie, T. (Red.): Stortingets historie 1964-2014. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rommetvedt, H. (2017): Politikken allmenngjøring: Stortinget, regjeringen og de organiserte interessene i et nypluralistisk demokrati. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rommetvedt, H., Thesen, G., Christiansen, P. M., & Nørgaard, A. S. (2013). Coping With Corporatism in Decline and the Revival of Parliament: Interest Group Lobbyism in Denmark and Norway, 1980–2005. *Comparative Political Studies*, 46(4), 457-485.
- Rose, L. E., & Hansen, T. (2012). Fylkestingsvalgene: Demokratisk milepæl eller demokratisk staffasje? I J. Bergh & D. A. Christensen (Red.), *Et robust lokaldemokrati - lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011* (ss. 203-222). Oslo: Abstrakt forlag.
- Røiseland, A., & Vabo, S. I. (2012). *Styring og samstyring: Governance på norsk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Saglie, J., & Vabo, S. I. (2009). Size and e-Democracy: Online Participation in Norwegian Local Politics. *Scandinavian Political Studies*, 32(4), 382-401.
- Saglie, J., Winsvold, M., & Blåka, S. (2016). Ansvarsutkreving i lokaldemokratiet: i eller mellom valg? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 32(1), 59-81.
- Saglie, J., & Christensen, D. A. (2017). *Lokalvalget 2015: et valg i kommunereformens tegn?* Oslo: Abstrakt forlag.
- Saward, M. (2021). *Democratic design*. Oxford: Oxford University Press.
- Saxi, H. P. (2006). Parlamentarisme i norsk kommunesektor – fra konsensus til majoritetsstyre? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 22(3), 256-277.
- Segaard, S. B. (2020). *Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet*. Institutt for samfunnsforskning.
- Segaard, S. B., & Nielsen, J. A. (2013). *Lokalt nybrott? Sosiale medier som arena for lokal valgkamp*.
- Skaaning, S.-E. (2020). Waves of autocratization and democratization: a critical note on conceptualization and measurement. *Democratization*, 27(8), 1533-1542.
- St.meld. nr. 44 (1982–83). *Om maktutredningen*.
- Stokstad, S., Helgesen, M., Klausen, J. E., & Monkerud, L. C. (2017). *Folkevalgt lederskap og kommunal organisering (Vol. 2016:18)*. NIBR-rapport. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR.

- Strømsnes, K. (2003). *Folkets makt: Medborgerskap, demokrati og deltakelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Svåsand, L. (2019). Partiene og demokratiet: Knut Heidars forskning i komparativt perspektiv. Kap. 2 i Allern, E. H., Saglie, J. & Østerud, Ø. (Red.): *Makt og opposisjon: De politiske partiene som demokratisk paradoks*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sørensen, E., & Torfing, J. (2018). The democratizing impact of governance networks: From pluralization, via democratic anchorage, to interactive political leadership. *Public Administration*, 96(2), 302-317.
- Sørensen, E., & Torfing, J. (2019). Towards Robust Hybrid Democracy in Scandinavian Municipalities? *Scandinavian Political Studies*, 42(1), 25-49.
- Sørensen, R. (2004). Et forvitret demokrati? Makt- og demokratiutredningens misvisende konklusjon om det norske demokratiet. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 20(2), 156-176.
- Søyland, M. (2022). Party Control and Responsiveness: How MPs Use Variation in Lower-Level Institutional Design as an Electoral Responsiveness Mechanism. In *CEUR Workshop Proceedings (Vol. 3133)*. Technical University of Aachen.
- Tocqueville, A. (1998/1835). *Democracy in America*. Hertfordshire: Wordsworth.
- Torsteinsen, H., & Bjørnå, H. (2012). Agencies and transparency in Norwegian local government. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 16(1), 5-25.
- Tranvik, T., & Selle, P. (2005). State and citizens in Norway: Organisational society and state - municipal relations. *West European Politics*, 28(4), 852-871.
- Vabo, S. I. (2012). Tiltakende statlig styring av kommunesektoren – også på eldreområdet? I M. Reitan, J. Saglie, & E. Smith (Red.), *Det norske flernivådemokratiet* (ss. 97-136). Oslo: Abstrakt.
- Vabo, S. I., & Sørensen, R. J. (2005). Sentraliseringsparadokset – Hvorfor staten overtar styringen fra kommunene. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(4), 503-536.
- Winsvold, M. (2022). *KS' Lokaldemokratiundersøkelse 2021-2022*. Report Number, Date. Place Published: Institution.
- Winsvold, M., Rose, L. E., & Klausen, J. E. (2017). Politisk deltagelse mellom valg. In D. A. Christensen & J. Saglie (Eds.), *Lokalvalget 2015 - et valg i kommunereformens tegn?* (pp. 147-168). Oslo: Abstrakt forlag.
- Winsvold, M. S. (2019). Kvinner og menn i kommunepolitikken – hvem mener de at de representerer og hvor stor innflytelse opplever de å ha? *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 43(3), 177-197.

Ødegård, G., & Winsvold, M. S. (2016). Fra medvirkning til makt. Organisering og gjennomføring av forsøket med stemmerett for 16-åringer i 2015 [From participation to political power. Experiences from a Norwegian pilot scheme of giving 16-year-olds voting rights at the local elections in 2015]. Institutt for samfunnsforskning.

Østerud, Ø., Engelstad, F., & Selle, P. (2003). Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt og demokratiutredningen. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Appendiks I: Begrepsstruktur: ASCII trær, med skårer for (2017, 2021) i parentes for nasjonalt nivå og (2015, 2019) for regionalt og lokalt nivå

Vi bemerker at "NA" skåre på visse indikatorer er satt inn for skårer på spørsmål fra Valgundersøkelsen 2021, og disse skårene er fjernet fordi det er embargo på offentliggjøring av dataene frem til slutten av august 2023. Skårene fra disse indikatorene er imidlertid benyttet for å kalkulere indeksverdier.

Nasjonalt nivå

Valgdemokrati (0.646, 0.646)

- | — Formelle deltakelsesrettigheter (0.656, 0.650)
  - | | — Andel stemmeberettigede (0.911, 0.898)
    - | | | — Election voter registry (0.905, 0.890)
    - | | | — Andel av befolkning med stemmerett (0.934, 0.933)
      - | | | | — Percentage of population with suffrage (1.000, 1.000)
      - | | | | — Regprovap - Registered voters as percentage of voting age population (0.902, 0.906)
        - | | | | | — ERI - Electoral Residential Inclusiveness index (0.901, 0.894)
      - | | | | — Rettslige kriterier og begrensninger på stemmerett (0.402, 0.402)
        - | | | | | — Velgerkvalifikasjon voksne statsborgere (0.402, 0.402)
        - | | | | | — Suffrage - Requirements and disqualifications for suffrage (0.643, 0.643)
        - | | | | | — Constraints – The existence of constraints regarding passive suffrage , Age, Citizenship, Citizenship by birth, Offices, Others (0.625, 0.625)
- | — Praktisk hindre deltakelse (0.740, 0.740)
  - | | — Praktisk tilgjengelighet (0.506, 0.505)
    - | | | — Facilitation of electoral participation (0.400, 0.400)
    - | | | — Forhåndsstemming (0.827, 0.825)
    - | | | — Elektronisk stemming (0.000, 0.000)
      - | | | | — Hvor tidkrevende å stemme på valgdagen (0.797, 0.794)
    - | | | — Administrativ tilgjengelighet (0.973, 0.974)
      - | | | | — I hvilken grad bidrar staten til å gjøre selve prosessen med å stemme lettfattelig? Promotion (1.000, 1.000)
        - | | | | | — Registr - Voter registration is not required (1.000, 1.000)
          - | | | | | | — Hvor kostbart i form av tidsbruk, pengebruk og annen ressursbruk – er det for stemmeberettigede å skaffe til veie dokumentasjon som trengs for å kunne stemme ved stortingsvalg? (0.920, 0.923)
- | — Valgte embeter (0.953, 0.949)
  - | | — Valgte embeter (1.000, 1.000)
  - | | — Fredelig og regelmessig maktoverføring (0.970, 0.969)
    - | | | — Maktoverføring underlagt lovgiving (0.987, 0.990)
      - | | | | — Gov't transfers (1.000, 1.000)
        - | | | | | — Transition of power is subject to the law (0.974, 0.980)
      - | | | | — Regjeringens mulighet til å forhindre maktoverføring (0.953, 0.947)
  - | | — Valgte embeters kontroll over politikk og autonomi (0.840, 0.829)
    - | | | — Territoriell) (1.000, 1.000)
      - | | | | — Overordnet valgte embeter kontrollerer politikk (0.787, 0.772)
      - | | | | — Frie og rettferdig valgte politikere avgjør politikk (1.000, 1.000)
    - | | | — Reps and government (1.000, 1.000)

- | | | | └─ Elected controlling policies (1.000, 1.000)
- | | | └─ Autonomi økonomisk politikk (0.690, 0.668)
- | | | └─ Autonomi i helsepolitikk (0.791, 0.771)
- | | | └─ Autonomi i sikkerhetspolitikk (0.668, 0.650)
- | | └─ Begrensninger på valgte politikeres autonomi (1.000, 1.000)
- | | └─ Nasjonale aktører (1.000, 1.000)
- | | | └─ NY Military interference in rule of law and politics (1.000, 1.000)
- | | └─ Internasjonale aktører (1.000, 1.000)
- | └─ Frie og rettferdige valg (0.799, 0.784)
- | | └─ Fri og rettferdig valgprosess (0.911, 0.904)
- | | | └─ Fri og rettferdig valgprosess (0.884, 0.882)
- | | | | └─ Frie og rettferdige valg (0.918, 0.915)
- | | | | | └─ Election free and fair (0.848, 0.841)
- | | | | | └─ Vil du anse stortingsvalget dette året som fritt og rettferdig, dersom du tar alle aspekter knyttet til valgkamperperioden, valgdagen og prosessen etter valget i betraktning? (0.989, 0.989)
- | | | | └─ Valgstyrets uavhengighet (0.849, 0.849)
- | | | | | └─ EMB autonomy (0.911, 0.911)
- | | | | | └─ EMB capacity (0.932, 0.932)
- | | | └─ Uregelmessigheter, boikott og valgfusk (0.939, 0.925)
- | | | └─ Election government intimidation (0.901, 0.885)
- | | | └─ Ved stortingsvalget dette året ble opposisjonen eller andre aktører utsatt for trusler, trakassering eller vold fra myndigheter, styringspartier eller andre tilknyttede aktører? (0.982, 0.977)
- | | | └─ Election other voting irregularities (0.954, 0.894)
- | | | └─ Election boycotts (0.910, 0.909)
- | | | └─ Possibilities to delimit electoral districts (1.000, 1.000)
- | | | └─ Beskyldninger om valgfusk fra politikere/myndigheter (0.886, 0.886)
- | | └─ Reell politisk konkurranse (0.717, 0.725)
- | | | └─ Effektiv institusjonell konkurranse (0.800, 0.814)
- | | | | └─ Flerpartivalg (0.563, 0.576)
- | | | | | └─ Elections multiparty (0.899, 0.891)
- | | | | | └─ Enep - Effective number of parties at electoral level (0.227, 0.261)
- | | | | └─ Like vilkår for å drive valgkamp (0.871, 0.887)
- | | | | | └─ Election free campaign media (0.742, 0.774)
- | | | | | └─ Campaigning (1.000, 1.000)
- | | | | └─ Små partier møter sperrer i praksis (0.967, 0.979)
- | | | | | └─ Leg_thresh - Effective threshold DB (0.960, 0.960)
- | | | | | └─ Smallpavo - Chance for small parties to win a seat (0.973, 0.998)
- | | | └─ Programmatisk konkurranse og reelle politiske alternativer (0.766, 0.776)

- | | | └─ At én og samme person har foretatt gjentatte, uønskede og forstyrrende henvendelser (0.541, 0.500)
  - | | └─ Konsekvenser (0.928, 0.866)
    - | | | └─ Begrenset talefrihet (0.914, 0.830)
      - | | | | └─ Nølte med å stå frem med et bestemt standpunkt (0.926, 0.830)
      - | | | | └─ Påvirket til å ta en annen politisk beslutning (0.988, 1.000)
      - | | | | └─ Unnlot å engasjere deg i spesifikk sak (0.926, 0.807)
    - | | | └─ Slutte som politiker (0.889, 0.864)
  - | └─ Ansvarliggjøring (0.521, 0.535)
    - | | └─ Ansvarliggjøring (0.521, 0.535)
      - | | | └─ Lydhørhet overfor folket (0.521, 0.535)
        - | | | | └─ Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med hvordan politikerne på stortinget lytter til innbyggernes synspunkter (0.484, 0.511)
          - | | | | | └─ Det offentlige lytter til innbygges meninger (0.557, 0.558)
          - | | | | | └─ Kapasitet/byråkratisk kvalitet) (1.000, 1.000)
  - | └─ Informasjonstilgang (0.751, 0.758)
    - | | └─ Ytringsfrihet, pressefrihet og informasjonsfrihet (0.681, 0.675)
      - | | | └─ Ytringsfrihet (0.889, 0.865)
        - | | | | └─ Freedom of discussion for men (0.813, 0.813)
        - | | | | └─ Freedom of discussion for women (0.805, 0.708)
        - | | | | └─ Freedom of academic and cultural expression (0.938, 0.938)
        - | | | | └─ Freedom of opinion and expression (1.000, 1.000)
      - | | | └─ Pressefrihet (0.820, 0.827)
        - | | | | └─ De jure: Constpress - Freedom of the press (0.500, 0.500)
        - | | | | └─ Media freedom (1.000, 1.000)
        - | | | | └─ Government censorship efforts (0.946, 0.914)
        - | | | | └─ Harassment of journalists (0.831, 0.831)
          - | | | | | └─ Media self-censorship (0.823, 0.888)
      - | | | └─ Informasjonsfrihet (0.333, 0.333)
    - | | └─ Sannferdig informasjon og konkurrerende perspektiver (0.822, 0.840)
      - | | | └─ Kritisk/konkurrerende perspektiver (0.887, 0.878)
        - | | | | └─ Print/broadcast media perspectives (0.991, 0.953)
        - | | | | └─ Print/broadcast media critical (0.920, 0.920)
        - | | | | └─ Media integrity (0.900, 0.900)
          - | | | | | └─ Tilgang til/dekning av opposisjonens perspektiv (0.737, 0.738)
            - | | | | | | └─ Media bias (0.930, 0.929)
            - | | | | | | └─ Hvor vanskelig er det i praksis å få mediedekning og fokus... (0.544, 0.547)
    - | | └─ Kvalitet på informasjon og sannhetsgehalt (0.756, 0.803)
      - | | | └─ Velgeres tilgang til sannferdig og presis informasjon (0.757, 0.746)

- | | | | — Lettfattelig offentlig info (0.482, 0.511)
  - | | | | — Lover og forskrifter med klart og forståelig språk (0.450, 0.498)
  - | | | | — Vedtak i enkeltsaker som er lette å forstå (0.456, 0.491)
  - | | | | — Utformer brev, brosjyrer o.l. som er enkle å forstå (0.539, 0.545)
  - | | | — Government dissemination of false information – obs: kun SoMe (0.786, 0.954)
  - | | — Transparency (1.000, 1.000)
  - | — Organisasjonsfrihet (0.851, 0.866)
    - | — Generell organisasjons- og forsamlingsfrihet (0.750, 0.750)
      - | | — Organisasjons- og forsamlingsfrihet (0.750, 0.750)
        - | | | — Organisasjonsfrihet: Constfras - Freedom of association (0.500, 0.500)
        - | | | — Forsamlingsfrihet: Constass - Freedom of assembly (0.500, 0.500)
        - | | | — Freedom of association and assembly (1.000, 1.000)
        - | | | — Freedom of assembly and association (1.000, 1.000)
    - | — Partier (0.879, 0.906)
      - | | — Forbud mot partier (0.955, 0.955)
        - | | | — Forbud mot enkeltpartier (0.955, 0.955)
          - | | | | — Party ban (0.909, 0.909)
          - | | | | — Ban of ethnic minority parties (1.000, 1.000)
      - | | — Begrensninger for partivirkosomhet (0.803, 0.857)
        - | | | — Opposition parties autonomy (0.741, 0.849)
        - | | | — Barriers to parties (0.866, 0.866)
    - | — Sivilsamfunnsorganisasjoner (0.925, 0.942)
      - | | — CSO entry and exit (0.903, 0.898)
      - | | — CSO repression (0.871, 0.929)
        - | | | — Fagforening/fagorganisering (1.000, 1.000)
          - | | | | — Workers' rights (1.000, 1.000)
          - | | | | — Trade unions (1.000, 1.000)
            - | | | | | — Freedom for trade unions (1.000, 1.000)
- Deltakerdemokrati (0.388, 0.378)
  - | — Deltakelse i sivilsamfunn (0.702, 0.678)
    - | | — Organisert deltakelse (0.811, 0.813)
      - | | | — CSO participatory environment (1.000, 1.000)
      - | | | — CSO women's participation (0.995, 0.995)
        - | | | | — Aktivt medlemskap i sivilsamfunnsorganisasjoner (0.438, 0.446)
          - | | | | | — Om io er aktivt medlem av organisasjonen (0.471, NA)
          - | | | | | — Aktivt medlem i forening - ulike org. i G - underunderindikator (0.690, 0.651)
    - | | | — Deltakelse i organisasjoner for personer 16 år og over , etter type organisasjon / deltakelse, statistikkvariabel og år (0.313, 0.340)

- | | | | — Organisasjonsgrad AKU (0.500, 0.500)
- | | | | — Fagforening: Medlemskap (0.217, 0.220)
- | | | — Sivilsamfunn konsulteres (0.948, 0.886)
- | | | — CSO consultation (0.993, 0.811)
- | | | — Blir sentrale sivilsamfunnsorganisasjoner rutinemessig konsultert av regjeringen om politikk på sentrale områder for medlemmene sine? (0.851, 0.847)
- | | | — Public Consultation (1.000, 1.000)
- | | | | — Andel borgere som har skrevet under opprop eller liknende: Skrevet under opprop eller liknende (0.281, NA)
- | | | | — Politisk deltakelse: har deltatt i demonstrasjon siste 12 måneder (0.060, 0.080)
- | | | | — Average people's use of social media to organize offline action (0.761, 0.682)
- | | — Direkte demokrati (0.135, 0.135)
- | | | — Konstitusjonelle føringer (0.000, 0.000)
- | | | | — Dirdem – Constitutional provisions for direct democracy (0.000, 0.000)
- | | | | — DD_Quora – Constitutiona provisions for approval or participation quorum in direct democratic votes (0.000, 0.000)
- | | | — Direkte demokrati i praksis (0.180, 0.180)
- | | | | — Direct popular vote index (0.015, 0.015)
- | | | | — Deltakelse i direkte demokrati) (0.841, 0.841)
- | | | | —
- | | | | — EF/EU-avstemningene: Avgitte stemmer/stemmeberettigede. SSB tabeller 01186 og 01185 (0.841, 0.841)
- | | | — Bredde i deltakelse i partivirkosomhet (0.061, 0.063)
- | | | | — Andel betalende medlem av noe parti (0.089, NA)
- | | | | — Andel aktiv medlem i politisk parti (0.020, 0.020)
- | | | | — Er du aktivt medlem i noen av de følgende typene av foreninger/organisasjoner? Politiske partier (0.066, 0.062)
- | | | | — Utført arbeid for politisk parti siste 12 måneder (0.010, 0.010)
- | | | | | — Har utført gratisarbeid for politisk parti siste 12 mnd (0.010, 0.010)
- | | | | | — Tatt opp en sak i parti/organisasjon siste fire år (0.120, NA)
- | | — Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser (0.436, 0.411)
- | | | — Individuell deltakelse (0.413, 0.378)
- | | | | — Individuelle initiativ (0.097, 0.103)
- | | | | | — Sendt klage eller fremmet annet forslag til myndighetene (0.084, NA)
- | | | | | — Kontaktet en politiker på Stortinget om saker som har opptatt deg (0.083, 0.056)
- | | | | | — Tatt opp samfunnsspørsmål med en politiker eller offentlig ansatt siste 12 måneder (0.120, 0.170)

- | | | └─ «Har ytt frivillig innsats i parti, organisasjon eller gruppe for å påvirke en sak siste 12 måneder» (0.100, 0.100)
- | | └─ Initiativ fra myndigheter for borgerinvolvering (0.729, 0.654)
- | | └─ Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene om det offentlige ? Det offentlige tar brukerne med på råd i utviklingen av tjenester og tilbud. (0.446, 0.471)
- | | └─ Blir representative eller målrettede utvalg av borgere rutinemessig konsultert av regjeringen om politikk på sentrale områder? (0.417, 0.417)
- | | └─ E-Government Index (0.856, 0.890)
- | | └─ E-Participation Index (0.978, 0.690)
- | | └─ Online Service Index (0.951, 0.800)
- | └─ Innflytelse gjennom deltakelse (0.482, 0.478)
- | └─ I hvilken grad gir det politiske systemet i Norge deg innflytelse på myndighetene? (0.439, 0.432)
- | └─ I hvilken grad kan ordinære borgere utøve innflytelse på nasjonal politikk gjennom ulike kanaler, utover valgdeltakelse? (0.524, 0.524)
- | └─ Deltakelse i politisk debatt og offentlig ordsifte (0.438, 0.432)
- | └─ Politisk interesse og politisk kunnskap (0.619, 0.620)
- | └─ Politisk interesse (0.619, 0.620)
- | | └─ Politisk interesse generelt (0.569, NA)
- | | └─ Brydde deg om hvilket parti som vant valgt i høst (0.646, NA)
- | | └─ Hvor interessert eller uinteressert er du i politikk i sin alminnelighet? (0.641, 0.654)
- | | └─ Politikernes kunnskap om sakene de behandler (0.556, NA)
- | | └─ Andel borgere som innhenter politisk informasjon fra partier eller myndigheter (0.272, 0.281)
- | | | └─ Hentet info fra partienes hjemmesider (0.393, NA)
- | | | └─ Prøvd å få tak i informasjon fra Stortinget om saker som har opptatt deg (0.152, 0.166)
- | | └─ Har skrevet innlegg i tidsskrift/avis siste 12 måneder (0.050, 0.040)
- | | └─ Andel borgere som har deltatt i semi-offentlig politisk debatt på internett (0.197, NA)
- | | └─ Deltatt i diskusjonsgrupper på internett (0.197, NA)
- | | └─ Andel borgere som har gjort noe for å påvirke en avgjørelse i politiske organer: Gjort noe for å påvirke en avgjørelse i Stortinget, regjeringen eller departementene (0.229, 0.155)
- | └─ Internettbruk til sivil og politisk deltakelse (0.652, 0.705)
- | └─ Internet use: civic or political participation - Internet use: civic or political participation as percentage of all individuals (0.180, 0.210)
- | └─ Internet use: seeking health information (0.630, 0.774)
- | └─ Internet use: participating in social networks (0.830, 0.883)
- | └─ Percentage of individuals using internet to interact with public authorities (0.841, 0.916)

- | | | | | — Percentage of individuals using internet to submit forms to authorities (0.628, 0.812)
- | | | | | — Percentage of individuals using internet to obtain information from public authorities web sites last 12 months (0.774, 0.677)
- | | | | | — Innbyggernes tilfredshet med offentlig tilrettelegging/tjenester/osv. på internett: Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med det offentlige når det gjelder følgende? (0.684, 0.663)
- | | | | | — Fornøyd/misfornøyd med offentlige når det gjelder: Innloggingsløsninger for å utføre oppgaver (0.676, 0.664)
- | | | | | — Fornøyd/misfornøyd med offentlige når det gjelder: Muligheten til selv å utføre oppgaver over internett (0.692, 0.663)
- | | | | | — Faktisk deltakelse i valg (0.558, 0.547)
  - | | | | | — Deltakelse valg og valgkamp (0.558, 0.547)
    - | | | | | — Valgdeltakelse 1829 - 2021) (0.782, 0.772)
      - | | | | | — Før valget (0.334, 0.322)
        - | | | | | — Valgkamp: Deltok selv i valgkampen for et parti (0.062, NA)
          - | | | | | — Deltakelse i politisk diskusjon før valg: Hvor ofte diskutert valget med familie/venner (0.606, NA)
- Liberal demokrati (0.828, 0.818)
  - | | | | | — Lovstyre (0.839, 0.834)
    - | | | | | — Domstolene (0.861, 0.863)
      - | | | | | — Uavhengighet og upartiskhet (0.722, 0.725)
        - | | | | | — Constfair - Constitutional provisions for fair organization of court systems (0.250, 0.250)
          - | | | | | — Pubtriall – Existence of constitutional provisions guaranteeing a public trial (0.000, 0.000)
            - | | | | | — High court independence (0.882, 0.882)
            - | | | | | — Lower court independence (0.938, 0.938)
            - | | | | | — Law and order (1.000, 1.000)
            - | | | | | — Uavhengige dommere (0.954, 0.952)
              - | | | | | — Judiciary (1.000, 1.000)
            - | | | | | — Uavhengige dommere (0.954, 0.952)
              - | | | | | — Independent judiciary (1.000, 1.000)
              - | | | | | — Independent judiciary (1.000, 1.000)
              - | | | | | — I hvilken grad påvirker politiske vurderinger gjort av regjeringen hvem som utnevnes som dommere til høyesterett (0.815, 0.807)
            - | | | | | — Judicial accountability (0.794, 0.886)
            - | | | | | — Judicial reform (0.494, 0.494)
            - | | | | | — Government attacks on judiciary (0.950, 0.899)
            - | | | | | — Court packing (0.953, 0.953)

- | | └─ Transparente lover, forutsigbar anvendelse og rettfærdig rettergang i praksis (1.000, 1.000)
  - | | └─ Due process (1.000, 1.000)
    - | | └─ Fair trial in practice (1.000, 1.000)
  - | └─ Byråkrati og offentlige etater (0.829, 0.838)
    - | └─ Upartisk og regelstyrt byråkrati (0.823, 0.822)
      - | | └─ Rigorous and impartial public administration (0.883, 0.883)
        - | | └─ I hvilken grad vil du si at statlige byråkrater er profesjonelle og upartiske i utførelsen av sine oppgaver? (0.881, 0.884)
          - | | └─ Criteria for appointment decisions in the state administration (0.807, 0.807)
            - | | └─ Det offentlige følger lover og regler (0.721, 0.714)
              - | | └─ Upartisk og regelstyrt politi (0.711, 0.692)
                - | | └─ NY Reliability of police (0.860, 0.800)
                  - | | └─ I hvilken grad vil du si at politiet opptrer upartisk, lovmessig og forholdsmessig i utførelsen av sitt arbeid? (0.664, 0.667)
                    - | | └─ I hvilken grad vil du si at politiet i utførelsen av sitt arbeid evner å bevare alle individers integritet, uten å benytte seg av uforholdsmessige eller ulovlige tvangsmidler? (0.635, 0.637)
                      - | | └─ Innbyggeres inntrykk av politiet på ulike områder: Å behandle folk med respekt uavhengig av hvem de er (0.750, 0.720)
                        - | | └─ Innbyggeres inntrykk av politiet på ulike områder: Å ta rettfærdige, upartiske avgjørelser i saker de behandler (0.710, 0.680)
                          - | | └─ Innbyggeres inntrykk av politiet på ulike områder: Å forklare sine avgjørelser og handlinger når de blir bedt om det (0.650, 0.650)
                            - | └─ Upartisk og regelstyrt militær (0.953, 1.000)
                              - | └─ Military (1.000, 1.000)
                                - | └─ Criteria for appointment decisions in the armed forces (0.906, 1.000)
              - | └─ Rettsvern og likhet for loven (0.790, 0.765)
                - | └─ Access to justice for men (0.851, 0.851)
                  - | └─ Access to justice for women (0.862, 0.712)
                - | └─ Likebehandling Høyesterett (0.759, 0.757)
                  - | └─ Lik håndhevelse av loven (0.713, 0.705)
                - | └─ Forskjellsbehandling rettssystemet (0.751, 0.757)
                  - | └─ Protester og sanksjoner (0.801, 0.806)
                    - | └─ Korrupsjon (0.876, 0.870)
                      - | └─ Overordnet fravær av korrupsjon (0.883, 0.842)
                        - | └─ Corruption (0.917, 0.833)
                          - | └─ Corruption Perception Index (0.850, 0.850)
                  - | └─ Parlamentet (0.801, 0.796)
                    - | └─ Legislature corrupt activities (0.910, 0.910)

- | | | └─ Hender det at stortingsrepresentanter misbruker sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.693, 0.682)
  - | | └─ Regjeringen/regjeringsapparatet (0.862, 0.906)
    - | | | └─ Executive bribery and corrupt exchanges (0.882, 0.882)
      - | | | | └─ Executive embezzlement and theft (0.842, 0.930)
    - | | | └─ Rettsvesenet/domstolene) (0.978, 0.978)
    - | | | └─ Offentlig sektor (0.855, 0.830)
      - | | | | └─ Public sector corrupt exchanges (0.848, 0.772)
      - | | | | └─ Public sector theft (0.918, 0.918)
  - | | └─ Hender det at ansatte i offentlig administrasjon misbruker sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.799, 0.801)
    - | | | └─ Frihetsrettigheter (0.825, 0.809)
      - | | | | └─ Rett til privatliv (0.639, 0.609)
        - | | | | | └─ Rett til privatliv generelt (0.491, 0.457)
          - | | | | | | └─ I hvilken grad vil du si at myndighetene i Norge griper inn i innbyggers privatliv, for eksempel gjennom lovreguleringer og inngrep? (0.491, 0.457)
            - | | | | | | | └─ På internett (0.787, 0.762)
              - | | | | | | | | └─ Privacy protection by law content (0.899, 0.922)
              - | | | | | | | | └─ Privacy protection by law exists (0.973, 0.973)
              - | | | | | | | | └─ Myndighetene er gode/dårlige til: Ivareta internettsikkerheten (0.589, 0.529)
                - | | | | | | | | | └─ Myndighetene i varetar følgende oppgaver godt/dårlig: sikre personvernet (0.686, 0.624)
                  - | | | | | | | | | | └─ Fysisk integritet (0.905, 0.893)
                    - | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse av fysisk integritet (0.905, 0.893)
                      - | | | | | | | | | | | | └─ Consttort (1.000, 1.000)
                      - | | | | | | | | | | | | └─ Conv TORT – Ratification of UN Convension Against Torture... (1.000, 1.000)
                      - | | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse mot slaveri/tvangsarbeid (0.895, 0.813)
                        - | | | | | | | | | | | | | └─ Freedom from forced labor for men (0.884, 0.884)
                          - | | | | | | | | | | | | | | └─ Freedom from forced labor for women (0.905, 0.742)
                        - | | | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse mot tortur (0.976, 0.976)
                          - | | | | | | | | | | | | | | └─ Freedom from torture (0.952, 0.952)
                            - | | | | | | | | | | | | | | | └─ Alt. DB, samme originalkilde: Physical integrity rights (1.000, 1.000)
                          - | | | | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse mot politiske drap (0.982, 0.982)
                            - | | | | | | | | | | | | | | | └─ Freedom from political killings (0.963, 0.963)
                              - | | | | | | | | | | | | | | | | └─ Alt. DB, samme originalkilde: PTS-score : What is the level of political violence? (1.000, 1.000)
                                - | | | | | | | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse mot seksualisert vold (0.646, 0.654)
                                - | | | | | | | | | | | | | | | | | └─ Beskyttelse av reproduktiv frihet (0.833, 0.826)
                    - | | | | └─ Ytringsfrihet (0.809, 0.808)
                      - | | | | | └─ Beskyttelse av ytringsfrihet (0.809, 0.808)

- | | | — Beskyttelse av ytringsfrihet (0.876, 0.862)
- | | | — Defamation protection (0.635, 0.646)
- | | | — Abuse of defamation and copyright law by elites (0.917, 0.917)
- | — Religionsfrihet (0.790, 0.890)
- | | — Religionsfrihet (0.790, 0.890)
- | | — Constrel – Existence of constitutional provisions protecting religious freedom (0.500, 0.500)
- | | | — Freedom of religion (0.948, 0.948)
- | | | — Freedom of thought, conscience and religion (1.000, 1.000)
- | | | — Freedom of religion (0.500, 1.000)
- | | | — Church and state (1.000, 1.000)
- | — Bevegelsesfrihet (0.985, 0.848)
- | | — Bevegelsesfrihet (0.985, 0.848)
- | | — Constfreemov – Constitutional provisions guaranteeing freedom of movement (1.000, 1.000)
- | | | — Freedom of domestic movement (1.000, 1.000)
- | | | — Freedom of movement and residence (1.000, 0.667)
- | | | — Bevegelsesfrihet utenlands (0.982, 0.814)
- | | | | — Freedom of foreign movement (0.964, 0.629)
- | | | | — Freedom of foreign movement (1.000, 1.000)
- | | | — Bevegelsesfrihet innenlands (0.943, 0.757)
- | | | | — Freedom of domestic movement for men (0.950, 0.776)
- | | | | — Freedom of domestic movement for women (0.935, 0.738)
- | — Kjønnns- og seksualmangfoldsfrihet (0.724, 0.741)
- | | — Kjønnns- og seksualmangfoldsfrihet (0.724, 0.741)
- | — Eiendomsrett (0.925, 0.873)
- | | — Eiendomsrett (0.925, 0.873)
- | | | — Property rights for men: Do men enjoy the right to private property? (0.981, 0.981)
- | | | — Property rights for women: Do women enjoy the right to private property? (0.966, 0.846)
- | | | — Protection of property rights (0.827, 0.793)
- | | | — Legislatures (1.000, 1.000)
- | | | — Checks and balance (1.000, 1.000)
- | | | — Executive constraints (1.000, 1.000)
- | | | — Government Powers are effectively limited by the legislature (0.950, 0.950)
- | | | — Legislature opposition parties (0.958, 0.958)
- | | | — Respekt for maktbegrensninger fra parlament, i praksis (0.762, 0.757)
- | | | — Legislature questions officials in practice (0.948, 0.948)

- | └─ Legislature investigates in practice (0.883, 0.883)
- | └─ I hvilken grad kan Stortinget i praksis begrense Regjeringens utøvende makt? (0.661, 0.664)
- | └─ I hvilken grad vil du si at Regjeringen respekterer Stortingets grunnlovfestede rett til å etterprøve, begrense og granske Regjeringens adferd? (0.773, 0.755)
- | └─ I hvilken grad respekterer regjeringen Stortingets innsynsrett i regjeringens arbeid? (0.686, 0.683)
- | └─ I hvilken grad kan Stortinget, i praksis, enkelt føre kontroll med Regjeringens arbeid og vurderinger? (0.656, 0.657)
- | └─ I hvilken grad vil du si at utøvende myndighet respekterer Stortingets grunnlovsfestede rett til å etterprøve, begrense og granske regjeringens adferd i krisetid? (0.726, 0.711)
  - └─ Begrensninger på utøvende myndighet fra domstoler (0.762, 0.753)
    - | └─ Lovmessige begrensninger/overprøvingsrett (0.647, 0.647)
    - | | └─ Judicial review (0.960, 0.960)
    - | | └─ Judicial review (0.333, 0.333)
    - | └─ Domstolers begrensninger på regjeringen (0.732, 0.738)
    - | | └─ Government powers are effectively limited by the judiciary (0.945, 0.958)
    - | | └─ I hvilken grad kan Høyesterett i praksis begrense Regjeringens utøvende makt? (0.519, 0.519)
      - | └─ Regjeringen respekterer dømmende makt (0.906, 0.874)
      - | └─ Executive respects constitution (0.853, 0.853)
      - | └─ Compliance with judiciary (0.914, 0.818)
      - | └─ Compliance with high court (0.950, 0.950)
  - └─ Begrensninger på utøvende myndighet fra fagetater, internasjonale avtaler og andre forhold og aktører (0.822, 0.814)
    - └─ Executive oversight (0.927, 0.927)
    - └─ 1.3 Government powers are effectively limited by independent auditing and review (0.939, 0.904)
    - └─ 1.5 Governmental powers are subject to non-governmental checks (0.926, 0.952)
    - └─ I hvilken grad mener du at byråkrati og fagetater gjør det vanskelig for regjeringen å bryte eller innskrenke borgernes grunnleggende rettigheter og friheter? (0.646, 0.620)
    - └─ I hvilken grad mener du at tilknytning til internasjonale avtaler og traktater gjør det vanskelig ... (0.675, 0.667)
- Deliberativt demokrati (0.715, 0.711)
  - └─ Deliberasjon i formelle politiske institusjoner og organisasjoner (0.783, 0.781)
    - └─ Deliberasjon i parlamentet (0.690, 0.703)
    - └─ Deliberasjon i partier og mellom politiske eliter (0.813, 0.807)

- | | — Hvor stor innflytelse har politisk programarbeid innad i de politiske partiene på politikken som fremmes på Stortinget? (0.681, 0.681)
- | | — Velbegrunnede argumenter - mellom eliter (0.946, 0.946)
- | | — Når viktige politiske endringer vurderes, for eksempel før beslutninger fattes, i hvilken utstrekning gir nasjonale politikere offentlige og velbegrunnede forklaringer for sine posisjoner? (0.695, 0.682)
- | | — Felles gode - eliter rettferdiggjør argumenter (0.829, 0.812)
- | | — Respekt motargumenter - mellom eliter (0.919, 0.919)
- | | — Når viktige politiske endringer vurderes, i hvilken utstrekning anerkjenner og respekterer politikerne motargumenter? (0.625, 0.608)
- | | — Range of consultation (1.000, 1.000)
- | — Deliberativ aktivitet (0.830, 0.830)
- | | — Offentlig debatt (0.830, 0.830)
- | | — Engaged society (0.830, 0.830)
- | — Variasjon og bredde i synspunkter, kilder og informasjon (0.625, 0.611)
- | | — Bredde i synspunkter (0.714, 0.714)
- | | | — Andel som har brukt ulike medier (0.680, 0.680)
- | | | — Online media perspectives (0.844, 0.844)
- | | | — Online media fractionalization (0.618, 0.618)
- | | — Varierte kilder/varierte informasjon - Politikere) (0.647, 0.626)
- | | — Varierte kilder/varierte informasjon - Innbyggere (0.514, 0.494)
- | | — I hvilken grad henter innbyggere politisk relevant informasjon fra ulike og varierte kilder? (0.514, 0.494)
- | | — Enkeltpolitikere: Hvor ofte bryter politikere demokratiske prinsipper? (0.692, 0.659)
- | — Demokratisk offentlighet (0.590, 0.596)
- | | — Polarisering (0.660, 0.645)
- | | | — Social cohesion (1.000, 1.000)
- | | | — Polarization of society (0.528, 0.521)
- | | | — I hvilken grad deler politikere en felles forståelse av relevante fakta, selv når det er stor uenighet om politikk? (0.604, 0.580)
- | | | — I hvilken grad deler innbyggere en felles forståelse av relevante fakta, selv når det er stor uenighet om politikk? (0.506, 0.479)
- | | — Populisme (0.438, 0.420)
- | | | — I hvilken grad benytter norske politikere seg av «populistisk retorikk»? Klargjøring: «populistisk retorikk» innebærer typisk å utfordre legitimiteten til etablerte politiske institusjoner, å stille seg kritiske til «ekspertuttalelser», og å understreke viktigheten av å «lytte til folket». (0.438, 0.420)
- | | — Respekt for meningsmotstanderne (0.743, 0.767)
- | | | — I hvilken grad behandler politikere sine meningsmotstandere med respekt i offentlige politiske debatter? (0.676, 0.657)
- | | | — Political parties hate speech (0.809, 0.877)

- | └─ Villedende informasjon (0.521, 0.552)
- | └─ I hvor stor grad blir velgerne eksponert for villedende informasjon av politisk karakter i offentlig debatt ? (0.417, 0.444)
- | └─ I hvor stor grad blir velgerne eksponert for villedende informasjon av politisk karakter spredt i nettbasert offentlig debatt? (0.625, 0.659)
- └─ Tillit, troverdighet og legitimitet (0.619, 0.637)
  - └─ Innbyggernes tillit til politiske system, politikere og det offentlige (0.625, 0.648)
    - | └─ Tillit til rettssystemet/domstolene (0.737, 0.773)
      - | | └─ Trust in the legal system (0.735, 0.773)
        - | | └─ Tillit domstolene (0.739, 0.772)
      - | | └─ Tillit til politiet (0.744, 0.774)
        - | | └─ Trust in the police (0.744, 0.774)
    - | └─ Tillit til politikere/politiske partier (0.525, 0.542)
      - | | └─ Trust in politicians (0.539, 0.568)
      - | | └─ Trust in political parties (0.546, 0.577)
      - | | └─ Tillit til institusjon: Politikere (0.496, NA)
        - | | └─ Tillit de politiske partiene (0.519, 0.508)
    - | └─ Tillit til parlamentet (0.659, 0.682)
      - | | └─ Trust in country's parliament (0.678, 0.715)
        - | | └─ Tillit Stortinget (0.640, 0.649)
      - | | └─ Tillit til regjeringen (0.596, 0.626)
        - | | └─ Tillit regjeringen (0.596, 0.626)
      - | | └─ Tillit til mediene (0.491, 0.490)
        - | | └─ Tillit mediene (0.491, 0.490)
    - | └─ Innbyggernes tillit til overnasjonale organer (0.597, 0.644)
      - | | └─ FN: Trust in the United Nations (0.685, 0.710)
      - | | └─ EU: Trust in the European Parliament (0.510, 0.577)
  - └─ Legitimitet og troverdighet (0.622, 0.618)
    - └─ Betydning av hvem folk stemmer på (0.749, NA)
    - └─ Politikernes troverdighet : Hvor stor andel av politikerne er troverdige (0.486, NA)
      - └─ Politikernes troverdighet: Hvor stor eller liten tillit har du til at politikerne på Stortinget arbeider for innbyggernes beste? (0.527, 0.563)
        - └─ Party dissemination of false information domestic (0.724, 0.692)
- Egalitært demokrati (0.787, 0.794)
  - └─ Lik beskyttelse av rettigheter (0.836, 0.868)
    - | └─ Lik beskyttelse av rettigheter (0.828, 0.867)
      - | | └─ Vekting stemmerett (0.665, 0.662)
        - | | | └─ Proportionality index; quotient of minimum seats pr vote and maximum seats pr vote (0.419, 0.419)

- | | | └─ Proportionality index; Gini over all counties (0.911, 0.905)
- | | └─ Likebehandling/lik beskyttelse (0.883, 0.936)
  - | | └─ Equal treatment (1.000, 1.000)
  - | | └─ Social class equality in respect for civil liberty (0.974, 0.974)
  - | | └─ Social group equality in respect for civil liberties (0.929, 0.929)
  - | | └─ Gender equality in respect for civil liberties (0.870, 0.870)
  - | | └─ Urban-rural location equality in respect for civil liberties (0.803, 0.838)
  - | | └─ Political group equality in respect for civil liberties (0.938, 0.938)
    - | | └─ Kvinnens rettigheter (0.667, 1.000)
      - | | └─ Women's political rights (1.000, 1.000)
      - | | └─ Women's economic rights (0.333, 1.000)
- | └─ Trusler og trakassering, etter gruppe (0.860, 0.871)
  - | └─ Kjønnfordeling blant politikere som har opplevd trusler/trakassering etc. (0.793, 0.836)
    - | └─ Aldersfordeling blant politikere som har opplevd trusler/trakassering etc. (0.927, 0.905)
  - | └─ Lik deltakelse og tilgang til politiske prosesser (0.839, 0.843)
    - | └─ Lik deltakelse i politiske organer og prosesser (0.884, 0.881)
      - | | └─ Valgdeltakelse (0.935, 0.936)
        - | | | └─ Sosioøkonomisk representativitet valgdeltakelse - utdanningsnivå (0.912, 0.909)
          - | | | └─ Aldersrepresentativitet valgdeltakelse (0.924, 0.929)
            - | | | └─ Kjønnrepresentativitet valgdeltakelse (0.970, 0.969)
          - | | | └─ Partimedlemskap (0.888, 0.909)
            - | | | └─ SSBs levekårsundersøkelse - div. deltakelse blant ulike grupper (0.888, 0.909)
              - | | | | └─ Kjønn (0.818, 0.875)
              - | | | | └─ Alder (0.875, 0.890)
                - | | | | └─ Utdanning (0.971, 0.962)
                  - | | | | └─ Deltakelse i demonstrasjoner ulike grupper (0.829, 0.798)
                    - | | | | └─ Kjønn (0.750, 0.674)
                    - | | | | └─ Alder (0.844, 0.833)
                      - | | | | └─ Utdanning (0.894, 0.886)
          - | └─ Lik tilgang til politiske prosesser og posisjoner (1.000, 1.000)
            - | | └─ Access to office (1.000, 1.000)
              - | | └─ Minorities (1.000, 1.000)
            - | └─ Lik tilgang til offentlige prosesser og posisjoner (0.934, 0.926)
              - | | └─ Lik tilgang til statlige jobber (0.918, 0.918)
                - | | | └─ Access to state jobs by socio-economic position (0.936, 0.936)
                - | | | └─ Access to state jobs by gender (0.983, 0.983)

- | | | | — Access to state jobs by urban-rural location (0.810, 0.810)
- | | | | — Access to state jobs by political group (0.931, 0.931)
- | | | | — Access to state jobs by social group (0.931, 0.931)
- | | | — Lik tilgang til «state business opportunities» (0.950, 0.934)
- | | | — Access to state business opportunities by socioeconomic position (0.911, 0.911)
- | | | — Access to state business opportunities by gender (0.964, 0.964)
- | | | — Access to state business opportunities by (0.975, 0.894)
- | | | — Access to state business opportunities by political group (0.954, 0.954)
- | | | — Access to state business opportunities by social group (0.947, 0.947)
- | | — Lik innflytelse og makt (0.538, 0.563)
- | | — Lik innflytelse for ulike grupper innbyggere (0.735, 0.776)
- | | | — Kjønn (0.877, 0.895)
- | | | | — Power distributed by gender (0.963, 0.992)
- | | | | — I hvilken grad er den politiske makten på nasjonalt/statlig nivå fordelt etter kjønn? (0.836, 0.845)
- | | | | — Overall Global Gender Gap Index (0.830, 0.849)
- | | | | — Sosiale grupper: Power distributed by social group (0.795, 0.795)
- | | | | — Sosioøkonomisk status (0.686, 0.739)
- | | | | | — Power distributed by socioeconomic position (0.734, 0.836)
- | | | | | — I hvilken grad er den politiske makten på nasjonalt/statlig nivå fordelt etter sosioøkonomisk posisjon? (0.639, 0.643)
- | | | | — Etnisitet: I hvilken grad har medlemmer av én eller flere etniske grupper uforholdsmessig mindre politisk innflytelse og tilgang til politisk makt enn andre? (0.479, 0.484)
- | | | | — Seksuell orientering: Power distributed by sexual orientation (0.828, 1.000)
- | | | | — Bostedsstrøk: Power distributed by urban-rural location (0.742, 0.742)
- | | | | — Lobbyvirksomhet (0.144, 0.138)
- | | | | — I hvilken grad vil du si at profesjonell lobbyvirksomhet påvirker den nasjonale politiske dagsordenen? (0.289, 0.276)
- | | | | — Eksistens av lobbyregister parlament? (0.000, 0.000)
- | — Lik representasjon i politiske organer og offentlig forvaltning (0.736, 0.749)
- | | — Regjering (0.837, 0.837)
- | | | — Kvinneandel (0.879, 0.821)
- | | | | — Prosentandel alle regjeringsmedlemmer (0.900, 0.842)
- | | | | — Prosentandel viktigste ministerposter (0.857, 0.800)
- | | | — Utdanningsnivå (0.804, 0.803)
- | | | — Utdanningstype (0.795, 0.817)
- | | | — Sektor-bakgrunn (0.900, 0.926)
- | | | — Klasse (0.713, 0.750)

- | | | — Andel regjeringsmedlemmer med politisk familiebakgrunn (1.000, 0.944)
  - | | | — Innvandrerbakgrunn (0.769, 0.798)
- | | — Parlament (0.556, 0.566)
  - | | | — Kvoteringsregler (0.000, 0.000)
  - | | | — Sammensetning parlament (0.851, 0.865)
    - | | | | — Kvinneandel (0.817, 0.899)
    - | | | | — Alder (0.937, 0.889)
    - | | | | — Innvandrerbakgrunn, totalt (0.799, 0.807)
  - | | | — Listekandidater (0.816, 0.834)
    - | | | | — Kvinneandel/kjønnsrepresentasjon (0.842, 0.796)
    - | | | | — Utdanningsnivå (0.893, 0.914)
    - | | | | — Inntektsnivå (0.712, 0.792)
- | | — Byråkrati (0.816, 0.844)
  - | | | — Ansatte i staten (0.816, 0.844)
    - | | | | — Andel innvandrere blant ansatte i staten, årsgjennomsnitt (0.660, 0.708)
    - | | | | — Andel kvinner blant ansatte i staten, årsgjennomsnitt (0.972, 0.980)
- | — Lik fordeling ressurser (0.763, 0.761)
  - | | — Lik fordeling ressurser (0.722, 0.719)
    - | | | — Velstandsmål (0.969, 0.979)
      - | | | | — Life expectancy (0.969, 0.979)
    - | | | — Inntektsfordeling (0.739, 0.723)
      - | | | | — Gini (0.748, 0.721)
      - | | | | — Likelønn mellom kjønn (0.730, 0.726)
        - | | | | | — Inntekt for husholdninger, etter hovedinntekttakers kjønn og alder. (0.730, 0.726)
  - | | | — Formuesfordeling (0.459, 0.454)
    - | | | | — 10317: Beregna nettoformue i ulike aldersgrupper (0.616, 0.640)
    - | | | | — 10319: Beregna nettoformue for hushald, etter desilfordelt samla inntekt. Gjennomsnitt og endring frå året før . (0.613, 0.579)
      - | | | | | — 06886: Desilfordelt bruttofinanskapital for hushald (0.148, 0.142)
- | | — Lik tilgang på offentlig velferd (0.803, 0.804)
  - | | | — Innretning av velferdspolitik (0.851, 0.837)
    - | | | | — Overordnede mål velferdspolitik (0.966, 0.931)
      - | | | | | — Means-tested v. universalistic policy (0.932, 0.932)
      - | | | | | — Particularistic or public goods (1.000, 0.931)
    - | | | | — Utdanning (0.806, 0.803)
      - | | | | | — Educational equality (0.966, 0.966)
      - | | | | | — Female vs. male mean years of schooling (0.759, 0.760)
      - | | | | | — Social policies – Education (0.694, 0.684)
  - | | | — Helse (0.819, 0.816)

- | | | | — Health equality (0.956, 0.956)
- | | | | — Social policies – Health (0.682, 0.677)
- | | | — Annen velferdspolitik (0.811, 0.796)
- | | | | — Social policies – Families (0.810, 0.790)
- | | | | — Social policies – Global social inequalities (0.889, 0.889)
- | | | | — Social policies - Integration policy (0.728, 0.717)
- | | | | — Social policies – Pensions (0.792, 0.790)
- | | | | — Social policies – Social Inclusion (0.809, 0.760)
- | | | | — Social policies – Safe living conditions (0.841, 0.830)
- | | — Lik tilgang til offentlige tjenester for ulike grupper (0.930, 0.930)
- | | | — Access to public services distributed by socio-economic position (0.935, 0.935)
- | | | — Access to public services distributed by gender (0.952, 0.952)
- | | | — Access to public services distributed by urban-rural location (0.814, 0.814)
- | | | — Access to public services distributed by political group (0.948, 0.948)
- | | | | — Access to public services distributed by social group (1.000, 1.000)
- | | — Kvalitet på offentlig velferd : Hvor trygg eller utrygg er du på at det offentlige gir deg den hjelpen du trenger ved ... (0.630, 0.646)
- | | | — Trygg/utrygg offentlig hjelp ved: arbeidsledighet (0.606, 0.631)
- | | | — Trygg/utrygg offentlig hjelp ved: sykdom eller skade AQ302N.A.2) (0.693, 0.698)
- | | | — Trygg/utrygg offentlig hjelp ved: uførhet (0.637, 0.646)
- | | | — Trygg/utrygg offentlig hjelp ved: alderdom (0.593, 0.637)
- | | | — Beredskap ulykker og katastrofer Hvor gode eller dårlige mener du myndighetene er til følgende? (0.619, 0.617)
- | | | | — Redusere risikoen for store ulykker og katastrofer (0.609, 0.579)
- | | | | — Håndtere store ulykker og katastrofer (0.629, 0.654)
- | — Diskriminering og likebehandling (0.762, 0.751)
  - | — Lik behandling av fra offentlig sektor/byråkratiet (0.653, 0.644)
  - | | — Det offentlige behandler innbyggerne med respekt (0.683, 0.682)
  - | | | — Det offentlige behandler alle grupper rettferdig, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering, el.l. (0.623, 0.606)
  - | | — Generell diskriminering (1.000, 1.000)
  - | | | — Discrimination (1.000, 1.000)
  - | | — Deltakelseskostnad for ulike grupper (0.634, 0.608)
  - | | | — Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Legge til rette for integrering av innvandrere (0.591, 0.563)
  - | | | — Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Sørge for likestilling mellom kvinner og menn (0.716, 0.658)
  - | | | | — Myndighetene ivaretar følgende oppgaver godt/dårlig: Gi alle mulighet til å delta i arbeidslivet (0.595, 0.602)

Regionalt nivå

Valgdemokrati (0.592, 0.587)

- |— Formelle deltakelsesrettigheter (0.966, 0.970)
  - | |— Andel stemmeberettigede (0.992, 0.999)
    - | | |— Andel stemmeberettigede (0.992, 0.999)
      - | | | |— ii) Inhouse: Antall stemmeberettigede 2015 og 2019 // antall folkeregistrerte

18+ (0.992, 0.999)

- |— Rettslige kriterier for og begrensninger på stemmerett (0.940, 0.940)
  - | |— Velgerkvalifikasjon voksne statsborgere (0.940, 0.940)
    - | | |— Kriterier og diskvalifisering av velgerkvalifikasjon (0.911, 0.911)
    - | | |— Begrensninger (0.969, 0.969)
- |— Praktisk hindre deltakelse (0.595, 0.594)
  - | |— Praktisk tilgjengelighet (0.404, 0.403)
    - | | |— Hvor tidkrevende/ressurskrevende å stemme ved lokalvalg (0.808, 0.806)
    - | | |— Elektronisk stemmegiving (0.000, 0.000)
  - | |— Administrativ tilgjengelighet (0.786, 0.786)
    - | | |— I hvilken grad bidrar fylkeskommunene til å gjøre selve prosessen med å stemme

lettfattelig - tilrettelegge/aktivt bidrag (0.573, 0.572)

- |— Krav til dokumentasjon - Forhåndsregistrering nødvendig/ikke (1.000, 1.000)

Valgte embeter (0.278, 0.256)

- |— Valgte embeter (1.000, 1.000)
  - | |— Regional government elected (1.000, 1.000)
  - | |— Regional government exists (1.000, 1.000)
- |— Valgte embeters kontroll over politikk og autonomi (0.391, 0.391)
  - | |— Overordnet: Regional offices relative power (0.378, 0.378)
  - | |— Overordnet: Regional Authority index (0.404, 0.404)
- |— Begrensninger på valgte politikeres autonomi (0.222, 0.189)
  - | |— Delegering fra regionalt parlament til andre politiske organer (0.272, 0.229)
    - | | |— Hvor mye har fylkestinget delegeret til andre politiske organ (0.389, 0.400)
    - | | |— Fylkesutvalgets mulighet til å fatte endelige beslutninger/rolle opp mot andre politiske/administrative organ (0.393, 0.214)
      - | | | |— Fylkesutvalgets rolle i det politiske styringssystemet : "I følge kommuneloven § 8 skal fylkesutvalget behandle "forslag til økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak". Utover dette bestemmer fylkestinget fylkesutvalgets ansvarsområde. Hvilken av de følgende beskrivelser av fylkesutvalgets rolle i det politiske styringssystemet passer best for din fylkeskommune i ...?" (0.036, 0.071)

- |— Organisering av årsbudsjettprosessen (0.071, 0.071)

Frie og rettferdige valg (0.786, 0.786)

- |— Frie og rettferdige valg (0.973, 0.972)
  - | |— Fri og rettferdig valgprosess (0.989, 0.991)
    - | | |— Vil du anse kommunestyre- og fylkestingsvalget dette året som fritt og rettferdig? (0.989, 0.991)

- |— Uregelmessigheter, boikotter, og valgfusk (0.957, 0.952)

- | | | — Ble opposisjonen utsatt for trusler, undertrykkelse, vold eller trakassering fra myndigheter, styringspartier eller andre tilknyttede aktører ved kommunestyre- og fylkestingsvalget dette året? (0.984, 0.977)
- | | | — Foregikk alle prosesser tilknyttet kommunestyre- og fylkestingsvalget dette året fredelig og uten annen form for voldshendelser fra andre aktører? (0.989, 0.986)
  - | | | — Beskyldninger om valgjuks og manipulering av valgresultatet (0.899, 0.893)
  - | | | — Reell politisk konkurranse (0.668, 0.671)
    - | | | — Effektiv institusjonell konkurranse (1.000, 1.000)
      - | | | — Flerpartivalg Inhouse (1.000, 1.000)
    - | | | — Programmatisk partikonkurranse og reelle politiske alternativer (0.668, 0.671)
      - | | | — Reelle alternativer partier/kandidater (0.668, 0.671)
  - | | | — Trusler og trakassering (0.461, 0.459)
    - | | | — Konsekvenser av/Frykt for (0.461, 0.459)
      - | | | — Fylkespolitisk selvsensur (0.770, 0.764)
      - | | | — Hvor ofte velger potensielle kandidater å ikke stille til fylkestingsvalg på grunn av frykt for trusler, vold, eller andre represalier? (0.151, 0.154)
  - | | | — Ansvarliggjøring (0.579, 0.534)
    - | | | — Ansvarliggjøring (0.579, 0.534)
      - | | | — Lydhørhet overfor folket (0.579, 0.534)
        - | | | — Det offentlige lytter til innbyggenes meninger (0.579, 0.534)
  - | | | — Informasjonstilgang (0.750, 0.751)
    - | | | — Ytringsfrihet, pressefrihet, informasjonsfrihet (0.824, 0.821)
      - | | | — Pressefrihet (0.824, 0.821)
    - | | | — Forsøker regionale politiske styringsorganer å sensurere presse og kringkasting enten direkte eller indirekte? (0.941, 0.941)
  - | | | — Trakassering av journalister fra regionale og/eller lokale maktpersoner? (0.764, 0.759)
    - | | | — Bedriver lokale/regionale medier og journalister selvsensur i reportasjer om betente saker? (0.766, 0.763)
      - | | | — Sannferdig informasjon og konkurrerende perspektiver (0.677, 0.680)
        - | | | — Kritisk/konkurrerende perspektiver (0.806, 0.806)
          - | | | — Mangfold og kritiske perspektiver i lokale og/eller regionale aviser/kringkastere (0.806, 0.806)
      - | | | — Kvalitet på informasjon og sannhetsgehalt (0.634, 0.638)
        - | | | — Velgernes tilgang på sannferdig og presis informasjon (0.646, 0.641)
        - | | | — I hvilken grad gjøres informasjon om regionale møter/prosesser tilgjengelige på nett? (0.673, 0.685)
          - | | | — Lettfattelig offentlig info (0.495, 0.503)
            - | | | — Lover og forskrifter med klart og forståelig språk (0.452, 0.499)
              - | | | — Vedtak i enkeltsaker som er lette å forstå (0.487, 0.466)
          - | | | — Lettfattelig offentlig info (0.495, 0.503)
            - | | | — Utformer brev, brosjyrer o.l. som er enkle å forstå (0.545, 0.544)
          - | | | — Feilinformasjon som valgpåvirkning: I hvilken grad forekommer bevisste forsøk på direkte feilinformasjon fra lokale eller nasjonale aktører med intensjon om å påvirke valgresultatet? - alle nivåer (0.724, 0.722)
            - | | | — Organisasjonsfrihet (0.988, 0.988)
              - | | | — Partier (1.000, 1.000)
                - | | | — Forbud: Finnes det regionale forbud mot noen enkeltpartier? (1.000, 1.000)

- Nødvendig antall kandidater for å stille parti/liste til regionalvalg (1.000, 1.000)
    - Nødvendig antall signaturer for å stille parti/liste til regionalvalg (1.000, 1.000)
  - Sivilsamfunnsorganisasjoner (0.975, 0.975)
    - Undertrykkelse: Forsøker regionale styresmakter å undertrykke CSOs? (0.975, 0.975)
- Deltakerdemokrati (0.428, 0.483)
  - Deltakelse i sivilsamfunn (0.480, 0.577)
    - Sivilsamfunn konsulteres (0.480, 0.577)
      - Rådgiver fylkespolitikkerne seg regelmessig med sivilsamfunnsorganisasjoner på relevante politikkområder før de tar beslutninger? (0.645, 0.648)
        - Formelle regionale kanaler for deltakelse (0.294, 0.433)
          - Formelle fylkeskommunale organer for deltakelse fra befolkningen:
    - Kontaktutvalg for frivillige organisasjoner (0.353, 0.400)
      - Formelle fylkeskommunale organer for deltakelse fra befolkningen:
    - Samarbeids-/kontaktforum for næringslivet (0.529, 0.900)
      - Formelle fylkeskommunale organer for deltakelse: Tiltak som gir mulighet for deltagelse til personer som oppholder seg i fylkeskommunen uten å være folkeregistrert der, f.eks. hytteboere (0.000, 0.000)
        - Former for regionalt samarbeid med frivillige organisasjoner i ulike sektorer (0.500, 0.650)
          - Samarbeid om enkeltsaker (0.778, 0.700)
          - Samarbeid om planprosesser (0.556, 0.700)
          - Samarbeid om fylkeskommunale utviklingsprosjekter (0.556, 0.800)
          - Samarbeid: supplement til fylkeskommunal tjenesteyting (0.111, 0.400)
    - Initiativ fra myndigheter for borgerinvolvering (0.254, 0.319)
      - Hvor enig eller uenig er du i de følgende påstandene om det offentlige ? Det offentlige tar brukerne med på råd i utviklingen av tjenester og tilbud. (0.465, 0.478)
        - Deltakende budsjettering: Har fylkeskommunen etablert noen av de følgende organ/arenaer: faste tiltak for innbyggerdeltakelse i budsjettprosessen? (0.000, 0.100)
          - Brukerundersøkelser (0.444, 0.700)
            - Eksistens og omfang på tvers av politikkområder (0.444, 0.700)
          - Brukerundersøkelser etter områder (0.222, 0.286)
            - Områder kommunen har gjennomført brukerundersøkelser i 2020: Videregående opplæring (0.444, 0.429)
              - Områder kommunen har gjennomført brukerundersøkelser i 2020: Tannhelsetjeneste (0.167, 0.286)
                - Områder kommunen har gjennomført brukerundersøkelser i 2020: Kollektivtransport (0.444, 0.571)
                  - Områder kommunen har gjennomført brukerundersøkelser i 2020: Fylkeskommunalt bibliotek (0.056, 0.143)
                    - Områder kommunen har gjennomført brukerundersøkelser i 2020: Fylkesmuseer (0.000, 0.000)
                      - Brukermøter (0.222, 0.200)
                        - Eksistens og omfang på tvers av ppolitikkområder (0.222, 0.200)
                      - Brukermøter etter områder (0.133, 0.300)
                        - Områder kommunen har gjennomført brukermøter for diskusjon av tjenestetilbud i 2020: Videregående opplæring (0.222, 0.000)

- | | — Områder kommunen har gjennomført brukermøter for diskusjon av tjenestetilbud i 2020: Tannhelsetjeneste (0.000, 0.000)
- | | — Områder kommunen har gjennomført brukermøter for diskusjon av tjenestetilbud i 2020: Kollektivtransport (0.278, 0.500)
- | | — Områder kommunen har gjennomført brukermøter for diskusjon av tjenestetilbud i 2020: Fylkeskommunalt bibliotek (0.111, 0.500)
- | | — Områder kommunen har gjennomført brukermøter for diskusjon av tjenestetilbud i 2020: Fylkesmuseer (0.056, 0.500)
- | — Faste bruker/borgerpanel som regelmessig konsulteres, f.eks. i enkeltsaker, planer og strategispørsmål (0.000, 0.000)
- | — Kommunikasjon til befolkningen (0.521, 0.450)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Fylkeskommunen har en eller flere informasjonsmedarbeidere (1.000, 1.000)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: En egen informasjonsavis (0.111, 0.100)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: En fast informasjonsspalte, annonse eller lignende i lokalavisen (0.222, 0.100)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Åpne informasjonsmøter som avholdes jevnlig (0.222, 0.000)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Internettoverføring fra fylkestingsmøter (0.944, 1.000)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Fylkesordfører-/politikerblogg (0.111, 0.200)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: SMS (0.556, 0.200)
- | | — Tiltak fylkeskommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Sosiale medier (1.000, 1.000)
- | | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: Folkemøter, høringer eller lignende i forbindelse med regionalt planforum eller med utarbeidelse av regional plan og planstrategi eller andre regionale planer (0.778, 0.900)
- | | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: Folkemøter, høringer eller lignende i forbindelse med andre typer av saker (0.588, 0.500)
- | | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: “Fylkesordførerbenk”, “politikerdag” e.l. hvor ordfører eller andre sentrale politikere annonserer at de er tilgjengelige for at folk skal kunne ta direkte og uanmeldt kontakt (0.000, 0.200)
- | | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: Innbyggernes spørretime/«åpen post» i fylkestinget eller utvalg (0.056, 0.000)
- | | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen

noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?:
Befolkningsundersøkelser, for eksempel om politisk deltakelse eller holdning til fylkeskommunen (0.111, 0.400)

| | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: E-dialog/debattforum eller lignende ordning hvor innbyggerne kan kommunisere direkte med fylkespolitikere på internett (0.278, 0.200)

| | — Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?:

Elektroniske høringer i befolkningen (0.167, 0.300)

| — Hvor interessert er du i fylkespolitikk? (0.419, 0.432)

| — Valgdeltakelse, fylkestingsvalget, prosent (0.559, 0.605)

Liberalt demokrati (0.721, 0.716)

| — Lovstyre (0.766, 0.758)

| | — Byråkrati og offentlige etater (0.760, 0.745)

| | | — Upartisk og regelstyrt byråkrati (0.760, 0.745)

| | | — Overordnet: Det offentlige følger lover og regler - Alle nivåer (0.733, 0.694)

| | | — I hvilken grad vil du si at fylkeskommunale byråkrater er grundige og upartiske i utføringen av sine oppgaver? (0.789, 0.782)

| | | — Upartiskhet og transparens ved ansettelse til fylkeskommunale stillinger (0.760, 0.760)

| | — Korrupsjon (0.772, 0.771)

| | | — Fylkestinget (0.779, 0.777)

| | | — Misbruker fylkestingsmedlemmer sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.779, 0.777)

| | | — Offentlig sektor regionalt (0.764, 0.764)

| | | — Misbruker fylkesansatte sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.764, 0.764)

| — Frihetsrettigheter (0.721, 0.719)

| | — Regional beskyttelse av frihetsrettigheter og rettsvern (0.721, 0.719)

| | | — Fylkeskommunal ivaretagelse av lovfestede rettigheter (0.721, 0.719)

| | | — I hvor stor grad ivaretar fylkeskommunen som tjenesteproducent innbyggernes lovfestede rettigheter? (0.710, 0.707)

| | | — I hvor stor grad ivaretar fylkeskommunen som myndighetsutøver innbyggernes lovfestede rettigheter? (0.732, 0.730)

| — Maktbegrensning (0.674, 0.670)

| | — Nasjonalt (0.697, 0.694)

| | | — Begrensninger fra nasjonale direktiver og aktører (0.697, 0.694)

| | | — Regionalt byråkrati og fagetater (0.652, 0.647)

| | | — Begrensninger fra regionalt byråkrati og fagetater (0.652, 0.647)

Deliberativt demokrati (0.624, 0.602)

| — Deliberasjon i formelle politiske institusjoner og organisasjoner (0.652, 0.645)

| | — Deliberasjon i partier og mellom politiske eliter (0.652, 0.645)

| | — Offentlig og velbegrunnede forklaringer før fylkespolitiske beslutninger - speiler "Reasoned justification" fra V-Dem (0.656, 0.650)

| | — Fylkespolitikere anerkjenner og respekterer motargumenter - speiler "Respect counterarguments" fra V-Dem (0.647, 0.641)

- └─ Deliberasjon i medier, sosiale medier og offentlig debatt (0.594, 0.544)
  - └─ Deliberativ aktivitet (0.594, 0.544)
    - └─ Bred og uavhengig offentlig debatt: Når viktige fylkespolitiske endringer diskuteres, hvor bred og uavhengig er den offentlige debatten? - Speiler "Engaged Society" fra V-Dem (0.596, 0.600)
      - └─ Innbyggere: Hvor ofte diskuterer du lokalpolitiske spørsmål med andre? (0.592, 0.489)
        - └─ Politikere: Eliters oppslutning om demokratiske prinsipper (0.686, 0.678)
          - └─ Lokalpolitikeres oppslutning om demokratiske prinsipper (0.686, 0.678)
      - └─ Demokratisk offentlighet (0.613, 0.599)
        - └─ Polarisering (0.617, 0.608)
          - └─ Polarisering eliter - deler kommunepolitikere felles forståelse av relevante fakta? (0.617, 0.608)
        - └─ Populisme (0.537, 0.518)
          - └─ Populisme eliter: I hvilken grad benytter kommunepolitikere seg av populistisk retorikk? (0.537, 0.518)
        - └─ Respekt for meningsmotstanderne (0.682, 0.661)
        - └─ Villedende informasjon (0.616, 0.611)
          - └─ Spredning av desinformasjon i offentlig debatt (0.645, 0.630)
          - └─ Spredning av desinformasjon på nett (0.516, 0.523)
          - └─ Bidrar fylkespolitikere til å spre villedende eller feilaktig info? (0.687, 0.680)
- Egalitært demokrati (0.706, 0.687)
  - └─ Lik deltakelse og tilgang til politiske prosesser (0.599, 0.621)
    - └─ Lik deltakelse i politiske organer/prosesser (0.677, 0.724)
      - └─ Valgdeltakelse (0.853, 0.848)
        - └─ Sosioøkonomisk (0.882, 0.885)
          - └─ Utdanning (0.882, 0.885)
        - └─ Kvinneandel (0.926, 0.915)
        - └─ Aldersrepresentativitet (0.893, 0.915)
        - └─ Innvandringskategori (0.835, 0.851)
        - └─ Valgdeltakelse blant stemmeberettigede uten statsborgerskap (0.731, 0.675)
      - └─ Formelle organer for inkluderende deltakelse (0.500, 0.600)
        - └─ Kontaktutvalg/råd for innvandrere (0.444, 0.500)
        - └─ Enkelte fylkeskommuner forsøker å skaffe seg informasjon om folkemeningen på andre måter enn gjennom fylkestingsvalgene. Benytter fylkeskommunen noen av tiltakene beskrevet nedenfor for å skaffe informasjon om folkemeningen?: Tiltak for å styrke enkeltgruppers lokalpolitiske deltagelse (0.556, 0.700)
          - └─ Lik innflytelse og makt (0.521, 0.518)
            - └─ For ulike grupper innbyggere (0.658, 0.658)
              - └─ I hvilken grad er den politiske makten i fylkene fordelt etter kjønn? (0.821, 0.821)
              - └─ I hvilken grad er den politiske makten i fylkene fordelt etter sosioøkonomisk status (0.680, 0.677)
              - └─ I hvilken grad er den politiske makten i fylkene fordelt etter etnisitet (0.473, 0.475)
            - └─ Innflytelse av penger/donorer i politikken (0.474, 0.473)
              - └─ De facto innflytelse for økonomiske bidragsytere til politiske partier på regionalt nivå (0.474, 0.473)

- └─ Lobbyvirksomhet (0.430, 0.423)
  - └─ I hvilken grad påvirker profesjonell lobbyvirksomhet fylkespolitisk dagsorden? (0.430, 0.423)
- └─ Lik representasjon i politiske organer og offentlig forvaltning (0.900, 0.835)
  - └─ Representasjon regionale styringsposisjoner - snitt av alle fylker (0.783, 0.813)
    - └─ Kjønnrepresentasjon (0.694, 0.739)
      - └─ Representasjon fylkesutvalgsmedlemmer (0.833, 0.878)
      - └─ Representasjon fylkesordførere (0.556, 0.600)
    - └─ Fylkestingsmedlemmer (0.872, 0.886)
      - └─ Kvinneandel/kjønnsbalanse fylkestingsmedlemmer - snitt av alle fylker (0.886, 0.936)
  - └─ Aldersrepresentativitet fylkestingsmedlemmer (0.929, 0.936)
    - └─ Fylkestingsmedlemmer etter landbakgrunn (0.801, 0.787)
  - └─ Regionale partiorganer (0.913, 0.905)
    - └─ Listekandidater (0.913, 0.905)
      - └─ Kvinneandel/kjønnsbalanse (0.893, 0.854)
      - └─ Aldersrepresentativitet (0.958, 0.963)
      - └─ Sosioøkonomisk status - utdanning (0.888, 0.898)
  - └─ Byråkrati (1.000, 0.727)
    - └─ Representasjon forvaltning - statsforvalter (1.000, 0.727)
      - └─ Kvinneandel/kjønnsbalanse statsforvaltere (1.000, 0.727)
  - └─ Substantiv representasjon: Antall stemmer per fylke SSB / Antall seter for hvert fylke -- deretter median/snitt (0.904, 0.895)
    - └─ Substantiv representasjon: Antall stemmer per fylke SSB / Antall seter for hvert fylke -- deretter median/snitt (0.904, 0.895)
  - └─ Diskriminering/likebehandling (0.620, 0.605)
    - └─ Lik behandling fra offentlig sektor/byråkrati ALLE nivåer (0.657, 0.632)
      - └─ Det offentlige behandler innbyggerne med respekt (0.696, 0.661)
      - └─ Det offentlige behandler alle grupper rettferdig, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering, el.l. (0.618, 0.604)
    - └─ Generell diskriminering regionalt (0.544, 0.550)
      - └─ Bias fordommer: I hvilken grad risikerer individer og grupper diskriminering i møte med offentlige aktører på fylkesnivå? (0.539, 0.543)
        - └─ Hensyn til diskriminering ved politikktutforming og vedtak på fylkesnivå (0.550, 0.557)

Lokalt nivå

Valgdemokrati (0.622, 0.622)

- | — Formelle deltakelsesrettigheter (0.938, 0.941)
  - | | — Andel stemmeberettigede (0.992, 0.999)
    - | | | — Andel av befolkning med stemmerett (0.992, 0.999)
      - | | | | — Inhouse: Stemmerettslige som andel av befolkning over stemmerettslig alder (0.992, 0.999)
  - | | — Rettslige kriterier for og begrensninger på stemmerett (0.883, 0.883)
    - | | | — Velgerkvalifikasjon voksne statsborgere (0.883, 0.883)
      - | | | | — Kriterier - Suffrage (0.911, 0.911)
      - | | | | — Begrensninger (0.969, 0.969)
- | — Praktisk hindre deltakelse (0.620, 0.620)
  - | | — Praktisk tilgjengelighet (0.404, 0.403)
    - | | | — Hvor tidkrevende/ressurskrevende å stemme ved lokalvalg (0.808, 0.806)
    - | | | — Elektronisk stemmegiving (0.000, 0.000)
  - | | — Administrativ tilgjengelighet (0.837, 0.838)
    - | | | — I hvilken grad bidrar kommunene til å gjøre selve prosessen med å stemme lettfattelig? Tilrettelegge/aktivt bidrag (0.674, 0.676)
      - | | | | — Krav til dokumentasjon - Forhåndsregistrering ikke nødvendig (1.000, 1.000)
- | — Valgte embeter (0.596, 0.610)
  - | | — Valgte embeter (1.000, 1.000)
    - | | | — Local government elected (1.000, 1.000)
      - | | | | — Local government exists (1.000, 1.000)
    - | | | — Valgte embeters kontroll over politikk og autonomi (0.596, 0.610)
      - | | | | — Overordnet: Local offices relative power (0.476, 0.476)
      - | | | | — Overordnet: Local Autonomy Index (0.692, 0.752)
  - | | | — "Her i kommunen utnytter vi handlingsrommet vårt på en god måte" NY (0.667, 0.600)
    - | | | | — - Statens detaljstyring av kommunen uthuler rollen som folkevalgt (0.433, 0.337)
  - | | | — Lokale folkevalgtes opplevelse med styring og kontroll - Enighet i påstand ... (0.589, 0.600)
    - | | | | — Styring og kontroll med kommunale selskaper, enighet i påstand: "De folkevalgtes styring og kontroll med kommunale selskaper fungerer tilfredsstillende" (0.600, 0.600)
    - | | | | — Styring og kontroll med interkommunale samarbeidstiltak, enighet i påstand: "De folkevalgtes styring og kontroll med interkommunale samarbeidstiltak fungerer tilfredsstillende". (0.567, 0.600)
    - | | | | — Kontroll med administrasjonen, enighet i påstand "De folkevalgtes kontroll med administrasjonens iverksetting av vedtak fungerer tilfredsstillende" (0.600, 0.600)

- | | | — Lokalpolitikeres opplevelse av innflytelse på lokalpolitikk: 12. I hvilken grad er du enig i følgende påstander om hvordan du opplever lokalpolitisk innflytelse? (0.717, 0.736)
- | | | — - Her i kommunen er det lett for de folkevalgte å få satt en sak på dagsorden (0.700, 0.739)
- | | | — ALT. KS: "Jeg føler at jeg får gjort nytte for meg som folkevalgt" (0.733, 0.733)
- | | | — Delegering fra lokalt parlament til andre politiske organ (0.302, 0.337)
- | | | — Hvor mye har kommunestyret delegert til andre politiske organ? (0.406, 0.437)
- | | | — Har formannskapet myndighet til å fatte endelige beslutninger ? (0.258, 0.319)
- | | | — Hvilken av de følgende beskrivelser av formannskapets rolle i det politiske styringssystemet passer best for din kommune i 2019/2020? (0.242, 0.254)
- | | | — Organisering av årsbudsjettprosessen (0.203, 0.147)
- | | — Frie og rettferdige valg (0.789, 0.797)
- | | — Frie og rettferdige valg (0.968, 0.968)
- | | | — Fri og rettferdig valgprosess (0.989, 0.991)
- | | | | — Vil du anse kommunestyre- og fylkestingsvalget dette året som fritt og rettferdig? (0.989, 0.991)
- | | | — Uregelmessigheter, boikotter, og valgfusk (0.948, 0.944)
- | | | — Opposisjon utsatt for trusler, undertrykkelse, trakassering, vold fra myndigheter/styringspartier e.l. dette året? (0.984, 0.977)
- | | | — Foregikk alle prosesser tilknyttet valg fredelig og uten annen type vold/andre aktører? (0.989, 0.986)
- | | | — Beskyldninger om forsøk på endring spilleregler, valgjuks, velgermanipulering ved lokalvalg (0.871, 0.870)
- | | | — Reell politisk konkurranse (0.610, 0.627)
- | | | — Effektiv institusjonell konkurranse (0.585, 0.585)
- | | | — Flerpartivalg (1.000, 1.000)
- | | | — ENoP - Effective number of parties index , snitt av alle kommuner (0.171, 0.169)
- | | | — Programmatisk partikonkurranse og reelle politiske alternativer (0.714, 0.716)
- | | | | — I hvilken grad har velgerne reelle politiske alternativer ved lokalvalg (0.714, 0.716)
- | | | — Velgeres oppfatning av reelle forskjeller (0.476, 0.506)
- | | | | — Syns velgerne det er reelle alternativer? Hvor stor forskjell syns du det er mellom partiene i din kommune... (0.476, 0.506)
- | | | — Politikeres oppfatning av reelle forskjeller (0.667, 0.700)
- | | | | — Enighet i påstand politikere: "Det er klare partipolitiske skillelinjer i kommunepolitikken" (0.667, 0.700)

- | | | — "Ubehagelige hendelser I) "Som folkevalgt har jeg blitt utsatt for ubehagelige hendelser fra innbyggere " (0.700, 0.300)
- | | | — Ubehagelige hendelser II)- "ja" på fysiske former på s_72 fra 221 + dette spørsmålet fra 2017-runden av KS (0.933, 0.977)
- | | | — 28. Som folkevalgt har jeg blitt utsatt for ubehagelige hendelser av fysisk karakter (0.933, 0.977)
- | | — Ansvarliggjøring (0.367, 0.330)
- | | | — Ansvarliggjøring (0.367, 0.330)
- | | | — Lydhørhet overfor folket (0.551, 0.508)
- | | | | — Overordnet: Det offentlige lytter til innbyggernes meninger (0.579, 0.534)
- | | | | | — Kommunepolitikere lytter til innbyggernes synspunkter (0.522, 0.482)
- | | | | — Kapasitet/byråkratisk kvalitet (0.667, 0.650)
- | | | — NY: Klare ansvarslinjer i forholdet mellom politikk og administrasjon (0.667, 0.667)
- | | | — NY: Effektiv administrasjon - "Administrasjonen er flink til å fange opp signaler fra de folkevalgte" (0.667, 0.633)
- | | — Informasjonstilgang (0.783, 0.778)
- | | | — Ytringsfrihet, pressefrihet, informasjonsfrihet (0.814, 0.808)
- | | | | — Pressefrihet (0.814, 0.808)
- | | | | — Forsøker lokale politiske styringsorganer å sensurere presse og kringkasting enten direkte eller indirekte? (0.911, 0.901)
- | | | | — Trakassering av journalister fra regionale og/eller lokale maktpersoner? (0.764, 0.759)
- | | | | — Bedriver lokale/regionale medier og journalister selvsensur i reportasjer om betente saker? (0.766, 0.763)
- | | | — Sannferdig informasjon og konkurrerende perspektiver (0.752, 0.749)
- | | | | — Kritisk/konkurrerende perspektiver (0.806, 0.806)
- | | | | | — Mangfold og kritiske perspektiver i lokale og/eller regionale aviser/kringkastere (0.806, 0.806)
- | | | | — Kvalitet på informasjon og sannhetsgehalt (0.698, 0.692)
- | | | | — Gjennomsnittlig velgers tilgang på nødvendig sannferdig og presis info for å ta informerte beslutninger ved kommunevalg (0.695, 0.692)
- | | | | — Informasjon og service fra kommunen (0.676, 0.661)
- | | | | | — Informasjon og service fra kommunen din: Få informasjon fra de ansatte i kommunen (0.875, 0.847)
- | | | | | — Informasjon og service fra kommunen din: Forstå skriftlig informasjon fra kommunen (0.581, 0.588)
- | | | | | — Informasjon og service fra kommunen din: Finne nyttig informasjon på kommunens nettside (0.649, 0.645)
- | | | | | — Informasjon og service fra kommunen din: Bruke kommunens nettbaserte tjenester (0.650, 0.621)

| | | — Informasjon og service fra kommunen din: Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (0.623, 0.603)

| | — Feilinformasjon som valg-påvirkning: I hvilken grad forekommer bevisste forsøk på direkte feilinformasjon fra lokale eller nasjonale aktører med intensjon om å påvirke valgresultatet? - alle nivåer (0.724, 0.722)

| | — Nøddendig antall medlemmer for å stille parti/liste til kommunevalg (1.000, 1.000)

| | — Nøddendig antall signaturer for å stille parti/liste til kommunevalg (1.000, 1.000)

| — Sivilsamfunnsorganisasjoner (0.964, 0.961)

| — Politiske forsøk på undertrykking kommunalt (0.964, 0.961)

Deltakerdemokrati (0.433, 0.443)

| — Deltakelse i sivilsamfunn (0.403, 0.388)

| | — Sivilsamfunn konsulteres (0.586, 0.543)

| | — Rådfører kommunepolitikere seg regelmessig med CSOs på relevante områder? (0.690, 0.693)

| | — Formelle kanaler for lokal deltakelse (0.363, 0.343)

| | | — Kontaktutvalg for frivillige organisasjoner (0.603, 0.542)

| | | — Tiltak som muliggjør deltakelse for ikke-folkeregistrerte som oppholder seg her (0.119, 0.118)

| | | — Formalisert frivillighespolitikk gjennom melding, plan, erklæring etc. (0.367, 0.368)

| | — Former for lokalt samarbeid med frivillige organisasjoner i ulike sektorer (0.642, 0.477)

| | | — Samarbeid om enkeltsaker (0.754, 0.676)

| | | — Samarbeid om planprosesser (0.598, 0.475)

| | | — Samarbeid om kommunale utviklingsprosjekter (0.695, 0.426)

| | | — Samarbeid som supplement til kommunal tjenesteyting (0.520, 0.329)

| | — Formelle kommunale organer for deltakelse fra befolkningen: Næringslivet (0.650, 0.661)

| | — Har kommunen etablert følgende for å skape muligheter for innbyggerne til å delta i styringen av kommunen: samarbeids-/kontaktforum for næringslivet? (0.650, 0.661)

| | — Har du noen gang i løpet av de siste fire årene forsøkt å påvirke avgjørelsen av en sak i kommunestyret eller fylkestinget ved å ... b) delta i aksjon, protestmøte, demonstrasjon? (NA, NA)

| | — Har du noen gang i løpet av de siste fire årene forsøkt å påvirke avgjørelsen av en sak i kommunestyret eller fylkestinget ved å ... a) skrive under på opprop, eller underskriftskampanje? (NA, NA)

| — Direkte demokrati (0.508, 0.628)

| | — Direkte demokrati i praksis (0.508, 0.628)

| | — Folkeavstemninger (0.084, 0.485)

- | | | └─ Lokale folkeavstemninger etter tema (0.084, 0.485)
- | | └─ Ble folkeavstemningen tatt til følge? (0.920, 0.904)
- | | | └─ Andel av folkeavstemninger siste N år hvor resultatet ble tatt til følge eller ikke (0.920, 0.904)
- | | └─ Deltakelse i direkte demokrati (0.519, 0.495)
- | | | └─ Hvor høy andel av den stemmeberettigede befolkningen deltok i gjennomsnitt i de siste lokale/regionale folkeavstemningen (0.519, 0.495)
- | └─ Individuell deltakelse og innflytelse i politiske beslutningsprosesser (NA, NA)
- | | └─ Individuell deltakelse i politiske beslutningsprosesser (NA, NA)
- | | | └─ Individuelle initiativ (NA, NA)
- | | | └─ Henvendelser til kommune eller fylkesadministrasjon (NA, NA)
- | | | └─ Kommunale verv (0.080, 0.090)
- | | | └─ Politisk kontakt (0.213, 0.207)
- | | | | └─ Kontakt med politikere i kommunen om saker som opptar (0.166, 0.222)
- | | | | └─ Forsøkt å påvirke avgjørelser av en sak i kommunestyret eller fylkestinget ved å ... E) Ta kontakt med lokal politiker? (0.331, 0.212)
- | | | | └─ Gjort noe for å påvirke en avgjørelse i lokalpolitiske organer? (0.142, 0.188)
- | | | └─ Kontakt andre lokale aktører/organer (0.270, 0.280)
- | | | | └─ Kontaktet en ansatt i kommunen om saker som har opptatt deg (0.350, 0.420)
- | | | | └─ Har du noen gang i løpet av de siste fire årene forsøkt å påvirke avgjørelsen av en sak i kommunestyret eller fylkestinget ved å ... c) tatt saken opp i parti, fagforening eller annen organisasjon (0.190, 0.141)
- | | | └─ Deltakende budsjettering - Har kommunen etablert noen av de følgende organ/arenaer: Faste tiltak for innbyggerdeltakelse i budsjettprosessen? (0.107, 0.133)
- | | | └─ Brukerundersøkelser (0.676, 0.716)
- | | | | └─ Eksistens og omfang på tvers av politikkområder (0.676, 0.716)
- | | | └─ Brukerundersøkelser etter områder - 8 variabler (0.324, 0.286)
- | | | | └─ Pleie og omsorgstjenestene (0.481, 0.440)
- | | | | └─ Helsetjenestene (0.219, 0.238)
- | | | | └─ Sosialtjenestene (0.222, 0.104)
- | | | | └─ Barnehagene (0.470, 0.477)
- | | | | └─ Skole- og oppvekstområdet (0.526, 0.544)
- | | | | └─ Kulturområdet (0.167, 0.088)
- | | | | └─ Tekniske tjenester og byggesaksbehandling (0.181, 0.109)
- | | | └─ Brukermøter (0.418, 0.284)
- | | | | └─ Eksistens og omfang på tvers av policyområder (0.418, 0.284)
- | | | └─ Brukermøter etter områder - 8 var. (0.311, 0.353)
- | | | | └─ Pleie og omsorgstjenestene (0.509, 0.671)
- | | | | └─ Helsetjenestene (0.225, 0.289)

- | | | | — Sosialtjenestene (0.128, 0.171)
- | | | | — Barnehagene (0.413, 0.382)
- | | | | — Skole- og oppvekstområdet (0.477, 0.526)
- | | | | — Kulturområdet (0.261, 0.263)
- | | | | — Tekniske tjenester og byggesaksbehandling (0.161, 0.171)
- | | | — Fast bruker/borgerpanel som regelmessig konsulteres (0.047, 0.096)
- | | | — Kommunikasjon TIL befolkningen - SLÅ SAMMEN TIL ÉN INDEKS (0.475, 0.419)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Kommunen har en eller flere informasjonsmedarbeidere (0.541, 0.603)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: En egen informasjonsavis (0.295, 0.213)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: En fast informasjonsspalte, annonse eller lignende i lokalavisen (0.219, 0.232)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Åpne informasjonsmøter som avholdes jevnlig (0.540, 0.090)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Internettoverføring fra kommunestyremøter (0.493, 0.723)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Ordfører-/politikerblogg (0.147, 0.112)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: SMS (0.674, 0.423)
- | | | | — Tiltak kommunen benytter for å kommunisere til befolkningen: Sosiale medier (0.891, 0.951)
- | | | — Kommunikasjon MED befolkningen - "Benytter kommunen tiltak for å skaffe informasjon om folkemeningen"... alle under (0.402, 0.391)
- | | | — Folkemøter, høringer, e.l. ifm. kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven (0.764, 0.952)
- | | | — Folkemøter, høringer e.l. andre saker (0.793, 0.723)
- | | | — Innbyggernes spørretime/"åpen post" i kommunestyret eller utvalg (0.295, 0.336)
- | | | — "Ordførerbenk", "politikerdag" e.l. hvor ordfører eller andre sentrale politikere annonserer at de er tilgjengelige for direkte og uanmeldt kontakt (0.253, 0.232)
- | | | — Befolkningsundersøkelser, f.eks. om deltakelse eller holdning til kommunen (0.385, 0.207)
- | | | — Elektroniske høringer i befolkningen (0.182, 0.210)
- | | | — E-dialog/debattforum e.l. for direkte kommunikasjon mellom innbygger og kommunepolitikere på nett (0.141, 0.077)
- | | — Innflytelse gjennom deltakelse (0.575, 0.567)
- | | — Enighet i påstand Innbyggere - Her i kommunen har innbyggerne gode muligheter til å påvirke kommunale beslutninger som engasjerer dem. (0.500, 0.500)

- | └─ Enighet i påstand Folkevalgte - Her i kommunen har innbyggerne gode muligheter til å påvirke kommunale beslutninger som engasjerer dem. (0.700, 0.667)
- | └─ Innbyggers oppfatning av hvorvidt de folkevalgte involverer innbyggerne for å finne løsninger på lokale problemer (0.467, 0.467)
- | └─ Folkevalgtes oppfatning av hvorvidt de folkevalgte involverer innbyggerne for å finne løsninger på lokale problemer (0.633, 0.633)
- └─ Deltakelse i politisk debatt og offentlig ordskifte (0.447, 0.424)
  - └─ Politisk interesse (0.624, 0.572)
    - └─ Politisk interesse (0.624, 0.572)
      - | └─ Hvor interessert er du i kommunepolitikk (0.624, 0.572)
      - | └─ Jeg oppfatter meg selv som vel kvalifisert til/for å delta i lokalpolitikk (NA, NA)
    - | └─ Innbyggers vurdering "Jeg vet nok om forholdene her i kommunen til å kunne bruke stemmeseddelen på en fornuftig måte i kommunevalget" (0.600, 0.767)
      - | └─ Prøvd å få tak i informasjon fra kommunen om saker som har opptatt deg (0.341, 0.503)
      - | └─ Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om (0.649, 0.586)
        - └─ Politikernes kunnskap (NA, NA)
          - | └─ De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør (NA, NA)
            - | └─ "Det er lett å skaffe seg innsyn i den kommunale virksomheten" - indikator på politikeres evne/kunnskap til å få nødvendig kunnskap/innsikt? (0.633, 0.567)
              - └─ Andel borgere som har skrevet innlegg i avisen eller tatt kontakt med og opptrådt i lokale media i forbindelse med en lokal sak, kun kommune (NA, NA)
                - └─ Aktiv stemmegiving: ga du ved kommunevalget en personstemme til en eller flere kandidater på listen som du stemte på? (NA, NA)
                  - └─ Aktiv stemmegiving: Førte du opp kandidater fra andre partiers lister, såkalte slengerstemmer, ved kommunevalget? (NA, NA)
                    - └─ Valgdeltakelse i kommunevalget, prosent (0.600, 0.647)
  - Liberalt demokrati (0.673, 0.671)
    - └─ Lovstyre (0.679, 0.682)
      - | └─ Byråkrati og offentlige etater (0.741, 0.726)
        - | └─ Upartisk og regelstyrt byråkrati (0.741, 0.726)
          - | └─ Det offentlige følger lover og regler (0.733, 0.694)
            - | └─ I hvilken grad vil du si at kommunale byråkrater er grundige og upartiske i utføringen av sine oppgaver? (0.752, 0.745)
              - | └─ Upartiskhet og transparens ved ansettelse til kommunale stillinger (0.738, 0.738)
                - | └─ Korrupsjon i kommunestyret (0.700, 0.675)
                  - | └─ Misbruker medlemmer av kommunestyret sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.717, 0.715)

| | | — Når du tenker på situasjonen i din egen kommune, hvor mange folkevalgte tror du misbruker sin makt til personlig fordel? Ingen, kun et lite mindre tall, nokså mange, de aller fleste, eller samtlige (0.750, 0.585)

| | | — Innbyggere enighet i påstand Her i kommunen misbruker ikke de folkevalgte sin makt til personlig fordel. (0.567, 0.600)

| | | — Politikere enighet i påstand Her i kommunen misbruker ikke de folkevalgte sin makt til personlig fordel. (0.767, 0.800)

| | — Offentlig sektor lokalt (0.535, 0.601)

| | — Misbruker offentlig ansatte lokalt sin posisjon for egen finansiell vinning? (0.703, 0.703)

| | — Enighet i påstand innbyggere: De som har gode personlige forbindelser i kommunen, får ikke lettere ivaretatt sine interesser. (0.367, 0.500)

| — Frihetsrettigheter (0.669, 0.665)

| | — Lokal beskyttelse/ivaretagelse av frihetsrettigheter og rettsvern (0.669, 0.665)

| | — I hvor stor grad evner kommunene generelt å innfri innbyggernes rettigheter til kommunale tjenesters innhold og kvalitet? (0.664, 0.656)

| | — I hvor stor grad utøver kommunene generelt myndighet overfor enkeltpersoner i samsvar med lover og forskrifter? (0.703, 0.706)

| | — I hvor stor grad evner kommunene å opprettholde rettsvern og beskytte minoritetsrettigheter i praksis? (0.711, 0.703)

| | — I hvor stor grad tar kommunene hensyn til innspill fra lovpålagte rådsorganer? (0.598, 0.595)

| — Maktbegrensning (0.671, 0.666)

| | — Begrensninger fra aktører/regler andre nivå (0.694, 0.693)

| | | — Begrensninger fra nasjonale direktiver og aktører (0.694, 0.693)

| | | — Begrensninger på utøvende myndighet på samme nivå (0.648, 0.638)

| | | — Begrensninger fra lokalt byråkrati, - fagetater og - kontrollorganer (0.648, 0.638)

Deliberativt demokrati (0.592, 0.575)

| — Deliberasjon i formelle politiske institusjoner og organisasjoner (0.633, 0.611)

| | — Deliberasjon i kommunestyret (0.667, 0.700)

| | | — Enighet i påstand: I vårt kommunestyret er det gode politiske debatter (0.667, 0.700)

| | — Deliberasjon i partier og mellom politiske eliter (0.616, 0.567)

| | — Offentlig og velbegrunnede forklaringer før kommunale politiske beslutninger - Speiler "Reasoned justification" fra V-Dem (0.650, 0.644)

| | — Kommunepolitikere anerkjenner og respekterer motargumenter - Speiler "Respect counterarguments" fra V-Dem (0.630, 0.624)

| | — Enighet i påstand: Her i kommunen er det dårlige relasjoner mellom posisjon og opposisjon (0.567, 0.433)

| — Deliberasjon i medier, sosiale medier og offentlig debatt (0.578, 0.543)

| | — Deliberativ aktivitet (0.625, 0.572)

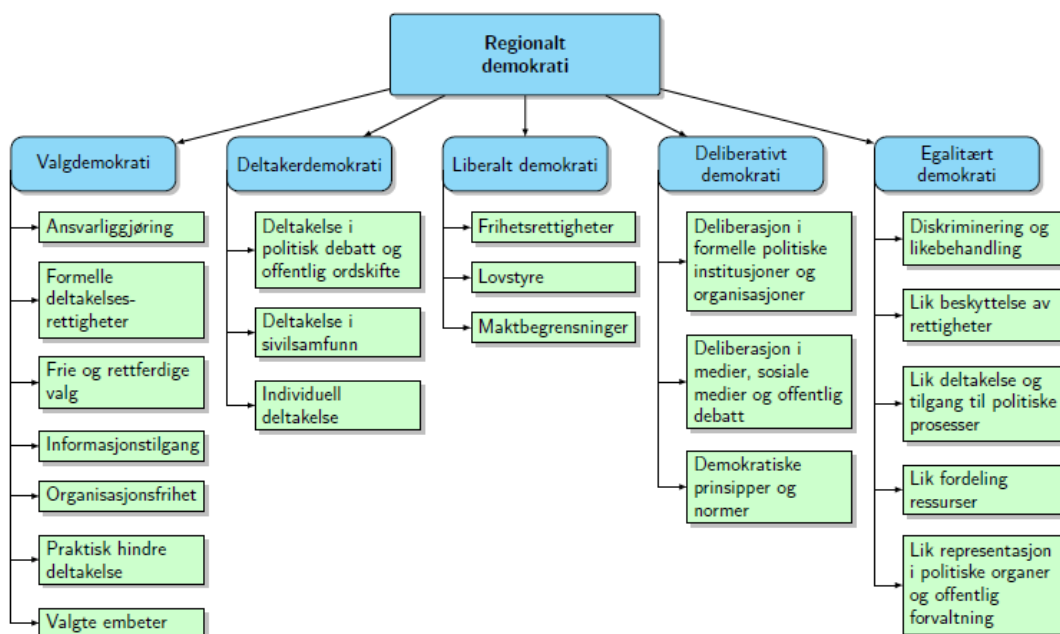
- | |— Bred og uavhengig offentlig debatt: Når viktige kommunepolitiske endringer diskuteres, hvor bred og uavhengig er den offentlige debatten? - Speiler "Engaged society" fra V-Dem (0.658, 0.656)
- | |— Innbyggere: Hvor ofte diskuterer du lokalpolitiske spørsmål med andre? (0.592, 0.489)
  - | |— Varierte kilder/varierte informasjon - innbyggere (0.483, 0.485)
  - | |— Negativt formulert I: Det Lokale folkestyret er ikke så viktig bare de offentlige tjeneste blir opprettholdt (NA, NA)
    - | |— Politikere (0.686, 0.678)
    - | |— Eliters oppslutning om demokratiske prinsipper (0.686, 0.678)
    - |— Demokratisk offentlighet (0.593, 0.589)
      - |— Polarisering (0.600, 0.599)
        - | |— Polarisering eliter - deler kommunepolitikere felles forståelse av relevante fakta? (0.600, 0.599)
        - |— Populisme (0.475, 0.470)
          - | |— Populisme eliter: I hvilken grad benytter kommunepolitikere seg av populistisk retorikk? (0.475, 0.470)
          - |— Respekt for meningsmotstanderne (0.704, 0.699)
            - | |— I hvilken grad behandler politikere meningsmotstandere med respekt i kommunepolitiske debatter? (0.675, 0.665)
              - | |— I denne kommunen behandler [politikere // de folkevalgte] hverandre med respekt (0.733, 0.733)
                - | |— Enighet i påstand innbyggere: "Som regel kan en stole på løftene fra folkevalgte her i kommunen." (0.467, 0.467)
                  - |— Legitimitet og troverdighet (0.532, 0.554)
                    - |— Betydningen av hvem folk stemmer på: Tror du resultatet av kommunevalget vil ha stor betydning for måten kommunen styres på kommende 4 år (0.504, 0.577)
                      - |— Politikernes troverdighet: Tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste (0.560, 0.532)
    - Egalitært demokrati (0.636, 0.637)
      - |— Lik beskyttelse rettigheter (0.628, 0.635)
        - |— Lik beskyttelse rettigheter (0.628, 0.635)
          - |— Likebehandling/lik beskyttelse i praksis (0.628, 0.635)
            - |— I hvor stor grad vil du si at kommunene arbeider for å ivareta rettighetene til etniske minoriteter? (0.605, 0.613)
            - |— I hvor stor grad vil du si at kommunene arbeider for å ivareta rettighetene til seksuelle minoriteter (0.587, 0.603)
            - |— I hvor stor grad vil du si at kommunene arbeider for å ivareta hensynet til likestilling mellom kjønnene? (0.691, 0.688)
  - Egalitært demokrati (0.636, 0.637)
    - |— Lik deltakelse og tilgang til politiske prosesser (0.540, 0.521)

- | | — Lik deltakelse i politiske organer/prosesser (0.577, 0.538)
  - | | | — Valgdeltakelse (0.843, 0.840)
    - | | | | — Sosioøkonomisk (0.896, 0.899)
      - | | | | | — Utdanning (0.896, 0.899)
    - | | | | — Kjønn (0.952, 0.951)
    - | | | | — Aldersrepresentativitet (0.882, 0.906)
    - | | | | — Innvandringskategori (0.794, 0.809)
      - | | | | | — Valgdeltakelse blant stemmeberettigede uten statsborgerskap (0.690, 0.633)
  - | | | — Formelle organer for inkluderende deltakelse (0.310, 0.236)
    - | | | | — Kontaktutvalg/råd for innvandrere (0.145, 0.196)
      - | | | | | — Tiltak for å styrke enkeltgruppers lokalpolitiske deltakelse (0.476, 0.277)
  - | | — Lik innflytelse og makt (0.503, 0.504)
    - | | | — For ulike grupper (0.642, 0.642)
      - | | | | — Kjønn: I hvilken grad er den politiske makten på kommunenivå fordelt etter kjønn? (0.783, 0.786)
        - | | | | | — Sosioøkonomisk status: I hvilken grad er den politiske makten fordelt etter sosioøkonomisk status? (0.667, 0.665)
          - | | | | | | — Etnisitet: Uforholdsmessig mindre politisk innflytelse for én eller flere etniske grupper? (0.474, 0.476)
      - | | | | — Innflytelse av penger/donorer i politikken: I hvilken grad vil du si at økonomiske bidragsytere kan få tilgang til økt innflytelse i kommunepolitiske beslutninger? (0.448, 0.447)
        - | | | | | — Lobbyvirksomhet: I hvilken grad profesjonell lobbyvirksomhet påvirker kommunepolitikk (0.418, 0.422)
    - | | — Representasjon lokale styringsposisjoner (0.763, 0.810)
      - | | | — Kjønnrepresentasjon (0.763, 0.810)
        - | | | | — Ordførere (0.565, 0.728)
        - | | | | — Varaordførere (0.855, 0.820)
          - | | | | | — Formannskapsmedlemmer (0.868, 0.882)
      - | | — Representasjon i kommunestyret - samme regler som nasjonalt/regionalt (0.817, 0.827)
        - | | | — Kjønnrepresentasjon (0.679, 0.712)
          - | | | | — Kommunestyremedlemmer etter kjønn/alder (0.679, 0.712)
        - | | | — Aldersrepresentasjon (0.855, 0.877)
        - | | | — Landbakgrunn representasjon (0.812, 0.788)
          - | | | | — Sosioøkonomisk representasjon - utdanning (0.923, 0.930)
        - | | — Lokale partiorganer (0.909, 0.902)
          - | | | — Listekandidater ved kommunestyrevalg - kjønnrepresentasjon (0.862, 0.854)
            - | | | | — Listekandidater ved kommunestyrevalg - aldersrepresentasjon (0.955, 0.950)

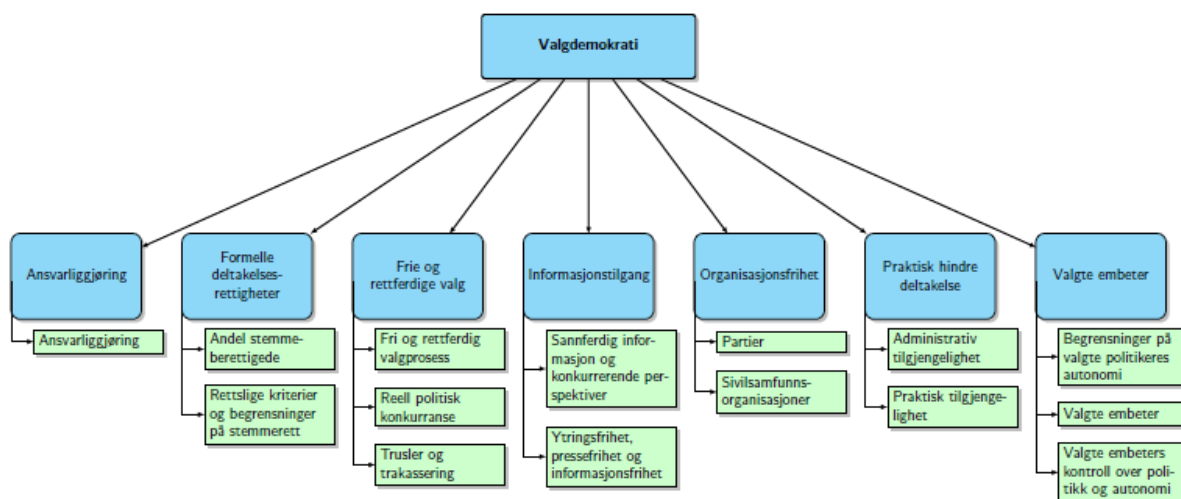

- | └─ Substantiv representasjon (0.635, 0.600)
- | └─ Lik fordeling ressurser (NA, NA)
- | └─ Lik tilgang på offentlig velferd (NA, NA)
- | └─ Kvalitet på offentlig velferd lokalt: Hvor tilfreds er du med det samlede tjenestetilbudet i din kommune? (NA, NA)
- └─ Diskriminering/likebehandling (0.619, 0.601)
  - └─ Lik behandling fra lokal offentlig sektor/byråkrati (0.657, 0.632)
  - | └─ Det offentlige behandler innbyggerne med respekt (0.696, 0.661)
  - | └─ Det offentlige behandler alle grupper rettferdig, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering, el.l. (0.618, 0.604)
  - └─ Generell diskriminering lokalt (0.542, 0.539)
    - └─ Bias fordommer: Risikerer individer og grupper diskriminering i møte med offentlige aktører på kommunenivå? (0.505, 0.507)
    - └─ Motivirkning av diskriminering velktlagt ved politikktutforming (0.579, 0.571)

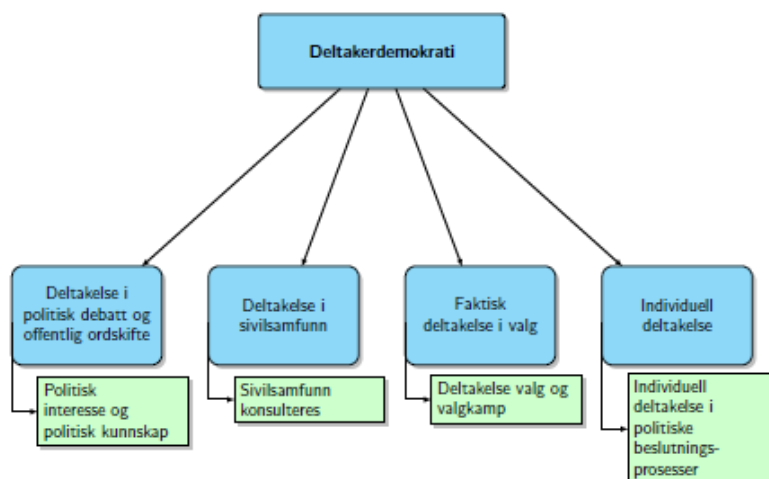
Appendiks II: Begrepstrær for demokratidimensjonenes komponenter og undergrupper på regionalt og lokalt nivå

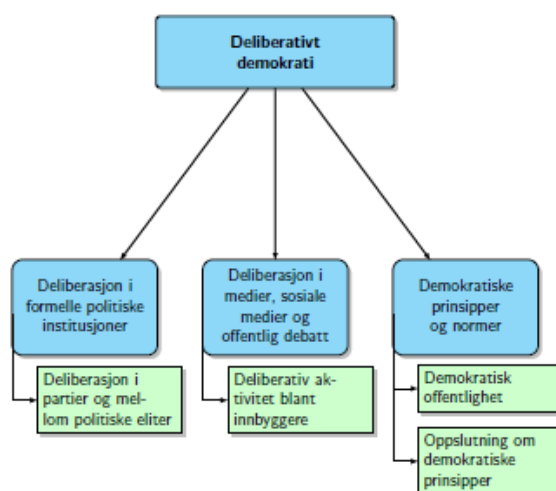
Figur A1: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på regionalt nivå.

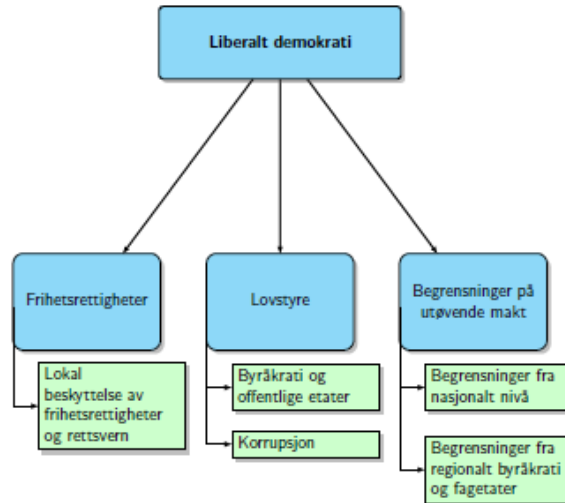
Figur A2: Valgdemokrati på regionalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

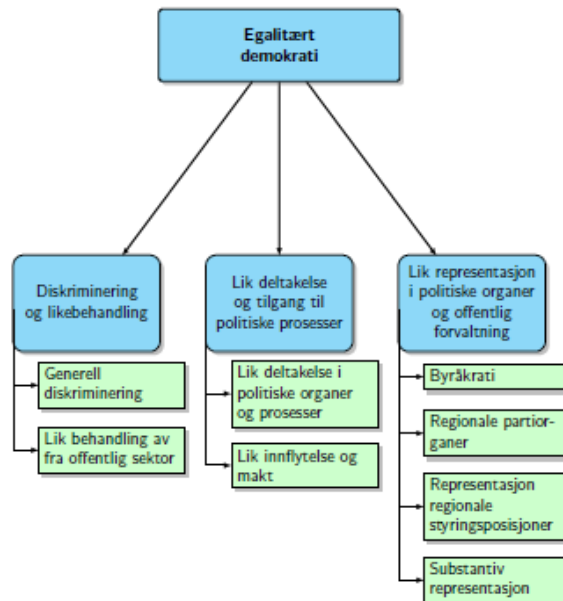
Figur A3: Deltakerdemokrati på regionalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

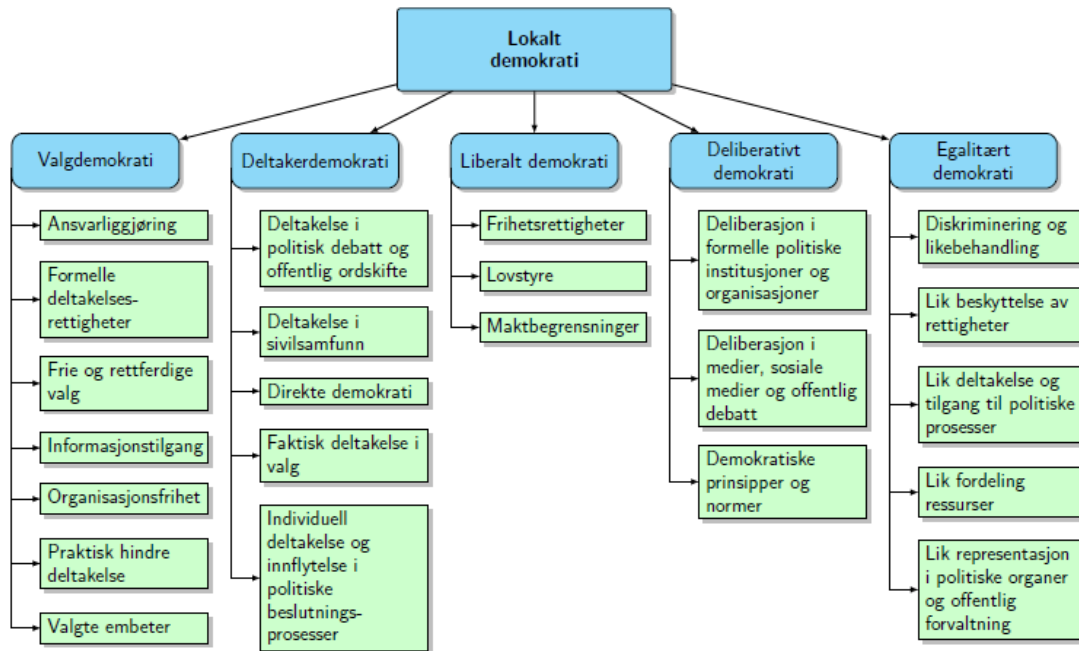
Figur A4: Deliberativt demokrati på regionalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

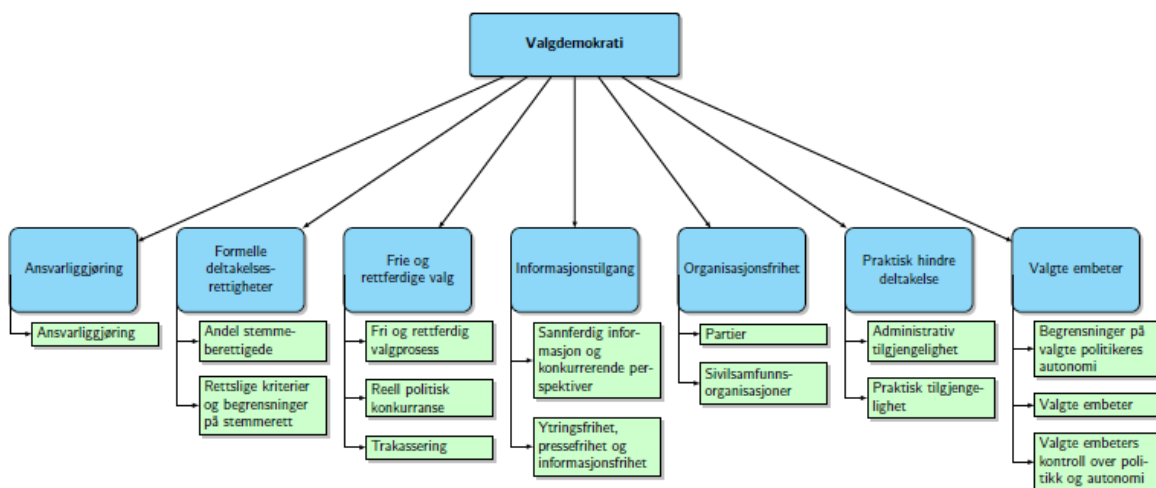
Figur A5: Libertalt demokrati på regionalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

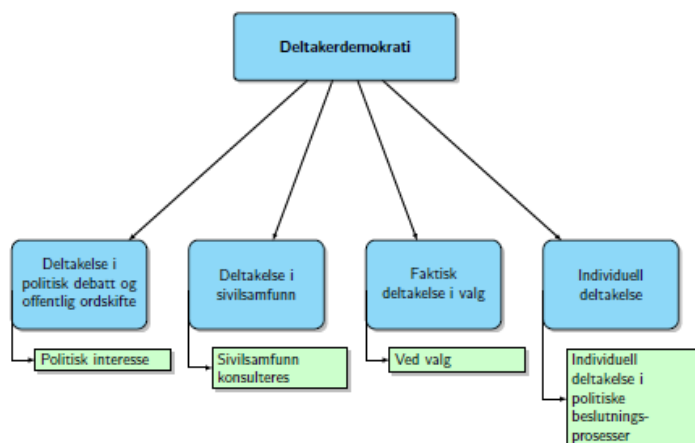
Figur A6: Egalitært demokrati på regionalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

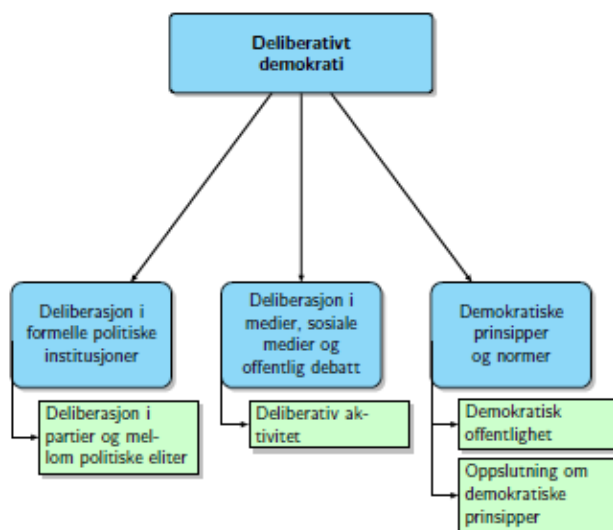
Figur A7: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på lokalt nivå.

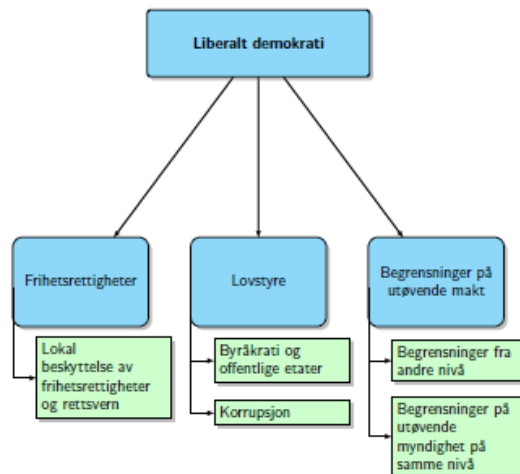
Figur A8: Valgdemokrati på lokalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

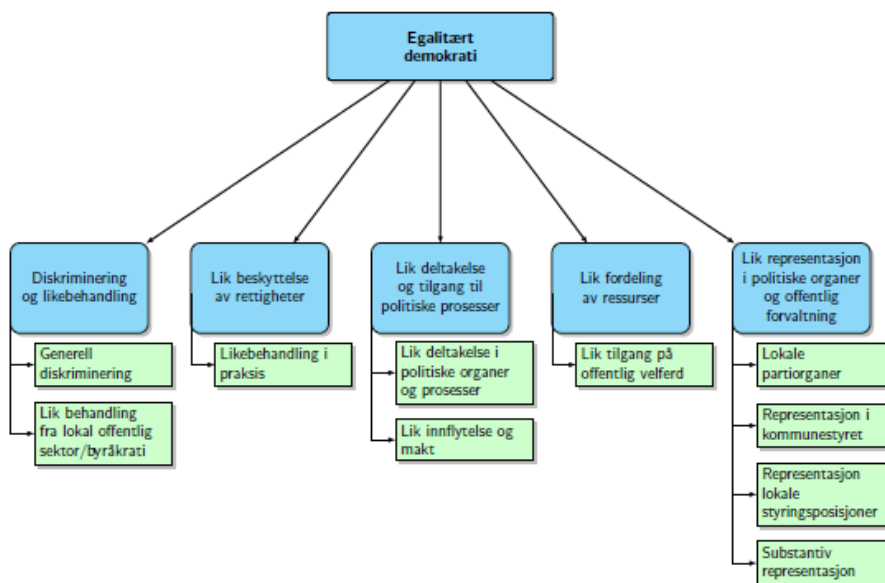
Figur A9: Deltakerdemokrati på lokalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Figur A10: Deliberativt demokrati på lokalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).

Figur A11: *Libertalt demokrati på lokalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).*

Figur A12: *Egalitært demokrati på lokalt nivå: Komponenter (blå bokser) og indikatorgrupper (grønne bokser).*